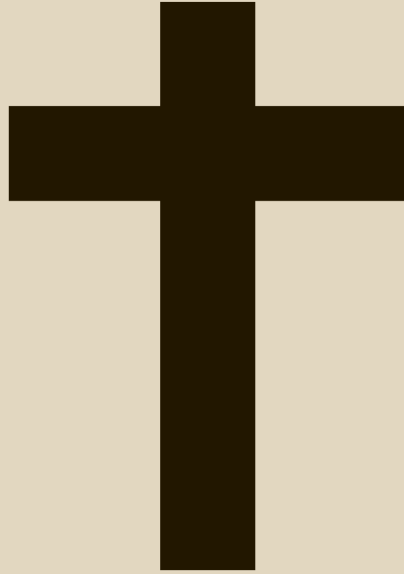

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of Azerbaijan

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Ts'etta ıxhaynbı	1
Qıǵeepç'iy	48
Raq'ambı	82
Q'aanun q'öb'es	93
Rut	95
1 Şamuelin	101
2-Şamuelin	149
1-Paççahaaşin	192
2-Paççahaaşin	206
Zabur	209
Sileymanın uvhiybı	213
Daniyal	216
Yunus	230
Malakiya	233
Matta	240
Luka	294
Yøhye	298
Cühüt'yaaşis	342
Yaaq'ub	343

Ts'etta ıxhaynbı

Dyunyeyn itxhiniy

¹ Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'iyey itxhın. ² Ç'iyey aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun ciga miç'axdaniy vod. Allahın Ri'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. ³ Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. ⁴ Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyın. ⁵ Allahee işiğis «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» do bıı huıu. Xəm quvxha, miç'eediıy qıxha; in ts'ettiıy yiğ ıxha.

⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nəe arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançıke cure'ecen». ⁷ Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançıke cura'anbı. ⁸ Allahee mane arkays «xəv» do bıı huıu. Xəm quvxha, miç'eediıy qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha.

⁹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqquyn ciga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁰ Allahee qeqquıyneye cigayk'le «ç'iyey», xhyan sadıyneye cigayk'lemee «deryahbıva» do bıı huıu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.

¹¹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhınak qıxhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meıvabı eyxhen yıvar aleye'ecen, toxumbıd meıvabışde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹² Ç'iyeynə aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meıvabı eyxhen yıvarıd alyadıynbı, toxumbıd meıvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. ¹³ Xəm quvxha, miç'eediıy qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha.

¹⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəənə arkee xəm yiğıke cura'an işiğbı ixhecen. Mançın fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen. ¹⁵ Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁶ Allahee q'ölle xədıın işartı ha'u: yiğinyiğ vuk'lek ıkkeecenıva xədıın işartı, xəm vuk'lek ıkkeecenıva k'iniyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uyınbı. ¹⁷ Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'iniynbı, ç'iyeylqa işiğ gehecenıva, ¹⁸ yiğıy xəm vuk'lek ıkkeecenıva, işiğıke miç'axvalla curee'ecenıva. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. ¹⁹ Xəm quvxha, miç'eediıy qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha.

²⁰ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşşene karbışikva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xəttə şit'yar aledxvecen». ²¹ Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacıgee harne curaylin gırgın xılıbışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. ²² Allahee mançıs xayır-düə huıu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'iyeynə aq'val geed qetxhecen». ²³ Xəm quvxha, miç'eediıy qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha.

²⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeynə aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar iıxhnecen». Həməxüdüd ıxhayn. ²⁵ Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.

²⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbişeene baluğaaşis, xəone şit'yaaşis, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla hee'ecen».

²⁷ Allahee insan Cune k'op'yeyl irxhın,
Allahne k'op'yeyl irxhın,
Adamiyy zəiyfa ipxhın.

²⁸ Allahee manbışis xayır-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qəpxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbişeene baluğaaşis, xəone şit'yaaşis, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençis xəbvalla he'e».

²⁹ Allahee uvhuyn: «Haane, ç'iyeyne aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşin meyvabı şos helenbı, oxhnecenva. ³⁰ Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşis, gırgıne xəone şit'yaaşis, gırgıne hadağvançis – nençəeyiy ı'mren nafas vod, gırgınçiscad – Zı oxhnecenva xhınakın ok'bı helenbı». Həməxüdüd ıxhayn.

³¹ Allahık'le g'ecen, itxhınin gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedy qıxha; in yixhıd'esın yiğ ıxha.

2

¹ İnəxüd, xəybışiniy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvexhen.
² Allahee yighıd'esde yiğılqameen işbı ç'əvə'ənbı, yighıd'esde yiğıl, hı'iyne işbışiker curxha manzil haa'a. ³ Allahee yighıd'esde yiğıs xayır-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'əvüü manzil haa'a.

Ts'eppiyne insanaaşin ipxhınıy

⁴ Xəybıyy ç'iyey itxhınıyle qiyğiyne hekaye: Rəbb Allahee xəybıyy ç'iyey itxhınıyle qiyğa, ⁵ ç'iyeyne aq'val ok'bıyyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayid ç'iyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüd ıxha. ⁶ Xhyanıd* ç'iyençeniy əlqəən. Mane xhyanıked ç'iyeyn xhyanniy eyxhen.

⁷ Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürür insan üç'ür qıxha.

⁸ Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenil sa bağ ezu, irxhınna insanır maqa gıxhxı. ⁹ Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'ı. Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabişe ı'mı'r hoolle, mansançined meyvabişe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele.

¹⁰ Bağıs xhyan helena sa damaniy Edenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. ¹¹ Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıkırne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. ¹² İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranne eke oniksıb vooxhena. ¹³ Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. ¹⁴ Xhebıd'esde damayn do Dəclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat).

¹⁵ Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çiqar ilekkecenva. ¹⁶ Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeeene gırgıne yivaaşin meyvabı ıkkanağ'a oxhanas əxə. ¹⁷ Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğıl qık'asda».

* **2:6** 2:6 Xhyanıd: cühüt'yaaşine mizel cuvabna qopkuvalla şavuk'lecab vats'a deş. Man «xhyanıd» eyxhe, «boğud» eyxhe.

¹⁸ Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçıy ıxhanasda». ¹⁹ Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarid, xəən şit'yarid nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyyı mançıs heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyyı gıxhxı, məxüdüd axvan. ²⁰ İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. ²¹ Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une mıglene t'eleya sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı. ²² Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne mıglene t'eleyke xhunaşşe ırxhın. Yicir insanne k'anyaqa qarı.

²³ İnsanee uvhuyn:
«İlekke, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob,
Çurud yizde çurununod.
Do «xhunaşşe»† ıxhes,
Mana adamiyke alyart'uva».

²⁴ Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyyı xhunaşşe sa vooxhe. ²⁵ Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3

Aadameyyı Həvee hav'una bınah

¹ Rəbb Allahee itxhinne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniyy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaaşına nençinacab meyva umooxhan uvhu?

² Zəiyfee xoçeyk'le eyhen:

– Bağeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə. ³ Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabışde hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançık sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!»

⁴ Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Deeş, nəxübcab hapt'as deş. ⁵ Allahık'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qıxhes, yuguniy pısın ats'axhxha Allah xhinne qepxhes.

⁶ Zəiyfayk'le g'ecən, mane yiven meyvabı oxhanasid karaə vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ıkkənəng'usud ıkkənəhdid. Mançıl-Allah mənğ'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna. ⁷ Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ıxha manbışe incilyne t'eleyke cos tanalanqanbı ha'u.

⁸ Manbışık'le yiğine serinne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeene yivaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe. ⁹ Rəbb Allahee Adamılqa onu'u, qiyghanan:

– Ğu nyaane?

¹⁰ Mang'vee eyhen:

– Bağeead yiğın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ı'n dyugulxhana.

¹¹ Rəbb Allahee eyhen:

– Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee?

† 2:23 2:23 Xhunaşşe: cühüt'yaaşine mizel «adamiy» cuvabık akar.

- 12 Aadamee eyhen:
 – Zaka sacigee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene mey-
 vayke zas huvu, zınab opxhunna.
- 13 Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:
 – Ğu hı'ıyn hucoon?
 Zəiyfee eyhen:
 – Xoçeyn zı yəqqı'le qığeyhı, zınab opxhunna.
- 14 Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn:
 – Ğu in ha'uyl-alla,
 gırgıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşşine yı'q'nee lə'nat
 g'azanmışa'a:
 ı'mı'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas.
- 15 Zı yığniyy zəiyfayne əreeqa,
 vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmanıyvalla abçes.
 Şeng'une kulyfatın yığne vuk'les ı'xhəs,
 ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs.
- 16 Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:
 – Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles,
 uşaxar k'ovaka vuxas.
 Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkıykanas,
 Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as.
- 17 Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn:
 – Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxı
 umooxhan uvhuna meyva opxhun.
 Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha.
 ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'as.
- 18 Mançın vas zazaayiy ğı'ç'iy aleylya'as,
 ğunad, ğu ezuyne ç'iyel hucooyiy alyaadı man oxhanas.
- 19 Ligayne şınıka hı'ıyn g'ık oxhanas
 nyuq'vneqa sak'alamee,
 Mançike alyart'uva.
 Ğu nyaq'v vorna,
 nyuq'vnelqar sak'aldasda.
- 20 Aadamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'iyeylne
 aq'val vuxhaynbışda gırgıng'una yed yeexhe. 21 Manke Rəbb Allahee
 Aadamılqayiy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, alya'anbı.
- 22 Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo
 ıxhay ats'axha, yışda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu
 umooxhancen, hammaşıysır ımaxvaacen!» 23 Vuc alyart'uyne nyuq'vnel
 işləmişhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne bağeençe g'e'eşşena.
- 24 Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa
 iliyk'aran ts'ayıkan g'ılinc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

4

Gabiliy Habil

1 Adam xhunaşşe Həvayka g'alırxhu, mana vuxhne ayxu Gabil* uxu.
 Həvee eyhen: «Rəbbıke zı insan pay xhinne alyart'u». 2 Qiyğa məng'ee
 Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'ıye
 ezana.

* 4:1 4:1 Gabil: cühüt'yaaşşine mizel «alyat'an» cuvabık akarada vodun.

³ Sabara vaxt ılğevç'uyte qiyğa Gabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadıynçike nug-bar adayle. ⁴ Habileyid ts'etta syurune ıxhayne nekke yugne vəq'əbışike adayle. Rəbbe Habilir, Habile adıynbıd q'abil ha'anbı. ⁵ Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a.

⁶ Rəbbe Gabilik'le uvhuyn:

- Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? ⁷ Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan.

⁸ Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen:

- Qora çoleeqa vüqqəs.

Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana.

⁹ Qiyğa Rəbbe Gabilike qidghın hı'iyın:

- Çoc Habil nyaane?

Mang'vee eyhen:

- Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor?

¹⁰ Rəbbe eyhen:

- Ğu hı'iyın hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. ¹¹ Mane nyuq'vnen yiğne xıleke k'yapk'inna çocuna eb hööğəs ghal aaqı. Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. ¹² G'iyınyke şaqa ğu nimee yugda ç'iyey ezeeyid, mançin vas ıkkənəxüdın kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes.

¹³ Gabilee Rəbbik'le eyhen:

- Yızda caza ts'its'a'asınçileb hexxaba vob. ¹⁴ Haane, Ğu zı g'iyına ç'iyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qıgeç'u, mang'veyir zı gik'asda.

¹⁵ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yighille g'atna qəl qığaahas.

Rəbbe Gabililqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva.

¹⁶ Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl - Nod† eyhene cigayl axva giyğal.

5

Aadamle Nühulqamee ıxhayn nasılbı

¹ Aadamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara ırxhın. ² Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu. İpxhınne yiğıl manbışis «insan» do gixxhı.

³ Aadamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ıxha. Doyud Şet giyxhe. ⁴ Aadam, Şet ıxhayle qiyğa molyud vəşşe (800) senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yişba vuxha. ⁵ Aadam yüç'üd vəşşe xhebts'al senna axu q'ık'u.

6

Allahne ulele g'aaytxhuyn dyunye

¹ İnsanar ç'iyeyne aq'val geeb qəbaxheeng'a manbışis yişba vuxooxa, ² manbışde yişbışda micagiyvalla malaaikaaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'i'ke xhunaşşe hee'e.

³ Rəbbe eyhen:

† 4:16 4:16 Nod: cühüt'yaaşine mizel «ciga deşda» eyhen vodun.

- Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbıb hammaşıysınbı deş vob. Manbısis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş.

⁴ Malaaıkaaşe insanaaşın yışba haa'anee gahılıb, mançile qiyğiyne dövurbışılıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyne dövrün kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha.

⁵ Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaaşıne ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob. ⁶ Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhınva.

⁷ Rəbbeeyhen:

- İpxhının insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşıka sacıgee həyvanaşined, ç'iyeyl hadağvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana.

⁸ Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa.

⁹ Nühun taarix inəxüd vod:

Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yəqqı'lniy vor. ¹⁰ Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs.

¹¹ Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalın gyayts'e. ¹² Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qığebç'iyınbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxha vod.

¹³ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

- Yızde ək'eele gırgınçın q'omıd hitxhır. Dyunye manbışde pisvalıka gyats'ı. Mançıl-allab Zı manbı ç'iyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as.

¹⁴ Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. ¹⁵ Gamı haynəxüd he'e: mançına xiliyvalla xhebıd vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebts'al xilekkum vuxhecen*.

¹⁶ Gamıyne ooğançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen.

¹⁷ Zı ç'iyeyn aq'va q'ıfırımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar qik'asın.

¹⁸ Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışıka, xhunaşşeyka, sossaaşıka sacıgee gameeqa ılqeq'e. ¹⁹ Vaka üç'üdda axvecenva, gırgıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e.

²⁰ Q'öblena gırgıne şit'yaaşıke, həyvanaaşıke, ç'iyeyl hadağvançike vasqa qales, üç'üdda axvecenva.

²¹ Vasqa oxhanas eyxhençike vasınıd, çisınıd se'e.

²² Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7

Q'ıfrım

¹ Rəbbeeyhen Nühuk'le uvhuyn:

- Xızanıka sacıgee gameeqa ılqeq'e. Yızde ögee, vale qorkuna ine nasıle deşor. ²⁻³ Dyuneyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva məttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e.

⁴ Yıghne yığile ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yığnayiy yoqts'al xəməna gyoğiy gyoğa'as. İtxhının nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın.

⁵ Rəbbeeyhen Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdıd hı'iyın. ⁶ Ç'iyeyn aq'va q'ıfırımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yixhıd vəş sen ıxha. ⁷ Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee

* **6:15** 6:15 Mançına xiliyvalla xhebıd vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebts'al xilekkum vuxhecen: mançına xiliyvalla 150 m, əq'valla 25 m, axtıvallah 15 m vuxha.

xhyanıke g'attivxhanasdemee gameeqa ılqebaç'enbı. 8-9 Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, məttın, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayiy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ılqedaç'enbı.

¹⁰ Ç'iyey yighne yığile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an.

¹¹ Nühune ı'mrene yixhıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'iyighıd'esde yığıl məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyoğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgıned k'oralybışençe xhyan ı'xı'yxə giyğal.

¹² Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu.

¹³ Mane yığıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ılqebaç'ıynbı. ¹⁴ Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın ileedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı. ¹⁵ Gırgın nafas ileşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqeeç'u. ¹⁶ Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayiy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qihna Rəbbe gamıyn akka qa'an.

¹⁷ Q'ıfrım gibğılıyn yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'iyeyle haly'etçuyın. ¹⁸ Xhyan geed ooqa ılqeeç'e, gamıd xhinene aq'val ı'ğiykar giyğal. ¹⁹ Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabıd çik avud g'alya'a. ²⁰ Xhyan yits'ı xholle xilekkumna* suvabışile axtı qexhe.

²¹ Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: ²² şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas ileşşen gırgın qeek'an. ²³ Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas ileşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne şit'yaaşılqamee nafas ileşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühıy gameebınbı üç'übba axva.

Q'ıfrım ulyozaraa'ana

²⁴ Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qiyğa,

8

¹ Allahee Nühur, Nühuka gameedin gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtıka xhyanı k'ıl qedaxhe giyğal. ² Allahee k'oralybıyiy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. ³ Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yığile xhyan k'ıl qexhe. ⁴ Yighıb'esde vuzane yits'ı yighıd'esde yığıl gamı Araratne suvabışıl ulyoyzaran.

⁵ Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'ıl qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiyne yığıl suvabışın vuk'ulybı g'ece giyğal. ⁶ Nühee yoqts'alyne yığile vuce hı'iyın gamıyn g'uly aaqı, ⁷ qən g'avku. Xhyan qeqqvasme qən ulyooxa, hapk'ın qavayle vuxha. ⁸ Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke* g'uxoole. ⁹ Qı'nerkeyk'le gıvxasın ciga iveke deş, ç'iyey xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa siviık'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. ¹⁰ Yighille yığ ilğeeç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana. ¹¹ Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'iling'a, mançe k'uxhee xhınakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. ¹² Yighille yığ ilğeeç'uyle qiyğa, mang'vee sayib qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviık'al deş.

¹³ Ts'eppiyne vuzane ts'ettiyne yığıl Nühune ı'mrene yixhıd vəşşe ts'ettiyne sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun ciga qottuling'a, ç'iyey qeqqu g'ece.

* 7:20 7:20 Yits'ı xholle xilekkum: 7,5 m
«alabaxta» eyhe.

* 8:8 8:8 Qı'nerke: Azarbaycanne mizel mançik'le

14 Q'öb'esde vuzane g'ayi yighıd'esde yiğıs ç'iyel bıkırdı qeqqvan.

15 Allahee Nühuk'le uvhuyn:

16 – Ğu yiğne xhunaşseyka, dixbışıka, sossaaşıka sacigee gameençe qığeç'e. 17 Vaka sacigeedın gırgın nafas ileşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qıge'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayikkecen, g'adı geed qetxhecen.

18 Nüh cune xhunaşseyka, dixbışıka, sossaaşıka sacigee gameençe qığeç'ena. 19 Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ileşşen gırgın kar çika sacigeedınçika gameençe qığeç'e.

20 Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttine həyvanaaşike, şit'yaaşike, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a.

21 Mançın yugun eva Rəbbis ı'xı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu:

– K'ilybanançile otçu insanaaşın fıkrıbı yugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayid ç'iyel lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'iyın xhinne, gırgın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

22 Dyunye ıxhaylette,

Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala,

Gı'l-q'ı'dim, xə-m-yiğ

Ç'əvxhes deş.

9

Ts'eppiyna xənevur

1 Allahee Nühusiy Nühune dixbışıs xayır-düə huvu, manbışik'le uvhuyn:

– Vuxoxu geed qepxha ç'iyen aq'va gyatsts'e'e. 2 Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədın şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xileqa quvu. 3 Nafas ileşşen gırgınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele.

4 Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. 5 Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın.

6 Şavaayiy insanna eb k'yav'u,

Mang'unab eb insanne xileke k'yavaak'anas.

Allahee insan Cune k'op'yel irxhınıl-alla.

7 G'abı geed qepxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe.

8 Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn:

9-10 – Şokab, şole qihniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığeç'uyne gırgıne nafas ileşşençika, şit'yaaşıka, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşika Zı mugaavile haa'a. 11 Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayid inçile qiyğa q'ıfırımika qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacigee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

12 Allahee uvhuyn:

– Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne hammaşıyeste mugaavileyna işara ina vuxhes: 13 xəybışeeqa gyuvxhuna Yızda xənevur*. 14 Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdika sacigee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyna fıkrı ooxhanas. Sayid nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfırımika xhyan qales deş. 16 Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakkı ç'iyene

* 9:13 9:13 Xənevur: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «vuk» eyhen vodun.

aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalyaa'as.

¹⁷ Allahee Nühuk'le meed eyhen:

– Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavileyna işara haane.

Nühun dixbı

¹⁸ Nüh cune dixbışıka Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). ¹⁹ Mana xhebırsana Nühun dixbıniy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhınin gırgın insanar manbışıke g'abı.

11

Mizyar Baabilee geed qıxha

¹ Bıkırne dyunyel sa miziy sa yuşe vuxha. ² İnsanar şargılqa qöng'ə Şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. ³ Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağne cıgeeyid g'ır alyat'u. ⁴ Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu.

⁵ İnsanaaşe alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. ⁶ Rəbbee uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletınbı sa mızelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibğıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ikkan ha'as əxə. ⁷ Qudoora geerç'ı manbışın mizyar alikka'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen».

⁸ İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. ⁹ Rəbbee insanaaşın mizyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (*alikkı'iy*) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehevkaa'a.

Nühuna cule qiyğiyına nasıl

¹⁰ Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfırımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpakşad yedike eyxhe. ¹¹ Arpakşad ıxhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yışba vuxha.

Avaalıyna xızan

İbram şavunbışdayiy eyxhe

²⁷ Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ıxha. Haranıka Lut donana sa dix ıxha. ²⁸ Haran, vuc ıxhayne ölkee – Xaldeyaaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'ürraniy vor. ²⁹ İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxha (Milkayiy İska Haranın yışba vuxha). ³⁰ Sarays uşaxar vooxhe deşdiy.

³¹ Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. ³² Q'öd vəşşe xholle (205) sennang'a Xaranee Terah qek'ana.

12

Allahın İbram qort'uliy

¹ Rəbbee İbramık'le eyhen:

- Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebınbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora.

² Vas xayir-düə hevles,
vake xədıń millet g'ales,

do axtı qa'as,
yiğne doyuka xayir-düə hevles.

³ Zı vas xayir-düə huvuynbışıs, xayir-düə,
bed-düə hav'uyınbışıs, bed-düə g'axuvles.

Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valek'ena xayir-düə alyapt'as.

⁴ İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qığeç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle (75) senniy vod. ⁵ İbramee Xarane hı'iyın gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı. ⁶ İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqa, Şekem eyhene cıgeene hiyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletniy eyxhen.

⁷ Rəbb İbramısqı dyagu uvhuyn:

- Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles.

İbramee cus dyaguyn Rəbbis, maa'ad q'urbanbı alyaa'an cıga alyaa'a.

⁸ Mançer Bet-Eline şargılıyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır giviyxə. Çadırne garbıl Bet-El, şargılıb Gay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanbı gyaat'an cıga ali'ı ı'bəədat ha'a. ⁹ İbram kırır-kırır mançer ayk'anna canubulqa, Negevne sahrayne suralqa.

İbram Misiree

¹⁰ İne ölkee it'umun mısvalyby xəť qetxhava İbram sık'ınna gahıs Misirilqa ayk'ann. ¹¹ Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen:

- Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an. ¹² Misirbışe ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbışe zı gik'u ğu üç'ürre g'alerçes. ¹³ Hucoone ixhes ğu manbışik'le eyhe, ğu yızda yıçu vor, yiğneme zak sidyoot'a, üç'ürre g'alyaraççe.

¹⁴ İbram Misirqa hirxhılymee, misiribışik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen. ¹⁵ Zəiyfa g'aycuyn Misirne paççahne, fironne insanaaşə məng'ı'ne micagiyvalına gaf fironus haa'a. Manar qiykekkana fironne sareeqa. ¹⁶ Firon məng'ı'nimee İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe.

¹⁷ İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbışılqa xəttı ık'arby alyaa'a. ¹⁸ Fironee İbram qort'ul eyhen:

- İn hucoon ğu zak hı'iyın?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhu?

¹⁹ Nişil-allane «yızda yıçuva» uvhu, məng'ı'ka davatbı ha'as hassır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hoora!

²⁰ Fironee İbramiy cuna xhunaşşe, cone vardatıka sacıgee ölkençe yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15

Rəbbe İbramıka hav'una mugaavile

¹ Sabara gahıle İbramı dyaguyn Rəbbe inəxdun cuvab eyhe:

- Qıməyq'ən İbram.

Ğu havacesda Zı vorna,

Zı vas geed xədnın mukaafat heles.

² İbramee uvhuyn:

– Zas, yızda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın kar Damask şahareençene Eliezeris axvas. ³ Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yızda xaana insan yızda varis ixhes.

⁴ Rəbbe mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adıyn uşax ixhes.

⁵ Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qıǵavu eyhen:

– Xəybışıqa ilekke, xənebi qətdəş əxəxhee qətdə. Vake g'abına nasılıb hamanımee xəbna vuxhes.

⁶ İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a.

⁷ Rəbbe İbramık'le eyhen:

– Vas in cigabı helesva, Ğu Xaldeyaaşine Ur şahareençe qıǵavhuna Rəbb Zı vorna.

⁸ İbramee Rəbbike qidghın ha'an:

– Yızda Xudaavanda Rəbb, nençene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva?

⁹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Yızdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillen sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able.

¹⁰ İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdy'a.

¹¹ Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı.

¹² Veriğ k'yooçene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose.

¹³ Rəbbe İbramık'le inəxüd eyhe:

– İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleyeyiy nukariy-valee yoq'ud vəş senna vuxhes. ¹⁴ Manbışıke nukarar hav'uyne milletike Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xətta karaka qıǵeepç'es. ¹⁵ Ğunab xılıyna ı'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as.

¹⁶ Emorğançenbışın bınahbı inçe Ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'alas.

¹⁷ Veriğ k'yooçu xəm quvxhayng'a, kuma q'ıǵəəna tanduriy ts'abı q'ıǵəəne yalav q'öna q'ı'iyne həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e.

¹⁸ Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüd eyhe:

– Zı Misirne damayle xəne Fəratne damaysqameen ine milletbışın: ¹⁹⁻²¹ Genbışın, Genizbışın, Gadmonbışın, Q'etbışın, Perizbışın, Rafabışın, Emorbışın, Kana'anbışın, Girğaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16

Haacariy I'smı't'l

¹ İbramne xhunaşşeyis, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. ² Saree İbramık'le eyhen:

– Rəbbee zas uşax hele deşod. Yızde nukarıka g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen.

İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen. ³ Kana'anaaşine cigabışe yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. ⁴ İbram Haacarıka g'alirxhumeen mana vuxhne eexva. Haacarık'le

vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. ⁵ Saree İbramık'le eyhen:

- İn val-alla yizde vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'i'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay.

⁶ İbramee Sarayk'le uvhuyn:

- Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana.

⁷ Rəbbine malaaikisqa mana qızeezana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. ⁸ Malaaikiee məng'i'ke qidghın ha'an:

- Sarayna nukar Haacar, nençen qarı, nyaqane əlyhəə? Haacaree eyhen:

- Yizda xərna yeexhene Sarayne k'anençe heexva.

⁹ Rəbbine malaaikiee məng'i'k'le eyhen:

- Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e.

¹⁰ Rəbbinecad malaaikiee eyhen:

- Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəpəş-ələpəş vuxhes deş.

¹¹ Qiyğa Rəbbine malaaikiee məng'i'k'le meed eyhen:

- Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes.

Rəbbik'le ğu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn.

Mang'un do I'smı'ı'l (*Allahık'lee g'ayxhiyn*) gixhxhe.

¹² Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş.

Mang'un xileppi girgıng'ul, girgıng'unbıd mang'ul ixhes.

Mana girgıne çocaaşıkar qoda ixhes.

¹³ Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (*zı g'eecena Allah*) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniyde:

- Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna!

¹⁴ Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi* do mançil-alla giyxhe. Man ciga Qadış eyheneyiy Bered eyhene cigabişde yı'q'nee vod.

¹⁵ Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do I'smı'ı'l gixhxı.

¹⁶ Haacaree I'smı'ı'l uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yixhille (86) senniy vod.

17

Sunnat mugaavileyn işaarat vodun

¹ İbramıqa yüç'əle yüçüd (99) sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn: - Girgın əxəna Allah (*El-Şadday*) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe. ² Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as.

³ İbram aq'vahiyna ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen:

⁴ - Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. ⁵ Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyniyle yiğın do İbram (*xərna dek*) deş, İbrahim (*xəppanabışda dek*) ixhes. ⁶ Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. ⁷ Zı vakayiy vale qihne yığne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı

* **16:14** 16:14 Beer-Laxay-Roi: man cuvab cühüt'yaaşine mizele sak'al ha'ume man «xhyan ı'lqəən ciga Üç'ürung'un vod, zı G'eecene».

ixhes, yiğnaiy vale qihname yiğne nasılıbışda Allah. ⁸ Vasiy vale qiyğiyne nasılıbışis hammaşiyş ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes.

⁹ Qiyğa Allahee İbrahimık'le uvhuyn:

- Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee naxüdiy eyhe, həmexüd he'e. ¹⁰ Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışika hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes. ¹¹ Sunnatın çürüş g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. ¹² Vuşde xaa yedike ıxhanar, menne milletbışiker alişşunar adameşına insan molyulle yiğ ıxhamee sunnat he'e. ¹³ Yiğne xaa yedike vuxhaynbıb, menne milletbışike alivşuynbıb sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yizde hammaşiyşte mugaavileyn işaarat ixhes. ¹⁴ Sunnat hidi'ına adameşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yı'q'nee meexhecen.

¹⁵ Allahee İbrahimık'le meed eyhen:

- Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iynike şaqa mæng'ı'n do Sarra (*printsesa*) ixhes. ¹⁶ Zı mæng'ı's xayir-düə hevles: mæng'ı'ker vas dix heles. Qiyğa mæng'ı's sayib xayir-düə hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paççahar mæng'ı'ne nasılence qığepç'es.

¹⁷ İbrahim aq'vahiyne gizerçu, əqəna ha'u, culed alqa uvhuyn:

- Vəş sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxas əxəye?

¹⁸ Qiyğa İbrahiməe Allahık'le eyhen:

- Hasre saccu I'smı'ı'l xheyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürre axhvecen!

¹⁹ Allahemee uvhuyn:

- Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, doyud I'saq' (*əqəna*) gixhxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasılıkab hammaşe havaacesda. ²⁰ Ğu I'smı'ı'lil-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhıyn. Mang'usub Zı xayir-düə hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'öyre (12) paççah g'avaales. Zı mang'uke xədn millet ha'as. ²¹ Mugaavilemee Zı qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as.

²² Allahee man İbrahimık'le uvhu ooqa ts'its'xha.

²³ Hamanicab yiğil İbrahiməe cune xaabın gırgın adamer: dix I'smı'ı'l, cune xaa yedike vuxhayn gırgın nukarar, menne milletbışike alivşuynbıb sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. ²⁴ İbrahim sunnat hı'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd (99) senniy vod. ²⁵ I'smı'ı'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ıxhebad (13) senniy vod. ²⁶ İbrahimiy I'smı'ı'l sa yiğil sunnat hav'u. ²⁷ Cuka sa yiğil, cune xaabın gırgın adamer, menne milletbışike alivşuynbı, cune xaa yedike vuxhaynbı gırgınbı sunnat haa'anbı.

18

Xhebiyre mihman

¹ Rəbb İbrahimıs yiğine pırane gahıl Mamreene mı'qəəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. ² Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırene ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen:

³ - Yizda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ılğeemeç'e.

⁴ Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e.

⁵ Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub ı'lğəə, zı şos sık'ının gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudooru.

Manbışe eyhen:

- Ğu eyhəxüd he'e.

⁶ Sark'il mana ekra Sarraysqa çadıreeqa ayk'an. Məng'ı'k'le eyhen:

- Həşdexhinee xhebne xəne vexhxheedın* yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qece.

⁷ Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a.

⁸ İbrahimee qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışe ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar.

⁹ Manbışe qiyghınıyn:

- Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha?

Mang'vee eyhen:

- İnya'ar çadıre vor.

¹⁰ Manbışe sang'vee meed eyhen:

- Qööne ine gahıl zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşeys Sarrays dix ixhes.

Sarra mang'une yı'q'əl, çadıreeqa əkkəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. ¹¹ İbrahimiyy Sarra q'əsniy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbınıy. ¹² Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen:

- Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvalla vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha.

¹³ Rəbbe İbrahimiye qiyghanan:

- «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı? ¹⁴ Nya'a, Rəbbise ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ıxha ixhes.

¹⁵ Sarree qərq'ı'niyvalin horbışika eyhen:

- Zı əqəna hı'ı deşdiy.

Rəbbe manke eyhen:

- Dees, ğu əqəna hı'ınniy.

İbrahimee Rəbbike Sodomna şahar huvaacecenva heqqa

¹⁶ Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as.

¹⁷ Rəbbe eyhen:

- Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? ¹⁸ Hək'edad, İbrahimiye xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırgıne milletbışe xayir-düə alyapt'as.

¹⁹ Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbışis, cune xaabınbışis, xət qe'ecenva Zı mana g'əyxı'. Manke Zı Rəbbeeyid İbrahimıs hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın.

²⁰ Rəbbe eyhen:

- Sodomulqanayiy Homorulqana şikayat geebıb. Maane insanaaşına bınah geeb yı'q'navub. ²¹ Mançil-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee.

²² İnsanar sapk'il avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimır axvana Rəbbine ögiyl.

²³ İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen:

* **18:6** 18:6 Xhebne xəne vexhxheedın: cühüt'yaaşine mizel «xhebillə sea» otk'un, manıd 20 kg hiyxharan, avayq'aran eyhen vodun.

- Hək'ebane, bınahnarıbışıka qopkuynbub havaakal haa'as? ²⁴ Eyhes, ine şaharee xhots'al (50) qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahıle ilyheç'es dışde? ²⁵ Ğu man hıdy'a'a, qorkunayiy bınahnana sacıgee gıdek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hıdy'a'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkana, qorkura ıxhes ıkkın!

²⁶ Rəbbeeyhen:

- Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbışdemee ine cigayne bıkrıra bınahençe ilyheç'esda.

²⁷ İbrahimee meed eyhen:

- Zı Yıĝnimee yı'qiy toz xhinnen sa kar ıxheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, ²⁸ xhots'alyna qorkuna g'ales xhoıre insan ıvdekeene, mana xhoıre g'ıdıyxharva şahar havaakal haa'asdane?

Rəbbeeyhen:

- Yoqts'ale xhoıre (45) aveıkeene, şahar havaakal haa'as deş.

²⁹ İbrahimee meed qiyghanan:

- Maa'ar yoqts'al aveıkeene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

- Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş.

³⁰ İbrahimee eyhen:

- Zı geer yuşanı'il-alla Xudaavanda qəllamıřmexhecen: maa'ar xhebts'al (30) aveıkeene, nəxüdnə ıxhes?

Rəbbeeyhen:

- Maa'ar xhebts'alır aveıkeene, vuççud ha'as deş.

³¹ İbrahimee eyhen:

- Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre (20) aveıkene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

- G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³² İbrahimee eyhen:

- Zı sayıd eyheva Xudaavanda qəllamıřmexhecen, yıts'ıyre aveıkeene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

- Yıts'ıng'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³³ Rəbbeeyhen İbrahımıka haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahımır sıyk'alna cune çadıreeqa.

19

Sodomıny Homorun havaakal hav'uy

¹ Exheeqana Sodomeeqa şena q'öıyre malaık arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qıyĝar ç'ıyelqamee k'yorzul ² eyhen:

- Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoĝle, xəm g'eehe. Miç'eeb suĝoots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa.

Manbışe alıdĝınıy qelen:

- De'eş, şı xəm kuçee g'aahas.

³ Lutee geed eyheva, malaıkır qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışıs exhalyne otXHunıyka qecuyn ĝıney qadayle, manbışed oıxhanan.

⁴ Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın ĝırgın adamer mek'ıng'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hıqıy-alla.

⁵ İnsanaaşe Lut qort'ul eyhen:

– G'iyna xəmdə vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as.

⁶ Lut manbışısqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. ⁷ Mang'vee eyhen:

– Çocar, qəlasın hıma'a. ⁸ Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob.

⁹ Adameeşe eyhen:

– Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigençe qarı şas yuguniy pısın xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as.

Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. ¹⁰ Manke xaane malaaikaaşe xıl hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. ¹¹ Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'innar, xərnar manbışe bı'rq' qaa'a. Mançıl-alla insanaaşik'le akka iveeke deş.

¹² Malaaikaaşe Lutuk'le eyhen:

– Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbı, yişba, yeznebı yiğne xızanın gırgınbı ine şahareençe qığee'e. ¹³ Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletile geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançıl-alla Rəbbe şı g'axuvuynbı ina şahar havaakal haa'as.

¹⁴ Lutee hark'in yişba haa'asde adameeşik'le eyhen:

– Zaraba hudoora ine cigeençe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as.

Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle.

¹⁵ Miç'eed qexheng'a malaaikaaşe Lutuk'le eyhen:

– Ekra ixhe! Xhunaşseyiy yişba alyapt'ı ine cigeençe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı.

¹⁶ Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaaikaaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareençe qığaa'anbı.

¹⁷ Manbı qığaa'ane gahıl malaaikaaşine sang'vee eyhen:

– Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda.

¹⁸ Lutee manbışik'le eyhen:

– Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'iyka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. ¹⁹⁻²⁰ Saccu hasre zı mane k'anene k'inne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adıd. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda.

²¹ Malaaikaaşine sang'vee Lutuk'le eyhen:

– Yiğnimee manıd ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. ²² Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş.

Lutee mana şahar k'innava uvhil-alla, mançin do Tsoar (*k'inin*) axva.

²³ Lut Tsoarqa hirxhıling'a veriğ ılqevç'u vooxhe. ²⁴ Rəbbe Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyooğa'a. ²⁵ İne Q'adaalilin şaharbı, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'anbı. ²⁶ Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'ıl ilekımee q'evane g'ayelqa siyk'al.

²⁷ Qinne yiğıl miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cigeeqa hayk'an. ²⁸ Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiy-allane Q'adaalıqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeençe xənnə ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ece.

²⁹ İne Q'adaalilin şahar bı hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21

I'saq'ın yedike ıxhay

¹ Rəbbe ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. ² Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu. ³ İbrahimee Sarrayke ıxhayne duxays I'saq' (əqəna) do giyxhe. ⁴ Allahee İbrahimık'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ıxhayne molyne yiğile sunnat ha'a. ⁵ I'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqə vəş senniy vod.

⁶ Sarree uvhuyn:

– Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhıyne gırgıng've zaka sacıgee əqəna ha'as!

⁷ Sarreecad meed eyhen:

– Şavaa İbrahimık'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicid uxuyn!

⁸ Uşax xət qıxha, nikneke gyargılına. I'saq' nikneke gyargılıne yiğil, İbrahimee xədin otxhun-ulyodğuy hele.

22

İbrahim siliys ı'xı'

¹ Sabara gahıle Allahee İbrahim siliys ı'xı'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an.

İbrahimee «Hooyva!» eyhe.

² Allahee mang'uk'le eyhen:

– Vas ıkkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e.

³ İbrahimee çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı ı'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ikkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuyn cigeeqa. ⁴ Man ciga İbrahimık'le xhebıd'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançe g'ece. ⁵ Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen:

– Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas.

⁶ Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahimee cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəng'ə,

⁷ I'saq'ee dekkık'le İbrahimık'le eyhen:

– Dek!

Mang'vee alidghınıy qelen:

– Dix, yızın k'ırı val vod.

I'saq'ee qiyghanan:

– Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes?

⁸ İbrahimee eyhen:

– Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee haagvasda.

İnbı sacıgee avayk'ananbı. ⁹ Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuyn cigeeqa. İbrahimee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, çılqad

osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbısilqa g'alya'a. ¹⁰ İbrahimee dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a.

¹¹ Mane gahıl Rəbbine malaaıkee xəybışeence mang'ulqa ona'an:

– İbrahim, İbrahim!

Mang'vee eyhen:

– Zı inyaa vor!

¹² Malaaıkee eyhen:

– Gadeyk simet'a! Mang'uk vuçud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş.

¹³ İbrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahimee hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a. ¹⁴ İbrahimee mane cigayn do Yahve-İre (*Rəbbeə hagvasın*) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqamee insanaaşə məxüd eyhe: «Vuceə Rəbbeə suval hagvasın».

¹⁵ Rəbbine malaaıkee xəybışeence İbrahimılqa onu'u meed eyhen:

¹⁶ – Rəbbeə inəxüdüd eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qıdıykınva, Zı Yizde doyulen k'ın g'iysar: ¹⁷ Zı vas hək'ebab xayir-düə hevles, yiğna nasıl xəəđın xənebımee, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı ixhes. ¹⁸ Ğu Yizde cuvabil k'ırı alixhxhiyl-alla, dyunyeyne ğırgıne milletbişe yiğne nasılilek'e xayir-düə alyapt'as».

¹⁹ İbrahim siyk'alna cuka abıyne mek'vunbışısqa. Mançe manbı sacıgee siviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25

I'saq'ın dixbı – Yaaq'ubiy Esav

¹⁹ İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüd vod: I'saq' İbrahimıke g'arı. ²⁰ I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al (40) senniy vod.

²¹ I'saq'ee xhunaşşe vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu.

²² Yediynə vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eeyid «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an. ²³ Rəbbeə məng'i'k'le eyhen:

– Yiğne vuxhne q'ölle millet vod,

Yiğne vuxhnençe q'ölle xalq' qığeç'es.

Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes,

Xərne çocəe k'ıning'us g'ullux haa'as.

²⁴ Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxhen məng'i'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay. ²⁵ Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayir mana xhayike hı'ıyn kar xhinne xhırıra ıxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (*xhırıra*) giyxhe. ²⁶ Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'irq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (*mıq'leyke at'irq'ın*) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al (60) senniy vod.

Esav ts'erriyne dixvalike ilğeç'ena

²⁷ Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan nıq' denana xaana insan eyxhe. ²⁸ I'saq'ıs

Esavnıyxhe geer ikkiykanna, mang'vee i'xı'yn h yvanar cus ikkan x d eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna.

²⁹ Sa yigil Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır  oleen e orzul-ortul mısıra qarayle. ³⁰ Esavee Yaaq'ubik'le eyhen:

- Mane  'erane karake sık'ının zas hele oxhanas, mıs qıxha.

Mançil-alla mang'us q'od'esın do Edom (* erara*) giyxhe. ³¹ Yaaq'ubee eyhen:

- Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle.

³² Esavee eyhen:

- Zı mısın e qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane?

³³ Yaaq'ubee eyhen:

- Ts'etta zas k'in he'e!

Esavee k'in g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubus qoole. ³⁴ Yaaq'ubee Esavıs h v yna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyod u qı e 'u ayk'anna.

İn x b Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27

Yaaq'ub horbışıka xayir-d  yına eyxhe

¹ I'saq' q' sniy qıxha, mang'une uleppışık'le g'ece deşdiy. Mang'vee x rna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn:

- Dix!

Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu.

² I'saq'ee uvhuyn:

- Zı haane q' s qıxha, g'iyna-g'iyqa qik'asda. ³ H şdiylee aleet'e yiğın yaraxbıd - vukiy ayhenbıd - hak'ne çoleeqa yizdemee k'on  vxhe.

⁴ Qiyğaled zas ikkanan geed yugun otxhuniy hı'ı, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayir-d   hevles.

⁵ I'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy iliyxhe. Esav  oleeqa k'on  vxas ark'inmee, ⁶ Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'in in x d eyhe:

- Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavık'le hayınva uvhu:

⁷ «Yizdemee sa k'on  vx  able,  iked sa yugun otxhuniy he'e. Manıd otxhun, zı vas qik'asse R bbine  gee xayir-d   hevles». ⁸ Dix, h şde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe:

⁹ hak'ne syuruneen e zasqa girgıncile yugna q' ble mısva able. Mançike zı dekkıs ikkan xdun otxhuniy ha'as.

¹⁰ Gunad man dekkıs oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-d   hevlecenva.

¹¹ Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen:

- Yızda  oc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. ¹² Sayid dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayir-d  yına cıgee, mang'vee zalqa bed-d   g'axuvles.

¹³ Yedee mang'uk'le eyhen:

- Dix, valqa haa'asda bed-d   zalqa quvooracen. Saccu yızde cuvabıl k'ırı gyaqqe: hooora, uvhuyn kar zasqa alle.

¹⁴ Yaaq'ub hark'in, mısvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs ikkan xdın yugun otxhuniy ha'a. ¹⁵ Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın x rne duxayn Esavın girgıncile yugun tanalinbı alyaat'u, k'inne duxaylqa Yaaq'ubulqa alyaa'a. ¹⁶ Xileppışın oodun cıga, gardanııl nyaabiy xhırıvalla deş m ng'ee mısvabışde g'ekvabışıka iyt'alanbı. ¹⁷ Qiyğad hı'iyn yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xileqa qele.

¹⁸ Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen:

- Dek!

Dekke mang'uk'le eyhen:

– Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbışda?

¹⁹ Yaaq'ubee dekkık'le eyhen:

– Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'iyın. Həřder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva.

²⁰ I'saq'ee duxayk'le eyhen:

– Dix, nəxüdnə ıxha vasqa inyəxüb zaraba k'on gıpxhı?

Mang'vee eyhen:

– Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı.

²¹ I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen:

– Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee?

²² Yaaq'ub dekkısqa qıxhaməe, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğv eyhen:

– Nıq' Yaaq'ubunod, xıleppıd Esavınbı vod.

²³ Yaaq'ubunod xıleppi cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena.

²⁴ Mang'vee qiyghanan:

– Hək'erar ğu yızda dix Esavne?

Yaaq'ubee eyhen:

– Ho'ö.

²⁵ I'saq'ee meed eyhen:

– Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otXHun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otXHuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otXHun, ulyoğan.

²⁶ Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen:

– Dix, həřde zasqa qora, zas ubba he'e.

²⁷ Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalıncın eva ı'xı'mee, xayir-düə huvu eyhen:

– Yizde duxayken eva,

Rəbbee xayir-düə huvuyne çolbışıken xhinnevud.

²⁸ Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva.

²⁹ Havaasre milletbışe vas g'ullux hee'ecen,

Ummatbışe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen.

Ğu yiğne çocaaşıs xəbvalla he'e,

Havaasre yiğne yedyne dixbışdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen.

Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen,

Vas xayir-düə ha'anbışıs xayir-düə vuxhecen.

³⁰ Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav siyk'al.

³¹ Esavee sa yugun otXHuniy hı'ı, dekkıs adı eyhen:

– Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva.

³² Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan:

– Ğu vuşune?

Mang'vee eyhen:

– Zı yiğna ts'erriyna dix Esav vorna.

³³ I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan:

– Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qaalesse girgıne karıke otXHun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha.

- ³⁴ Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a:
– Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e!
- ³⁵ I'saq'ee eyhen:
– Çoc horbışıka arı, yığna xayir-düə g'avşuna.
- ³⁶ Esavee eyhen:
– Mang'un do hēməxüdcad deşke Yaaq'ub* ıxha? Mang'veen zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yızda ts'erriyna dixvalla g'avşu, hēşdeb xayir-düə.
Qiyğa eyhen:
– Zas xayir-düə havaacı dışde?
- ³⁷ I'saq'ee mang'uk'le eyhen:
– Mana yığna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix?
- ³⁸ Esavee dekkık'le eyhen:
– Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek!
Esav axtıra geşşuna.
- ³⁹ Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe:
– Ğu eyxhen cıga, ç'iyeyne barakayle,
Xəybıřded çiyike əq'əna ixhes.
- ⁴⁰ Ğu vasın g'ık g'ilıncıka ha'as.
Çocusub g'ullux haa'as.
Ğu mang'uke g'attixhanasda gah qabıyng'a,
Mang'una xamut gardanile qopxu g'uvooxharasda.
- ⁴¹ Dekkee Yaaq'ubus xayir-düə huvuyı-alla, Esavıs çoc g'imeece qexhe.
Mang'veen culed alqa eyhen:
– Dekkıqa gyaşesın yığbı hiyxharıd. Manke zı yızda çoc Yaaq'ub gek'a.
- ⁴² Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen:
– Yığne çocus Esavıs ğu gıku, vake qəlıb qığaaahas vukkan. ⁴³ Dix, hēşde yızde cuvabil k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yızde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. ⁴⁴ Yığne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. ⁴⁵ Valqana qəl apk'ınmee, ğu cuk hı'ıynbı yik'el hitxınmee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yığıl yixhes?
- ⁴⁶ Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen:
– Q'etbışda eyxhene Esavne xhunaşşeeşine xılençe zı ı'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne içeeşına, manbı xhinnena, hēməxürna Q'etbışda cus hey'ee, zı ı'mı'r nişiscabne haa'a?

28

Yaaq'ubun Lavanısqa hark'ınıy

¹ I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düə huvu, inəxübna mı'sləhət g'ooce:

– Kana'anğançene içeeşike xhunaşşe hımee'e. ² Vaxt xılıy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yığne yedyne dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yığne yedyne çocune Lavanne yışbışıke vas xhunaşşe hee'e. ³ Gırgın əxəne Allahee vas xayir-düə hevlece, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. ⁴ İbrahimne xayir-düəyke vasiy vake g'adıyne nasılbışısıb vuxhecen: hasre Allahee İbrahimıs helesva

* **27:36** 27:36 Yaaq'ub: İn do cühüt'yaaşine mizel «mıq'leyk at'ırq'ın» sayıd «horalay» eyhen vodun.

uvhuyn ciga – ğu menne cigeençe qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas heleben.

⁵ I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an.

⁶ Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-düə hooleng'a «Kana'anğançene içeeşike xhunaşşe hime'eva» mı'slöhət g'ooce. ⁷ Yaaq'ubeeyid dekkıliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an. ⁸ Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne. ⁹ Esav ayk'anna I'smı'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeeşine oğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuniy vor.

Yaaq'ubun Bet-Ele nyak' g'acuy

¹⁰ Yaaq'ub Beer-Şeveençe qıgeç'u Xaranne suralqa ayk'an. ¹¹ Sa cigeeqa hirxhılymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəmə maa g'aaha. Mang'vee ç'ieyle sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ilexhana. ¹² Mang'uk'le nik'ek ç'ieyle xəybışeeqa hiyxharan q'ı't'yar, çilek'enad Allahın malaakar ilqeq'u, gyəə g'ece.

¹³ Rəbbe q'ı't'yaaşıl ulyorzul eyheyiy:

– Zı yiğne dekkıne dekkına İbrahimna, sayir I'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'ieye vasiy vake g'abıynbışis heles. ¹⁴ Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbılqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayir-düə alyapt'as. ¹⁵ Zı vaka vorna, Zı ğu, neñçeğana ark'ıneeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alərçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın.

¹⁶ Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen:

– Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy.

¹⁷ Mang'vee qərq'iniyvalin eyhen:

– Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medın kar deşod, inbı xəybışın akkabıvud.

¹⁸ Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne gıviyxhe. Qiyğad Allahne doyuile çılqa zeytunun q'ış k'ya'a.

¹⁹ Mang'vee mane cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe, mankilqamee mane şaharın do Luz ıxha.

²⁰ Qiyğa Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen:

– Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy alya'asın tanalinbıd huveene, ²¹ yugvale zı dekkıne xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yizda Allah ixhes. ²² İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ıb'esda pay Vas qivles.

29

Yaaq'ub dayisiysqa Lavanısqa qarayle

¹ Yaaq'ub ayk'anna şargılyne milletbışde cigabışeeqa. ² Çoleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebble vəq'əbışın syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbışis mane kahrizeençe xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. ³ Gırgın vəq'əbı maqa sadıyng'a, çobanaaşşe

kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbıışis ats'esın xhyanbı huvu, g'aye giviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghalilyqa.

⁴ Yaaq'ubee manbışıke qiyghanan:

– Çocar, şu nençenbine vob?

Manbışe eyhen:

– Şi Xaraneençenbı vob.

⁵ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

– Naxorna neva Lavan ats'anane?

Manbışe eyhen:

– Ats'ana.

⁶ Yaaq'ubee manbışıke qiyghanan:

– Mana yugrayee?

Manbışe eyhen:

– Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbıışika qöövur.

⁷ Yaaq'ubee eyhen:

– Veriğ axtıvaleevub, vəq'əbı sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbıışis xhyan huvu, uxhiyxhanas ıkkee.

⁸ Manbışe eyhen:

– Çobanaaşe gırgın vəq'əbı sacigeeqa sidi'ı, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyile qiyğa şasse xhyan heles əxə.

⁹ Yaaq'ub manbışıka yuşana'ang'a, Raahilee dekkın vəq'əbı qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. ¹⁰ Yaaq'ubık'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbı g'acesse, mang'vee ark'in g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbıışis xhyan hele. ¹¹ Qiyğa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'ı axtıra geşşe giyğal. ¹² Mang'vee Raahileyk'le dekkıne ebanbışikena Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'in man dekkıs yuşan ha'a.

¹³ Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxhımee, g'adayxvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhilibışeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkəkka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an.

¹⁴ Lavanee mang'uk'le eyhen:

– Ğu hək'erar yizde ebanavur.

Yaaq'ubun Leaykayiy Raahileyka davatbı hı'iy

Yaaq'ub manbışəng'ə sa vazna axuyle qiyğa, ¹⁵ Lavanee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a, Ğu yizda ebanava, Ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoone vuxhes?

¹⁶ Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'ı'n do Leaniy, k'ning'ı'nıd Raahileniy vod. ¹⁷ Leayne uleppışik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul givxhasda, xhyan ittuna içiy yixha. ¹⁸ Yaaq'ubus Raahile yikkiykınıl-alla eyhen:

– K'inne yiş Raahileynimee zı vas yighılle senna iş g'ooce.

¹⁹ Lavanee eyhen:

– Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvuyule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve.

²⁰ Yaaq'ubee Raahilel-alla yighılle senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle.

²¹ Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen:

– Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyeele, məng'ı'ka ixhes.

²² Lavanee mane cigabişin gırgın insanar sav'u otıxhun-ulyodğuy hele.
²³ Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkeehə Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'i'ka g'ilexhana. ²⁴ (Lavaneə cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) ²⁵ Yaaq'ubık'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe!

Mang'vee Lavanık'le eyhen:

- Nya'a ğu zak məxdun kar hı'ı? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'ı?

²⁶ Lavaneə eyhen:

- Yişde ine cigee k'ınna yiş xəring'ı'le ögee adamiys heelen ədat deşin.

²⁷ İn ülycüm bıkıre'e, Raahiler vas hiyles. Məng'i'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan.

²⁸ Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bıkıra'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecənvə heelənə. ²⁹ (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvü.) ³⁰ Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana.

Yaaq'ubun uşaxar

³¹ Rəbbik'le Lea deykan g'aycümee, məng'i's uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexvas yeexə deşdiy. ³² Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (*ilyaake, dix!*) gıxhxı eyhen:

- Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyn. Həşde zı yizde adamiys yikkiykanasda.

³³ Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen:

- Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxı, inar huvuna.

Mang'unud do Şimon (*Mang'uk'le g'ayxhiyn*) giyxhe.

³⁴ Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen:

- İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva.

Mançil-allad mang'un do Levi (*at'iq'anasda*) giyxhe. ³⁵ Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen:

- İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as.

Mançil-allad mang'un do Yahud (*axtı qa'as*) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30

¹ Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, məng'ee yuçeyş paxılıyvala haa'a. Məng'ee adamiylk'le eyhen:

- Zas uşax hele, deşxhee, qiık'asda!

² Yaaq'ub Raahileylqa qəllamişxha eyhen:

- Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor?

³ Raahilee eyhen:

- Yızda nukar Bilyhan alert'e, məng'i'ka g'alixhe. Məng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvala haa'as, zı uşaxdena imeexvacənvə.

⁴ Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecənvə heele. Yaaq'ubur məng'i'ka g'ilexhana. ⁵ Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu.

⁶ Raahilee eyhen:

- Allah məhkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxı, zas dix huvu.

Mançil-allad məng'ee mang'un do Dani (*Mang'vee məhkamee havacesda*) giyxhe.

⁷ Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. ⁸ Raahilee eyhen:

- Zı yuçeyka saç'iyku, Allahne kumagıka ğamiyxhana.

Məng'ee mançil-allad uşaxın do Naftali (*yızın saç'iykvuy*) giyxhe.

⁹ Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vəvxü deş. Məng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. ¹⁰ Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. ¹¹ Leayee eyhen:

- Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayiy!

Məng'ee mang'un doydud Qad (*xoşbaxtiyvalla*) giyxhe.

¹² Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. ¹³ Leayee eyhen:

- Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes.

Məng'ee uşaxın do Aşer (*baxtivar*) giyxhe.

¹⁴ Ruvenık'le suk qivişalne gahıl çolead mandragorun* ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen:

- Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasıd helelan.

¹⁵ Leayee məng'ı'k'le eyhen:

- Adamiy xılənçe g'ayşuy ç'əvxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkən?

Raahilee eyhen:

- Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışil-alla ine xəmdiys yızda adamiy vaka g'alixhecen.

¹⁶ Yaaq'ub exheeçana çoleençe qööngə, mang'unee ögeeça Lea qığeyç'u eyhen:

- Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yızde duxee adıyne mandragorbışis zı ğu alişşu.

Yaaq'ub mane xəmdə məng'ı'ka g'ilexha. ¹⁷ Allahık'le Leayna düə giviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. ¹⁸ Leayee eyhen:

- Allahee zı yızda nukar yızde adamiys hiyvuy höötxüva, yızda hək'quvuna.

Məng'ee uşaxın do İssaxar (*Mang'vee hək' quvuna*) giyxhe.

¹⁹ Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. ²⁰ Məng'ee eyhen:

- Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yızde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhıyre dix uxuva.

Məng'ee uşaxın do Zevulun (*hı'rmat*) giyxhe.

²¹ Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doydud Dina giyxhe.

²² Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, məng'ı'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e. ²³ Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen:

- Allahee zalin pısın do ak'ani'iyın.

²⁴ «Allahee zas sayir dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (*Mang'vee sayir helecenva*) giyxhe.

35

Allah meer Yaaq'ubus dyagva

⁹ Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayirdüə huvu, ¹⁰ eyhen:

- Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqa yiğın do İzrail ixhes.

İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe. ¹¹ Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen:

* **30:14** 30:14 Mandragor: Avalıyne insanaşık'le mane alayn vuxne aaxvasiy uşax uxas kumag ha'ançınaniy ats'a.

- Gırgın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbı g'ales. Yiğne nasileab paçcaharıb vuxhesınbı. ¹² İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebı Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles.

¹³ Allah Yaaq'ubne k'anençe - yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. ¹⁴ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ışıy kya'an k'ı'ı. ¹⁵ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe.

Raahileyn qiyk'uy

¹⁶ Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleençe avayk'ananbı. Efratisqa hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'i'n uxuy dağamda ilğec'ee. ¹⁷ Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşşee eyhen:

- Qimeeq'ən, vas meer dix ıxha.

¹⁸ Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (*yizde uts'urna dix*) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (*sağne xileena dix*) giyxhe. ¹⁹ Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. ²⁰ Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyyxhe. Mana g'aye g'iyniyne yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna.

²¹ İzrail mançe ark'ın, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. ²² İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarika Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen.

Yaaq'ubın dixbı

Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər (12) dixniy vor.

²³ Manbı Leaye vuxuynbıniy vob:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qihnanbıb Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha.

²⁴ İnbıb Raahilee vuxuynbıniy vob:

Yusuf, Benyamin.

²⁵ İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanee vuxuynbıniy vob:

Dani, Naftali.

²⁶ Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbıniy vuxu:

Qad, Aşer.

Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha.

I'saq'ın qik'uy

²⁷ Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. ²⁸ I'saq'ee vəşşe molts'al (180) sen hı'ı. ²⁹ Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37

Yusufun nyak'bi

¹ Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ıxha. ² Yaaq'ubuke g'abıynbışın taarix inəxüd vod:

Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyighıd (17) sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebışde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkisniy hixhara'anbı.

³ Yusuf dekkine q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırgine dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a. ⁴ Çocaaşik'le dekkıs Yusuf manbışile geer ikkan g'acumee, mana manbışis g'imeece qexhe. Mançil-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş.

⁵ Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşis mana sık'ırrar g'imeece qıxha. ⁶ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zak'le g'acuyme nyak'ıl k'ırı gyaqqe! ⁷ Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u.

⁸ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Hək'erane, ğu şas paççahne ixhes, xəbvallane haa'as?

Cun nyak'bı məxüd yuşan hı'il-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe.

⁹ Yusufuk'le sa medın nyak' g'ece, man çocaaşis yuşan hı'i eyhen:

- Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable (11) xəne yızde ögiyl k'yoyzariy.

¹⁰ Mang'vee nyak' dekkisiy çocaaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen:

- Man vak'le g'acuyn nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre (11) çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras?

¹¹ Dekkee Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man höödəxə deş.

Çocaaşe Yusuf massa hele

¹² Yiğbışde sa yiğıl Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a, ¹³ İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışisqa yəqqı'l ha'as.

Yusufee dekkik'le eyhen:

- Nya'a ı'qdə?

¹⁴ Dekke mang'uk'le meed eyhen:

- Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able.

Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqı'l ha'ana. ¹⁵ Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insanee mang'uke qiyghanan:

- Hucoone t'abal ha'a?

¹⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a?

¹⁷ Mane insanee eyhen:

- İnençe apk'ininbı. Zak'le manbışike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı.

Yusuf ayk'anna çocaaşıqar qihna. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a.

¹⁸ Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole. ¹⁹ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- Haane, nyak'ıbı g'ecena qöövur! ²⁰ Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşə qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyiy mang'un nyak'ıbı.

²¹ Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımeə, Yusuf manbışde xılənçe g'attixhana'asdemeə eyhen:

- Qudoora mana gidek'as, ²² eb k'idyaas, vuşucar deşde cigee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a.

Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılənçe g'attixhan hı'ı dekkısqa qıkkəs.

²³ Yusuf çocaaşisqa hirxhılymeə, çocaaşə mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'ı'ı g'eeşşen. ²⁴ Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar.

²⁵ Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeençe qöön I'smı'ı'lybışın karvan g'ece. Manbışə devabışılqa alixxhı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəəyiy man karbı Misirqa ıkkeəs. ²⁶ Yahudee çocaaşik'le eyhen:

- Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? ²⁷ Qudoora mang'uk sidyoot'as I'smı'ı'lybışıs massa heles. Nəxürçar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob.

Çocaaşə mang'une cuvabil k'ırı iliyxhen.

²⁸ Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhırməə, çocaaşə Yusuf k'oraleençe alqavhu I'smı'ı'lybışıs g'ane (20) nuk'rays massa hele. Manbışer Yusuf qıkkekana Misirqa.

²⁹ Ruven k'oraalisqa sark'ılymeə, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'ıdecəsse mang'uk divan qıtxhu cune tanalin qıt'axxa. ³⁰ Qiyğə mana çocaaşisqa sak'ı eyhen:

- Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as?

³¹ Manbışə Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyööq'ə.

³² Qiyğale çocaaşə man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen:

- Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene?

³³ Dekık'le tanalinbı qıvats'ı eyhen:

- İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvannın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur!

³⁴ Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı aly'a. Mana duxayqa geer geşşu. ³⁵ Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'ıbı heles savayle. Mang'us manbışıl k'ırı alixhes diykkın, eyhen:

- Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs.

Mana duxayqa geer məxür geşşu.

³⁶ Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39

Yusuf Potifarne xaa

¹ Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana I'smı'ı'lybışike ileşşena.

² Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsilexhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaanıy axvana. ³ Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud.

⁴ Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ıkkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. ⁵ Mang'vee Yusufne xıleqa xaanayıy

karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuful-alla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee Rəbbına barakat g'ooce giviyğal. ⁶ Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xıyaqa qele, mang'une vuk'ulee otXHun-ulyodğuyule ğayrı medın vuçud eyxhe deş.

Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. ⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa ul gıpxhı eyhen:

- Qora zaka g'alixhe.

⁸⁻⁹ Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'i'k'le eyhen:

- Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qideele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas!

¹⁰ Məng'ee man yiğıs Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee məng'i'ka ıxhesır, g'alixhasır ıkkən deşdiy.

¹¹ Yusuf sa yiğıl cune işiqar qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ıxha deş. ¹² Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheva!» eyhe. Yusufee tanalinbı məng'i'ne xıle g'ali'i g'aqa hexva. ¹³ Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xılevud g'ali'i hixu, ¹⁴ məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen:

- İlyaake, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! ¹⁵ Yızda ts'ir g'avxhume, mang'vee tanalinbı g'ali'i g'aqa hixu!

¹⁶ Potifar xaaqa sak'alasmee, məng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace.

¹⁷ Məng'ee adamiysıd akaran karbı yuşanı'ı, eyhen:

- Ğu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, ¹⁸ zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'i, g'aqa hixu.

Yusuf zindaneeqa araççe

¹⁹ Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. ²⁰ Yusuf aqqı zindaneeqa, paççahın avquvuynbı havaacene cigeeqa qele.

²¹ Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbe yugvalla ha'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. ²² Zindanne xəring'vee zindane avquvuyngırgınbı Yusufne xıyaqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbışis Yusufeniy xəbvalla haa'a. ²³ Yusufusqa quvuynə işbışde nençikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsilexhenaniy.

40

Avquvuynbışin nyak'bi

¹⁻² Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Misirne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbışde xəring'veyiy gıney qecenbışde xəring'vee paççah qəllamışxhesın kar ha'a. ³ Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zindaneeqa qoole. ⁴ G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışis k'ılvalla hee'ecenva.

Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğa, ⁵ sa xəmdə manbışik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. ⁶ Yusuf miç'eer manbışisqa qarımee, manbışe aq'vabı

havaxanı'ı g'ece. ⁷ Yusufee cuka sacigee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qıdghın ha'an:

- Nya'a g'iyna aq'vabı havaxanı'ı?

⁸ Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur.

Yusufee manbışik'le eyhen:

- Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesın? Hinnalan man zas yuşan he'e.

⁹ Ulyoğan helenbışde xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen:

- Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. ¹⁰ Mane t'imilene tayangıl xheyible tübəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imıl aleyli'ı. ¹¹ Yizde xile fironun k'olanıy vod, zı man ts'ets'ybı fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu.

¹² Yusufee mang'uk'le eyhen:

- Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebille yiğ eyhen vodun.

¹³ Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. ¹⁴ Hucoon ixhes, gırgın kar yəqqı'lqa gitxhume, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yızın do ağmış he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. ¹⁵ Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöquna vor, inyayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hı'ı deş.

¹⁶ Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen:

- Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu. ¹⁷ Oğane ç'emç'ee fironusva hı'ıyn curayn-curayn gıney ıxha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaşe k'ufarniy ı'xiyxə.

¹⁸ Yusufee inəxüd eyhe:

- Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebille yiğ eyhen vod. ¹⁹ Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar ı'xəs.

²⁰ Xhebne yiğile fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayiy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. ²¹ Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. ²² Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe.

²³ Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41

Fironuk'le g'acuyn nyak'ı

¹ Q'ölle sen ilğəç'uyle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe. ² Dameençe yighible micagna tavulya zer qıgevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ³ Mançile ğayrı dameençe meeb yighible qəlana, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'ın şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar. ⁴ Qəlaneyiy k'üvəna zerbışe yighible micagna tavulya zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe.

⁵ Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucu-keençe yighible gyavts'una micagna sukuna gıt'y (sunbul) ələə g'ooce. ⁶ Mançile qiyğa şargıne mıtsee gyotxhuniyn yighille k'üvən suken gıt'y aleyle. ⁷ K'üvəna sukunee gıt'yın yighible micagna gyavtsuna sukuna gıt'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen.

⁸ Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirın nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbışis cun nyak' yuşan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy. ⁹⁻¹⁰ Ulyoğan helenbışde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe:

- Fironuk'le eyhesın cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yığıl firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamışxha, mang'vee zınar gıney qecenbışda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akkya'a. ¹¹ Sa xəmdə yışde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece. ¹² Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuynbı şı mang'us yuşanı'ı. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yışın nyak'bı nen eyhenniyva mang'vee uvhuyn. ¹³ Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar gıvarxınna.

¹⁴ Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxhı, tanalınbı badal hı'ı, fironusqa qarayle. ¹⁵ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavussecad eyhes dəxı'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbı nen eyhenbıyiyva eyhes əxəvud.

¹⁶ Yusufee inəxüd eyhe:

- Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidghınıy qelesın.

¹⁷ Fironee eyhen:

- Zak'le nik'ek g'acuyn, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur.

¹⁸ Dameençe yighıble tavulyna micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ¹⁹ Mançile qiyğa yighıbleb geeb qəlana, həlale g'aappxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. ²⁰ K'üvəneyiy qəlane zerbışee, yighıble ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyna zer opxhunna. ²¹ Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqa atk'ineyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'iyhbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuynbı. Manke zı muğur qıxha.

²² Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighıble gyavts'una yugna sukena gıt'y alyabı. ²³ Mançile qiyğad yighılle şargıne mıtısın gyoxhxhani'iy k'üvən, q'əran sukun gıt'y aleye. ²⁴ K'üvəne sukune gıt'yn yighıble yugna sukuna gıt'y höögəna.

İn nik'ek g'acuynbı, zı cadu ha'anbışis yuşanı'iyhbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana.

²⁵ Yusufee fironuk'le eyhen:

- Fironne nyak'bışe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. ²⁶ Yighıble tavulyna zeriyy yighıble yugna sukuna gıt'y yighılle sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a. ²⁷ Mançile qiyğa qığevç'una yighıble k'üvənayiy qəlana zerbı, şargıne mıtsee gyopxhunna yighıble q'ərana sukuna gıt'yıb, yighılle sen eyhen vodun. Man yighılle senna mısvalla vuxhes eyhen vodun.

²⁸ Zas fironuk'le manvaniyy eyhes ıkkın, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. ²⁹ Sık'ınne gahıle Misir geed barakanan yighılle sen g'iğalas. ³⁰ Mançile qiyğa yighılle senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylyna baraka mançin yik'el hivxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. ³¹ Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. ³² Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyn'g'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahıle vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha.

³³ Mançil-allar fironee Misirne ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. ³⁴ Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbışe xhob'esda

pay barakanane yighne senna see'ecen. ³⁵ Hasre manbışe mane yugne senbışee alyabına mana suk şaharbışee, fironnee əmr hav'uyın xhinne, see'ecen. ³⁶ Man sı'ıyn gırgın kar Misirilqa qalesde yighne missine seniys ixhecen, ögiyle qööne mane yighne missine senee ölkəebınbı xhal hımbat'acenva.

Yusufun Misirna xərna ıxhay

³⁷ Fironusiy cune insanaaşıs mana fikir yik'eençe vooxhe. ³⁸ Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen:

- İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane?

³⁹ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. ⁴⁰ Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes.

⁴¹ Fironee Yusufuk'le meed eyhen:

- Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkırne Misirna xərna giyxhe.

⁴² Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'ıyn g'üvənan tanalinbı ali'ı, gardanıqab k'ınəəğəyke hı'ıyn t'exa qalya'a. ⁴³ Fironee mang'us cune daşk'abişin qöd'esın hele. Qiyğab manbışile hiib əlyhəone cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen:

- Yəq' hevlecenva ts'ırbı he'e.

İnəxür fironee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a.

⁴⁴ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıkırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş.

⁴⁵ Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölka alycaaxvas.

⁴⁶ Misirne paççahısnee, fironusnee işilqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al (30) senniy vod. Mana fironusse qığeç'u, Misirvolle alycaxvas ayk'an. ⁴⁷ Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a. ⁴⁸ Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadıyn gırgın kar Yusufee şaharbışeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'ı, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. ⁴⁹ Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpəqəs dyooxheva qəbəqqə deş.

⁵⁰ Yusufus, missın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. ⁵¹ Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (*yik'el hixana'as*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'ınbıyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva.

⁵² Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (*barakatnana*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'ı.

⁵³⁻⁵⁴ Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighille barakatnan sen g'attitxhın, yighille missın sen giyğal. Missıvalla gırgıne cigabışee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. ⁵⁵ Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətık'le eyhen:

- Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e.

⁵⁶ Ç'iyeyn aq'vavollete mıssıvalla vuxha. Misir mısvalla geeb xəb gooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyn cigabı aaqı, mançe Misirbışis suk massa hoole giyğal. ⁵⁷ Gırgıne ölkabışee it'umna mısvalla gibğılil-alla, gırgınəəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42

Yusufun çocar Misirqa abayle

¹ Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen:
- Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? ² Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şi xhal hapt'as.

³ Yusufna yits'iyre (10) çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. ⁴ Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ıxele deş. Mana qəyq'əonna Benyaminık sayid sa kar eyxheva. ⁵ Kana'anaaşine cigabışee mısvalybıva, suk ulyooşenbışika İzrailin dixbı abı vuxha.

⁶ Yusuf bıkrne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. ⁷ Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbışika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışike qiyghanan:

- Nəçene şu abı?

Manbışe eyhen:

- Kana'ane ölkeənçe, otxhanan kar alişşes.

⁸ Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. ⁹ Yusufus cehilyng'a çocaaşine hək'ee g'acuyn nyak'bı yik'el qadı, manbışik'le eyhen:

- Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyn cigabı ats'axhxhesıb abı!

¹⁰ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı. ¹¹ Yişın gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şi casusar deş vob.

¹² Yusufee manbışik'le eyhen:

- De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabı!

¹³ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre (12) çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'ınna çoc dekkıne k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha.

¹⁴ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! ¹⁵ Zı şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'ın g'iysar, vuşda k'ınna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəəxəs deş. ¹⁶ Vuşda sa g'axıle k'ınna çoc ayrecen, avxuynbı inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesın şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'ın ixhecen, şu casusarıbva!

¹⁷ Yusufee manbı xhebillə yiğna zindanee havaacı. ¹⁸ Xhebid'esde yiğıl Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zı Allahıle qəyq'əonna: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas. ¹⁹ Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbıšemee xaa'ab mıssıba avxuynbışis suk vukkeecen. ²⁰ Qiyğa vuşda k'ınna çoc zasqa ayre. Məxüd zak'le ats'axhxhesın, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişee. Mançika şunab hapt'iyke g'attivxhanasınbı.

Mançis çocaaşe ho'ova eyhe. ²¹ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- Hək'ebab ši çocus hı'iyñçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qıtxhuyn divan g'acu, ši mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançil-allad yişde vuk'lelqa in divan adı.

²² Ruvanee manbışik'le inəxüd eyhe:

- Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla himaa'a, şumee zal k'ırı alixhxı deş. Həşdeb ši mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a.

²³ Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. ²⁴ Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbışika gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le g'ece-g'ece iyt'alna.

Çocar Kana'anneqa siviyk'al

²⁵ Yusufee əmr haa'a manbışın balagbı sukun gyats'e'e, co adiyñ nuk'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxüdüd ha'an. ²⁶ Çocaaşe suk əməleeşılqa alivxhu, mançe avayk'ananbı.

²⁷ Manbışde sang've xəmə g'aahane cigee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece.

²⁸ Mang'vee çocaaşik'le eyhen:

- Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yizde balageevud.

Manbışın yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n sana-sang'uk'le eyhen:

- Şak Allahee hucooyiy hı'ı?

²⁹ Manbı dekkıne k'anyaqa Kana'anne cigabışeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxüd yuşan ha'a:

³⁰ - Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüd ats'axhxha, ši menne ölkayn casusarniyxan. ³¹ Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qəpkuyñ insanar vob, casusar deş. ³² Şi yits'ıq'öyre (12) çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yişda çoc xəəqə-ç'iyeeqa ıxha, k'ınna yişda çocur Kana'anne cigabışee dekkıne k'ane vor». ³³ Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qəpkuyñ insanar vuxhay inçike ats'axxhes: çocaaşına sa yizde k'ane g'alerçe, şunab xızanbı mıssıvalike g'attixhan haa'as suk alyapt'ı hudooru. ³⁴ Mançile qiyğar k'ınna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axxhesın şu casusaraye deşxhee, qəpkuyñ insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabışee iviykarasiy kar alişşes şosqa hassarasın».

³⁵ Balagbı haç'a'ang'a çocaaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. ³⁶ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

- Şu zı dixbışkəna hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkəkka! Man eyxhen gırğın zak eyxhe!

³⁷ Ruvanee dekkık'le inəxüd eyhe:

- Ğu mana yizde xıleqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e.

³⁸ Yaaq'ubee eyhen:

- Yizda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahileyke sa hamana axu, mang'una çoc qik'una. Sayid mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs.

43

Misireeqana q'öb'esda safariy

1 Kana'anaşine cigabişee mısvalybı geedniy qeetxha. 2 Çocaaşe Misirğançe abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee manbışik'le eyhen:

- Havak'ne şas sık'ının oxhanasın kar alişşe.

3 Yahudee mang'uk'le inəxüd eyhe:

- Şene insanee şas yugda g'ayxhı'iyın, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. 4 Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiy şi hapk'ın vasın otxhuniy ileşşeyiy. 5 Ğu mana g'ıxdevee, şi maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale.

6 Manbışde dekkee İzrailee eyhen:

- Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava?

7 Manbışe eyhen:

- Mane insanee yişdeyiy yişde xizanbışde hək'e geed qidghınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şinad mang'une alidghınıybişis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay?

8 Yahudee dekkık'le İzrailik'le eyhen:

- Gade g'aykke, şi əlyhəəs. Ğunar, şinab, uşaxarıb hidyapt'ı manke üç'übba aaxva. 9 Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, Ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qidyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes. 10 Şi vaxt ilğıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy.

11 İzrailee eyhen:

- Mennəxüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oç'ebişeeqa ine cigayne inette yugne meyvabişike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ının itv, ədvıyat, ətriyat, püste, badam sı'ı mane insanıs pay xhinne ikkee. 12 Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbişeead yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ikki vuşde xıleka sak'ale'e, sayıb manbı balagbişeeqa yugba ilydyaakı vooxhe. 13 Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. 14 Ğırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasa çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhesxhee, hasre ixhecen.

15 Çocaaşe Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamanke-cab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misırqa hipxhır manbı Yusufusqa qavayle. 16 Yusufuk'le Benyaminır manbışika sa cıgee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen:

- İn insanar yizde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hiyn karbı oxhanas.

17 Mane insanee Yusufne cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. 18 Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəpqi'n eyhen:

- Şene ögiyl balagbişee sak'alı'iyne nuk'ral-alla şi quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale Ğamxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan.

19 Manbı xaaqa əkkəne cıgee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe:

20 - Yişda xərna, şi şene ögiylib otxhanan kar alişşes abıynbınıy. 21 Şi xəmdə aaxvane cıgee balagbişin ghalybı aaqiyng'a, Ğırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'ıl qidexha balagne ad iveeke. Həşde man şi yişde xıleka yı'q'əlqa sak'ala'a. 22 G'iyniysın otxhuniy alişşesınıd şi nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbişeeqa gıxhxhı, ats'a deş.

²³ Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen:

- Gırgın çine cigal vod, qıməəq'ən. Vuşdeyiy vuşde dekkıne Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasne vod.

Qiyğaler Şimon manbışısqa qığayhe. ²⁴ Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalasın manbışıs xhyaniy əməleəşısın yemıd helen. ²⁵ Çocaaşık'le uvhuıng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığa'anbı.

²⁶ Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. ²⁷ Yusufee manbışıke qıdghın ha'a:

- Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürneva? Meernaneva həşde?

²⁸ Manbışe eyhen:

- Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor.

Manıd uvhu Yusufne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ²⁹ Yusufee ul alıvk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen:

- Şena şu zak'le eyhena k'ınna çoc haynane?

Qiyğa Benyaminik'le eyhen:

- Dix, Allahee vas yugun helen.

³⁰ Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığeç'u, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena. ³¹ Yusuf aq'va hodğul qığeç'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a:

- Otxhuniy qalle.

³² Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşıs curayda, mang'uka kar otxhanne Misirbışıs curayda qadayle. Misirğançenbışısse Cühüt'yaaşıka sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbıniy.

³³ Yusufne ögiyl çocar senbışıs sik'ı çiçiqab qihna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbı. ³⁴ Yusufne ögiylyne otxhuniybışıke manbışıs dab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəqqee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhuniy oğan.

44

Avguna kasa

¹ Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a:

- İne insanaaşın balagbı cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe. ² Yızda nuk'rayna kasamee k'ıning'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe.

Şeng'vee gırgın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a.

³ Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleəşıka sacıgee yəqqı'l aa'anbı. ⁴ Manbı şaharilee geeb əq'əna qəpxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a:

- Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qihna hoora, avarq'ılymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pisvalla hav'u? ⁵ Nişil-allane yızde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vee mançe ulyoğan, falıka ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!»

⁶ Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an. ⁷ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşısse məxdun kar ha'as əxəye! ⁸ Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad

Kana'annee cigabişençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaançe k'inəəğəyiy nuk'ra qöqəs? ⁹ Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbı xəring'us nukarar vuxhecen.

¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yizda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş.

¹¹ Çocaaşe zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaqa. ¹² Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule girğil k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke. ¹³ Çocaaşe cok qıtxhuyne divanıke tanalınbı qıt'axxa'a. Qiyğa əməleeşilqa karıd alixhxı siviık'alanbı şahareeqa.

¹⁴ Yahud çocaaşika sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁵ Yusufey manbışik'le eyhen:

- Şu hı'iyın hucoone? Şok'le ats'a dişdiy, zına xhinnena insan falıka ilyakkıme gırgın g'ecen?

¹⁶ Yahudee eyhen:

- Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübne şı qopkuynbı xhinne haagvas? Allahee şı hav'una bınah haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe.

¹⁷ Yusufey eyhen:

- Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveeykı mana yizda g'ul ixhes, mansanbı qı'dəpqr'ın dekkısqa savk'le.

¹⁸ Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen:

- Yizda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, Ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe.

¹⁹ Şenke xəring'vee g'ulaaşike qiyğhınnıy: «Şoka dek, çoc vornane?»

²⁰ Şı manke xəring'uk'le uvhuynıy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ıxhana sa k'ınna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedıne dixbışike mana sa axu, dekkısır mana geer ikkan».

²¹ Manke Ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynıy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces».

²² Şınad xəring'uk'le uvhuynıy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda».

²³ Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynıy: «K'ınna çoc ittyareene, sayib yizde ulesqa qımaale».

²⁴ Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ılınq'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'iyın. ²⁵ Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ınin otxhuniy alişşu alle».

²⁶ Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'ınna çoc şaka ı'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs deş, k'ınna çoc şaka dexheene».

²⁷ Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yizde xhunaşşee Raahılee zas q'öyre dix uxu. ²⁸ Sa dix yizde k'anençe ark'ın sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. ²⁹ Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yizda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees».

³⁰ Həşde şasse yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxhe ikkiykanna. ³¹ Mana gade şaka g'ıdecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşee dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees.

³² Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes».

³³ Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika

sark'ıl hooracen. ³⁴ Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhe

¹ Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə:

– Gırgınbı yizde k'anençe qığəepç'e!

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemee manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. ² Mana məxür axtıra geşşe giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşıs yuşan ha'a. ³ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

– Zı Yusuf vorna! Yızda dek meernane?

Çocaaşısse mang'us alidghınıy qeles əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı. ⁴ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

– Zasqana qəepxhe.

Manbı cusqana qəpxhamee, eyhen:

– Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. ⁵ Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda ı'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. ⁶ Q'ölle sen ıxha ine cigabışee mısvaly bı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş. ⁷ Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu.

⁸ Mançıl-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. ⁹ Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. ¹⁰ Ğu Misir Goşen eyhene cigee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbı, yiğın nevbı, çavra-vəq'əd, yiğın gırgıncad kar zas k'ane ixhes. ¹¹ Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xızan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna mısvalla vuxhes». ¹² Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyaminik'led man g'ecen. ¹³ Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırgıncına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre.

¹⁴ Yusufee cuna çoc Benyamin xhilibışeeqa s'ımee q'öyursana gyaaşee giviğal. ¹⁵ Qiyğa mang'vee avxuyne çocaaşısıd ubbabı hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhilibışeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşe mang'uka meeb gaf hav'u.

¹⁶ Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. ¹⁷ Fironee Yusufuk'le eyhen:

– Çocaaşik'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixxhı Kana'anne cigabışeeqa hudooracen. ¹⁸ Qiyğab dekkır, xızanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirin gırgıncıle yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırgıncıle yugun kar oxhanas».

¹⁹ Sayid manbışik'le eyhe: «İnəxüd he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeesısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırgınbı inyaqa qudoora. ²⁰ Maa'ad axuyn vuşun kar qimiykan, Misireedın gırgıncıle yugun kar vuşun ixhes».

²¹ İzrailıyne dixbışe həməxüdüd ha'an. Yusufee fironee əmr hav'uyn xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyid helen.

²² Manbışde gırgıng'us sa tanalınbı hele, Benyaminısmee xholle tanalınbıyiy xhebıd vəş nuk'ra hele. ²³ Yusufee dekkısıva Misirin gırgıncıle

yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixhxhına g'able (20) əmələ g'uxoole. ²⁴ Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışik'le eyhen:

– Yəqqı'l uğmooda.

²⁵ Manbı Misirğançe qığeerç'ı Kana'anne cigabışeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

– Yüsuf meerır, vucur Misir xhinnene ölkayna xənavur!

Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş.

²⁷ Yusufee uvhuyn gırgın çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ıkkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen. ²⁸ İzrailee eyhen:

– Həşde zak'le ats'axhxhayn yızda Yüsuf meerır! Zak'le mançile yugun medın hucoone g'ayxhes! Hasre qık'asse sa hark'ın mana g'aces!

46

Yaaq'ubun Misirqa hark'niy

¹ İzrailee cuka vodun gırgın sı'l, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a.

² Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn:

– Yaaq'ub! Yaaq'ub!

Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe.

³ Allahee eyhen:

– Zı Allah vor, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah. Misirqa ı'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədnı millet g'alya'as. ⁴ Vaka Misirqa Zinar ı'qqəsda. Qiyğar yi'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yüsuf yiğne k'ane ixhes.

⁵ Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironee Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka. ⁶ Yaaq'ubeeyiy cune dixbışe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabışee co hı'iyın gırgın kar sı'l Misirqa qavayle. ⁷ Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yişba, nevbı, gırgına cuna xızancab alyapt'ı ayk'an.

Yaaq'ubuke (İzrailike) g'abıynbı

⁸ Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbıyiy dixbışike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı in bı vod:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven.

⁹ Ruvenın dixbı:

Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi.

¹⁰ Şimonun dixbı:

Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayir Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul.

¹¹ Leviyn dixbı:

G'erşon, Qohat, Merari.

¹² Yahudun dixbı:

Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı.

Peresin dixbı: Xetsron, Xamul.

¹³ İssaxarın dixbı:

Tola, Puvva, Yov, Şimron.

¹⁴ Zevulunun dixbı:

Sered, Elon, Yaxle'el.

¹⁵ Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyiy yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre (33) insan ıxha.

- 16 Qadın dixbı:
Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli.
- 17 Aşerin dixbı:
İmna, İşvah, İşvi, Beria sayir manbışda yiçu Serax.
Berianın dixbı: Xever, Malkiel.
- 18 Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevabı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yits'iyixhalle (16) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneniy hiyvu.
- 19 Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahileyn dixbı:
Yusufiy Benyamin.
- 20 Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu.
- 21 Benyaminın dixbı:
Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppm, Xuppm, Ard.
- 22 İna yits'iyooq'var (14) insan Yaaq'ubuniy Raahileyn dixbı, nevabı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee vooxhe.
- 23 Daniyna dix:
Xuşim.
- 24 Naftaliyn dixbı:
Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem.
- 25 Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbıyiy nevabı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yighıyre (7) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneniy hiyvu.
- 26 Yaaq'ubne dixbışde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhıyre (66) insan qarı. 27 Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al (70) insan eyxhe*.

Yaaq'ubık'le Yusuf g'ece

28 Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ixele. Manbı Goşenisqa hiviyxharmee, 29 Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine İzrailıne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhılıbışeeqa sı'ı xilece geşşena. 30 İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə.

31 Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanık'le eyhen:

- Hasre həşde fironusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabişee eyxhena yızda dek, çocar cone xizanbışika sacigee zasqa abı. 32 Manbı çobanar vob. Mançil-allab manbı cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacigee qabı.

33 Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» 34 Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbıb çobanaaşile həlyvəyq'ənvə, şos man ciga helesin.

47

1 Yusuf fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhen:

- Yızda dek, çocar cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeençe inyaqa Goşenqa qabı.

2 Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı. 3 Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen:

- Hucoonexhe haa'an?

Manbışe fironuk'le eyhen:

* 46:27 46:27 Mana yights'al insan Yaaq'ubıy Yusufub qəbəqqəxhee vooxhe.

- Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. ⁴ Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şi həşde Goşen aaxvas havaasre.

⁵ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Yiğna dekkiy çocar vasqavub abı. ⁶ Misir vas ıkkanan ciga g'əyxə: dekkısiy çocarşıs ine cigayne gırgınçile yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yizde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen.

⁷ Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayir-düə hoole. ⁸ Fironee mang'uke qiyghanan:

- Vaqa xhulelle senne vod?

⁹ Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghıniy qele:

- Yizde ı'mı'ren vəşşe xhebts'al (130) sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yızda ı'mı'r k'ılyba, dağamba vuxha. Dekkaaşe menəəng'ə hı'ıyn senbımeeyib xılyba vuxha deş.

¹⁰ Yaaq'ub fironus xayir-düə huvu ayk'anna.

¹¹ Yusufee fironee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdaiy çocaaşısda ciga Misir qaa'a, manbışıs gırgınçile yugun Ramses eyhene cigeençe ciga hele.

¹² Sayid Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhuniy xızanbışıs sik'ı havace.

Mısvalybynang'a Yusufee Misiris xəbvalla haa'a

¹³ Mısvalla manımee geeb qooxhe, ç'iyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misirıniy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılənçe vuççud dena aaxva.

¹⁴ Yusufee Misireneyiy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu maadın gırgın pılbı fironus sa'a. ¹⁵ Misirneyiy Kana'anne insanaaşın gırgın pılbı g'att'uyng'a, gırgın misirğançenbı Yusufusqa abı eyhen:

- Şas gıney hele. Nişil-allane şi yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuynbı.

¹⁶ Yusufee eyhen:

- Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cigee gıney heles.

¹⁷ Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvnaaşıke gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüd manbışde həyvnaaşıke gıney badal ha'a. ¹⁸ Man sen ilğeç'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen:

- Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanar ıd vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cigabışile ğayrı vuççud axu deş. ¹⁹ Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakın ıd yişde cigabışıkın ıd ixhes? Şas, yişde cigabışiliy şal-alla gıney hele. Havaasre şi fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahralqa sak'alas deş.

²⁰ İnəxüd Yusufee gırgın Misirin cigabı fironus ileşşe. Mısvalyбіşil-alla gırgıne Misirğançenbışe con cigabı massa hele. Məxüd Yusufee Misirğan gırgın cigabı fironne doylıqa alğa'a. ²¹ Misireene gırgıne insanaaşıke Yusufee fironus g'ular haa'a. ²² Fironee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cigabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhuniys g'iviyxhar vuxha. Mançil-allad kaahinaaşe con cigabı massa hele deş.

²³ Yusufee milletık'le eyhen:

- Həşde şunab, vuşun cigabıd zı fironus alişşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. ²⁴ Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fironus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasiy ooxhanas, şosiy vuşde xizanınbışis vuxhecen.

²⁵ Manbışe eyhen:

- Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attivxhan hav'u. G'iyniyke şaqa şı fironun g'ular vob.

²⁶ Yusufee ezu alyadıynçına xhonçuna sa pay fironus qevleva Misirne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşe ezu alyadıynçına xhob'esda pay fironus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'iynab vobna.

Yusufee dekkıs cuvab hele

²⁷ İzrailyna nasıl Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe.

²⁸ Yaaq'ub Misir yits'ıyighalle (17) senna axva. Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yighılle (147) sen hı'ı. ²⁹ İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen:

- Vas zı ıkkaxhee, xıl yizde bıdık avqa gıxhxı k'ın g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a. ³⁰ Zı qik'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe.

Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele:

- Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın.

³¹ Mang'une cuvabıs dekke eyhen:

- Zas k'ın g'assre.

Mang'veeyid k'ın g'iysaran. İzrail vuc g'alirxhuyne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48

Yaaq'ubee Efrayimisiy Menaşşeeys xayir-düə huvu

¹ Sabara gahbı ilğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn:

- Dek ık'arır.

Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha.

² Yaaq'ubus xabar g'uxoole:

- Haane yiğna dix Yusuf vasqavur ı'qqə.

İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alirxhuyne tülee'ar giyar.

³ Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen:

- Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə huvu, ⁴ inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədıx xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışis man cigabı hammaşiyş heles».

⁵ Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yızınbı vuxhes.

⁶ Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es. ⁷ Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameençe siyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hıviyxharne cıgee qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'iyniyn do Bet-Lexem vodun.

⁸ İzrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan:

- İnbı vuşbune?

⁹ Yusufee dekkıs inəxüd cuvab qele:

- Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob.

İzrailee eyhen:

- Manbı zasqa qavaale xayir-düə hevles.

¹⁰ İzrail q'əsnıy qıxha, mang'une ulepşik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufee dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhilibışeeqa sav'u ubbabı ha'a.

¹¹ Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yizde fikreeqacad qıdyayleyiy yiğın sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yiğın dixbıb zak'le haaguynbı.

¹² Yusufee dixbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna. ¹³ Qiyğa Yusufee Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, İzrailinıd man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. ¹⁴ İzraileemee sağın xıl hotku k'ınne newayne Efrayimne, solun xılıymee xərne newayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe.

¹⁵ Qiyğa İzrailee Yusufus xayir-düə hoole:

- Yizde dekkaaşe İbrahimeeyiy I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahee,

G'iyniyne yiğılqamee zı havaacine Allahee,

¹⁶ Zı gırgıne pisvalybişike g'attixhan hı'iyne malaaıkee,

Havaasre ine uşaxaaşısıb xayir-düə hevleceñ!

Yızın doyud, yizde dekkıneyiy cune dekkın

İbrahimıny I'saq'ın dobud manbışile k'ena yik'el qale'ecen.

Ç'iyene aq'val manbışda nasıl geeb quvxheceñ.

¹⁷ Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gıxhxhı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gıxhxhes ıkkıykan. ¹⁸ Yusufee dekkık'le eyhen:

- Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gıxhxhe.

¹⁹ Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen:

- Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xəđın millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedın milletbı g'ales.

²⁰ Mane yiğıl Yaaq'ubee manbışıs xayir-düə hoole:

- İzrailin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağmış ha'as:

«Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenva!» eyhes.

Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana ha'a.

²¹ İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızın qık'asın yiğbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. ²² Vas çocaaşılee hexxada zı Şekem axtın ciga hele. Zı mana Emorğançenbışde xılence yizde g'ilıncıkayiy vukuka g'avşu.

49

Yaaq'ubee dixbışıs xayir-düə hoole

¹ Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen:

- Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as.

² Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alıxhxhe,

Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe.

³ Ruven, ğu yızda ts'erriyna dix, ğu yızda guc.

- Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha.
 Ğu gırgıng'ule xərna, qıvaats'ana vor.
- 4 Ğu xhyanıq akar sa'as-qa'as əxə deş.
 Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde
 xhunaşşeesine sang'ıka g'alırxhuva,
 vake xərna ixhes deş!
- 5 Şimoniy Levi çocar vob,
 Manbışe qələsın ha'asva g'ilınc xılyaqa alyaata.
- 6 Manbı qələkanang'a adamer gyabat'a,
 Yik'es ıkkıanang'ad manbışın həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a.
 Manbışe ək'eleə aqqıyn karbı zı ha'as deş,
 Zı manbışika sarçes deş.
- 7 Fiğan haa'ane manbışde qəlbışisiy
 Xıl ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena.
 Zı manbışike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasaras deş,
 İzrailvolle oot'alasınbı.
- 8 Yahud, yiğne çocaaşə ğu axtı qa'as,
 Duşmanaaşına gardan yiğne xıle vuxhes,
 dekkın dixbıb vas k'yoozaras.
- 9 Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanıq akar.
 Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ılexha,
 Şavusse şir g'udokana'as əxəyee?
- 10 Paççahıyvalla Yahudne xıleənçe mısacab əlyhəəs deş.
 Gırgıne gahbışıl vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbışısse
 mebnıbışılqa ilğeeç'es deş.
 Nimeeletteyiy gırgın milletbı k'yozarasda vake paççah g'idıyarı.
- 11 Yahudıqa manimee xəttə t'imilen tayangbı eyxhe, mang'us manbı
 qıdıykkın cuna əməleb çik avt'alas vəəxəna,
 Çike hı'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı.
- 12 Mang'unee ulepışın adın cıga çaxırile k'işşeyda,
 Silıbıd niknele cagvarada ixhes.
- 13 Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes,
 Maa'ad gamıbı ileezaras,
 Mang'un cıga Sidonnee şaharılqa hixharas.
- 14 Xurcunbı mıgal alıxhxhı manzil haa'ana
 İssaxar taq'atıkanə əməleyk akar.
- 15 Mang'us vuc manzilis ulyorzulin cıga yugda qadı,
 maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu,
 mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebnıbışıs iş haa'ana.
- 16 Danir İzrailıyne nasılbışda sa vob,
 Mang'vee cune milletıs məhkama haa'as.
- 17 Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes.
 Balkanne guvuyk üvxü
 Çilyna yı'qı'hına g'ı'xə'əne.
- 18 Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısaiyiy zı duşmanaaşike g'attixhan ha'as!

- 19 Məbınbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables,
Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as.
- 20 Aşerne cigabişee otXHuniy barakayka ixhes,
Mang'vee paççahaaşısíd otXHuniy alles.
- 21 Naftali g'avkkune maralık akar,
Mang'uke g'abıynbı geeb micaginbı vuxhes.
- 22 Yusufmee, xhyan ı'lqəəne cigaysneene,
bıtağbíd cabırılı g'alysıkkıyne tayangık akar.
- 23 Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaaşıka kyooHar,
24 Mang'un xıleppı gucuka vodva
mang'vee vuk xıle it'umda aqqaqqa.
Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ane Allahee.
Allah İzrailıqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka.
Mana manbışda Suva vobna.
- 25 Yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen,
Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevleceñ,
Xəəne-ç'iyeyne xhyanbışıke ğu g'its'mayk'vancen,
Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə heleceñ.
- 26 Yiğne dekkına xayir-düə barakatnane çolbışıleb geeb vob,
Ğu manisa çocaaşıle qıvaats'anava,
Hasre man gırgın xayir-düəbı yiğınbı ixheceñ.
- 27 Benyamin bahalne ümulyuk akar,
Miç'eeb k'on givku opxhan,
Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyn bit'al ha'a.
- 28 İna ələpqı'na yits'ıq'öble (12) nasıl İzrailyna vobna. Dekkee dixbışde gırgıng'us, cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu.

Yaaq'ub qek'ana

- 29 Qiyğa Yaaq'ubee dixbışılqa əmr haa'a:
- Zı sİK'inne gahıle qik'asda, zas yizde xızanısqə, zale ögee hapt'ıynbışide k'anyaqa əlyhəəs ıkkən. Zı Q'etbışda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. ³⁰ Mana mağara Kana'anne ölkeene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdemee Efronusse çoluka sacıgeeniy alivşu. ³¹ Maa'abniy İbrahimiyy cuna xhunaşşe Sarra, I'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhı. ³² Man çolud, maana mağarab Q'etbışisseniy alivşu.
³³ Yaaq'ubee dixbışıs əmr hav'u g'attırxhınmee, g'elybı tyuleeqə sı'ı qek'ana.

50

Yaaq'ubna ak'

- ¹ Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. ² Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayit mummyelamişe'ecenva əmr

haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayit mummyelamişa'an. ³ Mana iş doxturaaşe yoq'ts'al (40) yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al (70) yiğna misirğançenbı mang'uqa gyaaşe.

⁴ Ak'ın yiğbı ç'ëveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşik'le eyhen:

– Zı vuşde ulen aqqıxheene fironuk'le eyhe, ⁵ dekke zasqa k'ın g'assaras alikkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironnee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas.

⁶ Fironee eyhen:

– Dekke nəxdıy vasqa k'ın g'assaras alikkı, həməxürur mana k'eyxhe.

⁷ Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacıgee fironun delesın insanar, Misirin ağsaqqalar, ⁸ Yusufneyiy dekkıne xaabın gırgınbı, çocar, havayk'an. Manbışe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. ⁹ Manbışika sacıgee balkanaaşil alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abışe gyuv'uruynbı yəqqı'lqa qıgeebaç'e. Maa qəpəqəs-ələpəqəs devxhesınmeen insanar vooxhe.

¹⁰ Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cıgeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyğal. Ma'ab Yusufee dekkıs yıghılle yiğna ak' hoolle. ¹¹ Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misırbışıqa xədıın geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çıl-alla Avel-Mıstrayım (*misırbışın geşşuy*) do giyxhe.

¹² Yaaq'ubne dıxbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. ¹³ Mana manbışe Kana'ane ölkəeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa giyxhe. Mana mağara İbrahımee çoluka sa cıgee cus nyaq'v haa'asın cıga ixhecenva Q'etbışda eyxhene Efronukeni yalıvşu. ¹⁴ Dek k'eyxhıyle qıyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkıne ak'ıs abıyne gırgınbışika sacıgee Misırqa sıyk'al.

Yusuf çocaaşika yugra eyxhe

¹⁵ Dek qik'ıyle qıyğa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen:

– Yusufee şı hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığaahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as?

¹⁶ Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu:

– Dekkee qik'asse şak'le uvhuynniy: ¹⁷ «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pısvalla, yik'el hıvxhane'e“». Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen.

Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe giyğal.

¹⁸ Qıyğa çocar mang'usqa abı çıyelqamee k'yobzur, «Şı həşdıyle yuğun g'ular vobva» eyhe.

¹⁹ Yusufee manbışik'le eyhen:

– Zı nya'a Allahne vor, şu zale qəvəəq'ənas? ²⁰ İlyaaake, şos zas pısvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attivxhan he'ecenva Allahee məxüd hı'ı. ²¹ Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaaşıqar ilyakkasda.

Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı'ı manbışıs yik'ıbı hele.

Yusufun qik'uy

²² Yusuf cuneyiy dekkıne xızanıka Misir axva. Yusufee vəşşe yits'ille (110) sen ha'a. ²³ Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıb g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxiriyne uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a.

²⁴ Sabara gah ılgevç'uyile qiyğa Yusufee çocaaşık'le eyhen:

- Yızda qık'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şu ine ölkeençe qığaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cigeeqa şu quvkees.

²⁵ Qiyğa Yusufee İzrailıybışısqa k'ınbı g'assaras alikkı eyhen:

- Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkee.

²⁶ Yusuf vəşşe yits'ille (110) sen hı'ı qek'a. Mana Misiree mummyelamış hı'ı tabuteeqa giyxhe.

Qıǵeepç'iy

İzrailyna Misireena xizan

¹ İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacigee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobı inbı vod: ² Ruven, Şimon, Levi, Yahud, ³ İssaxar, Zevulun, Benyamin, ⁴ Dan, Naftali, Qad, Aşer. ⁵ Yaaq'ubıke g'arına yights'al (70) insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor.

⁶ Ooǵançe geed gahbı ilǵeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. ⁷ İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkırna ölka gyavts'aa'ana.

Fironee İzrailybışılqa yiǵbı allya'a

⁸ Xilece gahbı ilǵeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. ⁹ Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen:

- İlyaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. ¹⁰ Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ilbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibǵılee, manbı yişde duşmanaasıka sapçı şalqa ables. Qiyǵale xhineyib yişde ölkeençe qıǵeepç'ı əlyhəəsinbı.

¹¹ Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r daǵam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ıxha İzrailybışe fronus Pitomiy Ramses donan şaharбі ali'ı. Mane şaharбіşee manbışın anbarbı eyxhe. ¹² İzrailybı nimee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəpç'ı'n İzrailybı ¹³ qidviykkın işlemişepxhes ulyooka. ¹⁴ Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r daǵam qav'u. İzrailybı qidvikkın gırgın yı'q'ı'n işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha.

Ebaçer

¹⁵ Misirne paççahee cühüt'yaaşıs ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şifrayiy Pua donane yadaaşık'le eyhen:

¹⁶ - Cühüt'yaaşine xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe.

¹⁷ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha. ¹⁸ Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan:

- Nya'a şu məxüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a?

¹⁹ Ebaçerşe eyhen:

- Cühüt'yaaşın yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şi hivxharassecad uxoxa vod.

²⁰ Mançıl-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüd milletıd geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. ²¹ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xizanınbı, uşaxınbı haa'a.

²² Fironee cune milletılqa əmr haa'a:

- Cühüt'yaaşıs vuxuyn gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa daǵee'e! Vuxhayne içeeşikme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2

Mısayn yedike ıxhay

¹ Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasileençe cusda xhunaşşe hee'e.
² Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, mæng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. ³ Mançile hexxada dyugul ha'as dæxæmee, mæng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çilqa g'ır qadǵu, uşaxıd caqa gıxhxhı Niline mıǵlek alyadıyne q'amışeeqa giyxhe. ⁴ Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar.

⁵ Fironna yiş əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerıb damayne mıǵlek ıǵviykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ixeele. ⁶ Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee mæng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuys, mæng'ı'na rəhı'm qabı eyhen:

- İn cühüt'yaaşın uşaxıd.

⁷ Manke uşaxne yuçee fironne yişşeke qiyghanan:

- Yiǵnemee hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene?

⁸ Fironne yişşee mæng'ı'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. ⁹ Fironne yişşee mæng'ı'k'le eyhen:

- İn uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles.

Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an.

¹⁰ Uşax xət qıxhamee, mæng'ee mana qıkkekana fironne yişşesqa. Fironne yişşee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (*qıǵavhuna*) gıxhxhı eyhen:

- Zı mana xhinençe qıǵavhu.

Mısa hexvana

¹¹ Mısa xəx qıxha cune xınıbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletın nimee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirǵançeng'vee geta g'ece. ¹² Hiqiy-alla ilyakki vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirǵançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. ¹³ Qinne yiǵıl mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan:

- Nya'a ǵu yiǵne milletna insan geta?

¹⁴ Mane insanee eyhen:

- Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirǵançena gik'uyın xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkın?

Mısa qərq'ı'n culed-alqa eyhen:

- Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes.

¹⁵ Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxımee mana gik'as ıkkıykan. Mısa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva.

Mısee xhunaşşe hee'e

¹⁶ Yiǵbışde sa yiǵıl Midyanaaşine kaahinna yighıyre yiş dekkıne vəq'əbışis xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. ¹⁷ Maqa qabıyne çobanaaşis içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşineme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. ¹⁸ İçer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ılmee, mang'vee qiyghanan:

- Nya'a şu g'iyına zaraba sapk'ıl?

¹⁹ Manbışe eyhen:

- Misirǵançene sang'vee yişdemee vuc ögiylqa huvu, şı çobanaaşine xılence g'attivxhan hav'u. Qiyǵa mang'vee yişdemee yişın vəq'əbı ats'esın xhyan kahrızeeñçe alqı'ı.

²⁰ Mang'vee yişşaaşike qiyghanan:
– Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnečen.

²¹ Manbışer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen:

– Mısa, şing'əəcar axve.

Mısaysır ikkiykanna manbışəəng'ə axvas. Sabara gah ilǵevç'uyle qiyǵa, mang'veeyir Mısays cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele.

²² Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen:

– Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor

Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (*menne cigayna*) giyxhe.

Allahık'le cune milletk eyxhen g'ecen

²³ Ooǵançe geed senbı ilǵeeç'uyle qiyǵa Misirna paççah qek'ana. İzrailıybişe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbışe ts'its'a'an nukariyvaledın uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. ²⁴ Allah manbışe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. ²⁵ Allahık'le İzrailıybı nukarar vuxhay g'acu manbışılqa rəhı'm qavayle.

3

Rəbbe Mısalqa ona'a

¹ Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahının syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düǵəlıd İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənanə sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. ² Sayir mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidıyotxhan g'acumee, ³ mang'vee culed alqa eyhen:

– Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe.

⁴ Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an:

– Mısa, Mısa!

Mang'veeyir «Hooyva» alidghınıy qele.

⁵ Allahee eyhen:

– K'anyaqa qımexhe. G'ellınbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. ⁶ Zı, yiǵne dekkeyid, İbrahiməeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vor.

Man g'ayxhı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'ənnə.

⁷ Rəbbe eyhen:

– Zak'le Yizde milletın Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbışıl ooqa gıvxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənıd Zak'le ats'an, manbışe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. ⁸ Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılençe g'attivxhan hav'u mane ölkeençe qıǵaa'asınbı. Qiyǵaleb sa xənne, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabışeeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. ⁹ İzrailıybışin gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbışe manbışis hoolena əq'üba g'oocena. ¹⁰ Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailıybı, Misirǵançe qıǵe'eva g'ıxele.

¹¹ Mısee Allahık'le eyhen:

– Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailıybı Misirǵançe qıǵaa'as?

¹² Allahee eyhen:

- Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axxhes: ğu millet Misirǵançe qıǵavhuynǵ'a ine suval şu Zas ı'bəədat ha'as.

¹³ Mısee Allahık'le eyhen:

- Zı İzrailıy bıışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşe ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyiy?» Hucoovane zı manbıışis alidghıniy qeles?

¹⁴ Allahee mang'us inəxüd cuvab qele:

- Zı Vuşuyiy, Manar vorna. İzrailıy bıışık'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu.

¹⁵ Allahee Mısayk'le meed eyhen:

- İzrailıy bıışık'le eyhe: «YAHVE* (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın ğırǵıne gahbıışıl do YAHVE ixhes. Nasıl bı nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as.

¹⁶ Hak'ne İzrailin aǵsaqqalar sav'u manbıışık'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. ¹⁷ Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbıışde, Q'etbıışde, Emorbıışde, Perizbıışde, Q'ivbıışde, Yevusbıışde nyakiy itv gyodatstsene cigabıışeeqa quvkees“».

¹⁸ İzrailıy ne aǵsaqqalaaşe val k'ırı alixxhesın. Ğunar manbıışika sacıgee Misirne paçcahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yıǵna yəq apk'ın sahree yışde Allahıs, Rəbbis q'urbanbı allya'as».

¹⁹ Zak'le ats'an Misirna paçcah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. ²⁰ Mançıl-allab Zı Misirılqa xıl alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhiyn yıǵbı manbıışılqa allya'as. Mançile qiyǵa mang'vee şu g'avkasınbı. ²¹ Zı məxüd ha'as şu manbıışde ulen avqecen, şu q'ərane xıleka əlyhəəs gimabak'acen. ²² Çühüt'yaaşine yedaaşe misirbıışde yedaaşike, hasre k'ınəəǵəykeyiy nuk'rayke hı'ıyn karbıiy tanalınbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbıışılqayiy yışbıışılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4

Allahee Mısayk'le Cuna guc Haagva

¹ Mısee inəxdun alidghıniy qele:

- Sayid manbıışis zal k'ırı alixxhes diykkıne, zal haydepxha uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»?

² Manke Rəbbe eyhen:

- Yıǵne xıledın hucoone?

Mısee eyhen:

- Əsaa.

³ Rəbbe eyhen:

- Man ç'iyelqa daǵeççe.

Mısee ç'iyelqa daǵetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana.

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl hotku mana bı'ttike avqve.

Mısee xıl hotku xoçe bı'ttike avquynǵ'a, mana xıle əsaalqa siviyk'al.

⁵ Rəbbe eyhen:

* **3:15** 3:15 YAHVE: in do cühüt'yaaşine mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

- Ğu man kar he'e, İzrailıy bı hayeepxhecen Rəbb, man bı şde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i' bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva.

⁶ Qiyğa Rəbbe meed eyhen:

- Xil eqanaqa k'eççe.

Misee xil eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xil ik'arke yiz xhinne cagvara qexhe.

⁷ Qiyğa Rəbbe eyhen:

- Xil meed eqanaqa k'eççe.

Misee q'öd'es xil eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xil yug qexhe.

⁸ Rəbbe eyhen:

- Man bı yiǵne ts'eppiye əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esınçıl vuxhesın bı. ⁹ Sayid man bı şe val k'ırı ilydiy xı q'öd'esde əlaamatılıb haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas.

Allahee Harunee Mısays kumag ha'asınva eyhe

¹⁰ Misee Rəbbık'le eyhen:

- Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'ıyle qiyğar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'idiyğal yuşana'a.

¹¹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbe, Zı dişde man gırgın ha'a? ¹² Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesınıd xət qa'asın, yuşana'asıd kumag ha'asın.

¹³ Misee eyhen:

- Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axıle.

¹⁴ Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen:

- Nya'a Leviyne nasıleençena yiǵna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiǵne ögiylqa i'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. ¹⁵ Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ikkan mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ikkanvad xət qa'asın. ¹⁶ Vas eyhes ikkanan bı, mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiǵne cıgee yuşan ha'as.

¹⁷ İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamat bı hagvas.

Mısa Misırqa siyk'al

¹⁸ Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'ıl eyhen:

- Hasre zı Misireeqa i'qqəs, ilyakkas yızın xını bı avxucabee?

İtronee eyhen:

- Yugna yəq vuxhena.

¹⁹ Midyanee Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Misırqa sak'le, ğu gik'as ikkanan gırgın bı hapt'ıyn bı.

²⁰ Misee dix bıyiy xhunaşşe əməlelqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayid xılyaq alyat'u Misırqa yəqqıl gexha.

²¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Misırqa sak'ımee Zı vas xət qı'ıyn gırgın əlaamat bı fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. ²² Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. ²³ Zı vak'le uvhuyn, Zas i' bəədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yiǵna ts'erriyna dix gik'as»».

²⁴ Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan.
²⁵ Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dıx sunnat hı'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışik set'u eyhen:

– Ğu həşde yizdemee ebana adamiy eyxhe.

²⁶ Məxüb Rəbbe mang'uke xıl ts'its'a'ana. Dıx sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe.

²⁷ Sabara gah ilǵevç'uyle qiyǵa, Rəbbe Harunuk'le eyhen:

– Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne.

Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxxımee, mang'vee Mısays ubbabı ha'a. ²⁸ Mısee Harunus Rəbbe cuk'le ǵırgın uvhiynbıyiy hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. ²⁹ Mıseeiy Harunee İzrailin aǵsaqqalar sav'umee, ³⁰ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn ǵırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyǵaled mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. ³¹ İzrailybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbıkl'e manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxhımee, İzrailybı gugaybışıl gyuv'ur i'bəədatbı ha'a.

5

Mısaiy Harun fronusqa abayle

¹ Mançile qiyǵa Mısaiy Harun fronusqa abı eyhen:

– İzrailyne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!»

² Fironee eyhen:

– Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxhı İzrailybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailybıb g'ooka deş.

³ Manbışe eyhen:

– Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yiǵna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ı'n ık'arbı g'ıxmeleceñ, g'ılıncıka gimabat'acen.

⁴ Misirne paççahee manbışik'le eyhen:

– Mısaiy Harun, nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce!

⁵ Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidyav'u vukkan.

⁶ Mane yiǵılycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışik'leyiy iş haa'as ulyokanbışik'le eyhen:

⁷ – G'iyıniyle şaqa mane milletıs karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. ⁸ Karpıçıd manbışike şene ögiylınmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'ırbı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahıs q'urbanbı alya'as». ⁹ Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxheceñ.

İzrailybışın daǵamiyvallabı geed qeedaxhe

¹⁰ Milletne vuk'lel ulyobzurinbıyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qıǵeepç'ı İzrailybışik'le eyhen:

– Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. ¹¹ Havak'ne balybiy şos neñeyiy ıkkın se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş».

¹² Millet Misirvolle ehekki gidyotxuyn balybiy sa'a eyxhe. ¹³ Vuk'lel oab ulyozrav'uynbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy:

– Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e.

¹⁴ Vuk'lelqa gyuvxhuyn İzrailybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşe gyoota-gyoota qiyghan ıxha:

- Nya'a şu sanıxhayiy g'iyna şene ögiyinmeen karpıç hıdı'ı?

¹⁵ İzrailybışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı:

- Nya'a ğu yiğne g'ulaşılqa ina ver ooxa? ¹⁶ Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiğın nukarar nəxübiy gyoota! Binah yiğne milletil vob.

¹⁷ Fironee eyhen:

- Şos işcab haa'as devkan! Mançil-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as». ¹⁸ Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiyinmeen karpıç ha'asıncad.

¹⁹ İzrailybışiken ç'ak'ınbışik'le «Yiğisiysın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxımee manbışis hayexhen, co dağamiyvaləeqa gyapk'ıva.

²⁰ Fironusse qığeepç'imee manbışik'le Mısaiy Harun g'avcu, ²¹ eyhen:

- Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şi fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xileqa manbışisqa g'ilınc huvu.

²² Mısee Rəbbilqa aq'va aqqı eyhen:

- Xudaavanda, nya'a Ğu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Ğu zı g'axuvu? ²³ Yiğne doyuile fironusqa hark'inne yiğile, mana milletika sık'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiğın millet g'attixhan ha'asdeme.

6

Allahee g'attivxhan ha'as cuvab hele

¹ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənnə gucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva.

² Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen:

- Zı Rəbb vorna. ³ Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışis YAHVE* xhinne qıvats'ı'ı deş. ⁴ Zı manbışika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğançenbışin cigabı cos helesva. ⁵ Zak'le İzrailybışe, Misirbışde xılence ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. ⁶ Mançil-alla İzrailybışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şole Misirbışda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnə gucuka Misirbışis yı'q'na caza huvu, şu manbışde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı. ⁷ Zı şoke Zasın millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axxhesın, Zı şu Misireene əq'übeençe g'attivxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. ⁸ Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuayne cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna».

⁹ Mısee man uvhuynbı İzrailybışis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxhe deş. ¹⁰ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹¹ - Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailybı cune ölkeençe g'avkecen.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

- İzrailybışe zal k'ırı ilydiyxhe, fironee nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş.

* **6:3** 6:3 YAHVE: Cühüt'yaaşine mizel in do «Vuc vornava» cuvabık akar.

13 Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecenva.

Mısaynayıy Harunna nasıl

14 İzrailıybışde nasılbışın ç'ak'ınbı inbı vob:

İzrailıyne ts'erriyne duxayn Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod.

15 Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayir Kana'anǵançene xhunaşşeykena dix Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod.

16 Xəring'ule otçu k'ining'ulqamene Leviyne dixbışın do bı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yighille (137) sen ha'a.

17 G'erşonun dixbı: Livniyi Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha.

18 Qohatın dixbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebillle (133) sen ha'a.

19 Merariyn dixbı: Maxliyi Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod.

20 Amramee cuna mamasiy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yighille (137) sen ha'a.

21 İtşarın dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri.

22 Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri.

23 Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunus Nadav, Avi hu, Eliazar, İtamar vuxu.

24 Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnbı Qoraxın xızanbı.

25 Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xızanbışın ç'ak'ınbı inbı vob.

26 İne nasılınbıniy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailıybı Misirǵançe g'oşunbı xhinne qıǵee'ecenva.

27 Manbıniy fironuka Misirne paççahıka İzrailıybı Misirǵançe qıǵav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun.

Harun Mısayne cıgee fironuka yuşan ha'a

28 Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a 29 uvhuynniy:

- Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe.

30 Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdüne fironee zal k'ırı alixhxhes?

7

1 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Yızın cuvab Harunule, yiǵne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiǵna peyǵambar xhinne ixhes. 2 Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiǵne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıybı Misirǵançe g'avkeva. 3-4 Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbıiyi həşdilqamee g'idecuyn karbı he'eyid şol k'ırı alixhxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alivka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailıybı, g'oşunbı xhinne Misirǵançe qıǵaa'as. 5 Zı xıl alivkav'u İzrailıybı manbışde yıq'nençe qıǵav'umee, Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes!

6 Mıseeiy Harunee Rəbbe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. 7 Manbı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al (80), Harunukad molyts'ale xhebillle (83) sen ıxha.

Harunun əsaa xoçelqa siyk'al

⁸ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

⁹ – Fironnee şok'le uvhuyn'g'a: «Əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiǵın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa daǵetç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'alas.

¹⁰ Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa daǵetçumee, man xoçelqa siyk'al. ¹¹ Manke fironnee k'oran ək'elynanbıyiy cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'anbışisse cadubışika man kar ha'as əxən. ¹² Gırgıng'vee con əsaabı ç'iyelqa daǵa'a. Daǵı'ıyn əsaabı xoçebışılqa siyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öǵənbı. ¹³ Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş.

Ts'ett'a qitxhuyn divan: xhyan ebalqa sak'ala'a

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ıkkən deşod. ¹⁵ G'iyqa miç'eer firon damaysqa i'qqəmee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ǵu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıǵlek gozete'e. ¹⁶ G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus i'bəədat he'ecen! Ǵu həşdilqamee k'ırı alixxhı deş. ¹⁷ Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axxhesın Mana Rəbb ıxhay. Yizde xilene əsaaka zı Niline xhyanıs i'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. ¹⁸ Nileedın balıǵar hatt'asınbı, əq'i'yn eva qales, Misirǵançenbışisse mançe xhyan ulyoǵas əxəs deş».

¹⁹ Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

– Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, gırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın gırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee gırgınəng'ə Misir eb vuxhes.

²⁰ Mıseeiy Harunee gırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nileene xhines i'xı'mee, gırgın xhyan ebalqa siyk'al. ²¹ Nileedın baluǵar haat'anbı, mançe məxdun əq'i'yn eva g'əə giyǵal, Misirbışisse mançe xhyan ulyoǵas əxə deş. Misir gırgınəng'ə eb vuxha. ²² Misirne cadu ha'anbışissed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'iyra ıxha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylil Harunul k'ırı iliyxhe deş. ²³ Fironnee man yik'eeqa ıkkəka deş, sark'il cune sareeqa ayk'an. ²⁴ Misirbışe Niline hiqiy-alla kahrızbı iliykar ulyoǵasın xhyan t'abal ha'a. Manbışisse dameençe ulyoǵas əxə deş. ²⁵ Rəbbe damalqa ver ablyav'uyın yıǵılla yiǵ eyxhe.

8*Q'öd'es qitxhuyn divan: qı'rqı'mı't'er*

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas i'bəədat he'ecen! ² Vas g'avkas diviykneene, Zı yiǵna ölkavolle qı'rqı'mı't'er gyoǵa'as. ³ Nil qı'rqı'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qıǵeeç'u yiǵne sareeqa, g'ilexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiǵne insanaaşineyiy yiǵne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. ⁴ Qı'rqı'mı't'er valqa, yiǵne insanaaşılqa, yiǵne milletılqa g'ee'valas“».

⁵ Rəbbe Mısayk'le meed eyhen:

- Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen.

⁶ Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhinençe qı'rqı'mı't'er ıqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. ⁷ Cadu ha'anbışissed cadubışıka man kar ha'as əxən. Manbışissed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxənbı.

⁸ Fironee Mısaiyiy Harun qopt'ul eyhen:

- Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın.

⁹ Mısee fironuk'le eyhen:

- Eyhe vas mısane ıkkən, zı val, yığne insanaaşıl, yığne milletil-alla düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybışissed əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas.

¹⁰ Fironee eyhen:

- G'iyqa.

Mısee alidghınıy qele:

- Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axxhesın yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. ¹¹ Qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybışissed, yığne insanaaşissed, yığne milletissed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas.

¹² Mısaiyiy Harun fironusse avayk'ananbı. Mısee Rəbbıke Vuce salat'ı'iyın qı'rqı'mı't'er ak'anı'iy heqqa. ¹³ Rəbbe Mısee Cuke heqqıyın ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı.

¹⁴ Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'ı'yn eva g'əə giyğal. ¹⁵ Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibık qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısaiyiy Harunul k'ırı iliyxhe deş.

Xhebıd'es qitxhuyn divan: huneer

¹⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus ı'xecen. Misirvollete tooz huneəşılqa sak'alas.

¹⁷ Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqqıyın əsaa ulyot'ul ç'iyeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollete gırgın tooz huneəşılqa siyk'al. ¹⁸ Cadu ha'anbışısıd caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbışısse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvandarad huneəşe gyats'enbı. ¹⁹ Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen:

- İnçil Allahna xılib alivku.

Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş.

Yoq'ud'es qitxhuyn divan: goganer

²⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa ı'qqəmee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'as g'aykke! ²¹ Ğu manbı g'ıdivkvee, Zı yığne saraybışılqad, yığne insanaaşılqad, yığne milletılqad goganer veçebışıqa g'axiles. Gırgın ç'iyed, Misirbışın xaybıd goganeəşıka gyatts'es. ²² Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cıgee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axxhesın Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. ²³ Zı Yızın millet yığne milletike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“».

²⁴ Rəbbe hēməxüdüd ha'an. Goganeşin veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybışeeqad. Goganeşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u.

²⁵ Fironee Mısaiy Harun qopt'ul eyhen:

- Şu vuşde Allahıs yışdecab öлкеe q'urban ablee'e.

²⁶ Mıseemee eyhen:

- Hēməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'iniy qales, şı yışde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ablyaa'a g'avce. Manbışis həlyvətq'iniy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. ²⁷ De'eş, şı Rəbbis, yışde Allahıs q'urban ablyaa'asdemee xhebillə yığna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbe şak'le məxüd uvhu.

²⁸ Fironee eyhen:

- Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa imaak'an. Zal-allab düə hee'e.

²⁹ Mısee eyhen:

- Zı vasse qıǵeç'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yığne insanaaşised, yığne milletised aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu ğu meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva.

³⁰ Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. ³¹ Rəbbe Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeşike g'attivxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş. ³² Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9

Xhod'es qitxhuyn divan: həyvanaaşin hatt'uy

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bədat ha'asva g'aykke!“ ² Vas manbı g'avkas diviykkn, avqeene, ³ Rəbbe çoleene yığne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleeşılqa, devabışılqa, çavra-vəq'əlqa xıl alivkav'u yı'q'ın ık'ar g'axiles. ⁴ Rəbbe İzrailıbışiniy Misirbışin çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıbışda sacab həyvnan qıvk'as deş».

⁵ Rəbbe vaxt gyuvxhu eyhen:

- Zı man g'iyqa ha'as.

⁶ Qinne yığıl Rəbbe hēməxüdüd ha'an. Misirbışin gırgın həyvnanar haat'anbı. İzrailıbışdamee sacab həyvnan qook'a deş. ⁷ Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıbışda sacab həyvnan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axxhen. Mana meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

Yixhud'es qitxhuyn divan: maşikan ı'xnabı

⁸ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə daǵee'ecen. ⁹ Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misirvollette alivxasda. Ölkavolle insanaaşilid həyvnaaşilid maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı qıǵeç'es.

¹⁰ Manbışe yı'q alyapt'ı fironne ögee ulyoozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə daǵav'umee, insanaaşıkıd həyvnaaşıkıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı eyxhe. ¹¹ Gırgıne Misirbışik xhinne, cadu haa'anbışikıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı ıxhava, manbışisseb Mısayne ögiyl abı ulyoozaras vəəxə deş.

12 Rəbbəe meer firon hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinnecad eyxhe, fironee manbışil k'ırı alixhxı deş.

Yıghud'es qitxhuyn divan: dolu

13 Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbəe, inəxüdüd eyhe: „Yızın millet Zas ı'bədat ha'asva g'aykke! 14 İne yəqqe Zı valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesın, dyunyelycar Zak akarana deşda. 15 Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yiğne milletılqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as. 16 Zımee ğu havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as. 17 Ğumee, həşdilqamee Yızde milletın ögü aqqı, manbı g'avkku deş. 18 Həşde ğu Zal yugda k'ırı alixhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirik'le ipxhıniyle qiyğa g'acu ixhes deş. 19 Mançil-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karıd vüxənayk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın ciga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qik'asın“».

20 Rəbbəe uvhuynçile qəpç'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. 21 K'ırı ilydiyxhınbışemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a.

22 Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabışılqa dolu gyoğas.

23 Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbəe xəyby g'əhətqə'ə, Misirilqa ts'ayılpıniy dolu g'ıxele. 24 Gırgınəəng'ə ts'ayılpınika dolu gyoğa eyxhe. Misir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdiy. 25 Misirvolle doluyın insanar, həyvanar, çoleedın gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'ıbı, yıvar doluyın haq'vara'anbı. 26 Saccu Goşen İzrailıbyı vooxhene cigee dolu dexhe.

27 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbəe gırgıncad qotkuda ha'a, zınay yızde milletın bınah hav'u. 28 Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəyby g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş.

29 Mısee mang'uk'le eyhen:

- Zı şahareençe qığeç'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəyby g'əhətqiyıd ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ıxhay. 30 Zak'le ats'ancad, ğunayiy yiğın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəq'ənas vuxhay.

31 Kataniy xhıt'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhıt'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. 32 Sukiy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş.

33 Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəyby g'əhətqiy ulyozaran. 34 Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəyby g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşılqa siviyk'al. 35 Rəbbəe Mısayk'le, milletık'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee İzrailıbyı g'ooka deş.

10

Molyud'es qitxhuyn divan: ts'irtyar

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eeşilqa savaak'al hav'u. ² Qiyğa ğunad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hagu yiğne uşaxaaşisiy nevabışis yuşan he'e. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb ixhay.

³ Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen:

- İnəxüd Rəbbəe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçıl k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçılqa qıdyaales? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke! ⁴ Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. ⁵ Mançin ç'iyə məxüd aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyle axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbışee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. ⁶ Mançin yığın, yiğne insanaaşın, Misirbışde ğırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy».

Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna.

⁷ Fironne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'in cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna?

⁸ Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışik'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbıyiy vüqqəs?

⁹ Mısee eyhen:

- Şi maqa vüqəsınbı yişde uşaxaaşika, q'əsinbışika, dixbışika, yişbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas.

¹⁰⁻¹¹ Fironee manbışik'le eyhen:

- Məxüd ixhes deş!

Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen:

- Aay-haay, zı şu xhunaşşeeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa karı'dəən fıkrıbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e.

Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı.

¹² Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyule qiyğa axuyn ğırgın kar alyatxhvasın.

¹³ Mısee əsaa Misirilqa hotkumee, Rəbbəe ç'iyelqa şargına mıtı g'uxoole. Mıtı bıkrın yiğnayiy xəmma aa'a. Miç'eediysıd mıtın ts'irtyar adayle. ¹⁴ Ts'irtyar Misirilqa k'yoyhar, mançin ölka bıkrıba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iynılqameeyid ıxha deş, g'iyniyke şaqad ixhes deş.

¹⁵ Ts'irtyaaşe ç'iyeyn oodun cıga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyle qiyğa axuyn, çolbışee ələən kar, yivaaşilin meyvabı ğırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşıl xhınakın kar axva deş.

¹⁶ Fironee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. ¹⁷ Hucoone ixhes, hayne sayəqeesıb yizde bınahıle ılğeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə he'e, şi ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen.

18 Mısee fironusse qıǵeç'umee Rəbbis düə haa'a. 19 Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mıt's g'uxoole. Mane mıt'sınıd ǵırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş.

20 Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailybı g'ooka deş.

Yüç'üd'es qıtxhuyn divan: miç'axiyvalla

21 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocen.

22 Mısee xıl xəəqə qı'imee Misirvolle xhebne yiǵna geed miç'axda eyxhe.

23 Xhebne yiǵna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiǵna cigeençe ıǵviykır deş. İzrailybı vooxhene cigabişemee işix ıxha.

24 Fironnee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis ı'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun sacco çavra-vəq'ə axvecen.

25 Mısee eyhen:

- Şi yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdeme, ǵu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkın! 26 Ǵırgın yişin həyvanar şaka qıkkəs ıkkın. Şi inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as.

27 Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. 28 Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ǵu yizde ulesqa qareene, qik'asda.

29 Mısee eyhen:

- Hasre ǵu eyhəxüd ixhecen, sayir zı yiǵne ulesqa qales deş.

11

Yıts'id'esın divan k'ane qexhe

1 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyǵa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as.

2 Milletık'le eyhe, adameeşeyiy yedaşe hiqiy-allane Misirbışıke nuk'raykeyiy k'ınəəǵəyke hı'iyın karbı heqqecen.

3 Rəbbe məxüd ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşık'le, Misirne milletık'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe.

4 Mısee fironuk'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüdü eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ılǵeç'es. 5 Taxtıł ǵyu'arasde fironne ts'erriyne duxayle ǵırgıl, suk gıviyxərne g'ayeyne yı'q'əl ǵiy'ırne nukarne duxalqamee, ǵırgıng'un ts'eppiyn dıxbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınıd çıkana ts'ettıyn bal-abı hatt'asınbı. 6 Misirvolle xədıın ǵeşşuy ixhes. Məxđın ǵeşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyǵad mısacad ixhes deş.

7 İzrailybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib ǵihıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axxhesın Rəbbe İzrailybıyıy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. 8 Yiǵın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesın:

«Ǵunar hoora, vaqa qihna hoyharan ǵırgın milletid hooracen!» Mançile qiyǵa zı əlyhəəsda.

Manıd uvhu, Mısa qəlin qek'a fironusse qıǵeç'ena.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alixxhes deş.

¹⁰ Mıseeyiy Harunee man ǵırgın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbe fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailybı cune ölkeençe g'avku deş.

12

Allah qıdet'u ilǵeç'uva alǵayhen bayram

¹ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu:

² - Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senıd çile ǵıǵlecen. ³ İzrailyne ǵırgıne cəmə'ətık'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yıǵıl ǵırgıng'vee cune xızanıdayiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxəs vukkan. ⁴ Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ılbaxheene, hasre manbışe cone xaas delesne xaybışeene insanaaşis sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. ⁵ Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəəxə. ⁶ Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yıǵılqamee havace. Exhalqana İzrailyne cəmə'ətın manbı gyatt'ecen. ⁷ Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçivabışılqa q'abǵe. ⁸ Manecad xəmdə ç'eyç'eybışıka, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadyne ǵıneyka oxhne. ⁹ Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışıka ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. ¹⁰ Miç'eedilqamee vuççud g'ılymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. ¹¹ Çuru otxhanang'a inəxüd he'e: yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elılqa g'ellin ale'e, xıled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilǵeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna.

¹² G'iyına xəmdə Zı Misirile k'ena ilǵeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbıb, həyvanaaşın ts'ettiyın balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşısıb cazaə hevles. ¹³ Şu q'abǵına eb vuşde xaybışılın işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilǵeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. ¹⁴ İn yıǵ şu yik'el aqqe. Qööne nasılıbşed Rəbbin bayram xhinne in yıǵ alǵehecen. Ǵırgıne ǵahbışıl in bayram alǵehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna.

İlydyadyne ǵıneyna q'aanun

¹⁵ Yıǵıllə yıǵna ilydyadyın ǵıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyne yıǵılycab sav'u avak'anee'e. Şavaayiy ts'eetiynə yıǵıle yıǵıd'esde yıǵılqamee acıxamırnan ǵıney otxhun, İzrailybışde yı'q'ne meexhecen. ¹⁶ Ts'ettiyneyiy yıǵıd'esde yıǵıl muq'addasna iclas see'e. Mane yıǵbışıl şos otxhuniy hı'ıyle ǵayrı nenacab iş hımaa'a. ¹⁷ İne ilydyadyne ǵıneybışın bayram, Zı şu Misirǵançe mane yıǵıl g'oşunbışıkva qıǵav'unçıl-alla alǵehe. İn bayram qööne nasılıbşed alǵehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun ǵırgıne ǵahbışılda vob. ¹⁸ İlydyadyın ǵıney ts'eppiynə vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yıǵıne exhaliyle ǵıbǵıl g'ayı sad'esde (21) yıǵıne exhaliqamee oxhne. ¹⁹ Yıǵıne yıǵna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ıkkan deş. Şavaayiy acıxamırnan ǵıney otxhun İzrailybışde yı'q'ne meexhecen. Cona ixheyir, menne cıgeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda.

²⁰ Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadıyn gıney oxhne.

Qıdet'u ilğeç'uva alğavhuyn ts'ettiyn bayram

²¹ Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen:

– Hap'ın vuşde xizanbışısın urgbiyee mısvabıyee g'əyxı' alle. Allah qıdet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanı allee'e. ²² Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yoq'u akkayne çerçivalqa q'abge. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qıǵmeç'ecen. ²³ Rəbb Misirbı gyapt'as ı'qqəmee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybışeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hasaras deş. ²⁴ İn ədat gırgıne gahbışıs şosiy şole qiyğınbışıs q'aanun xhinne havaace. ²⁵ Rəbbee şos helesva cuvab huvuyne cıgeeqa qabı hipxırmeeyib, şu in ədat yik'el hixan hıma'a. ²⁶ Vuşde uşaxaaşe şoke qıdghın hı'iyng'a: «Şu in nişısne ha'a?» ²⁷ Manbışik'le eyhe: «Rəbbee Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıyışde xaabınbışik qıdet'u ilğeç'uva, şı g'attivxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna».

Milletın q'aratsabışıl gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a.

²⁸ Mançile qiyğa İzrailıybı apk'ın, Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a.

Yıts'ıd'es qıtxhuyn divan: ts'eppiyn dixbı habat'a

²⁹ Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbee Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fironne ts'errıyne taxtı gyu'arasde duxayle gırgıl, zıdanee aqqıyng'une ts'errıyne duxalqamee. Həyvanaaşınbıd çıkana ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. ³⁰ Mane xəmdə fironur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen.

³¹ Xəmdə fironne Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

– Sabı-qabı, hudoora! İzrailıybışika sacıgee yizde milletıke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhıneyid Rəbbis ı'bəədat he'e. ³² Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayır-düə hevle.

³³ Misirbışe İzrailıybı mizel avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeence ek'ba qıǵeepç'i hudooracenva. Manbışe eyhe ıxha:

– Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı.

³⁴ Milletın acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalınçeeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u ayk'an. ³⁵ İzrailıybışe Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Misirbışısse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəğə heqqa. ³⁶ Rəbbee həməxüd ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıybı yugba qavayle. Manbışed İzrailıybışıs ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı q'əra qaa'a.

Mısireençe əlyhəənbı

³⁷ İzrailıybı Ramsesğançe Suktoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhıd vəş aazır (600 000) meena adamiy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın. ³⁸ Manbışika sacıgee xəppa menne milletken insanar, xəttə çavra-vəq'əd ayk'an. ³⁹ Misirğançe qıkkıyne ilydyadıyne xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hıtyavhıva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsileepxha deşdiy.

⁴⁰ İzrailıybı Misir yoq'ud vəşşe xhebts'al (430) senna avxu. ⁴¹ Yoq'ud vəşşe xhebts'al sen g'adiyne yıǵıl, Rəbbin millet g'oşunbışıqa Misirğançe ayk'anan. ⁴² Misirğançe qıǵaahasde xəmdə Rəbbee manbı coleb-alqa

g'ilydyav'uva, İzrailybışe mana xəm Misirbışde xilence g'attipxhınna xəm xhinne yik'el avqu. Hammaşee mana xəm qabıyng'a İzrailybışis Rəbbineme muğurbanıy aaxvas vukkiykananbı.

Qıdet'u ilğeç'uyne bayramın medın q'aanunbı

⁴³ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Qıdet'u ilğeç'uyne bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ıkkın: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cigeençe qarıyng'us hıdeles ıkkın. ⁴⁴ Saccu pılıke al-ışşuyne g'ulusse man otXHuniy, ğu mana sunnat hı'ıyle qiyğa oxhanas əxə. ⁴⁵ Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otXHuniy heles ixhes deş. ⁴⁶ Q'urban ablyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ıkkın, mançe g'aqa qığahas ıkkın deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var hıma'a. ⁴⁷ İzrailybışde girgıng'veecad qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram alğahas ıkkın. ⁴⁸ Menne cigeençe arı, şüng'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ıkkınxhe, mang'une xaabın girgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alğahas əxə. Sunnat hıd'i'ıyne adamee mançike hı'ıyn otXHuniy umoyxhancen. ⁴⁹ İzrailybışisib, menne cigeençe qabı coka aaxvanbışisib q'aanun sa vobna.

⁵⁰ İzrailybışe, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne girgın ha'a. ⁵¹ Mane yığılıcab Rəbbe İzrailybı g'oşunbışıqa Misirğançe qığa'anbı.

13

Ts'eppiyn dixbı Rəbbis g'avсарas

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² - İzrailee yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbıyiy həyvanaşın ts'ettiyn balabı Yizde doyl qe'e.

İlydyadyne gıneyn bayram

³ Mısee milletık'le eyhen:

- Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uyne, nukariyvalike g'attivxhan hav'uyne yığ yik'el aqqe. Mane yığıl acıxamırnan gıney umoyxhan. ⁴ G'ıyniyn, şu inçe qığeepç'ı əlyhəən yığ Aviv eyhene vuzan vod. ⁵ Rəbbe vuşde dekkaaşis k'ınniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ıvbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: ⁶ yıghılle yığna ilydyadyne, acıxamır deşin gıney oxhne. Yıghıd'esde yığilid Rəbbis bayram alğehe. ⁷ Mane yıghne yığee ilydyadyne, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabışee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'ıyn karid ixhes ıkkın deş.

⁸ Mane yığıl şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şı Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu».

⁹ Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbina q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bışee axvecen. ¹⁰ Senbı atk'ınıylette şu man yığ yik'el aqqı alğehe.

Ts'eppa vuxhaynbı

¹¹ Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuyn Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yığile, ¹² ts'eppiyn dixbı Rəbbine

doyl qee'e. Høyvanaaşınıd ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doyl qe'e. ¹³ Ts'eppiye əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuççud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışil-alla nuk'ra qele. ¹⁴ Mısamedad duxee vake man hucooneva qiyghınene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şı Misirğançe qıǵav'u, nukariyvalike g'attivxhan hav'u. ¹⁵ Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ilyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Høyvanaaşınıd ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettiyn vughulyun høyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiye yizde dixbışil-allad nuk'ra qele». ¹⁶ Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şı Misirğançe qıǵav'uy, vuşdemee xileyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen.

Rəbbe İzrailybişis yəq haagva

¹⁷ Fironee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbı Filiştinaaşına cigabışile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:

- Maa'ab manbışıka muhariba hav'eene, manbışe sayid fıkrbı badal hı'ı Misirqacab siviık'al.

¹⁸ Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkəka. İzrailybı Misireençe dəv'əysınbı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an.

¹⁹ Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokusana sı'ı qıkkekanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailybışısqa k'in g'assaras alıkkı uvhuynniy:

- Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkee.

²⁰ İzrailybı Sukkotğançe qıǵeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigee çadırbı giyxə. ²¹ Rəbb Vuc manbışde hirniy əlyhəə. Mang'vee yiǵniyiǵın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqaniy işix hele haagva. Mang'vee məxüd manbışisse yiǵniyiǵınb, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvanıy ha'a. ²² Sık'inne gahıs xheyib buludna dirak yiǵniyiǵın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14

Deryaheençe t'lǵəə

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² - İzrailybışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhecen. ³ Fironusqa həməxüd qales: «İzrailybı nyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'apk'ın». ⁴ Zı firon meer hı't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gixhas. Məxüd Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhesin.

İzrailybışe həməxüdüd ha'an.

⁵ Fironuk'le İzrailybı heepxıva uvhuynng'a, mang'unayiy cune in-sanaaşına fıkr badal vooxhena. Manbışe eyhen:

- Şı in hı'iyn kar hucoone? Şı İzrailybı g'avkku nukarar dena avxu!

⁶ Fironee dəv'əysın daşk'a balkanaaşik qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. ⁷ Mang'vee cuka yixhıd vəş (600) g'əyxı'ıyne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misirın gırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Gırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı vooxhe. ⁸ Rəbbe firon, Misirna paççah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qıǵəəne İzrailybışqar qihna gexha. İzrailybımee yik'eka əlyhə vuxha. ⁹ Misirbı fironne gırgıne dəv'əyne

daşk'abışika, balkanaaşil aleepxıynbışika, gırgıne g'oşunbışika sacıgee İzrailıyışıqa qihna gyabak'a. Misirbışısqa manbı deryahısne çadırıbı gıxı'ıyne cıgee, Pi-Haxırotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a.

¹⁰ Firon İzrailıyışıqa avayq'arniy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'ı. Manbı mançile geeb qəpqr'ın Rəbbılqa ona'a gıviyğal. ¹¹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Nya'a Misir nyaq'vbınıy deş, ğu ši hapt'as sahreeqa qabı? Karne ğu hı'ı ši Misirğançe qığav'u? ¹² Nya'a, ši vak'le Misir uvhu dışdıy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre ši Misirbışıda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'ıyle yugda eyxheyiy!

¹³ Mısee milletis inəxdun alidghınıy qele:

- Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'iyna g'acesın, Rəbbe şü nəxübiy g'attivxhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş. ¹⁴ Rəbbe şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'ıbı it'umda aqqe!

¹⁵ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailıyışık'le eyhe, ögiylqa hudooracen.

¹⁶ Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailıyışısse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena ilğeepç'es vəəxhecen.

¹⁷ Zımee Misirbı hı't'eeşılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaaşil aleepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as. ¹⁸ Zı mısaiyiy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaaşil aleepxıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışık'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhes.

¹⁹ İzrailıyışıle ögiyl əlyhəəna Allahna malaaik, cıga badal hav'u, manbışıqar qihna qöo giyğal. Buludne dirakınıb çına cıga badal hav'u, yı'q'əle, ²⁰ İzrailıyneyiy Misirne g'oşunbışde əree qöo gıviyğal. Xəmvollete dirakın İzrailıyışıs işix gyavhu, Misirbışısmee miç'axıyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş.

²¹ Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargıle aa'ane mıtısika deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cıgeeqa qexhe. ²² İzrailıybıb deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'ı avayk'anabı. Xhyanbı cabırıbı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar. ²³ Misirbı gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil aleepxıynbıb manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. ²⁴ Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışın g'oşunbı sana-sançıl alikka'a. ²⁵ Mang'vee dəv'əyne daşk'abışın tekarbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcenva. Misirbışe eyhen:

- Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailıyışın sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkən.

²⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cıgeeqa satk'ıl, maabın Misirbı dəv'əyne daşk'abışika, balkanaaşil aleepxıynbışika sacıgee çik avub g'alee'ecen.

²⁷ Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cıgeeqa siyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a. ²⁸ İzrailıyışıqa qihna deryaheeqa k'eeç'uyın dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil aleepxıynbı, gırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışee höögəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş.

29 Məxüd ıxha İzrailıy bı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena ilǵeepç'ı avayk'an. Xhyan manbışde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. 30 Mane yığıl İzrailıy bı Rəbbe Misirbışde xılence g'attivxhan haa'a. Qiyğa manbışik'le Misirbı deryahne mıglek hapt'ı g'ooce. 31 İzrailıy bışik'le Misirbışik Rəbbe xəne gucuka hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən giviyğal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a giviyğal.

15

Mısayna mə'niy

1 Mane gahıl Mıseeyiy İzrailıy bışe Rəbbis ina mə'niy haa'a:

– Rəbbis ina mə'niy qəpçəs,

Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı!

Balkanıb, çil alixınar,

Mang'vee deryaheeqa g'av'u!

2 Rəbb Yızda guciy mə'niy vorna,

Mang'vee zı g'attixhan hı'ı.

Mana Yızda Allah vorna,

zı Mana qıvats'a'asda!

Mana yızde dekkeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vorna,

zı Mana axtı qa'as!

3 Gırgıne duşmanaşile ğamxhesde

Rəbbin do YAHVE* vodun!

4 Dəv'əyne daşk'abışıka fıronna g'oşun

deryaheeqa dağav'u!

Misirin nekke yugun ç'ak'ınbı

Ç'ərane deryahın höbgü!

5 Xhyan manbışile g'alysikkı,

k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

6 Rəbb, Ğu Yıǵne gucuka qıvats'ı!

Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

7 Ğu Yıǵne xəne gucuka,

Ğu qıdvyaats'anbışikın ha'a!

Yıǵne qəlın,

ts'ayın balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyoovxhan hav'u!

8 Yıǵne nafasın xhyanbı

sacigeeqa sa'a,

Sacigeeqa sadyne xhineke cabırbı ha'a,

İttehesu deryahne k'oralybışeedın xhyanbı qiyğara'anbı!

9 Duşmanee eyhenniy:

«Qihna girxhu, zı manbı avqas,

Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as!

Mançike yızın rı'hcad ats'es!

Qiyğale xhineyid g'ılnc qığahas,

yızde xılekacab zı manbı gyapt'as!»

* 15:3 15:3 YAHVE: in do cühüt'yaaşine mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

- 10 Ğu manbışis uf üvxü,
deryahın manbı höbgü!
Gurǵuŝun xhineyib
manbı k'oralybıŝeene xhinek avqa apk'ın!
11 Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda
allahaŝine əree?
Muq'addasvallee azamatıka,
Vasse xhinne mö'ücüzebı ha'as əxəna vornane?
Yiǵne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?
12 Ğu saǵın xıl hotkumee,
ç'iyeyn manbı höbgüynbı!
13 Vaqa badaldyooxhena yugvallava,
Ğu xalq' g'attixhan hı'ı,
Ğu manbışis yəq haagu!
Ğu eyxhene Yiǵne muq'addasne cigeeqa†,
Ğu Yiǵne gucuka quvkees!
- 14 Milletbışik'le man g'ayxhı, tanbıŝeeqa zeze avxhas,
Filiştinar mançile geeb qəvəəq'ənas,
15 Edomun ç'ak'ınbı qəpç'ı'niyn alyabat'a,
Moav vuk'lek vukkeekanbıŝik zeze ooxha,
Kana'anın milletid nyaqame ixhesın axva!
16 Havaasre manbışılqa zeze avkkecen, qəvəəq'necen!
Rəbb, Yiǵne xilene gucen,
Yiǵın millet ilǵeç'esmee
manbı g'ayelqa savk'alas,
nıq'-ç'ı'q' dena aaxvas!
Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'iyn millet ilǵeç'esmee!
17 Ya Rəbb, Ğu Yiǵın millet qalessın Yiǵne suvalqa,
Ğu Yiǵne Xaasva g'əyxı'yne cigee, Ğu manbışis ciga qaa'as,
Ey Xudaavand, Ğu Yiǵne xıləka itxhınne muq'addasne cigee!
18 Rəbbe gırgıne gahbışıl, hammaşe paççahiyvalla haa'as!

19 Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'imee, Rəbbe manbışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilǵeepç'ı avayk'ananbı.

20 Harunne yuçee, peyǵambar Mayramee, xıləqa dyaf alyat'umee, gırgıne yedaşed xıləqa dyafbı alyat'u, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananbı. 21 Mayramee manbışis ina mə'niy qəpç'ı':

– Rəbbineme qəpçee,
Mang'vee Vuc axtı qı'ı.
Balkanıb, cil alixınar
Mang'vee deryaheeqa g'av'u.

Q'ap'ın xhyan

22 Mısee İzrailybı Ç'ərane deryahısse şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebillə yiǵna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbışisqa xhyan qızaxxa deş. 23 Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhiring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoǵas əxə deş. Mançil-allad mane cigayn do Mara

† 15:13 15:13 Cigeeqa: inyaa İzrailyneiy İyerusalimne hək'ee eyhe.

(q'ap'in) axva. ²⁴ Milletın «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a giviyğal. ²⁵ Manke Mısee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhineeqa dağadaççe, mançile qiyğa man xhyan uloğasın xhinne qexhe.

Rəbbe maa manbıışis g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü.

²⁶ Mang'vee eyhen:

- Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alixxheene, Yizde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'eva uvhuynçil k'ırı gyaqqı q'aanunbışee hagvan xhinne he'eene, Misirbışılqa g'axuvuyne ık'arbışın nencad şolqa g'axiles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna.

²⁷ Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle (12) xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al (70) xurmayna yiv vooxhe. İzrailybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16

Allahee mannayiy bilydirçinar g'ixele

¹ İzrailybışın cəmə'ət Elimğançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Misirğançe qığeepç'iyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde (15) yiğil qabı hiviyxhar. ² Sahree milletın Mısaylenayiy Harunulena haa'a giviyğal. ³ İzrailybışe manbışik'le eyhe ıxha:

- Misir çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne gahıl, avts'esınmeen gıney otxhanang'a, Rəbbine xılence ma'ab hapt'ıynxhiy nımee yugda eyxheyiy. Şunad inımeen millet sahreeqa mıssıka gyapt'as qadı!

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı şolqa xəənçe gıney gyoğa'as. Hasre millet yiğis qığeç'ecen, çısın yiğisiysın gıney se'ecen. Zı manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. ⁵ Yıxhıd'esde yiğil q'öd şene yiğbışılınmeen sı'ı, ögiykecad otxhanan kar he'ecen.

⁶ Mıseeiy Harunee İzrailybışik'le eyhen:

- Exhal şok'le ats'axxhesın Misirğançe şu Rəbbe qığav'u vuxhay.

⁷ Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şi vuşbine vooxhe, şu şalena haa'a?

⁸ Mısee manbışik'le meed eyhen:

- Şok'le inəxüd ats'axxhes Mana Rəbb ıxhay: g'iyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbune vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a.

⁹ Mısee Harunuk'le eyhen:

- İzrailyne cəmə'ətık'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy».

¹⁰ Harun İzrailyne cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbışik'le buludne dirakee Rəbbin nur ıxhay g'ece.

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹² - Zak'le İzrailybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay».

¹³ Exheeqana bilydirçinar aletxu qadı çadırbı gı'xı'yn cıga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'xiyxə. ¹⁴ Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva.

¹⁵ İxhyanbı g'acu İzrailybışe sana-sang'uk'le eyhen:

- İn hucoone?

Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen:

- İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod. ¹⁶ Rəbbe inva şok'le uvhu: «Sı'iyle qiyğa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşis sik'ı ixhecen, gırgıng'ulqa sa vexhxheedın* hixhrecen».

¹⁷ İzrailybışe gırgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda. ¹⁸ Vexhxhayka gyoobakka gibğilmee, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralika sav'una xhinnecab haa'gva.

¹⁹ Mısee manbışik'le eyhen:

- Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe.

²⁰ Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyxi kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhuneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyğal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. ²¹ Miç'eeb gırgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa veriğ pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyk'alna.

²² Yixhıd'esde yiğil manbışe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətne ç'ak'ınbışe co nimeen kariy sı'ıva abı Mısays yuşan ha'an. ²³ Mısee manbışik'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüd eyhe: «G'iyqiyn ülycümün yighıd'esın, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qecəsın qece, qoxhxharasınıd qoxhre. Hexxada axuynıd g'iyqiys havace».

²⁴ Manbışe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərıd ı'ı deş, evad eyxhe deş. ²⁵ Mısee eyhen:

- G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. ²⁶ Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatıl, yighıd'esde yiğil, şok'le vuççud aveykes deş.

²⁷ Milletken sabara insanar yighıd'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qığeepç'eyib manbışik'le vuççud iveeke deş.

²⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdeepxes? ²⁹ İlyaaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ huvu, mançıl-allad Zı yixhıd'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yighıd'esde yiğilyib gırgınbı cone xaybışee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen.

³⁰ Məxüb milletın yighıb'esde yiğil manzil haa'a. ³¹ Mane otxhuniyn do İzrailybışe manna† giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhınıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob.

³² Mısee eyhen:

- Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiyğiyne nasılbişis havaace. Hasre manbışik'led g'acecen, Zı şu Misirğançe qıgav'uyng'a şos sahree huvuyn gıney».

³³ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gıxhxhe qihniyne nasılbişis havaces ixhecen. ³⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne‡ hiqa giyxhe. ³⁵ İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa,

* **16:16** 16:16 Vexhxha: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «omer» vod. Sa omeree sa kiloyle sık'ılda hexxada vod. † **16:31** 16:31 Manna: Man kar İzrailybışik'le mankilqamee g'ıdecuva, manbışe mançin do «in hucoone» giyxhe. ‡ **16:34** 16:34 Mugaavilenana q'utye: mane q'utyeyne hək'ee Tovratee, menne cigabişeevid otk'uniyn.

qavaalesmee, İzrailıybişe yoq'ts'al (40) senna manna ooxhan. ³⁶ (Sa omer efana yits'ib'esda pay vobna).

17

Ganzile gyodatstsen xhyan

¹ Gırgın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qıǵeç'e. Rəbbe manbışik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırıbı g'iyxə. Maa'ad milletın ulyoǵasın xhyan eyxhe deş. ² Mançil-allar manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Şas ulyoǵasın xhyan hele!

Mısee manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys ı'xı'yxə?

³ Milletis xhyan ıkkın eyxhe. Mançil-allad manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Nya'a ğu ši Misirǵançe qıǵav'u? İn ğu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı?

⁴ Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooǵa'asınçıl qepxha vob.

⁵ Rəbbe Mısays inəxdun alidghınıy qele:

- Vakasana sabara milletın aǵsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xıyaqa aleet'e. ⁶ Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiǵne ögiyl ulyozaras. Mane yiǵne xilene əsaaka ganzile k'ena it'umda ı'xe, mançeənçe milletis ulyoǵasın xhyan qıǵeç'es.

Mısee İzrailıyne aǵsaqqalaasına ögiyl həməxüd ha'a. ⁷ Mısee mane cigaynıd do Massayiy Meriva (*siliys ı'xı'y, cuvabbı uvhiy*) giyxhe. Ma'ad İzrailıybişe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys ı'xı'va man do giyxhe.

Amalekaaşikan saç'uvkiy

⁸ Mançile qiyǵa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıybişika suç'ookanbı. ⁹ Mısee Yeşuayk'le eyhen:

- Hark'ın milleteke insınar g'əvxə, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda.

¹⁰ Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ılqeebaç'enbı tepayne q'omaqa.

¹¹ Mısee xileppı ooqa qı'imee İzrailıybı ğamebaxhenbiniy, mang'un xileppı ozzur avqa qeetxamee, ğamebaxhe giviyǵalanbı Amalekar.

¹² Mısayn xileppı oyzaranbı, mang'usse xileppı orzuliyvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Mısa çilqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd veriǵ k'yooçesmee, manbışe mang'un xileppı xəə aqqaqqı. ¹³ Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ılincıke alǵaa'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- İnsanaşe yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne. Qiyǵad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın.

¹⁵ Mısee q'urban ably'aan ciga ali'ı çin doydud YAHVE Nissi (*zas Rəbbee ğamxhesda guc hoole*) gixhxhı, ¹⁶ eyhen:

- Zı Rəbbilqa k'ın g'iysar, Rəbbe Amalekaaşikana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18

İtron Mısaysqa arayle

¹ Midyanaaşine kaahinik'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneiy İzrailybışdemee hı'ıyn karbıyiy Rəbbe manbı Misirǵançe qıǵav'uy g'iyxhe. ²⁻³ Mısayne abatee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsipporayiy q'öole uşax yı'q'əlqa qıkkəka. Mısee ögiylycarniy cuna xhunaşşe dekkine k'anyaqa g'axiyvu. Mısee «Zı menne cıgee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbışde sang'un do Gerşomniy (*menne cigayna*) gıxhxhı. ⁴ «Dekkee ı'bəədat hı'ıyne Allahee zas kumag hı'ı, fironne g'ılincıke g'attixhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (*Allahee zas kumag ha'a*) gıxhxhı. ⁵ Mısayna abattey İtron, dixbışıkayiy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. ⁶ İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ıxele:

- Zı yıǵna abattey İtron xhunaşşeykayiy q'öne yıǵne duxayka vasqa ı'qqə vor.

⁷ Mısa abbateysqa qıǵeç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghınbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e. ⁸ Mısee abatteys, Rəbbe İzrailybışdemee fironulqayiy Misirbışılqa allı'ıyn yıǵbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayib Rəbbe co nəxübiy g'attivxhan hav'uva yuşan ha'a. ⁹ İtron Rəbbe İzrailybışis yugvalla hav'uva, manbı Misirbışde xılənçe g'attivxhan hav'uva geer şadexhena. ¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Şu fironneyiy Misirbışde xılənçe g'attivxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! ¹¹ Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaaşile nimeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbışde xılənçe g'attixhan hı'ı.

¹² Qiyǵa Mısayne abatee İtronee, Allahıs medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailybışin ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacıgee Allahne ögee gıney oxhanas abayle.

Mısee ç'ak'ınbı g'əəxə

¹³ Qinne yıǵıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletid miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla iliyk'ar ıxha.

¹⁴ Mısayne abatteyk'le mang'vee milletik ha'an g'acumee, eyhen:

- Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yıǵne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu?

¹⁵ Mısee eyhen:

- Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. ¹⁶ İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahiyva eyhe. Sayid zı manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbışike yuşan ha'a.

¹⁷ Abatee Mısayk'le eyhen:

- Ğu man qotkuda deşod ha'a. ¹⁸ Ğunar, vasqa abaylenbıb mançike saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vəxəs deş. ¹⁹ Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nəna ixhe, milletın nyaabiy daǵamiyvalla opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e. ²⁰ Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq Haagve. ²¹ Milletike kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alivşes dyooxhen insanar g'əvxə. Manbı aazırıng'us (1000), vəşing'us (100), xhots'aling'us (50), yıts'ing'us

(10) ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe. ²² Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənbıd vasqa allecen. Məxüdü manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'il quvxhes. ²³ Ğu məxüdü he'eene, Allahısıd man ikkiykineene, vasse örxəs əxəsda. Milletıd yik' sibık qı'ı xaaqa siyk'alıy.

²⁴ Mısee abattel k'ırı alixhxı, mang'vee eyhen xhineyid ha'an. ²⁵ Mısee İzrailybışde əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletıs ç'ak'ınbı xhinne giviyxhe. Manbışike aazırıng'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yıts'ing'us ç'ak'ınbı vooxhe. ²⁶ Mane yiğile otçu manbışe milletıs məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle ıxha.

²⁷ Qiyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir siyk'alna cune ölkeeqa.

19

İzrailybı Sinayne suvaysne

¹ İzrailybı Misireençe qığeepç'iyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiye yiğil Sinayne sahreeqa hiviyxhar. ² Refidimğançe qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəene cigee çadırbı giyxə. ³ Mısa suvalqa Allahısqana ı'lqəç'e. Rəbbe mana suvale qort'ul eyhen:

- Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailybışik'le eyhe: ⁴ «Şok'le Zı Misirbışik hı'iyndı, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılibışil Zasqa qabıyid g'acuyn. ⁵ Həşdiyle şu Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yizda şokana mugaavile havaaceene, manisa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İn dyun-yecad Yızın vodun, ⁶ şunab Yizdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paçcahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırgıne İzrailybışik'le eyhe.

⁷ Mısa avqa giç'u milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbe uvhuyn gırgın manbışis yuşan ha'a. ⁸ Milletıncad inəxdun alidghıniy qele:

- Rəbbe uvhuyn gırgın şı ha'asın!

Mısee manbışın alidghıniy Rəbbis hixhar ha'a.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı yiğne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletık'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxı valqa gırgıne gahbışiscad inyam he'ecenva.

Mısee milletın uvhuyn Rəbbılqa hixhara'ang'a, ¹⁰ Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

- Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'iyıniy g'iyqa manbı məttıba vuxhecen, tanalinbıd hoğlecen. ¹¹ Qıtsıqiys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa giç'es. ¹² Suvayne hiqiy-alla milletnemee sarhad ts'its'av'u manbışik'le eyhe: «Suvalqa ı'lqımeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ilymaraççe, gik'e. ¹³ Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan vuxheyib əq'ənançecab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argıne gaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbışisse suvalqa ı'lqeeepç'es vəəxə.

¹⁴ Mısa suvayle g'ıç'u milletık'le gicəpxeva eyhe. Manbışed tanalinbı hoğalanbı. ¹⁵ Mang'vee milletık'le eyhen:

- Qıtsıqiys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaaşik xıl simet'a.

¹⁶ Xhebıd'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədaqqə giyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'ışşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argıne gaçençenab it'umna syuty

vooxhe. Çadırbişisneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı.
¹⁷ Mısee Allah qızaxecenva insanar cone çadırbişisse suvaysqa saa'a.
¹⁸ Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençen xhinne kuma i'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba i'ğviykarna, ¹⁹ ittehesu g'argine gaçençena syutyub geeb qooxhe giviğal. Mısee eyhençis Allahee alidghınıy xəybı g'əhədəqqəne sesika qele ıxha. ²⁰ Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ılqeç'umee, ²¹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Giç'e milletik'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ılğimebaç'ecen. Uvhuyn hide'eene con gellesınbı hapt'asınbı. ²² Rəbbisqa qeepxhesın kaahinaaşın ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbe manbışikınıd ha'asın.

²³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Nya'a Ğu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançil-allad milletın Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş.

²⁴ Rəbbe eyhen:

- Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeeşine ç'ak'ınbışeb, milletınıd suvalqa Rəbbisqa i'lqəəva sarhad ılğimooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbe cokun ha'asın.

²⁵ Mısa suvayle giç'u man uvhuynbı milletılqa hixhar ha'a.

20

Allahna yits'ible əmr

¹ Allahee inəxdun əmırbı huvu:

² Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, Ğu Misireençe qığavhuna, nukariy-valike g'attixhan hı'ına.

³ Hasre vaqa Zale Ğayrı mebin allahar mooxhecen.

⁴ Ğu vada byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hıma'a. ⁵ Məxdine byuttyaaşis k'yumoyzar, i'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'ımece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. ⁶ Zı ikkiykın, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılbişis yugvalybı ha'as.

⁷ Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghalelqa ilymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbe yiğbı allıdyı'ı g'alerçes deş.

⁸ Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e. ⁹ Yixhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. ¹⁰ Yiğid'esın yiğid, Şabbatıd hasre Rəbbis, yiğne Allahıs ixhecen. Mane yiğil Ğunab, dixbışeb, yişbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cigeençe qabı yiğne şaharbışee aaxvanbışeb nenacab iş hımaa'acen. ¹¹ Yixhne yiğee Rəbbe xəybıyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yiğid'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbe Şabbatne yiğıs barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışike cura'an, muq'addasın yiğ ha'a.

¹² Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab Ğu, Rəbbe, yiğne Allahee, vas huvuyne cigabişee xılıyna i'mı'r haa'as.

¹³ İnsan gimek'a.

¹⁴ Zına hıma'a.

¹⁵ Qümöqə.

¹⁶ Mering'vee hıdı'ıyn, karı'dəən kar gardanaqa gimiyxhe.

¹⁷ Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əməlelqa nişılqacab ul hımaa'a.

¹⁸ Milletık'le ts'ayılan, xəybı g'əhədəqqə, suvayle ı'lqəən kuma g'acumee, g'argıne ǵaçeənçena syuty g'avxhume, manbı it'umba qəpç'i'n suvayle əq'əna qeebaxhe. ¹⁹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Ğıcar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı.

²⁰ Mısee milletık'le eyhen:

- Qıməəq'ən. Allah şı siliys üvxəs arı. Mana sayid şı bınahbı hıma'acenva, şı qəvəəq'əna'ascar arı.

²¹ Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarine buludusqa.

24

Allahee İzrailıybişika mugaavile haa'a

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Avihuyiy sayir İzrailıybişde aǵsaqqalaaşike yights'al (70) insan Zasqa ılqeeç'i, Zas əq'ənançecab k'yoozre. ² Qiyǵaler, Zasqana saccu ğu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa ılqımeç'ecen.

³ Mısee Rəbbe uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'mee, milletıncad mang'us cuvab qele:

- Şı gırgın Rəbbe uvhuyn xhinne ha'as!

⁴ Mısee Rəbbe uvhuyn gırgın oyk'anana. Mana miç'eer çakra suǵots'u suveeqa ı'lqəəne cigee q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Qiyǵale İzrailıyne yits'ıq'öne (12) nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. ⁵ Mançile qiyǵa mang'vee İzrailıyne mek'vunbışısqa Rəbbis mek'vun congariy medın-medın q'urbanna allya'as ilekka. ⁶ Mısee həyvanaaşike gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa k'yaa'a. ⁷ Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'unınbı milletis qədəqqə. Milletın eyhen:

- Şı Rəbbe uvhuynne gırgınçıl k'ırı gyaqqı, gırgın Mang'vee eyhəxüd ha'as.

⁸ Qiyǵa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletılqa hooçav'u eyhen:

- Haane Rəbbe şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob.

⁹ Mançile qiyǵa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al (70) İzrailıy aǵsaqqal suvalqa ılqeebaç'e. ¹⁰ Maa'ar manbışik'le İzrailıybişde Allah g'ece. Mang'une g'elybışik avud lagarane gıranne g'ayeyke hı'ıyn, məttın xəy xhinnen sa kariyne. ¹¹ Allahee İzrailıyne ç'ak'ınbışılqa xıl g'oyt'al deş. Manbışe otxhun-ulyooǵan, Allahır g'ecena.

Mısa Sinayne suval

¹² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Suvalqa Zasqa ılqeeç'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebışıl Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles.

¹³ Mısa Allahne suvalqa ılqeeç'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an.

¹⁴ Mang'vee aǵsaqqalaaşik'le eyhen:

- Şı şosqa savk'alamee inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy daǵamiyvaleeqa gırxhu manbışısqa hak'necen.

15 Man uvhu Mısa suvalqa ilqeç'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa.
 16 Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiǵna buludun suva avqu vuxha. Yıǵıd'esde yiǵıl Rəbbe Mısa buludeençe qoyt'al.
 17 İzrailıybişik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane ǵırgın gyoxhxhan ha'ane yalavne ad g'ece. 18 Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ilqeç'e. Mana suval yoq'ts'al (40) yiǵnayiy yoq'ts'al xəmna axva.

32

K'inəǵəyke hav'una boǵa

1 Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen:

- Şak'le ši Misirǵançe qıǵav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq haagvecen.

2 Harunee manbışik'le eyhen:

- Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyk qı'in k'inəǵəyyn tenebı zasqa alle.

3 Milletıncad k'inəǵəyke hı'iyın tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunusqa adayle. 4 Harunee manbışe adıyn k'inəǵə alyaat'u, ts'ayıl rışşı qı'i mançike boǵayk akaran sa kar ha'a. Qiyǵab hoots'u-q'oots'u boǵayk akara qaa'a. Hav'una boǵa g'avcu, manbışe eyhen:

- İzrailıybı, şu Misirǵançe qıǵav'uyın vuşun allahar haane!

5 Harunuk'le man g'acu, boǵayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'i eyhen:

- G'iyqa Rəbbis bayram alǵahas!

6 Qinne yiǵıl millet çakda miç'eeqana suǵots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyǵa millet otxhun-ulyoǵasva giy'ar, mançe suǵots'umeeyib, mık'ar ha'a.

7 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirǵançe qıǵavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. 8 Nimee zaraba manbı Zı haagune yəqqı'le qıkkeç'iyınbı. Manbışe cos k'inəǵəyke boǵa hav'u, çıs ı'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı ali'i uvhuyn: «İzrailıybı, haane şu Misirǵançe qıǵav'uyın allahar!»

9 Rəbbe Mısayk'le meed eyhen:

- İne milletna hı't'iyvalla Zak'le g'avcuna. 10 Havaasre Zı ine milletılqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xəđın millet g'alya'as.

11 Mısee cune Rəbbis Allahıs miz k'yaa'a:

- Rəbb, Ğu Yiǵne milletılqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy manbı Misireençe xənnə q'uvvatıkaneyiy q'udratıkane xıleka qıǵav'u?

12 Misirbışe eyhesın: «Rəbbe manbışikın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirǵançe qıǵav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbışe man cuvabcad ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletılqa yiǵbı allıma'a. 13 Yiǵın g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışıs Valen k'ın g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abıynbı xəəđın xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, ǵırgıne gahbışıs şoke g'abıynbışıs heles».

14 Man g'ayxhı Rəbb güvəna qexhe, Cune milletılqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş.

15 Mısa suvayle xile q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ıxha. 16 Man g'ayebı Allahee hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an.

17 Yeŝuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen:

- Millet ulyozzurne cigeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö.

18 Mısee mang'une cuvabıs eyhen:

- Zak'le ğameebaxhenbıŝdayiy avub aaxvanbıŝda ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe.

19 Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamıŝexhena. Suvalqa ı'lqəəne cigee mang'vee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı.

20 Mang'vee manbışe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozud xhinel alıkı'ı, İzrailybışısqa ulyoğas ilekka.

21 Mısee Harunuk'le eyhen:

- Mane milletın vak hucoone hı'ı, ğu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u?

22 Harunee eyhen:

- Yızda xərna, qəllamıŝmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletıs nimeeyiy qəlasın ha'as ıkkıykanva. 23 Manbışe zak'le uvhuyn: «şi Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançil-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». 24 Manke zınad uvhuyn: «ŝavukayiy k'inəəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayŝecen. Milletınıd k'inəəğə zasqa adıyn. Zınad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha».

25 Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qığeç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yəqqı'le qığeç'u eyxhe. Harunee mançıs yəq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duŝmanaaşed əqənanıniy ha'as. 26 Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqana qıxha eyhen:

- Rəbbin sura aqqına zasqa qora.

Man g'ayxhı Leviyne nasıleençen ğırgınbı mang'usqa savayle. 27 Mısee manbışik'le eyhen:

- Rəbbee, İzrailyne Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde ğırgıng'vee yı'q'eeqa g'ılinc qe'ecen. şu çadırbı gı'xhı'yne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, həməxbıb yı'q'əlqa savk'le».

28 Leviyne nasılenbıŝe ğırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yiğıl milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan ğık'u.

29 Mısee Leviyne nasılenbıŝik'le eyhen:

- şu g'iyna vuşde dixbıŝdayiy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançil-allab Mang'vee şos g'iyna xayir-düə hevles.

30 Qinne yiğıl Mısee milletık'le eyhen:

- şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həŝde Rəbbisqa ılqeç'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse həməxüdüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ılyheç'e.

31 Mısa Rəbbisqa sak'ı eyhen:

- İne milletın cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun.

32 Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ılyheç'e. Vas manbışde bınahıle ılyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yiğne kitabeençe* hakkal he'e.

* 32:32 32:32 Yiğın kitab: mane Allahısneene xəybıŝeene kitabee, Cune ummatne qopkune insanaaşın do bı otk'un.

³³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zas bınahısın kar hı'ına insan Yizde kitabeençe hakkal ha'asda.

³⁴ Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaıkıd yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda cazaa hav'une bınahıl-alla qevlesda.

³⁵ Sabara gah ilǵevçuyle qiyǵa, Rəbbe Harunee hav'uyne boǵal-alla milletılqa it'umun ik'arbı salat'a'a.

33

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğunar, ğu Misirǵançe qıǵavhuyn milletıd ine cigeençe qıǵeepç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. ²⁻³ Manbı nyakiy itv gyodatstsın cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaık g'axıles.

⁴ Man qəlıkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyǵal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş.

⁵ Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy:

- İzrailıybişik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletıd. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asınniy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axxhes şok hucooyiy ha'asva».

⁶ Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cigeə İzrailıybişe colyun uftanın karbı g'eşşenbı.

Rəbbika yuşanaa'ana çadır

⁷ Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. ⁸ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha.

⁹ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha.

¹⁰ Milletık'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. ¹¹ Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyǵa Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa siyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiymee Nunna dix Yeşua mane çadırike curexhe ıxha deş.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axılesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuka ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı».

¹³ Hək'erar Yiǵne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiǵna yəq haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axxhes, Yiǵne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiǵın millet ıxhay yik'el hixan hıma'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Vas rəhətəda ixhecəna, Zıcar vaka ı'qqəs.

¹⁵ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şi inçe qıǵmaa'a. ¹⁶ Ğu şaka hidyark'ınee, nişikene ats'axxhes Yiǵın milletıd, zınar Yiǵne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiǵın milletıd çiyeyne aq'valyne milletbışike cura'as əxəs?

¹⁷ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuqa ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asin.

¹⁸ Mısee eyhen:

– Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le haagve.

¹⁹ Rəbbəe eyhen:

– Zı Yızda gırgına yugvalla vak'le haagvasda, Zı Yızın YAHVE doyud vak'le ats'axhya'asin. Zas ikkanang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. ²⁰ Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürre axvas deş.

²¹ Qiyğa Rəbbəe eyhen:

– Haane Yizde k'anene ganzil ciga vobna, mançil ulyozre. ²² Yızın Nur inençe ı'lğəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxı, ooqad Zı ilğeç'esmee xıl aqqas. ²³ Qiyğa Zı mançe xıl g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34

Menne g'ayebışil otk'unin q'aanunbı

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'iyne g'ayebışil otk'uninbı ok'vanas. ² Miç'eer Sinayne suvalqa ilqeç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. ³ Vaka suvalqa vuşucar ilqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmiyxhancen.

⁴ Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicbıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ilqeç'e.

Rəbb Mısays dyagu

⁵ Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe.

⁶ Mısayne ögiyle ı'lğəmee eyhen:

– YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədı sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna. ⁷ Aazırıkane nasılbışis yugvalla haagva. Hı'iyın qəlan karbiyyi qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elixan ha'a. Taxsirang'uk'le vaqa taxsir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as.

⁸ Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı, ⁹ eyhen:

– Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şi hı't'iy milletid ixheene, şı hı'iyın qəlan karbiyyi bınahbı Ğu yik'elixan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e.

Mısee g'ayebışil q'aanunbı otk'un

¹⁰ Rəbbəe eyhen:

– Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee ç'iyelyne aq'valyne milletbışik'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletik'le Rəbbəe yiğnemee hı'iyın g'acu qəvəq'necen. ¹¹ Həşde şu Zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı. ¹² Şu əlyhəəsde cigabişeeene milletbışika mugaavile hımaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. ¹³ Manbışın q'urbanbı alyaa'an cigabı hı'ğəkkar he'e, erın g'ayebı giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gyatxe. ¹⁴ Mering'une allahbışis ı'bəədat

hıma'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş.

¹⁵ Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşika mugaavilebı hıma'a, manbişe Zas cone allahbişika xayaanat ha'amee, q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otXHun bınaheeqa k'imabak'a. ¹⁶ Şu manbişde yişşaşike vuşde dixbişis yedar hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbişed manbişde ičeşe cone allahbişika Zas xayaanat ha'ang'a, manbişe ha'an ha'as. ¹⁷ Sayid şosun k'inəəğə ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar hıma'a.

¹⁸ Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuayne gahıl Avivne vuza acıxamır deşin gıneybişin bayram algehe. Mane vuza yighille yiğna ilydyadıyn gıney oxhne. Yik'el aqge mane vuzaniy şu Misirğançe qığav'u.

¹⁹ Gırgın şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod. ²⁰ Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çine cigee kar qidelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbişde cigee nuk'ra qele.

Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar immaylece.

²¹ Vuşun ha'asın işbı yixhne yiğee he'e, yighıd'esdemee yiğıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yighıd'esın yiğ manzilis cure'e.

²² Sukbı qiyşalang'a ts'ettiyne nugbarıka Şavuot (Ülycümbişin) bayram algehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'iyın bayram algehexhe.

²³ Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalece. ²⁴ Zı vuşde hiqiy-alladın milletbı g'e'eşşu, vuşun ciga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun ciga aqqas əxəs deş.

²⁵ Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar hımaa'a. Peesaxis (Allah qıdet'u ilgeç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen.

²⁶ Yiğne cigabişee ts'etta alyadıynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle.

Mısva çine yedine niknee qumooxhar.

²⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- İn cuvabbı ok'ne, inçis sikı Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a.

²⁸ Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqa ikki deş. Mang'vee g'ayebişil oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ible əmr, opk'un.

Mısayne aq'vayle nur k'yayk'an

²⁹ Mısa xılya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. ³⁰ Harunuk'leyiy İzrailiybişik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. ³¹ Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbişin ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbişika gaf haa'a. ³² Mançile qiyğa gırgın İzrailiybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbe cusqa Sinayne suvee quvuyn gırgın q'aanunbı milletısqa qele.

³³ Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavnıyxhe alyadaçcen. ³⁴ Mısa Rəbbika yuşan ha'asva ı'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ıxha. Qıgeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ıxha. Rəbbisse İzrailiybişisqa sak'imee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbişilqa hixhara'a ıxha. ³⁵ Mane gahıl İzrailiybişik'le

Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışıka yušan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40

Allahee İzrailybışik'le sahree yəq haagva

³⁶ İzrailybı safareenang'a, Rəbbika yušan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'its'avxamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı. ³⁷ Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ğiykaran deşdiy. ³⁸ Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yığniyiğin çadırıl oo vuxha, xəndemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Raq'ambi

11

İzrailybışe Rəbbilena haa'a

¹ Millet əq'übeeqa gitxhuva, manbışe Rəbbilena haa'a. Man g'ayxhı Rəbbee it'umba qəl hav'u. Rəbbin ts'a manbı aaxvane cigayne nekke mıglekne çadırbışik qexha. ² Milletıncad Mısalqa ona'a giyğal. Mısee dü'ə hav'umee, ts'a k'ədəqqən.

³ Rəbbin ts'a ma'ad qitxhuva, mane cigayn do Tavera (*gyotxhuniy*) axva.

İzrailybışis çuru ikkiykan

⁴ Manbışika vooxhene menne cigabışeənçe qabıynbışin napsbı geed qeedaxhe. İzrailybı manbışika sacigee gyaaşe-gyaaşe eyhen:

- Şaqad oxhanasın çuruxhiy ıxhayn! ⁵ Şi həşdilqamee Misir q'ərad otxhanan baluğar, xiyarar, g'avumar, sipaa, ç'eç'ey, arnaa yik'el qalyaa'an. ⁶ Həşde şı k'yapt'iynbı. Şak'le mannayle ğayrı vuççud g'ece deş.

⁷ Manna vuc k'aşnişne toxumek akar vuxha, rangid cagvarada xhinne ıxha. ⁸ İnsanaaşe mana sav'u, vuxheene xilelyne yöxxeənçe qığaa'a vuxha, devxheeneb dibakee gyoota vuxha. Manbışe mana k'umk'umeeyib qooxhar vuxha, kokaybıd ha'a ıxha. Mana zeytunne q'işee ç'əra qav'uyne kokayk akaraba vuxha. ⁹ Xəmde ı'xı'yne çiyıka manna İzrailybınane cigee qığooç'e vuxha.

Yights'al (70) ağsaqqal

¹⁰ Mısayk'le gırgın xızanbı, milletcad cone çadırne ghalee geşşe g'iyxhe. Rəbbis mançike it'umna qəl vuxha. Mıseeıyd mançis aq'va qa'a. ¹¹ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Nişil-allane Ğu zas inəxübna əq'üba hoole? Nya'a zı Yiğne ulen aqqı dişde, Ğu inimeene milletin zalqa yuk alixhxhı? ¹² Nya'a, zakene in millet g'adı? Nya'a, zıne manbı vuxu? Ğu k'in g'assır yişde dekkaaşis hevlesva uvhuıne cigabışeeqa, nya'a manbı zasqa uşax gyoqa'ane xhunaşşe uşax aqqıyn xhinne, avqu quvkees ulyookka? ¹³ Nençene zı inimeen millet ats'ya'asın çuru ha'as? Manbı zasnee «Şas çuru heleva» gyaaşenbı. ¹⁴ Zassecad inimeene milletin yuk haqqas əxə deş, yızda mançılqa guc höö deş. ¹⁵ Ğu meed zak ögiylin xhinne ha'asxhee, zalqa ablesda ver zak'le g'avcesse, hucoone ixhes, Vas zı sik'ırra ixheyir ıkkaxhe yızın can həşdecad alişşe.

¹⁶ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Vak'le İzrailin ç'ak'ınbı xhinne vaats'an, Zasqa yights'al (70) ağsaqqal ayre. Hasre manbı vakasana abı Rəbbika yuşanaa'ane çadırne ögiyl ulyoozrecen. ¹⁷ Zı giç'u vaka ma'ar yuşan ha'as. Zı valyne Yızde Rı'hı'ke alyaat'u, manbışisıd helesın, manbışed vaka sacigee milletin yuk ts'its'ecenva. Valqacad milletin yuk gimexhecenva, manbışe vas kumag ha'asın. ¹⁸ Milletik'le eyhe: «„Çuruxhiy ıxhayn oxhanasınva, Misircad yug-dayıyva“ şu gyaaşe-gyaaşe eyhen, Rəbbik'le g'ayxhiyn! G'iyqiys gicəpxı' vuxhecen, çuru oxhanas. ¹⁹ Şu man sa yiğna, q'öne yiğna, xhone yiğna, yits'ne yiğna, g'ane yiğna deş oxhanas. ²⁰ Şu man bıkırne vazna quşeençe qalesmee, avts'u həlyvəq'ənasmee oxhanas. Şu vuşde yı'q'neene Rəbbilqa

yı'q' sak'al hı'ı, Mang'une ögiyl gyaaşe-gyaaşe uvhuva: „Şi nişisne Misirğançe qıgeepç'ı!“»

²¹ Mısee eyhen:

– Həşde yizde k'ane yixhıd vəş aazır (600 000) adamiy vor, Ğunad eyhen: «Zı manbışis sa vazna avts'esin çuru heles!» ²² Nya'a, gırgın çavra-vəq'ə gyatt'veeyid manbı aats'eye? Nya'a, deryaheedın gırgın baluğ aqqeeyid manbı aats'eye?

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Nya'a Rəbbin xıl cit'adane vod? Həşde vak'le g'acesın Zı vak'le uvhuynbı eyxheye, dişee.

²⁴ Mısee qıgeç'u Rəbbin cuvab insanaaşılqa hixhara'a. Mang'vee milletne ağsaqqalaaşike yights'al (70) insan sı'ı, Rəbbika yuşanaa'ane çadırne hiqiy-alla giviyk'an. ²⁵ Mane gahıl Rəbb buludne dirakee giç'u, Mısayka yuşan ha'a. Mang'ulyne Allahne Rı'hı'ke alyaat'u, yights'alyne (70) ağsaqqalıs hele. Manbışılqa Rı'h gıxı'mee, manbı Allahıken peyğambarar xhinne yuşan haa'a giviyğal. Sabara gah ilğevç'uyile qiyğab manbışda peyğambaryvalla ç'əvooxhena.

²⁶ Eldadiy Medad donan q'öyre insan, co vooxhene cigeecab avxu. Manbı ağsaqqalaaşika sacigee opk'un vuxheyib, manbı Allahne çadırısqa qıgeebaç'e deş. Allahın Rı'h manbışılqad geç'en, manbışeb co aaxvane cigee peyğambaryvalla haa'ana. ²⁷ Sa cehil Mısaysqa g'adarxhun eyhen:

– Eldadeyiy Medadee co aaxvane cigee peyğambaryvalla vob haa'a.

²⁸ Mek'vranang'acad Mısays kumag ha'a girğilyne Nunne duxee Yeşuee Mısayk'le eyhen:

– Yızda xərna, manbı ulyoozar hee'e!

²⁹ Mısee mang'us inəxdun cuvab qele:

– Zı ıkkanalinne, man yiğne yik'ek qet'u? Zasmee ıkkaniy Rəbbe cune milletne girğing'ulqa Cun Rı'h g'axuvu, girğing'uke peyğambarar hee'ecen!

³⁰ Qiyğa Mısar İzrailin ağsaqqalarıb çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa siviyyk'al.

Rəbbe bilydirçinar gıxele

³¹ Rəbbe deryahıle g'axuvuyne mıtsın çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa bilydirçinar adayle. Manbı aaxvane cigayne hiqiy-alla q'öne xilekkumne axtıvallee, sa yiğna əlyhəəsdemeene yəqqə bilydirçinar girğınəəng'ə gyoku eyxhe. ³² Mane yiğıl miç'eediyle otçu xəmdilqamee, xəmdəb çikana, qinne yiğilib insanar bilydirçinar sa'a vuxha. Nekke k'ılda sı'ıng'vee yits'ıble xəbna ç'emç'e sav'u vuxha. Manbışe bilydirçinar co aaxvane cigayne hiqiy-alla gyoka. ³³ Çuru manbışde ghalyaqa hitxır yic gyeç'esse, Rəbb milletılqa it'umra qəllamişexhena. Manbışılqa hapt'asın ık'ar salat'a'a.

³⁴ Naps geednanbı maa'ab k'evxhuva, mane cigalqa Qivrot-Hattaava (*naps geednanbışın nyaq'vı*) do giyxhe.

³⁵ Millet Qivrot-Hattaavançe ayk'anan. Manbı Xatseroteeqa qabı maayib aaxvanbı.

12

Haruneeyiy Mayramee Mısayk'le cuvabbı eyhe

¹ Mısee Kuşeençe xhunaşşe hey'ıva, Haruneeyiy Mayramee mang'ulena haa'a vuxha. ² Manbışe eyhen:

– Nya'a Rəbb saccu Mısaykane yuşan hı'ı, şaka yuşan hı'ıcar dişde?

Rəbbik'le man g'iyxhen. ³ Mısee mısacar vucecar vuc ögeeqa huvu deş, məxür vucecar vuc ikkekkanə merna insan dyunyelyne aq'valycar ıxha deş.

⁴ Rəbbe sayangada Mısayk'le, Harunuk'le, Mayramık'le eyhen:

- Vuşda xhebırsana, Zaka yuşan haa'ane çadırsqa able.

Manbışda xhebırsana maqa havayk'ananbı. ⁵ Rəbb mane gahıl buludne dirakee giç'u, çadırene ghalee ulyorzul Haruniy Mayram qoot'al. Manbışda q'öyursana ögiylqa qıgeepç'imee, ⁶ Rəbbe manbışik'le eyhen:

- Həşde Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqe!

Vuşde yı'q'nee Rəbbina peyğambarnang'a

Zı mang'us gyagvanaxhe,
mang'uka nik'ee yuşanxhe ha'a.

⁷ Saccu Yizda nukar Mısa Zı manbışile axtıra aqqaqqa.

Zı mang'ulqa Yızın milletcad g'alyadaççe.

⁸ Zı mang'uka işarabıška deş,

hambazıka xhinne yuşan ha'a.

Mang'uk'le Rəbb nəxürna ıxhay g'acuna.

Nəxübne şu qı'dəpç'i'n

Yizde g'uluna Mısaylena hav'u?

⁹ Rəbb manbışılqa it'umra qəllamişxha mançe ayk'anna. ¹⁰ Çadırsse buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, Harun sark'ıl Mayramıqa ilyakkıys, mana yiz xhinne cagvarane i'xnabışın gyats'ı g'eece. ¹¹ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Yizda xərna, hucoone ixhes, şi ina beynyavavallayiy bınah hav'uva şasqa caza ts'its'aa'as ulymooka. ¹² Hucoone ixhes, hımsaysar məng'i'n tan yedine vuxhne cad qik'u qeçe gidğılne uşaxne tanık akarada axvas.

¹³ Mısee Rəbbılqa ona'a:

- Allah, zı Vake heqqa, hucoone ixhes mana yug qee'e!

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Dakkee məng'i'ne aq'vays tyu ı'xı'ynxhiy, nya'a mana yighıllə yiğna ulele g'iyxhas dışdiy? Mana yighne yiğis çadırbı gı'xhı'yne cigeençe qıgeehe, yighne yiğile məng'i'sse maqa sayk'alas yeexə.

¹⁵ Mayram məxür yighıllə yiğna menne cige eexva. Mana çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa qiyelesmee, millet cigeençe i'ğiykır deş.

13

¹ Qiyğa millet Xatserotğançe qıgeç'u Paranne sahreeqa qadayle.

Kana'anne cigabişeeqa casusar g'uxoole

² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

³ - İzrailybışis helesde Kana'anne cigabişeeqa alycaaxvas insanar g'axuvle. Yıts'ıq'vəne (12) nasılıken ç'ak'ınbı g'axuvle.

⁴ Rəbbe uvhuyn xhinne Mısee manbı Paranne sahreençe g'ixolenbı. G'axuvuyn gırgınbı İzrailybışde nasılıbışın ç'ak'ınbı vuxha. ⁵ Haane manbışın dobi:

Ruvenne nasileençene Şammuayna dix Zakkur;

⁶ Şimonne nasileençene Xoriyna dix Şafat;

⁷ Yahudne nasileençene Yefunna dix Kalev;

⁸ İssaxarne nasileençene Yusufna dix İgal;

⁹ Efrayimne nasileençene Nunna dix Hoşia;

- 10 Benyaminne nasileençene Rafuyna dix Palti;
 11 Zevulunne nasileençene Sodiyna dix Gaddiel;
 12 Yusufna dix Menaşşeyne nasileençene Susiyna dix Gaddi;
 13 Daniyne nasileençene Gemalliyna dix Ammiel;
 14 Aşerne nasileençene Mikaelyna dix Setur;
 15 Naftaliyne nasileençene Vofsiyna dix Naxbi;
 16 Qadne nasileençene Makiyna dix Geuel.

17 Mısee cigayqa ilyaakasva g'axuvuyınbıñın do bı manbınıy vod. Mısee Nunne duxays Hoşıays (*g'attıpxhınıy*) Yeşua (*YAHVE g'attıvxhan haa'a*) do giyxhe.

18 Kana'anıqa ilyaakas g'uxolemee, Mısee manbıñık'le eyhen:

- Negevne sahrayle k'ena suvabişeeqa hudoora. 19 İlyaake, nəxdınıy man ciga, nen milletiy maa eyxhe, geebbiye k'ılbabiye manbı, gucukaye dişe? 20 Manbı vooxhen ciga yugune pisine? Nəxdıne şaharbışeeiy manbı aaxva: çabırbı vodee, hiqiy-allan cigabı it'um hı'ıye? 21 Maana nyaq'v nəxübiy, kar ələəye dişee? Yivar vodee? Yik'eka, itt'umba vuxhe, qöömee mane cigayn meyvabı alle.

(Manke yicıd t'imilybı hiyxharna gah vuxha.)

22 Manbı Tsinne sahraysse Levo-Xamatne k'anene Rexovusqa hapk'ın maane gırgıne cigabişıqa ilyaakanbı. 23 Manbı Negevile k'ena qavaylenbı Xevronqa. Mane cigabişee Anaqıke g'abıynbı: Axıman, Şeşay, Tal-may vooxhe vuxha. (Xevron Misireene Tsoan şaharıle yıghille senna ögiyl alyav'u vuxha.) 24 Eşkolne q'adaalılqa hipxhırmee, manbışe sa ts'ets'nın t'imilen bıtağ gyatxı tübəəlqa gıvayxan. Mana tübəəyib q'öng'ee avqaaqqa. Manbışe mançile ğayrı coka narariy incilerıd alyaat'anbı. 25 İzrailıybişe mançe t'imilena ts'ets' qopxuva mane q'adaalin do Eşkol (*ts'ets'*) giyxhe. 26 Yoq'ts'al (40) yığna manbı mane cigabişee alycaxu siviyk'alanbı.

Alycaaxvas hapk'ınınbişee yuşan hı'ıynbı

27 Manbı Paranne saharene Qadışeeqa Mısa, Harun, İzrailıybişın gırgınbı vooxhene cigeeqa siviyk'al. Maa'ad manbışe Mısay, Harunus, milletikene gırgıng'us cö hapk'ınne cigabişee g'acuyınbı yuşan ha'a, cö mane cigabişeençe adıyn meyvabı hagva.

28 Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Şi ğu g'axuvuyne cigabişeeqa hapk'ın hipxhırınbı. Maa'ad hək'edad nyakiy itv gyodatse vod. Haane mane cigabişın meyvabıd. 29 Saccu maa'ad eyxhen millet gucuka vod, manbıñın şaharbıd ç'ak'ıda vod, hiqiy-allad yugda it'umı'ı vod. Mançile ğayrı, şak'le maa'ab Anaqıke g'abıynbıb g'avcuyınbı. 30 Negevee Amalekbı, suvabınane cigee Q'etbı, Yevusbı, Emorbı, deryahneyiy İordanne damayne mıglekıb Kana'anbı vooxhe vuxha.

31 Kalevee Mısayne k'ane milletis yik'bı huvu eyhen:

- Hapk'ın man ciga xılelqa alğahas, yişda mançılqa guc hivxharasda.

32 Mang'uka hapk'ınınbişemee eyhen:

- Şasse şene milletika saç'uvkas vəəxəs deş, manbı şale gucuka vob.

33 Conemee milletis, manbışe cö hapk'ınne cigabişde hək'ee pisda xabar abı eyhen:

- Şi hapk'ın alycaxuyın cigabı yugunbı deşiy, maabın insanarıb zarabacab habat'ayiy. Gırgın şak'le maa'ab g'avcuyın insanar geeb ç'ak'ın karbıiy.

³⁴ Şak'le ma'ab Anakıke g'abıyn geeb ç'ak'ın kuşdukurarıb g'avcuynbı. Şi manbışde k'ane şasqacab ts'irtyar xhinneyiy qöö. Manbışde ulesqab şı hêməxüb qabı.

14

Millet g'elil qexhe

¹ Mane xəmde milletke ts'ir g'optul, manbı bıkırne xəmna gyaaşuynbı. ² Gırgıne İzrailybışe Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Cəmə'ətıncad manbışik'le eyhe ıxha:

- Misir şı hidyapt'ıynbı, ine sahreexheyib hapt'ıynbıxhiy! ³ Nişısne Rəbbe şı mane cigabışeeqa quvkekka? Maa'ab yişin yedariy uşaxar mering'une xıyaqa gyapk'as, şınab g'ılncike hapt'asınbı. Yişdemee Misirqa sapk'ılıy yugda dexheyene?

⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şasda xərna g'əyxı', Misirqacab savk'alas.

⁵ Manke Mısayiy Harun maqa sabıyne gırgıne İzrailyne cəmə'ətnə ulene ögiyl aq'vakkena ç'iyelqa gizepçi Allahıs düə haa'a. ⁶ Şene cigayqa ilyaakas hapk'ınınbışike qöng'vee, Nunne duxee Yeşueeyiy Yefunne duxee Kalevee, colyun tanalınbı qıtaxxı'ı ⁷ gırgıne İzrailyne cəmə'ətık'le eyhen:

- Şı ilyaakas hapk'ının, caançe ilğepç'iyn ciga geed yugun vod. ⁸ Şı Rəbbisqa yugba qabee, Mang'vee şı mane cigabışeeqa quvkees, nyakiy itv gyodatstsen cigabı şas heles. ⁹ Saccu Rəbbis əsi mooxhe. Mane cigayne insanaaşileb qı'məəq'ən, şı manbışile ğameəpxhescab deş, şı manbı ooxhanasınbı. Rəbb şaka vor, manbışiqamee vuşucar deşda. Manbışile nəxübcab qı'məəq'ən!

¹⁰ Man g'ayxhı, cəmə'ətın Yeşuayiy Kalev «G'ayeqqa hevleva!» eyhe. Mane gahıl İzrailybışde gırgıng'us sayangaba Rəbbin Nur Cuka yuşana'ane çadırısne gyaagva.

Mısee milletul-alla düə haa'a

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Mısilqameene mane milletın Zalena haa'as, Zı karane cigeeqa gidixhes? Zı co vooxhene cigabışee hı'iyn əlaamatbı g'ece-g'ece, mısilqameene manbışe Zalqa inyam hidya'as? ¹² Zı manbışılqa hapt'asın ı'kar g'axuvu, Zı manbışın gırgınbı gyapt'asınbı. Vaked manbışiled xədın, gucukan millet g'alyaa'as.

¹³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Hucoone ixhes, Ğu man hıma'a! Nya'a, Ğu dişde manbı Misirbışde yı'q'neençe Yiğne xənne gucuka qığav'u. Həşde Misirbışik'le Ğu manbı gyapt'ıva g'ayxhes. ¹⁴ Manbışed şok ıxhaynbı mane cigayne gırgıne milletbışıs yuşan ha'as. Mane milletbışik'le Ğu, Rəbb İzrailybışde yı'q'ne ıxhay g'ayxhiyn. Mane milletbışik'le ats'an Ğu manbışika Ğucar-Ğu hagva yuşan ha'a ıxhay, Ğunana bulud manbışıl oab ulyoozarva. Ğu manbışıs yiğniyiğın buludne dirakee, xəmdemee ts'ayine dirakee yəq haagu. ¹⁵ Ğu gırgın in millet sa insan xhinne gyapt'eene, Yiğne hək'ee g'ayxhiyne milletbışe eyhesın: ¹⁶ «Rəbbe k'ın g'assır quvkeesva uvhiyne cigabışeeqa millet qıkkes dəxi'va, Mang'vee man millet sahree gik'uyn». ¹⁷ Xudaavendee həşde Vuçe uvhuyn xhinne Cuna xəbvalla haagvecen: ¹⁸ «Rəbb xədın sabırnana, badaldyooxhena yugvallanana, bınahbışile ilyheç'ena vor. Taxsirnang'uk'le vaqa taxsir deşodva itteyhena Mana

vor. Dekkaşe hav'une bınahıl-allab manbışde uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee yiğbı allya'ana meer Mana vor». ¹⁹ Hucoone ixhes, Yiğne badaldyooxhene xəbne yugvalis sik'ı ine milletne bınahıle ılyheç'e, nəxüriy Misirğançe qıgeepç'iyne yiğile g'iyniyne yiğılqamee ı'lğəə.

²⁰ Rəbbeeyhen:

- Zı yiğnemee manbışde bınahıle ı'lğəəna. ²¹ Zalqaniy Yizde ç'iyelyne xəbvalılqan k'ın ixhen: ²² manbışik'le Zı Misirnee sahree hı'iyın əlaamatbıyiy Yizin Nur g'acveeyid, manbışe Zı xhuler ıxhiy siliys ı'xı'na, Zal k'ırı alixxhı deş. ²³ Mançıl-allad Zı manbışde dekkaaşis k'ın g'assır helesva uvhuyn cigabı manbışik'le mısacad g'aces deş! Zı nişinecar cigeeqa gidixheng'uk'le man cigabı g'aces deş! ²⁴ Yizde g'uluqa Kaleviqa medıncad rı'hı'd, saccu mang'vee vod Zal yik'eençe k'ırı iliyxhe. Mançıl-allar Zı mana vuc hark'ınne cigabışeeqa qıkkes, man cigabı mang'uke g'abıynbışis heles. ²⁵ Həşde mane q'adaalil Amalekbıyiy Kana'anbı aaxva. Şumee g'iyqa sapk'ıl sahreeqa, Ç'ərane deryahısqa hudoora.

Əsi vuxhava cazaa

²⁶ Rəbbeey Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

²⁷ - Mısilqameene ine bınahın gyatsts'iyne milletın Zalena haa'as? İzrailıyışe Zalena haa'ang'a, Zak'le gırgın g'iyxhen. ²⁸ Manbışik'le eyhe: «Rəbbeey vod eyhe, Zalen k'ın ixhen, Şu Zalena haa'ang'a hucooyiy uvhu, Zı man şok ha'asın. ²⁹ İna sahravolle vuşun mayıtbı ot'ul-otxul ixhes. Zalena hav'uyınbı, g'alle (20) sennanbıyiy manbışile ç'ak'ın gırgınbı, nenbıyiy siyaheeqa alyapt'ı ine sahree hapt'asınbı. ³⁰ Zı helesva k'ın g'assıriyne cigabışeeqa şu ikkepç'es deş. Maqa saccu Yefunna dix Kaleviy Nunna dix Yeşua ikkepç'es. ³¹ Şos diviykkınne, şu vuşun uşaxar mering'une xıyaqa gyapk'asva eyhene cigabışeeqa Zı manbı quvku man cigabı hagvasınbı. ³² Vuşun mayıtbımee sahravolle ott'ul-oxal ha'asınbı. ³³ Vuşdemee uşaxaaşe mane sahree yoq'ts'al (40) senna çobaniyvalla haa'as. Mısilqameeyiy vuşun g'ırgınbı sahrençe hapt'ı idyapk'ın, vuşde inyam deşiyvalın manbışe maa'ab əq'üba ts'its'aa'as. ³⁴ Cigabışıqa ilyaakas hapk'ınne yoq'ts'alyne yiğıl-alla, şu yoq'ts'al senna sahree iviykaras. Sa yiğıl-alla şu sa senna əq'üba ts'its'aa'as. Məxüd şok'le Rəbbis əsi vuxhay nəxdın kar ıxhay ats'axhesın». ³⁵ Zı Rəbbeey şok'le eyhe, mane Zas əsi vuxhayne cəmə'ətık Zı man uvhiyn kar hidi'ı g'aleççes deş. Manbışik'ın Zı ine sahree ha'as. Manbışın gırgınbı inyaa hapt'asınbı.

³⁶ Mısee Kana'anne cigabışıqa ilyaakasva g'axuvuyn insanar yı'q'əlqa sıviyk'al, manbışe mane cigabışde hək'ee pısın xabarbı adı cəmə'ət Mısalqa g'elil qa'a. ³⁷ Cigabışde hək'ee pısın xabarbı adıyne insanaaşılqa, Rəbbeey yı'q'ı'n ık'arbı g'axuvu, gyabat'anbı. ³⁸ Cigabı g'avcesva hapk'ınne insanaaşıke, saccu Nunna dix Yeşuayiy Yefunna dix Kalev üç'übba aaxva.

³⁹ Mısee man İzrailıyışis yuşan hı'imee manbı axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyğal. ⁴⁰ Manbı miç'eeb çakba suğoots'u eyhen:

- Şi bınah hav'u, qudoora, həşde Rəbbeey şas helesva eyhene cigeeqa vüqqəs.

Manıd uvhu, manbı Kana'anne suvabışılqa avayk'an.

⁴¹ Mısee eyhen:

- Nya'a şu Rəbbeey eyhen hidya'a? Şossee, man şu eyhen ha'as əxəs deş. ⁴² Şu hapk'ıneeeyib, Rəbb şoka ixhes deş. Duşmanaaşileb şu avub aaxvas. ⁴³ Maa'ab şosqa Amalekbıyiy Kana'anbı qızaaxas. Şu Rəbbilqa yı'q' sak'alıil-alla, Mana şoka ixhes deş, mançıl-allab şu g'ılıncıke hapt'asınbı.

⁴⁴ Manbı yik' hı'ı suvabısilqa ılqebaç'e. Rəbbika mugaavilenana q'utyeb, Mısar çadırbı g'ıxhı'ıyne cigeençe nyaqacab ı'ğviykar deş. ⁴⁵ Maane suvabişee aaxvan Amalekbıyiy Kana'anbı geepç'ı, manbı gyootu, Xorma eyhene cigalqamee qihna gyapk'ı g'e'eebaşenbı.

16

Qorax Mısalqa t'qqə

¹ Leviyne nasileençe, Qohatna neva eyxhena İsharna dix Qorax yik' hı'ı Mısalqa arayle. Mang'uka sacigee Ruvenne nasileençe Eliavın dixbı Dataniy Aviram, Peletna dix On arayle. ² Manbışika sacigee İzrailybışkecab g'əvxı'yn q'öd vəşşe xhots'al (250) dojukan, ç'ak'ınbı havayk'an. ³ Manbı sacigeeqa sabı Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Vuşun ç'əv! Milletiken gırgınbıcab muq'addasınbı vob, Rəbb manbışde yı'q'neyir eyxhena. Nya'a, şucab şu Rəbbine milletike ooqanbı haa'a?

⁴ Man eyhenbı g'ayxhı Mısa aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, Allahıs düə haa'a. ⁵ Mang'vee Qoraxık'leyiy mang'une gırgıne hambazaaşik'le eyhen:

- G'iyqa miç'eed vuşuyiy Cuna eyxheva, nenayiy muq'addasnava, neng'usseyiy Cusqa qixhes əxəva Rəbbe Vuceedad hagvasın. Vuşuyiy Mang'vee g'əyxı', mang'usser Cusqa qixhes əxəsda. ⁶ Qorax, ğunay yiğne gırgıne hambazaəşe in eyhen he'e: ətirbı gyoxhxhana'asın g'abbı alyaat'u, ⁷ g'iyqa mançine aqa gyopxhanna ghadır gyuvxhu, qiyğad mançılqa Rəbbine ögiyl ətirbı gıxhxhe. Məxür Rəbbe Vucee, vuşiyiy muq'addasna hagvasda. Leviyke g'abıynbı, şu hı'ıynbı ç'əv!

⁸ Mısee Qoraxık'le meed eyhen:

- Leviyke g'abıynbı, zal yugda k'ırı gyaqqe! ⁹ Nya'a, şos ç'əv dişee? İzrailyne Allahee şu İzrailybışike curav'iy, Cus k'ane qav'iy, Cune Rəbbine çadırısneedın gırgın işbı vuşde xılyaqa quviy. Şu məxüb milletis gullux haa'a. ¹⁰ Mang'vee şunab, vuşda gırgına Leviyna nasılıb Cus k'ane qav'u. Şos man k'ıldanan xhinne, ooğançe, ho'ine şos kaahinaaşın ç'ak'ınbıbnə vuxhes vukkan? ¹¹ Qorax, ğunay yiğın hambazar Rəbbılqa vobde g'elil geepxha hı'nəxüb sabı. Nya'a, Harun vuşune vor şu mang'ulena haa'a?

¹² Mısee Eliavın dixbı, Dataniy Aviram, qoot'al. Manbışe eyhen:

- Deş vüqqə! ¹³ Ğu şi sahree gyapt'asva nyakiy itv gyodatsene cigabişeençe qığav'u. Vas man ç'əv dexha, deşxhee, yişda xərnarne ixhes ıkkən? ¹⁴ Mançile ğayrı ğu şi nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa qabı deş, çolbıyiy t'imilen bağbı huvu deş. Deşxhee, vak'le man insanar bı'rq'ı'bavane ats'a? Deş vüqqə!

¹⁵ Mısa it'umra qəllamişxha Rəbbik'le eyhen:

- Manbışe helen ılımaat'a. Zı manbışike əmələb alyapt'ı deş, neng'uscadid pısın hı'ı deş.

¹⁶ Mısee Qoraxık'le eyhen:

- G'iyqa ğu yiğne gırgıne hambazaaşika arı Rəbbine ögiyl ulyozre, maa'ar ğunar, hambazarıb, Harunur ixhecen. ¹⁷ Vuşde gırgıng'vee, vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u, caqa ətirbı gıxhxhe. Qiyğa q'öd vəşşe xhots'alyne (250) insanne gırgıng'vee manbı Rəbbine ögiylqa allecen. Ğunad Haruneeyid vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alle.

¹⁸ Gırgıng'vee con ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u caqa gyopxhanna ghadiriy ətir gıvxhu, Mısaykayiy Harunuka sacigee Rəbbika yuşan

ha'ane çadirene ghalee ulyoozar. ¹⁹ Qoraxee Mısalqayıy Harunulqava gırgın cəmə'ət çadirene ghalee sı'imee, Rəbbin Nur milletis gyaagva.

²⁰ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

²¹ – Mane milletike əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzilee gyapt'as.

²² Man g'ayxhı Mısayiy Harun aq'vakkena ç'iyelqa gizepçi eyhen:

– Gırgıne üç'üdüncıs ı'mı'r hoolena Ğu vorna Allah! Hucoone ixhes, sang'vee bınah hav'uva, Ğu gırgıne cəmə'ətılqacab qəl hımaa'a!

Qoraxis, Datanıs, Aviramıs cazaa hoole

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

²⁴ – Milletik'le eyhe: Qorax, Datan, Aviram aaxvane cigabıssıse əq'əna qeepxhe!

²⁵ Mısa suğots'u Datanısqayıy Aviramısqava ayk'an. İzrailin ağsaqqalarıb Mısayqab qıhna avayk'an. ²⁶ Mısee milletılqa xabar g'uxoole:

– Man pısın insanar aaxvane çadırbıssıse əq'əna qeepxhe. Manbışde nişikcab sumot'a, deşxhee, şunab manbışde bınahbışıl-alla hapt'as.

²⁷ Gırgınbı Qorax, Datan, Aviram aaxvane çadırbıssıse əq'əna qeepxhe. Dataniy Aviram cone xhunaşşesika, dixbışika, k'ınne uşaxaaşika qıgeepç'i, çadirene ghalee ulyoozar.

²⁸ Mısee eyhen:

– İn gırgın karbı zı zaled alqana deş, Rəbbe uvhu hı'ıva şok'le inçike ats'axxhes: ²⁹ man insanar avxuyn gırgın insanar xhinne hapt'eene, manbışde vuk'lelqa qadiynbıd menne insanaaşine vuk'lelqa qadiynçik akarada ıxheene, şok'le ats'axxhe zı Rəbbe deş g'axuvu. ³⁰ Rəbbe sa medın həşdilqamee g'ıdecuyn kar he'eene, ç'iyeyn ghal aaqı manbı cone karaka höbgeene, manbı şene dyunyelqa üç'übba apk'ineene, manbı Rəbbis əsi vuxhava şok'le ats'axxhesın.

³¹ Man gırgın Mısee yuşan hı'ı ç'əvxhamee, ç'ıye q'öne cigeeqa qexhe.

³² Ç'iyeyn ghal aaqı coyub, con xızanbıd, Qoraxın hambazarıb, con gırgın karıd höğən. ³³ Manbı cone gırgıne karaka ahaleeqa üç'übba avayk'an. Ç'ıye manbışıl oo it'umexhen, manbı milletne əreençe avayk'ananbı.

³⁴ Manbışde hiqiy-alla ulyobzurne İzrailıybışik'le manbışın ts'ırbı g'ayxhı, «Ç'iyeyn şınab hümöögəcenva!» uvhu heebaxanbı.

³⁵ Rəbbe ts'a g'axuvu q'öd vəşşe xhots'al (250) ətirbı adına insan gyoyxhan ha'ana.

³⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

³⁷ – İlahiyetçiy Harunne duxayk'le Eliazarık'le eyhe, ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı gyopxhunne insanaaşile aleet'ecen. Ətirbı gyooxhan ha'an g'abbı muq'addasınbı ıxhal-alla Ğu manbı se'e. Qiyğa caana ghadır dağ'e. ³⁸ Manbı bınahbı hı'ıynbışın ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı vod. Manbı cone bınahbışıl-alla habat'a. Man ətirbı gyooxhan haa'an g'abbı k'etu k'üvə, qotku qe'e, manbı q'urbanbı allya'ane cigalqa gyuvaxanasınbı xhinne qe'e. Man g'abbı Rəbbis adıl-alla manbı muq'addasınbı vod. Hasre man İzrailıybışdemee işaarat ixhecen.

³⁹⁻⁴⁰ Gyooxhan hav'uyne insanaaşə adıyn yezake hı'ıyn man g'abbı, kaahin Eliazaree Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, alyaat'u yugda k'etu, qotku qı'ı, q'urbanbı allya'ane cigeeqa gyıvaxanasınbı xhinne qa'a. Harunuke g'abıynbışile ğayrı menne şavacad Rəbbine ögiyl arı ətirbı gyoxhxhan hıma'acenva məxüd ha'a. Man İzrailıybışe yugda yik'el

aqqecenva, Qoraxikiy cune hambazaşik qitxhuyn divan mebınbışik mexhecenva ha'a.

Rəbbina qəl

⁴¹ Qinne yiğil İzrailyne cəmə'ətıncab Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Manbişe «Şu Rəbbin millet gik'uva» eyhe ıxha.

⁴² Millet sadı Mısalqayiy Harunulqa ı'qqəmee, Rəbbika yuşan ha'ane çadırısnee manbişik'le buludun çadır avqu g'ooce. Mançe manbişik Rəbbin Nur gyaagva. ⁴³ Mısayiy Harunub çadırısqa qavayle. ⁴⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁴⁵ – Mane milletike əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzilee gyapt'as.

Man g'ayxhı Mısayiy Harun aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe.

⁴⁶ Mısee Harunuk'le eyhen:

– Yiğın ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab aleet'e, caqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gyopxhanna ghadır alyapt'ı gyuvxhe, qiyğad çilqad ətirbı gixhxhe. Manbıd alyaat'u milletısqa g'adaxvne, manbişda bınah hooğle. Rəbb it'umra qəllamışxha, milletılqa haptasın xhinnen yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu.

⁴⁷ Harunee Mısee uvhuyn xhinne ha'a, ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab alyat'u milletısqa g'adayxhvan. Maa'ab insanar habat'a gibğıl vooxhe. Mang'vee vucee adıyn ətirbı gyopxhane ghadırelqa gixhxhı, məxüb milletna bınah hooğalna. ⁴⁸ Harun hapt'ınbışdeyiy üç'übınbışde yı'q'nee ulyorzuling'a ık'arbı ç'əveetxhaynbı. ⁴⁹ Qoraxıl-alla hapt'ıynbişile ğayrı, yits'ıyoq'vad aazırıy yighıd vəş (14700) insan mane ı'k'arbişike qek'a.

⁵⁰ Man ı'k'arbı ç'əveetxhava, Harun siyk'alna Rəbbine çadırısqa, Mısayne k'anyaqa.

17

Harunun əsaa

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² – İzrailybişika yuşan hı'ı, manbişde nasılbişde ç'ak'ınbışisse yits'ıq'vəne (12) nasılıs yits'ıq'vəlle əsaa aleet'e. Gırgıng'un do cune əsaal ok'ne. ³ Leviyne nasılene əsaalqa Harunun do ok'ne. Gırgıne nasılbişde ç'ak'ınbışde doyl sa əsaa ixhecen. ⁴ Manbı Zı şosqa araylene çadıree, Rəbbika mugaavilenane q'utyeyne ögiylqa gixhxhe. ⁵ Zı g'əvxüyne ç'ak'ınbışde sang'une əsaan t'ur g'aahas. Zı məxüd şolena haa'an İzrailybişin ghalybı sa'asınbı.

⁶ Mısa İzrailybişika yuşan hı'ı ç'əvxhaamee, manbişde gırgıne nasılbişde ç'ak'ınbışe mang'usqa curayda-curayda əsaabı hele. Mane quvuyne yits'ıq'vəne (12) əsaabışde əree Harunun əsaayid ıxhayn. ⁷ Mısee əsaabı çadıree Rəbbine hiqa giyxhe.

⁸ Qinne yiğil Mısa çadıreeqa ikkeç'umee g'ecen, Leviyne nasılın quvuyne Harunne əsaal t'urub alyabı vob, t'et'id g'avhu vod, çil alyabına badamıb hipxhırıb. ⁹ Mısee man gırgın əsaabı İzrailybişisqa qığa'a. Əsaabı g'əyxı' gırgıng'vee cun əsaa alyaat'a.

¹⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Harunun əsaa sak'al hı'ı mugaavileyne q'utyeyne ögiylqa gixhxhe. Hasre man k'ırı ilydixhenbişdemee işaarat ixhecen. Mançin Zalena hav'uyud ç'əva'asın, coyub hapt'ıyke havaacesınbı.

¹¹ Mısee gırgın Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinne ha'a. ¹² İzrailybişe Mısayk'le eyhen:

- Şi habat'anbı! Yişde gırgıng'ukuncad ıxhayn! ¹³ Rəbbine çadırsısqa qıxhnana gırgına qık'asda. Ho'ine, şi gırgınbı hapt'asınbine?

20

Mıseeyiy Harunee hav'una bınah

¹ Ts'eppiıyne vuza gırgın İzrailıybı Tsinne sahreeqa qabı, Qadışee ulyoozar. Maa Mayram qeek'ana, maayir k'eyxhına.

² İzrailıyne cəmə'ətıqa ulyoğasın xhyan eyxhe deş, mançıl-allad cəmə'ət Mısayneyiy Harunne hiqiy-alla sadı, manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha.

³ Cəmə'ətın manbı t'yats'axala'amee eyhe ıxha:

- Yişin çocar habat'amee, şınab hapt'ınbıxhiy nınee yugda eyxheyiy!

⁴ Nişısne şu Rəbbin cəmə'ət ine sahreeqa qadı? Şınab yişin həyvanarid hatt'ecenvane? ⁵ Nişısne şi Misirğançe qığav'u ine pısdı cıgeeqa qabı? İnyaa taxılıb, inciliyib, t'ımılıd, narar ələənçik akar deşod. İnyaa ulyoğasın xhyanıd deşod!

⁶ Mısayiy Harun cəmə'ətısse Rəbbika yuşan ha'ane çadıresqa apk'ın, mançine ghalee aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. Maa'ad manbışısqa Rəbbin nur gyagva.

⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁸ - Əsaayid alyat'u, ğunayiy yiğne çocce Harunee cəmə'ət se'e. Manbışde ulene ögiyl ganzıke xhyan heqqe. Məxüd ğu milletıs ganzın xhyan heles, coyud cone çavra-vəq'əynıd avts'esınmeen xhyan ulyoğecenva.

⁹ Mısee cuk'le uvhuyn xhinne əsaa Rəbbine ögiyle alyaat'an. ¹⁰ Mıseeyiy Harunee cəmə'ət ganzine ögiylqa sı'ınee, Mısee maa'ad manbışik'le bınah ha'asın cuvab uvhu:

- Zalqa vüqqənbı, zal k'ırı alıxhxhe, nya'a, xhyan şi şos ine ganzeençene qığahas?

¹¹ Mısee xıl ooqa qı'ı, xılene əsaaka q'öne yəqqees ganzile k'ena ı'xı'mee, mançeençe geed xhyan gyodatstse giyğal. Gırgıne cəmə'ətınıd cone çavra-vəq'əynıd mançe avts'esımeen xhyan ulyoğa.

¹² Rəbbemee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- İzrailıyne milletıs Yızda muq'addasıyvalla haagvas vuşun inyam hid-itxırva, Zı manbışıs helesva uvhuıne cıgeeqa, Zı şosqa manbı hivxhara'as havaasaras deş.

¹³ Man xhyan Meriva (*cuvabbı uvhiyn*) eyhene cigaysneniy vod. İzrailıybı ma'ab Rəbbika cuvabılqa abayle, Mang'veeyib Cuna muq'addasıyvalla ma'ab manbışik'le haagva.

21

Yezake hav'una xoçe

⁴ Millet Or eyhene suvaysse giç'uyng'a, Edomne cigabışeeqa ikkideepç'esva manbı Ç'ərane deryahne suralqa avayk'an. Yəqqı'l milletın sabır g'aat'an. ⁵ Manbı gıviyğalanbı Allahılənayiy Mısaylena haa'a. Manbışe eyhe ıxha:

- Şu nişısne şi Misirğançe qığav'u? Sahree hapt'ecenvane? İnyaa, gıneyid, xhyanıd nencad deşin! İne otxhuniyked şas hal'iy qöö!

⁶ Mane gahıl Rəbbe manbışılqa zəhərıkan xoçebı salat'a'a. İzrailıybışike geed insanar xoçeyn üvxü hapt'ı. ⁷ Millet Mısaysqa adı eyhen:

- Şi valena, Rəbbilena hav'u bınah opxhun. Düş he'e Rəbbe şake xoçebı əq'əna qee'ecen.

Miseeyib Rəbbis düə haa'ana. ⁸ Rəbbee Mısayk'le eyhen:
– Xoçe hav'u t'at'alqa qüvxhe. Xoçeyn ı'xı'na mançıqa ilyakkımee,
üç'ürra axvas.

⁹ Mısee yezake xoçe hav'u t'at'alqa gyuvaaxan. Xoçeyn ı'xı'na insan
mane yezake hav'uyne xoçeyqa ilyakkımee, üç'ürra axva ıxha.

Q'aanun q'öb'es hivxhar haa'a

31

Misee cune cigalqa Yeşua giyxhe

¹ Mısa gırgıne İzrailıybişısqa qığeç'u inəxüd eyhe:

² – Zaqa vəşşe g'alle (120) sen vod. İncile qiyğa zasse vuşda xərna ixhes əxəs deş. Rəbbeeyid zak'le uvhuynniy: «Ğu İordan eyhene damayle ilğeç'es deş». ³ Şu maqa ilğepç'ımee, şole ögiyl Vuc Rəbb, vuşda Allah, əlyhəəs. Şos qızaxxıyn milletbı Mangv'eecad kunfa-yakun ha'as. Manbışın cigabıd şos ixhes. Rəbbeeyid uvhuyn xhinne, şos xəbvalla Yeşuee haa'as. ⁴ Rəbbeeyid Emorğançen paççahar Sixoniy Og gyapt'ı manbışde cigabışılqa allı'ıyn yığbı, şos qızaaxasde milletbışde vuk'lelqa qalya'asınbı. ⁵ Rəbbeeyid manbı vuşde xileqa qevles, şunad manbışik gırgın zı uvhuyn he'e. ⁶ Qı'məəq'ən, yik'bı it'umda aqqe. Şoka Rəbb, vuşda Allah, ı'qqə, nyaggah manbışile qəpqr'ın yı'q'əlqa qimeebaxhe. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş.

⁷ Qiyğa Mısee Yeşua qort'ul gırgıne İzrailıybişde ulene ögiyl mang'uk'le eyhen:

– Rəbbeeyid dekkaaşıs k'ın g'assır helesva uvhuynne cıgeeqa ğu in millet qıkkes. Ğu manbışıs man cıga bit'al ha'as. Mançıl-allar qı'məyq'ən yik' it'umda aqqe! ⁸ Rəbb Vuc vaka ixhes, vale ögiyl əlyhəəs. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. Yik'eka ixhe, qı'məyq'ən!

Q'aanun qəbəqqə

⁹ Mısee mana Q'aanun opk'un, Rəbbika mugaavilenana q'utye quvkekkane Leviyke g'abıyne kaahinaaşısqayıy gırgıne İzrailıyne ağsaqqalaaşısqacab qoole. ¹⁰ Qiyğa Mısee manbışik'le inəxüd eyhe:

– Yıghne sene səyaqqees, borçbı yik'el hixana'ane sen, K'odiybışın bayramnang'a* ¹¹ gırgın İzrailıybi Rəbbine, vuşde Allahne, ögiyl vuxhesva Mang'vee g'əyxəsde cıgeeqa qabıyng'a, mana Q'aanun İzrailıybişıs qəpqrə. ¹² Milletıken adamer, yedar, uşaxar, menne cıgeençe qabıynbı gırgınbı see'e. Hasre manbışde gırgıng'us g'ayxhı, xət qıxhecen Rəbbile vuşde Allahıle qəpqr'ın gırgın Mang'une Q'aanunee otk'unin xhinne he'ecen. ¹³ Hasre Q'aanun dyaats'ane uşaxaaşik'led g'ayxhecen, Rəbbile, vuşde Allahıle, qəvəəq'ənas xət qıxhecen. İordanne damayle ilğepç'ı, man cigabı vuşunbı ixhameeyid, nimelleteyiy şu ç'iyeyne aq'val vob, hasre məxüd ixhecen.

32

Mısa qek'ana

⁴⁸ Manecad yığıl Rəbbeeyid Mısayk'le eyhen:

⁴⁹ – Yerixo eyhene şaharne ögiylyne, Moav eyxhene cıgeene Avarimne suvabişee Nevo donane suvalqa ilqəç'e. Zı İzrailıybişıs helesde Kana'anne cigayqa ilekke. ⁵⁰ Yığna çoc Harun Or eyhene suval qik'uyn

* **31:10** 31:10 K'odiybışın bayram: Man bayramnang'a İzrailıybişde con xaybı g'ali'i, k'odiybişee axva vuxha. Man bayram suk qıviyşalne, t'imilybiyiy meyvabı sa'ane gahıl eyxhe ıxha. Man bayramnang'a İzrailıybişde yik'el qalya'a ıxha, Rəbbeeyid co nəxübiy hopt'ul Misirğançe Kana'anqa qabı.

xhinne, ğunar ine ğu ilqeç'esde suval qik'u dekkaaşisqa məxür əlyhəəs.
⁵¹ İzrailybışde ögiyl Tsinee sahree, Merivayne xhyanbışisne Qadişee, şu Zal k'ırı ilydiyxi, Yizda muq'addasiyvalla hidyaaguva, ⁵² vak'le man ciga əq'ənançecad g'aces. Ğu İzrailybışis helesde cigeeqa ikkeç'es deş.

34

¹ Mısa Moav eyhene suvabışde q'adaalile Nevolqa arı, maane Yerixoyne ögiylyne Pisga eyhene axtıne cigeeqa ilqeç'e. Rəbbe mang'uk'le gırgın cigabı hagvanbı. Danılqamee ts'its'ooxhena Gilead, ² gırgın Naftaliyn, Efrayimıniy Menaşşeyn cigabı, garbne deryahılqamee ts'its'exhhen Yahudayn cigabı, ³ Negev, xurmabışda şahar Yerixo, mançine qadalilyne Tsoar eyhene şaharılqamee ts'its'exhhen gırgın cigabı hagva.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Haane Zı İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuyn cigabı, şoke g'abıynbışis Zı manbışis heles. Zı vak'le man cigabı hagvanbı, vassemee maqa ikkeç'es əxəs deş.

⁵ Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, Rəbbina g'ul Mısa Moavee qek'a. ⁶ Mana Moavee, Bet-Peorne ögiylyne q'adaalil k'eyxha. G'iyniyne yiğilqamee neng'uk'lecad mang'une nyuq'nen ciga ats'a deş. ⁷ Mısayqa qek'ang'a vəşşe g'alle (120) senniy vod. Mang'une uleppişin işixıd k'ıl qıxha deşdiy, guculer g'a'arxhu deşdiy. ⁸ Moavne q'adaalil İzrailybışe Mısays xhebts'al (30) yiğna ak' hoole. Mısayqa gyaaşen yiğbı, yasın yiğbı ç'əvedaxhenbı.

⁹ Mısee Nunne duxalqa Yeşualqa xıleppi gıxhxıva Rəbbe mang'us k'orana ək'el hoole. İzrailybışed Yeşual k'ırı iliyxhen, Rəbbe Mısayk'le nəxüdiy uvhu, manbışed gırgın həməxüdüd ha'an.

¹⁰ İzrailybışıqa Mısa peyğambar xhinne, Rəbbika hambaz hambazıka yuşan hı'ına, merna ıxha deş. ¹¹ Rəbbe mana g'axuvunaniy Misiree fironus, mang'une gırgıne insanaaşis, ölkayscad geed əlaamatbı hagvas. Şavussecad Mısayle geed əlaamatbı hagvas əxı' deş. ¹² İzrailybışik'le məxdın qəvəəq'ənasın, ç'ak'ın, gucnan gorsatmabı hagvana, Mısa xhinena merna g'acu deş.

Rut

İne kitabee otk'unin gırgın karbı haakimaaşe İzrailyne milletıs xəbvalla haa'ane gahıl ıxha. Paççahaaşile ögil İzrailil haakimaaşe xəbvalla haa'a vuxha. Haakimaaşe İzrailin millet menne milletbışıke g'attivxhana'asda dəviy vukkeka vuxha. İne kitabemee sa xizanne vuk'lelqa qadıyne karbışde hək'eecad otk'un vod.

Mane xizanee sa Rut eyhena Moavğançena zəiyfa yixha. Mana Moav eyhena ölka İzrailis k'anecab vuxha. Moavbı İzrailybışın duşmanar vuxha. Mana Rut eyhena zəiyfa mek'vranang'a İzrailyğançeng'us adamiys hiyeek'an. Cena adamiy qik'umee, mana abayka eexva. Avaala İzrailee məxdın ədat ıxha, adamiy qıku, ayxuna zəiyfa adamiyne xıneeny (gohareeny) hee'es yikkan. Məxıd ıxha, İzrailin millet məng'ı'ne milletılqa siyk'al, İzrailyna Allahır məng'ı'na Allah eyxhe.

Kitabee nekke qiyğa məng'ı'ne nasılınbışın dobu otk'un vod. Məng'ı'na dix İzrailyne nekke qıvaats'ıyne paççahna q'əsda dek ıxha.

Elimelex xizanıka Moavqa qarayle

¹ Haakimaaşe xəbvalla haa'ane yiğbışıl İzrailil mısvalyby giyğal. Mane yiğbışıl Yahudayne cigabişeene Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixır alyapt'ı, sık'ınne gahısva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. ² Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşseyın Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı.

³ Sabara gahile Naomiyına adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. ⁴ Məng'ı'ne dixbışe cos Moavbışın içeer haa'a. Manbışde sang'ı'n do Orpa, mansang'ı'nıd Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, ⁵ Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbıdena eexva.

Naomiyiy Rut Bet-Lexemqa siviyl'al

⁶ Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletıs Cuna yugvalla haagu, manbışıs gıneyıd huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. ⁷ Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qığeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa geexha. ⁸ Naomee cene sossaaşik'le eyhen:

- Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'uyne yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. ⁹ Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen!

Manıd uvhu, məng'ee sossaaşıs ubbabı hı'imee, sossar axtıba gyaaşu, ¹⁰ eyhen:

- De'eş, şi vaka sacıgee yiğne milletısqa vüqqəs.

¹¹ Naomee eyhen:

- Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesın, zas mebın dixbine vuxhes? ¹² Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyna xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxaşva. ¹³ Nya'a,

manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'eş, yızın yişşar! Rəbbe zəlqə xıl g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod.

¹⁴ Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşe gıviyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyek'anna. Rutmee, abayk at'irq'in eexvana. ¹⁵ Naomee Rutuk'le eyhen:

– Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşe cene milletısqa, cene allahbışısqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le.

¹⁶ Rutee eyhen:

– Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axxhe, ğu ark'inne cigeeqa zınar əlyhəəsda, ğu ulyorzulyne cigee zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes. ¹⁷ Ğu qiyk'uyne cigee zınar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'uyne ğayrı, menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbe zakin he'ecen.

¹⁸ Naomılqa hitxırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yikkanva, məng'ee məng'ı'ke xıl tsı'its'aa'ana. ¹⁹ Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivx-harasmee, sacıgee avayk'anabı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxırmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçıs ı'xı'yxə. Zəiyfabışe eyhen:

– İna Naomi dişeeene?

²⁰ Naomee manbışik'le eyhen:

– Gırgın əxəne Allahee yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uyñıl-alla zak'le Naomıva (*ittuna*) deş, Marava (*q'ap'ına*) eyhe. ²¹ Zı inençe gyayts'ı-giyxhı qığeyç'veeyir, Rəbbe zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomıva ona'a? Rəbbe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee zalqa yiğbı allı'ı.

²² Məxür Naomi, Moavne cigabışeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xıt'a qıviyşalne gahıl qabı hıviyxhar.

2

Rut Boazne çolbışee işlemiş yeexhe

¹ Naomıyne adamıyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe.

² Yiğbışde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomıyk'le eyhen:

– Hayeesre zı çolbışeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayıy zı yugra qarı, mang'uqa qihna ark'in, mang'uke avxuna xıt'a saa'as.

Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe.

³ Rut hark'in çolbışde sançee, xıt'a qıviyşalanbışde qihna ı'ğiykır avxuna xıt'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qıyeele.

⁴ Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xıt'a qıviyşalanbışik'le eyhen:

– Hasre Rəbb şoka ixhecen!

Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayir-düə hevlecenva» alidğınıy qele. ⁵ Boazee qıviyşalanbışde ooqa gıxhxıyng'uke qiyghanan:

– İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane?

⁶ Mane insanee eyhen:

– İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomıyka sacıgee qarı. ⁷ Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xıt'a qıviyşalanbışıqa qihna ı'ğiykır avxuna xıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'in deş. Mana vüxənyk avurur sık'inna gahna giy'ır.

⁸ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeeşika eexve. ⁹ İleeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xıt'a qivişal, manbışıqa qihna ı'ğiykre. Zı yizde işçeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısaiyy xhyan ikkiykın, hark'ın yizde işçeeşee gyatsts'i'iyne parçbışeençe ulyoğ.

¹⁰ Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qarıyng'uka yugra eyxhe?

¹¹ Boazee mæng'i's inəxdın alidghıniy qele:

- Adamiy qik'uyile qiyğa, ğu abayneme hı'iyın gırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qarı. ¹² Hasre vas mane işil-allan Rəbbe helecen! Ğu xilik avqa dyuguliyxesva qariyne Rəbbe, İzrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen!

¹³ Rutee eyhen:

- Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeeşina deyxheeyir, ğu zaka manbışıka xhinne yugra yuşan hı'ı.

¹⁴ Yı'q'ı'hı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'i'k'le eyhen:

- İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne.

Rut qarı qivişalanbışde k'ane giy'ırmee, Boazee mæng'i's qootsuna xıt'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. ¹⁵ Mana meer k'yapk'ınna xıt'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraaşik'le eyhen:

- Mæng'ee ark'ın bafabışde yıq'neençeb saa'axhee, mæng'i'k'le cuvab immeyhe. ¹⁶ Qivişalang'ab mæng'i'sva bafabışeençe q'asdın gıt'ybı dağ'e, hasre se'ecen. Mæng'i'k'le vuççud immeyhe.

¹⁷ Məxüb Rutee exhalilqamee çolee gıt'y saa'a. Sav'una gıt'y gyootumee, mæng'i's sa xəbna ç'emç'e xıt'ayna vooxhe. ¹⁸ Qiyğab mæng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xıt'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yı'q'ı'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele.

¹⁹ Abee mæng'i'ke qiyghanan:

- G'iyına ğu gıt'y nençene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre yiğna hav'une insanıs xayır-düə vuxhecen!

Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen:

- G'iyına zı işlemiş yixhane adamiyn do Boazi.

²⁰ Naomee sossak'le eyhen:

- Hasre Rəbbe, üç'übınbışıkeyiy hapt'ıynbışıke cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykanne Boazıs xayır-düə hevlecen!

Naomee meed eyhen:

- Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna.

²¹ Moavğançene Rutee eyhen:

- Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemiş yixhe.

²² Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen:

- Yizda yiş, mang'une g'ulluxçiy içeeşika yiğın ı'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes.

²³ Məxür Rut xıt'ayiy suk qivişil ç'əvuvxhesmee, Boazne g'ulluxçiy içeeşika işlemeşexhe. Eexasır mana abayka eexva.

3

Rut Boazısqə attalqa ayreele

¹ Yiğbişde sa yiğil Rutune abee Naomee məng'i'k'le eyhen:

– Yizda yiş, vas rəhətdə ixhecənvə, zı vas sa yugun ciga t'abal ha'as ıkkən dişde? ² Nya'a, ğu g'ulluxçiy içeşika işləmiş yixhəna Boaz, yişdə xını eyxhe dişde? Mang'vee g'iyna exhal cune xhıt'ayke attayl varə ha'a vod.

³ Ğunar ə'yeexı'r, micəğın tanalınbı ali'ı, ətirbıd qadğı maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğı ç'əvxhesmee, ğucar ğu mang'uk'le himeegva.

⁴ Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaaryiy g'ilexhəva ats'axxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesın, hucooyiy ha'as ıkkənva.

⁵ Rutee «Zı ğu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe.

⁶ Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Boaz yugda otxhun-ulyodğı yik' cigeeqa qadımee, g'alixhasva xhıt'ayne anbarbışde mıgıleqqa ayk'an. Rutur nıq' denə qarı, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. ⁸ Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ılmee, cune g'elybışee zəiyfa g'alirxhu g'eece.

⁹ Mang'vee məng'i'k'le eyhen:

– Ğu vuşuna?

Məng'ee eyhen:

– Zı yiğna g'ulluxçiy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsın ciga he'e. Ğu, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhəna xını vorna.

¹⁰ Boazee eyhen:

– Yizda yiş, hasre vas Rəbbe xayir-düə hevlecən! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnəyiy kar deşde adameşiqə qihna g'iddyaxhuninçil-alla. ¹¹ Yizda yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnəmee vas ıkkənən kar ha'asın. Yişde şaharne gırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. ¹² Zı vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anəna xını vor. ¹³ G'iyna xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyqa manə vuşde xınıys, şu g'attivxhan haa'as vukkiykınee, yugda ixhes, hasre hee'ecən. De'eş, mang'us man ha'as diykınee, Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe.

¹⁴ Rut miç'erilqamee mang'une g'elybışee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axxhecənvə» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'iməcecənvə, oza qeexhe. ¹⁵ Boazee Rutuk'le eyhen:

– Valqa aletçuyne karan sa surə zasqa hele, ğunad manisa surale aqqe.

Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib məng'i's xılece xhıt'a kyav'u, məng'i'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa siyk'al.

¹⁶ Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ilymee, məng'ee qiyghanan:

– Yiş, nəxüdne ıxha?

Rutee, Boazee cenəmee hı'iyın gırgın kar abays yuşan hı'iyə ¹⁷ qiyğa, eyhen:

– Abaysqa xıl q'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhıt'ab huvuna.

¹⁸ Naomee Rutuk'le eyhen:

– Yiş, sık'ırra örxe, ilyaakas ina iş nəxübiy g'ittiviyxhan. Manə insanee g'iyna manə iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4

Boazee Rut hee'e

¹ Boaz şaharne akkabışısqa qığeç'u, insanar sabıyne cigee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe ı'lğəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. ² Boazee şaharne ağsaqqalaaşike yits'iyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı giviy'aranbı. ³ Boazee mane xınıyk'le eyhen:

- Moavne cigabişeençe sark'ilyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin ciga vod massa hele. ⁴ İnyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətnə ağsaqqalaaşine k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man ciga ğu alişşes ıkkən. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axxhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğiyınar zı.

Mang'vee Boazık'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe.

⁵ Boazee eyhen:

- Ğu man ciga Naomiyke ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yikən. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man ciga qik'uyng'une xızanı axvecenva.

⁶ Xınee eyhen:

- Məxüdxheene, zasse man ciga alişşes əxəs deş. Zı man ciga alişşvee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaaşis hixharas deş. Zasse man ciga alişşes əxə deşud, ğucad alişşvee yugda eyxhe.

⁷ Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'iyneemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha.

⁸ Xınee Boazık'le eyhen:

- Ğucab alivşe.

Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. ⁹ Boazee ağsaqqalaaşik'leyiy gırgıne cəmə'ətik'le eyhen:

- Şu g'iyna şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonıke, Maxlonuke axuyn gırgın Naomiyke ileşşen. ¹⁰ Qik'uyng'un do cune cigabişıl axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobınbı!

¹¹ Akkabışısqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen:

- Şı şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəyifar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen*. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axxhecen.

¹² Hasre Rəbbee mane mek'vne zəyifee vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamaris Yahudaykeniy ıxha.)

¹³ Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumeə mana vuxhnee eexva. Rəbbeə manbışis uşax hele. Rutee dix uxooxa.

¹⁴ Yadaaşə Naomiyk'le eyhe ıxha:

- Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axxhecen! ¹⁵ Mang'vee ğu

* **4:11** 4:11 Raahiliy Lea Yaaq'ubun xhunaşşer vuxha. Rəbbeə mang'us İzrailıya do giyxhe. Mane xhunaşşeeşe Yaaq'ubus dixbı vuxu. Manbışiked İzrailin millet g'adı. Yaaq'ubus Leayee Yahuda uxu. Yahudusur Tamaree Peres uxu. Peresıke g'abıynbı Bet-Lexemne hiqiy-alla aaxva vuxha. Elimelexiy Boaz Peresne nasılınbı vuxha.

mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva.

¹⁶ Naomee uşax xhilibışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. ¹⁷ Maane hiqiy-allane yadaaşe eyhe ıxha:

- Naomiynemee dix ıxha.

Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyna dek ıxha.

¹⁸ İna Peresna nasıl vob:

Peresıke Xetsron g'arayle.

¹⁹ Xetsronıke Ram g'arayle.

Ramıke Amminadav g'arayle.

²⁰ Amminadavıke Naxşon g'arayle.

Naxşoniker Salmon g'arayle.

²¹ Salmoniker Boaz g'arayle.

Boazıker Oved g'arayle.

²² Ovedıker Yessey g'arayle.

Yesseyıker Davud peyğambar g'arayle.

Şamuelin ts'ettiyn kitab

Elkanna xizan

¹ Efrayimne suvabınane cige, Rama* eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha. ² Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy.

³ Seniys mana insan cune şahareençe qıg'eç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbişde Rəbbis i'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyiy Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. ⁴ Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeys Peninnays, məng'i'ne dixbişdeyiy yişbişde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. ⁵ Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'i's uşax hidele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. ⁶ Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'i's uşax hideleva məng'i'lqa cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha. ⁷ Senbı inəxüd i'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'i'ne q'əyee məng'i'lqa cuvabbı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ıxha deş. ⁸ Məng'i'ne adamee, Elkanee, məng'i'k'le eyhe ıxha:

- Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğneme yits'ne duxayle hexxana dişde vor?

Xannayna düə

⁹ Manbişe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyle qiyğa, Xanna g'elilqa sıg'eetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe. ¹⁰ Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha. ¹¹ Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüd cuvab hele:

- Xəəna G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbişis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş.

¹² Xannee Rəbbis xılıyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'i'ne ghalika ilyakka ıxha. ¹³ Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'i'n saccu ghalycad i'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxı'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. ¹⁴ Mançil-allad mang'vee eyhen:

- Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera!

¹⁵ Xannee eyhen:

- Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxıriy p'iyva deş ulyodğu. ¹⁶ Vasqa məxüd qımaylecen, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxı'b hav'u.

¹⁷ Eliyee alidghıniy qele:

- Yugna yəq vuxhena. İzrailyne Allahee, ğu heqqiyn vas helesın.

¹⁸ Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'ıl cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş.

* 1:1 1:1 Rama: cühüt'yaaşine mizelyne ine otk'unee mane şaharık'le Ramatayim eyhe.

¹⁹ Qinne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis ı'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, siviyyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. ²⁰ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (*Allahık'le g'ayxhı*) giyxhe.

Xannee Şamuel Allahıs g'iysar

²¹ Elkanayiy cuna xizan, Rəbbis senıs ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. ²² Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen:

- Nebeluğ gyarğılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbışıs maa axvas.

²³ Elkaneyid eyhen:

- Vas ikkanəxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuçe huvuyn cuvab aqqacen.

Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. ²⁴ Uşax gyarğılmee, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha.

²⁵ Conga gyuvk'iyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna, yiğne canalqan k'in ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, zıniy vor. ²⁷ Zı ine uşaxnemeeniyy düə haa'a, Rəbbe zı heqqıyn, zas huvuyn. ²⁸ Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbina ixheskan.

Manbışe maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a.

2

Xannee Rəbb axtı qa'a

¹ Xannee inəxüb düə haa'a:

- Rəbbee yızın yik' şad hı'ı,
Rəbbee zas xəbna guç huvu.

Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxhaney'il-alla.

Zı həşde yızde duşmanaaşile əqəna ha'a.

² Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda,

Ya Rəbb, Ğu sa vorna!

Yişda Allah xhinnena şi havaacena merna deşda!

³ Şucab şu ç'ak'ıba vukkiyy ç'əv he'e!

Hexxan cuvabbı ghaleençe g'imekka!

Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor,

Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı.

⁴ İgidyaaşın vukbı hayq'var,

Guç deşınbışismee guç qavayle.

⁵ Şenke avts'u iviykaranbışe

Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a,

Missınbıb həşde avts'u iviykar.

Uşax dexheng'ee yighıyre uxu,

Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu.

⁶ Rəbbee insanıs ı'mı'rıb hoolena,

Vuceeyib alyabat'ana,

Mang'veecarır nyuq'vneeqa k'yaraççena,
Vuvecarır alqayhena.

⁷ Rəbbəe insanıs kar helenıd, g'eşşenıd.
Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhena.

⁸ Rəbbəe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana,
Qıvaats'ıynbışıka sacigeeyir gya'ana.

Mang'vee dyunyecad aqqı.

⁹ Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı,
Pısınbıb miç'axiyvalee avgales,
Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş.

¹⁰ Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbəe oot'al-ooxal haa'asınbı,
Manbışılqa xəybı g'əhətqə'əs.

Rəbbəe dyunyeyscad məhkama alğahas!

Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paççahıs guc hoole,
Mana axtı qa'a.

¹¹ Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva.

Eliyne dixbışın karı'dəən işbı

¹² Eliyn dixbı geeb karı'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'a ıxha deş, ¹³ kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha. ¹⁴ Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadıyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxüd manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailıybişe adıyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ıxha. ¹⁵ Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le eyhe ıxha:

- Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çıgın çuru hele.

¹⁶ Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» - uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» - cuvab qelen.

¹⁷ Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adıynçıs hı'rmat haa'a vuxha deş.

¹⁸ K'ınne Şamueleemee katanıke hı'iyn ileylğ* givatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. ¹⁹ Yedee seniysın Şamuelisın k'ının p'laş iyxhva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa i'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. ²⁰ Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyıs xayır-düə huvu, eyhe ıxha:

- Hasre Rəbbəe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlece.

Mançile qiyğa manbı cone xaaqa siviyk'al vuxha. ²¹ Rəbbəe Xannays yugvalla hav'u, məng'ı's Rəbbəe mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xəx qexhe eyxhe.

* **2:18** 2:18 İleylğ: man kaahinaaşə tanalqa alyaa'ane karbışın sa ıxha. Mane İleylğne kumaagıka Allahna fıkr vaats'a vooxhe vuxha.

²² Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbişe İzrailiybişik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne† ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. ²³ Eliyee manbışik'le eyhen:

- Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəəne işbişdecad hək'ee g'iyxhe. ²⁴ Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. ²⁵ Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla mering'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pisin he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə?

Rəbbee manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş.

²⁶ K'ınna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşısır geer ıkkın ıxha.

Eliyne dixbişde hək'eedın peyğambarın cuvab

²⁷ Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen:

- Rəbbee inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkıy cuna nasıl Misirng'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışıs dyagu dişdiy? ²⁸ İzrailiyne gırgıne nasılıbışde yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl‡ Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileylığ qı'ı iviykre. İzrailiybişe adıyn gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızanısnıy huvu. ²⁹ Nya'a şu nişil-allane Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ıkkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane ğu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletın İzrailin, Zas adıyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.»

³⁰ Mançıl-allad İzrailiyne Allahee Rəbbee invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışılıcab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbee eyhe vod: «De'eş, Zı məxüd ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. ³¹ Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanıkenə şavaacabıb xılıyna ı'mı'r haa'as deş. ³² Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ıxheeyid, yiğne xızanıkenə şavaacab xılıyna ı'mı'r haa'as deş. ³³ Zı yiğne xızanınbı Zas q'urbanbı allya'ane cigaysse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppı nağın gyatsts'ı, yik'bıd ık'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana ı'mı'r hav'u hapt'as.

³⁴ Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. ³⁵ Zımee, Zas ıkkınanbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahın g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'yne paççahne ögil k'ılıvalla haa'as. ³⁶ Yiğne xızanıke üç'übbə avxuynbımee, sa sık'ının nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'une ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahinaaşına iş hevleva“».

† 2:22 2:22 Allahna muq'addasna çadır: İzrailiybı, Misirgənçe qıgeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailiybişe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbınıy ha'a. ‡ 2:28 2:28 İnyaa Yaaq'ubne dixene, Leviyne hək'ee eyhen. Mısa peyğambarne gahıl mang'una nasıl kaahinar vuxhecenvaniy g'əvxü.

3

Allahee Şamuel qoyt'al

¹ Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy.

² Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alirxhu ıxha. Mang'une uleppeşik'le yugda g'ece ıxha deş. ³ Şamuelymee Rəbbine xaa g'alirxhu eyxhe. Allahna q'utyeb* mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb† k'əpqrı' vuxha deş. ⁴ Rəbbe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghınıy qele. ⁵ Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'ynnne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ilexhana.

⁶ Rəbbe «Şamuelyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'ynnne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş. Dix, hoora g'alixheva» alidghınıy qele.

⁷ Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqrı deşdiy. ⁸ Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen:

- Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor.

Manke Eliylqa hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ıxhava.

⁹ Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen:

- Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.»

Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. ¹⁰ Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen:

- Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.

¹¹ Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

- Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. ¹² Mane yiğıl, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın. ¹³ Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-alla Zı cune xizanıs gırgıne gahbışılda cazaa hevles. Mang'une dixbişe Zı g'eliqqa huvu. Eliyemee manbışın ögü ı'xı' deş. ¹⁴ Zı mançıl-allad Eliyne xizanıs k'ınniy g'assır: Eliyne xizanne bınahıle q'urbanıkayiy menne-menne ikekkan karbışıka ilyheç'es deş.

¹⁵ Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabı aaqa. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'əna.

¹⁶ Eliyemee mang'ulqa onu'u eyhen:

- Şamuel, yızda dix.

Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghınıy qele. ¹⁷ Eliyee mang'uke qiyghanan:

- Rəbbe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hima'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen.

¹⁸ Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeme eyhen:

- Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ıkkın həməxüdüd he'ecen.

* **3:3** 3:3 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacenbı. † **3:3** 3:3 Allahna bazır: Mana yighıle g'yotxhanan cıganana bazır vuxha. Mana Mısa peyğambarne gahıl Allahee uvhunıy hav'u. Vucub Allahne çadıreeqanıy gyuvxhu. Mana exhaliyle miç'eebilqamee gyopxhan vuxha.

¹⁹ Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ıxha, Rəbbe Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. ²⁰ Rəbbe Şamuelike hək'erar peyğambar h'i'y, gırgıne İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee‡ ats'axhhen. ²¹ Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4

¹ Şamuelin cuvab gırgıne İzrailis ıxha.

Filiştinaaşə Rəbbina q'utye g'ooşə

Mane gahıl İzrailıybı, Filiştinaaşika saç'ivkasva qığeebaç'e. İzrailıybışe con çadırıbı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. ² Filiştinarıb İzrailıybışika saç'ivkasva giviyy'ananbı. Mane döv'ee Filiştinar İzrailıyaaşile gəmeebaxhenbı. Maa'ar İzrailıyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. ³ Millet çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa siyk'almeə, İzrailıyne ağsaqqalaaşə sana-sang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiyhan Rəbbe şi g'iyna Filiştinaaşis avub avxav'u? Qudoora, Rəbbıka mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecən, şınab duşmanaaşine xılənçe g'attivxhan hee'ecən.

⁴ Milletın Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbışe Rəbbıka mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyel oo keruvar* ıxha. Mane keruvaaşə Xəəne G'oşunbışde Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyyı Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeyne k'ane vooxhe.

⁵ Rəbbıka mugaavilenana q'utye co çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa qabı hipxhırmee, İzrailıybışe məxdın ç'ak'ın ts'irıbı ha'a, mançike dyunye ı'ğiykar. ⁶ Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhumeə, eyhen:

- Cühüt'yarnane cigeeana mana ts'ir nəxbınaniyxan?

Manbınane çadırıbışeeqa Rəbbına q'utye qabıva ats'axhxhameə, ⁷ Filiştinar qəpqr'ın eyhen:

- Çadırıbışeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqameə məxdın kar ıxhayncad deşdiy. ⁸ Şalqa ver ables! Şavaane şi Mane gucnane allahaaşine xılənçe g'attivxhanaa'as? Sahree, Misirbışde vuk'lelqa cos ıkkanan verbı exan allahar inbı vob. ⁹ Filiştinar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən! Deşxheəne, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbışin həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke!

¹⁰ Filiştinar yugba saç'uvku, İzrailıybı avub avxu, cone çadırıbışeeqa heebaxa. Mane yiğıl geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailıybışda maa'ar xhebts'al aazır (30 000) insan qik'u. ¹¹ Allahna q'utye xilelqa alğaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyyı Pinxasıb maa'ab habat'anbı.

Eli qek'ana

¹² Mane yiğilycar Benyaminne nasıləna sa insan döv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalınbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. ¹³ Mana qööne gahıl, Eliy yəqqı'ne mıglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan h'imeə, şaharıke ts'ir g'oottal. ¹⁴ Eliyk'le man ses g'ayxhımeə, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an.

‡ **3:20** 3:20 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailıyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailıyna nekke canubulıyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anənçe-qomaqqameəva eyhen ıxha. * **4:4** 4:4 Keruvar: xılıbınan malaakar vob. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'ınəğəyken keruv ıxha.

¹⁵ Mane gahıl Eliyqa yüç'əle molyulle (98) sen eyxhe, mang'un uleppıd aqqı ıxha, vuççud g'ece ıxha deş. ¹⁶ Mane insanee Eliyk'le eyhen:

- Zı däv'ənanane cigeençe qöö vor. Däv'eençe zı g'iyna hixu.

Eliyee qiyghanan:

- Dix, hucoon ıxha?

¹⁷ Mana xabar abıyne insanee eyhen:

- İzrailıybı Filiştinaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbışe xılyaqa ilğevç'u.

¹⁸ Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışisne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğöykar. Mana q'əsrıyiy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al (40) senna İzrailıybışda haakim ıxha. ¹⁹ Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yıxha. Məng'i'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utyey mebinbışe xılyaqa ilğevç'u, abbatteyyiy adamiyib hapt'ıynbıva məng'i'k'le g'ayxhımee, məng'i's sayangada ık'arbı qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. ²⁰ Mana qeek'ang'a, məng'i's kumag ha'ane zəiyfabışe eyhen:

- Qı'meeq'ən, vas dix ıxha.

Məng'ee şavuscad alidghınıyid qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş.

²¹ Məng'ee «Nur İzrailike apk'innava» uvhu, uşaxın do İkavod (*nur deşda*) giyxhe. Məxüd məng'ee Allahna q'utyey mering'une xılyaqa ilğevç'uva, abbatteyyiy adamiyib hapt'ıva ha'a. ²² Məng'eecad meed eyhen:

- Allahna q'utyey mering'une xılyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5

Filiştinaaş Rəbbina q'utyey cosqa qavayle

¹ Filiştinaaş Allahna q'utyey cone xılyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. ² Allahna q'utyey Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. ³ Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe. ⁴ Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. ⁵ Mançılallad g'iyniyne yiğılqamee* Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş.

⁶ Rəbbin xıl Aşdodğançenbışe oo yı'q' qexhe. Manbışılqayiy hiqiyallanbışılqa verbı allya'a, tanbışik firar qığa'a. ⁷ Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen:

- İzrailıyne Allahna q'utyey inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha.

⁸ Manbışe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışike qiyghanan:

- İzrailıyne Allahne q'utyeyk şı hucoona ha'as?

Filiştinaaşine ç'ak'ınbışe eyhen:

- Hasre İzrailıyne Allahna q'utyey Gateeqa quvkeecen.

* 5:5 5:5 g'iyniyne yiğılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

Məxüd ıxha İzrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. ⁹ Manbişe q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbina xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbişin yik'ıbı qodasınçıl qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ıning'ulqamee fıraaşika gyavts'yaa'a. ¹⁰ Manbişe mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhirmee, maane insanaaşe ts'irbı ha'a:

– Şiyiy yişin millet gyapt'asdemee, manbişe İzrailyne Allahna q'utye şasqa qabı!

¹¹ Mançil-allab manbişe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen:

– İzrailyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakınıy yişde milletkin mexhecen.

Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbişin yik'ıbı qodu-hapt'asınçıl qeebaxhe. Rəbbin xıl manbişil oo geed yı'q'da ıxha. ¹² Hidyapt'ı üç'übbə avxuynbişin tanbı fıraaşika gyayts'e, mane şahareebınbişe haa'an ts'irarıd xəybişeeqa hiyxhar ıxha.

6

Allahna q'utye İzrailyqa siviyyk'al

¹ Rəbbina q'utye Filiştinaaşine cigabişee yighıble vazna avxu.

² Filiştinaaşe kaahinariy falika ilyaakanbı qopt'ul eyhen:

– İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şi nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as?

³ Manbişe eyhen:

– İzrailyne Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançinemee, taxsir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı, Mang'vee şoke nya'asiy xıl ts'its'dyaa'avad, ats'axxhesın.

⁴ Filiştinaaşe qiyghanan:

– Şal taxsirva nena payne Rəbbis haa'as vukkan?

Kaahinaaşeyiy falika ilyaakanbişe eyhen:

– Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'inəəğəykəna fıriy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbişdeb vuk'lelqa qabına. ⁵ Mançil-alla fıraaşınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşinid k'opyebı he'e, İzrailyne Allahsıb hı'rmat gıvxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaaşileb, vuşde cigabişileb xıl ts'its'aa'a. ⁶ Misirbişeyiy fıronee q'ı't'y k'eççuyın xhinne, şunad hıma'a. Allah manbişilqa rəhı'm dena qıxhamee, manbişe İzrailybı g'avkkuyınbı. ⁷ Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'ı, mançik mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qıkkee. ⁸ Rəbbina q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesın k'inəəğəyken karbıd mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. ⁹ Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axxhesın, şas ı'xı'yn xıl Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun.

¹⁰ Nəxüdiy uvhu, insanaaşe məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a. ¹¹ Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbişe k'inəəğəyke hı'ıyn q'övərnəniy fırnana yeşuk giviyxhe. ¹² Mançile qiyğa zerbı qotkuda ayk'ananbı Bet-Şemeşne suralqa.

Manbı sağılqa, solulqa siditk'ıl, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbı. Filiştinaaşın ç'ak'ınbı mançıqab qihna Bet-Şemeş giviyğalne cigeeqamee avayk'ananbı.

¹³ Mane gahıl Bet-Şemeşgançenbı suk qivişal çolee vooxhe. Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbı. ¹⁴ Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənne g'ayeyne k'ane ulyoyzaran. İnsanaaşə daşk'a haq'var hı'ı mançike osbı ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁵ Leviyne nasileençene insanaaşə* Rəbbina q'utye, k'ınəğəyke hı'iyın q'övəriy fırar s'ına yeşuk'ub daşk'eençe gyaqqı, sa xənne g'ayel ooqa giyxhe. Mane yigıl Bet-Şemeşgançenbişə Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanıle ğayrı, medın q'urbanbıd gyaat'anbı. ¹⁶ Filiştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yigılycab Ekronqa siviık'al.

¹⁷ Filiştinaaşə taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyuile, Gəzzə eyhene şaharne doyuile, Aşkelon eyhene şaharne doyuile, Gat eyhene şaharne doyuile, Ekron eyhene şaharne doyuile Rəbbis k'ınəğəyke hı'iyın fırar adayle. ¹⁸ K'ınəğəyke hı'iyın q'övərmee, hiqiy-alla cabırbışikane şaharbışisiy çine hiqiy-allane xivaaşis sik'ı adayle. Mane şaharbışiqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşgane Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yigılqamee† avxu vob.

¹⁹ Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançenbişde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbışda yights'al (70) insan gek'a. Milletid, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verır-alla geşşe ıxha. ²⁰ Bet-Şemeşgançenbişə eyhen:

- İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees?

²¹ Qiyğa manbışə Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletısqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Filiştinaaşə Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7

¹ Kiryat-Yearimne milletın abı Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbışə mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a.

Şamuelee İzrailis haakimiyvalla haa'a

² Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yigıle geeb vaxt ulğooç'e: g'alle (20) sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbışə Rəbb t'abal ha'a ıxha.

³ Şamuelee İzrailyne milletık'lecad eyhen:

- Şu yik'eençe Rəbbilqa siviık'alxhee, mebin allahar, Aştoret* donan byuttyar dağə'e. Vuşun yik'ıbı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xilençe g'attivxhan haa'asinbı.

⁴ Mane gahıl İzrailybişee, Ba'aliy† Aştoret donan byuttar dağı'ı, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a giviyğal. ⁵ Şamuelee eyhen:

* **6:15** 6:15 Leviyne nasileençene insanar: Levi Yaaq'ubna xhebır'esda dix ıxha. Allahee İzrailybişde yı'q'neençe mang'uke g'abıynbı kaahinaaşın kumagçer vuxhecenva g'əvxü. † **6:18** 6:18 giyniyne yigılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha. * **7:3** 7:3 Aştoret: man şagavın byut ıxha. Kana'anaaşə, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşşe yixhavad eyhen. † **7:4** 7:4 Ba'al: Kana'anaaşın nekke xədn byut. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyoğıybı gyoğa'a ıxha.

- Gırgın İzrailıy bı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as.

⁶ Man bı Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişe sivar aqqı eyhen:

- Şi Rəbbine ögil bınah hav'u.

Şamuelee Mispee İzrailıy bı şis haakimiyvallaniy haa'a. ⁷ İzrailıy bı Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxıme, man bı şin ç'ak'ın bı İzrailıy bı şilqa vüqqə giviyğal. Man g'ayxıyn İzrailıy bı qəvəyq'ənan bı. ⁸ Man çil-allad manbişe Şamuelik'le eyhen:

- Şi Filiştinaaşine xılənçe g'attivxhan haa'asdemee, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınva ehese, miz k'ee'e.

⁹ Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, man çike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailıy neme Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghiniy qelen.

¹⁰ Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yoocharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbee mane yiğil Filiştinaaşilqa məxüd man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'ə, man bı man çile curaybacab qəp q'ı'n İzrailıy bı şile avub aaxva. ¹¹ İzrailıy bı Mispeençe qığeeç'ı, Bet-Qarne cigabişeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyapk'ı, man bı gyabat'a vuxha.

¹² Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbee şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (*kumagna g'aye*) giyxhe. ¹³ Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailıy ne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşil oğa yı'q'da ıxha. ¹⁴ Filiştinaaşə, Ekronneyiy Gatine yı'q'ne aqqıyn İzrailıy bı şin şaharbiyyi çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xılənçe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailıy bı şideyiy Emorbışde əree sülyh eyxhe.

¹⁵ Şamuelee ı'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. ¹⁶ Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa İzrailıy bı şis haakimiyvalla haa'a vuxha. ¹⁷ Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Man çeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbis q'urban bı allya'an cigad ali'in.

8

İzrailıy ne milletın paççah heqqa

¹ Şamuel q'əs qıxhamee, dixbişike İzrailis haakimar haa'a. ² Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'əsing'unud Aviya ıxha. Manbişe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. ³ Dix bı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Man bı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvat bı alyaat'a, qotkuda deşin q'araly bı hele ıxha.

⁴ Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelıy ne k'anyaqa abı, ⁵ mang'uk'le eyhen:

- Ğu q'əs qıxha, yiğın dix bı me yigne yəqqı'n əlyhə deş. Həşdeme menne millet bı şika nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paççah gıxhhe. Şas xəbvalla hee'ecen.

⁶ Manbişe: «Şasdar sa paççah gıxhhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuyn g'a, Şamuelis manbişe uvhuyn ıkkıykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. ⁷ Rəbbee Şamuelik'le eyhen:

- Milletın eyhene gırgınçıl k'ırı alixhxhe. Manbışe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbışis Zı cona Paççah ıxha ıkkən deş. ⁸ Zı manbı Misirğançe qıǵav'uyne yıǵıle, g'iyınyne yıǵılqamee manbışe menne allahaaşis ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbışe həşded vak ha'a. ⁹ Ğu manbışe eyhençıl k'ırı alixhxıyle qiyǵa, ğu manbışılqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as.

¹⁰ Şamuelee cuke paççah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar ha'an. ¹¹ Mang'vee eyhen:

- Şos xəbvalla haa'asde paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşıl cus g'ullux haa'as alivkas. Manbıb mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxvanas. ¹² Manbışde sanbışike aazırınǵ'us, sanbışikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuyn-bışisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesın karbı ha'as alikkas. ¹³ Mang'vee vuşun yışba ətirbiyiy otxhuniyбі ha'as, gıneybı qecesva vukkees. ¹⁴ Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyiy t'imillıǵbı, zeytunun baǵbı xılençe g'ayşu, cune insanaaşis heles. ¹⁵ Mang'vee vuşde sukukeyiy t'imilike yits'ıb'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles. ¹⁶ Vuşun g'ular - adamer, yadar - vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. ¹⁷ Vuşde vəq'əbışda yits'ıb'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. ¹⁸ Yiǵ qalesın, şu g'əyxı'ıyne paççahne xıleençe, Allahılqa şucad xıleppı aaqas, Mang'vee şu g'attivxhan hee'ecenva. Rəbbeemee mane gahıl şos cuvab qeles deş.

¹⁹ Milletismee, Şamuelıyne cuvabil k'ırı alixhxhes diykkın, eyhen:

- De'eş, şal oǵa paççah ıxha şas ıkkən. ²⁰ Havaasre menne milletbışis nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yışde ögee hooracen.

²¹ Milletın eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyǵale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. ²² Rəbbe Şamuelik'le eyhen:

- Manbışe eyhençıl k'ırı alixhxhı, manbışis sa paççah gıhxhe.

Manke Şamuelee İzrailıyışik'le «Gırgınbı vuşde şaharbışeeqa savk'leva» eyhe.

9

Şaul Şamuelisqa arayle

¹ Benyamınaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratır Afiahna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. ² Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailıyışıqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune milletınbışde gırgınǵ'ule sa ç'ümna axtıra ıxha.

³ Yiǵbışde sa yıǵıl Şaulıyne dekkın Gişin əməler iyǵval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen:

- Oza qıxhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne.

⁴ Manayiy cuna nukar Efrayimıne suvabınane cigee iviykır, mançeş Şalışa eyhene cigeeqa ilǵeebaç'e. Maa'd manbışik'le əməler iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbışik'le əməler iveeke deş. Mançile qiyǵa manbı Benyamınaşine cigabışeeqa qavayle, maayid manbışik'le əməler iveeke deş. ⁵ Manbı Tsufne ciga-bışeeqa qabı hipxhıring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen:

- Qora savk'alascab, dekkee əmələr yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas.

⁶ Nukareeme mang'uk'le eyhen:

- İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manıd eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva.

⁷ Şaulee nukarık qiyghanan:

- Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'əbişee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod?

⁸ Nukaree mang'us inəxdın alidghınıy qele:

- Zaqa sık'ının nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yəq Haagvasda.

⁹ (Avaala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüd eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahlı peyğambaraaşik'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.)

¹⁰ Şauleeme nukarık'le eyhen:

- Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs.

Məxüd ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. ¹¹ Manbı tepalyne şahareeqa l'qəəmee, yəqqə manbışisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbışe içeeşike qiyghanan:

- İnyaa ilyakkana vornane?

¹² İçeeşe manbışik'le eyhen:

- Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletın g'iyına q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. ¹³ Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqəç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletın kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan giviyğal. Zaraba ilqəepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı.

¹⁴ Manbı şahareeqa ilqəepç'imee, manbışisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa l'qqə ıxha.

¹⁵ Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxhı'ı, uvhuynniy: ¹⁶ «G'iyqa ine gahbışil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axıles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxür Ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın millet Filiştinaaşde xılənçe g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadıyn Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxırna».

¹⁷ Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le uvhuynne ine insanee, Yızın millet aqqas.

¹⁸ Şaulee şaharne akkabışisnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan:

- Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ıxhay zak'le hagvelan.

¹⁹ Şamuelee, Şauluk'le eyhen:

- İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqəç'e. Şu g'iyına zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqı'l ha'asda. ²⁰ Xhebillə yiğna ögee aguyne əməleeşinab hımaa'a, manbı aveyki vod. İzrailyne milletıncad yik'ıbı şavulqayiy sak'ı? Nya'a, valqayiy yiğne dekkıne xızanıqla dişee?

²¹ Şaulee eyhen:

- Nya'a, zı İzrailyne nasılıbışde nekke k'ininçeençe, Benyaminne nasileençena dişde vor? Nya'a, yizda xizanıb, mane nasilene xizanbışda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe?

²² Şamuelee, Şauliy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa (30) ələəne insanne q'oma gyaa'a. ²³ Şamuelee otXHuniy ha'ang'uk'le eyhen:

- Zı vasqa curayda gixhxheva quvuyn çuru qale!

²⁴ OtXHuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen:

- İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeəniy curu'u, qopt'ulne mihmanaşika sacigee ğu oxhneceva.

Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan.

²⁵ Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'ımee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a.

Şamuelee Şauluke paççah ha'a

²⁶ Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen:

- Oza qıxhe, zı ğu yəqqı'l arçes.

Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qığeç'e. ²⁷ Manbı şaharne mıgleqqa geepç'ımee, Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen.

Nukarır ilğeç'ena ögilqa.

Şamueleecad meed eyhen:

- Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10

¹ Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen:

- Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'ı. ² G'iyna ğu zake curxhayle qiyğa, Benyaminaaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'iniyn əməler aveykıynbı. Yiğne dekkısse əməler yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğil: „Yizde duxayk hucooniyan ıxha?“»

³ Mançer ğu Tavoreene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible gıney, xhebır'esıng'usneeme sa tuluğ çaxıren ixhes. ⁴ Manbışe vas salam huvu, q'öble gıney hevles. Ğunad alyaat'asınbı. ⁵ Mançile qiyğa ğu əlyhəəsda Allahne Givea ehene şahareeqa, maa'ab Filiştinaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ikkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as. ⁶ Manke Rəbbin Rı'h valqa giç'es, ğunab manbışika sacigee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. ⁷ Man gırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. ⁸ Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zınar gyoxhxhan ha'an q'urbanbiyiy medın q'urbanbı allya'asva maqa giç'es. Zı maqa qalesmee, yighille yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ikkanva eyhesmee, vuççud hıma'a.

Şamuelee uvhiyn eyxhen

⁹ Şaul Şamuelisse xaaqa sak'ıme, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man gırgın əlaamatbıd mane yığıycad eyxhe. ¹⁰ Manbı Gıveayeeqa qabıme, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışıka sacıgee peyğambariyvalla haa'a giyğal. ¹¹ Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambariyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen:

- Gişine duxayk hucooniyxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor?

¹² Maa eyxhene insanaaşine sang'vee eyhen:

- İlyaakende, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaare?

Mankiyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen.

¹³ Şaulee peyğambariyvalla hav'uyle qiyğa, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa ılqeç'u. ¹⁴ Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'une nukarıke qiyghanan:

- Nyaqaniy hapk'ın?

Şaulee eyhen:

- Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'acumee, Şamuelyne k'anyaqa hapk'ın.

¹⁵ Şaulne emisee eyhen:

- Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

¹⁶ Şaulee emisiyk'le eyhen:

- Mang'vee şak'le əməler aveykiynbıva uvhu.

Paçcahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovayiy uvhuva, mang'vee emisıysne ağmışcad ha'a deş.

Şaulıke paçcah eyxhe

¹⁷ Şamuelee İzrailybı Rəbbine ögilqa, Mıspeeqa sav'u, ¹⁸ eyhen:

- Rəbbe, İzrailyne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailybı Mısrğançe qıgav'u. Mısrbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paçcahaaşine xılence Zı şu g'attivxhan hav'u. ¹⁹ Şu manimeene dağamiyvalybışıke, əq'übabışıke g'attivxhan hav'une Allahılqa şu g'iyna yı'q'bı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paçcah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılbışıs, xızanbışıs sik'i ulyoozre».

²⁰ Şamuelee İzrailin gırgın nasılbı, sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyaminne nasılılqa gitxhu. ²¹ Qiyğad Benyaminne nasılın xızanbı sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xızanılqa gitxhu. Matriyne xızanınbışik'led sassabna ögeeqa qıgeepç'eva eyhe. Manbışiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibğılme, mana iveeke deş. ²² Manke manbışe Rəbbike qiyghan:

- Mana inyaqa qarı dışde?

Rəbbe eyhen:

- Hooşe, yukbışde yı'q'nee dyugulyxha.

²³ Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. ²⁴ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda.

Milletın ts'ırıka eyhen:

- Paçcah geer qa'ana!

²⁵ Şamuelee milletis paçcahee vuk'lek vukkekkane ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka.

²⁶ Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igidyar Şauluqab qihna avayk'an. ²⁷ Sassa karai'dəəneme insanaaşe inəxüd eyhe ıxha:

– İne insanee şi nəxüb g'attivxhan haa'ayee?

Manbişe mana qizarır ha'a deş, mang'us paybıd ıkkekka deş. Şaulee mançis nıq' qıǵayhe deş.

11

Şaulee Yaveş g'attivxhan haa'a

¹ Ammonǵançene Naxaşee, Gileadne cigabişeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqqana. Yaveşne milletıncad Naxaşik'le eyhen:

– Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ǵu eyhenbı ha'as.

² Ammonǵançene Naxaşee manbişik'le eyhen:

– Vuşun ǵırǵıng'un saǵın uleppi alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyǵa, zı şu uvhuynçilqa qarayle.

³ Yaveşne aǵsaqqalaaşe mang'uk'le eyhen:

– Şas sa yighille yiǵ hele, xabar ana İzrailivolle insanar g'axuvles. Şi şavussecab g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şi yiǵne xılyaqa qevles.

⁴ Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletıd ts'irika geşşe giyǵal. ⁵ Mane gahıl Şaul cune yastbişiqar qihna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan:

– Milletik hucoona ıxha, nya'a man geşşe?

Manke Yaveşbişe cos yuşan hı'ıynbı, manbişe mang'ulqa hixhar ha'anbı.

⁶ Man eyhenbı g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa giyǵal. ⁷ Mang'vee cuna q'öble yats givk'u, san-sanna qaa'a. Qiyǵad xabar ana abıynbişisqa man sanbı quvu, İzrailivolle in eyhe iviykaras ulyooka:

– Şaulneyiy Şamuelyne qihna qıdyabıynbişde ǵırǵıng'une yatsbişilqab mana ver ooxasvude.

Milletilqa Rəbbile qəpqr'i'niyna g'iç' gyooç'e, manbişin ǵırǵınbı sanab oza qeebaxhenbı. ⁸ Şaulee manbı Bezek' eyhene cigee gipk'ining'a, İzrailybişiqa xhebıd vəş aazır (300 000), Yahudeeşiqrar xhebts'al aazır (30 000) adamıy ıxha.

⁹ Manbişe Yaveşǵançe xabar ana abıynbişik'le eyhen:

– Gileadeene Yaveşbişik'le inva eyhe: «G'iyqa veriǵ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı».

Xabar ana abıynbişe mana xabar Yaveşbişilqa hivxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. ¹⁰ Yaveşbişe Naxaşik'le eyhen:

– G'iyqa şıcab şi vuşde xılyaqa qevles, manke şos hucooyiy ıkkan, şak he'e.

¹¹ Qinne yiǵıl Şaulee cun insanar xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonǵançenbişin g'oşunbınane cigeeqa akk'yapk'ı, yı'q'ı'hı'lqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuyınbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş.

¹² Milletın Şamuelik'le eyhen:

– Şaul yişda paççah ixhes dəxəsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şi man insanar gyapt'as.

¹³ Şaulee eyhen:

– G'iyına vuşucar gik'as deş. G'iyına Rəbbe İzrail g'attivxhan hav'uyın yiǵ vod.

¹⁴ Şamuelee milletik'le eyhen:

– Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paççah vuşuyiyva sayid eyhes.

¹⁵ Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Rəbbine ögil Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbişe, Rəbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailybışe Şauluka sacıgee mane yiğil yugda otXHun-ulyoğan.

12

Şamuelee nekke qiyğa uvhuyn cuvab

¹ Şamuelee İzrailybışde gırgıng'uk'le eyhen:

– Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxı şos paççah gıxhxına. ² Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'əs qıxha, ç'ərbı cagvara qeetxha. Yızın dixbımee şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyınyne yiğılqamee vuşde ögee ark'ın. ³ G'iyına zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, əməlene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pısdə işılqa ul gyapxı? Rəbbineyiy Mang'ee g'əyxı'ne paççahne ögee, yızde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'uyın sak'al ha'as.

⁴ Manbişe mang'us inəxüd alidghınıy qele:

– Ğu şı mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'uyınbı deş, şavnecad xılənçe vuççudud g'ayşuyn deş.

⁵ Şamuelee manbişik'le eyhen:

– Şok'le g'iyına yızde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'ne paççahık'led g'acuyn.

Manbişed «Ho'o, şaqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe.

⁶ Şamuelecad meed milletık'le eyhen:

– Mane Rəbbe Haruniy Mısa g'əvxü, vuşun dekkarıb Misirğançe Mang'veecab qığav'u. ⁷ Həşde Rəbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Rəbbe sosiy vuşde dekkaaşıs hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas.

⁸ Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbışılqa Misirbışe yiğbı examee, manbişe Rəbbilqa xıləppı aaqa. Rəbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançe qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole.

⁹ Manbişemee Rəbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Rəbbeeyib manbı Xat-sorne g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paççahne sayib Fılıştinaaşde xılyaqə qoole. Manbişe vuşde dekkaaşıka dəv'ə haa'a. ¹⁰ Manke milletin gyaaşə-gyaaşə Rəbbilqa xıləppı aaqı, eyhen: «Rəbb, şı Ğu yik'el hıxan hı'ı, Ba'aliy Aştoret* donane byuttyaaşıs ı'bəədat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şı həşde duşmanaaşıne xılənçe g'attivxhan hav'uyınxhiy, şı Vas ı'bəədat ha'ayiy».

¹¹ Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşıne xılənçe g'attivxhan haa'a.

¹² Şok'le Ammonbışda paççah, Naxaş, şolqa ı'qqə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakkı, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yişda paççah ıxha ikkan». ¹³ Haane şos ikkiykın, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxına. ¹⁴ Rəbbile qəpqr'ın Mang'us ı'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbı alixhxı, Mang'une əmrbişeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxına paççahır vuşde Allahee, Rəbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! ¹⁵ De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxı, Rəbbine əmreençe

* **12:10** 12:10 Ba'aliy Aştoret: Kana'anaşın nekke xədn byutbı. Manbişde uvhuyn, Ba'alee xəybı g'əhətaqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha. Aştoret eyhen byut, Kana'anaaşə, yiv hoots'u, zəiyfayk akara qaa'a vuxha. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşşə yixhavad eyhen.

qıǵeepç'eene, nəxdiy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, həməxdid solqad sak'alas.

¹⁶ Həşdemee ulyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xəne işiqa ilyaake! ¹⁷ G'iyna suk qivişalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xileppi aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətq'e'eva, gyoğiy g'axileva eyhes. Manke şok'lecad ats'axxhesin, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nimeena bınahiy hav'uva.

¹⁸ Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğil xəybı g'əhətqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqı'niyn.

¹⁹ Milletıncad Şamuelik'le eyhen:

– Yişdemee, yiğne g'ulaaşinemee, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şi gimabat'acen. Şi yişde manisa bınahbışılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una.

²⁰ Şamuelemee milletik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sivmiyk'al, Rəbbis ı'bəədat yik'eençe he'e. ²¹ Nişiscad karai'dəəne byutyaaşinemee, Rəbbile sivmiyk'al. Manbı nişiscad karai'dəən karbı ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikecabıb g'attivxhan haa'as deş. ²² Rəbbe Cune xəne doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ikkiyın, şoke Cun millet hı'ı. ²³ Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qopkuna yəq Haagvas. ²⁴ Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us girgıne gahbışıl yik'eençe ı'bəədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay. ²⁵ Şu pisvalybişike xıl ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahir ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınbı.

13

Filiştinaaşika dəv'ə giviyğal

¹ Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al (30) senniy* vod. Mana yoq'ts'ale q'olle (42) senna İzrailyna paççah ıxha.

² Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebıd aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyaminna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yəqqı'l ha'a.

³ Yonatanee Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axxhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka.

⁴ İzrailybişde girgıng'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıydı, Filiştinaaşik'le İzrailybı g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al.

⁵ Filiştınarıb İzrailybişika səvxəsva savayle. Manbişe xhebts'al aazır (30 000) dəv'əyn daşk'a, yixıd aazırır (6 000) balkanıyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırıbı giyxə. ⁶ İzrailybişik'le cok ıxhesin g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabişee,

* **13:1** 13:1 Xhebts'al (30) sen: originalee in raq'ambı deşinbı. Alimaşee man raq'ambı ədatbişis sik'ı oyk'an.

axtine ok'bışee, suvabışee, k'oralybışee, kahrızbışee dyuguleebax-henbı. ⁷ Manbışiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasileneyiy Gileadne cigabışeeqa ilğeebaç'e.

Şaulee Allahıl k'ırı iliyxhe deş

Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletınıd qəpqrı'niyvalin yik'bı qoda eyxhe. ⁸ Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yighille yığna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa giviyğal. ⁹ Şaulee eyhen:

- Gyoxhxhan ha'asınıy medın q'urbanbı zasqa qale.

Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁰ Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığeç'e. ¹¹ Şamuelee eyhen:

- Ğu in hı'ıyn kar hucoone?

Şaulee mang'us cuvab qele:

- Zak'le g'acuyn yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, ğunar ğu eyhene yığıl arı hirxhıl deş, Filiştınarıb Mikmasqa vob sabı. ¹² Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştınar Gilgalılqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbına xayır-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı.

¹³ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Ğu ək'el deşın kar hı'ı. Yığne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş†. Ğu məxüd hidi'ıynxhiy, Rəbbe yığna paççahiyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbışis havaacesdaniy. ¹⁴ Həşdemee yığna paççahiyvalla xılıyba ts'its'uvxhes deş. Rəbbe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'ıynçıl-alla, Rəbbe mana insan Cune milletna xərna gıxhxhı.

¹⁵ Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeç'u, Benyaminaaşine Givea eyhene şahareeqa ilqeç'e. Şaulee cun insanar qəpqrı'mee, yixhıd vəşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

Yonatan Mikmasee Filiştınaaşika siyxə

¹⁶ Şaulıy cuna dix Yonatan, cone insanaaşika Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştınarmee mane gahıl, Mikmasee çadırbı gı'xı', ulyobzur vuxha. ¹⁷ Filiştınaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabışeene Ofra eyhene şaharne suralqa siviyk'al. ¹⁸ Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob.

¹⁹ Filiştınaaşə uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşə g'ılnciy nize hıma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. ²⁰ Gırgın İzrailıybı kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabı ek'a'asva Filiştınaaşde k'anyaqa abayle vuxha. ²¹ Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim‡ nuk'raynaniy hooqqana. ²² Mançıl-allad dəv'ənağ'a Şaulneyiy Yonatanne milletiqa g'ılncıbiyiy nizebı ıxha deş. G'ılnciy nize saccu Şauluqayiy cune duxayqa Yonatanıqa ıxha.

²³ Filiştınaaşda deste Mikmasısneene ı'lğəəne cigeeqa qavayle.

† **13:13** 13:13 Yığne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş: Şaulee q'urban gyuvk'u, bınah hav'u. Q'urban saccu kaahınaaşeni ablyana. ‡ **13:21** 13:21 Pim: sa pımee 8 gramm ıxha.

14

1 Sa yiğil Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen:
 – Qora derayne şene suralyne Filiştinaaşine desteysqa ilğeeç'es.

Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. ² Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narine yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhıd vəşşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

³ Manbışıka sacigee kaahinaaşın ileylığ* givatxınna kaahin Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe.

Yonatanın ark'ınıy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. ⁴ Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa ı'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeençe ilğeeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. ⁵ Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha. ⁶ Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora ine sunnat hıdyav'uynbışde desteysqa ilğeeç'es. Sayid Rəbbeeyişin sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkanağ'a, geebnanbı ğamaa'a, ıkkanağ'ab, k'ilybananbı ğamaa'a.

⁷ Mang'une nukaree eyhen:

– Yiğne yik'es nəxüdiy ıkkana həməxüdüdü he'e. Hooru he'e, ğu nyaqa ark'ınee, zı vaka vor.

⁸ Yonatanee eyhen:

– Qora şene insanaaşısqa ilğeeç'es, manbışik'le şıcab şı haagvas.

⁹ Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı uly-obzurne cigeençe ı'ğdiviykar, cosqab ılqıdebaç'e. ¹⁰ De'eş, cone k'anyaqa ılqeeç'eva uvhee, şınab ılqeebaç'e. Man yışdemee, Rəbbeeyişde man insanar yışde xılyaqqa quvuva ışaaara eyxhe.

¹¹ Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cigee ulyoozar. Filiştinaaşeyhen:

– İlyaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeeençe qığəə vob.

¹² Eskeraaşey Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen:

– Şasqa ılqeeç'e, vuşun darsbı qeles.

Yonatanee cune nukarık'le eyhen:

– Zaqar qihna qora, Rəbbeeyişde manbı İzrailyne xılyaqqa quvu.

¹³ Yonatan g'elybışikayiy xıleppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ılqeeç'e. Cuqar qihnar cuna nukar ılqeeç'e. Yonatan ooqa ılqeeç'u, Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı.

¹⁴ Ts'eppa aldaaxhvan gibğılmee, Yonataneeeyiy cune silah haqqane nukaree g'ane (20) insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha. ¹⁵ Zastaveeneyiy çolbışeeene milletne yik'eeqa qəpqr'ınıy eç'e. Zastaveene eskeraaşineyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'ananbışde yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançike ç'iyecad ı'ğiykar. Man qəpqr'ınıy Allahee g'axuvu eyxhe.

¹⁶ Benyaminaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşık'le, Filiştinaaşın eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce.

¹⁷ Şaulee cune hıqıy-alla sadiyne milletık'le, eyhen:

– Qəpqr, ilyaake vuşuyiy yışınbışda deş.

Qəpqr'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axxhen. ¹⁸ Şaulee Axiyayk'le eyhen:

* **14:3** 14:3 Kaahinaaşın ileylığ: mane ileylığne kumaagıka Allahna fıkr vaats'a vooxhe vuxha.

- Allahna q'utye† inyaqa qavaale.

(Şene gahbişil Allahna q'utye İzrailıybışıqa vuxha.) ¹⁹ Şaulee kaahinik'le manva eyheme, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alıkkı-gıkkıy sık'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahinik'le «Qımaaleva!» eyhe.

²⁰ Şaulıy mang'une hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, döv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışik'le Filiştinar alivku-givku, sana-sanbı g'ılınbışıka gyabat'a g'ooce. ²¹ Ts'eppiykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa lğeepç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailıyne milletne suralqa lğeebaç'e. ²² Efrayımaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailıybışik'led, Filiştinaaşin heepxıy g'ayxımee, manbıb conbışıka sacıgee Filiştinaaşıqa qihna gyabak'a. ²³ Məxüb mane yiğil Rəbbe İzrail g'attivxhanaa'ana.

Döv'əb Bet-Avenısqa hivıyxhar.

Yonatan cuk'le dyats'a-dyats'a dekkıne cuvabıke qığeç'e

²⁴ İzrailıybı mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayiy gıney otxhun bed-düə vuxhenava!» uvhu, g'oşunusqa k'ın g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik vuççud set'a deş. ²⁵ G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışik'le ç'iyel itv g'ece. ²⁶ G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışıke itv gyodatsts'e ıxheeyid, şavaacad xıl ghalyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırne k'ınile qəvəyq'ən vuxha. ²⁷ Yonatanı'le, dekkee g'oşunusqa k'ın g'assaras alıkkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xıledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppişeeqa işix qayle. ²⁸ G'oşuneene sang'vee eyhen:

- «G'iyna şavaayiy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhenava!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'ın g'assarasniy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xıleke g'a'apk'ı.

²⁹ Yonatanee eyhen:

- Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvuke sık'inincad otxhun, uleppişeeqa işix qadı! ³⁰ G'iyna esker-aaşə duşmanaaşıke g'ayşuyne otxhuniybışıke avts'esınmeen otxhun ıxhaynxhiy, hucoo dexheyiy? Nya'a, Filiştinaaşile sık'ılbab yugba ğamdeebaxheyiy?

³¹ Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee‡ Filiştinaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. ³² Eskeraaşə cone xılyaqa aytk'uyın Filiştinaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. ³³ Man Şaululqa hixhar ha'a:

- İlyaakende, eskeraaşə çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil bınah haa'a.

Şaulee eyhen:

- Şu Rəbb yik'el hixanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e.

³⁴ Meed Şauleecad eyhen:

- G'oşunne yi'q'neençe lğeepç'ı, manbışik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əəba yizde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhınen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil bınah hımaa'a».

† **14:18** 14:18 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yi'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utıyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənı. ‡ **14:31** 14:31 Mikmasile Ayaloneeqamee: mane şaharbışde yi'q'nee 25 kilometrılqa ələəna yəqniy vob.

Mane xəmde gırğing'vee, con yatsbıyiy vəq'əbı maqa adı, cone xıleka gyaat'a. ³⁵ Məxüd Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allıya'an cıga alı'ı.

³⁶ Şaulee eyhen:

- Qudoora, Fılıştınaaşıqab qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eediy qıxhesse, manbışın vodun-deşin g'ayşu, con gırğınbıb gyapt'as.

Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ıkkən həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. ³⁷ Şaulee Allahıke qiyghanan:

- Zı Fılıştınaaşıqa qihna gıxhene? Ğu manbı İzrailıyışde xılyaqə qevlesınbıne?

Mane yığıl Allahee mang'us alidghınıy qeledeş.

³⁸ Şaulee eyhen:

- G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırğınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena bınahiy hav'uva, ats'axxhes. ³⁹ İzrail g'attivxhan hav'uyne, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanınıd, xıl ixheene, mana gik'as ıkkən.

Milletıke şavaacad nıq' qığavhudeş. ⁴⁰ Şaulee İzrailıyne gırğınbışık'le eyhen:

- Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras.

Eskeraaşə Şauluk'le: «Yığne yik'es ıkkənəxüd he'eva» eyhe. ⁴¹ Şaulee İzrailıyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen:

- Zas qotkuyn alidghınıy qele!

K'eççuyne çöpün Şaulıy Yonatan haagva. Bınah milletıl aaxvadeş.

⁴² Şaulee eyhen:

- Yızdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe.

Çöpün Yonatan hagva. ⁴³ Şaulee Yonatanık'le eyhen:

- Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe!

Yonatanee mang'uk'le eyhen:

- Xılene t'at'aane sivelin sık'ınin itv otıxhun. Zı mançıl-alla qik'asda.

⁴⁴ Şaulee eyhen:

- Yonatan, Ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen!

⁴⁵ Milletınmee Şauluk'le eyhen:

- İzrail məxüb uftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərıb ç'iyelqa g'a'avxhasdeş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagıka iş g'avcu.

Məxür Yonatan milletın qik'uyke g'attivxhan ha'a, gik'as haysardeş.

⁴⁶ Şaulur Fılıştınaaşıqar qihna gexhadeş. Fılıştınarıb cone cigabışeeqa siviyyk'al.

Şaulna paççahiyvalla

⁴⁷ Şaul İzrailıyına paççah ıxhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşika: Moavaaşika, Ammonaşika, Edomaaşika, Tso vayne paççahaaşika, Fılıştınaaşika dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşine vuk'lelqa ver ooxa vuxha. ⁴⁸ Mana yik'eka sacıkku Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbışike g'attivxhanaa'ana.

⁴⁹ Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ınıng'ı'nıd Mikal ıxha. ⁵⁰ Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ıxha. ⁵¹ Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dixbı vuxha.

⁵² Şaulna ı'mı'rcab Fılıştınaaşikane yı'q'ne dəv'ee ılğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15

Şaulee Amalekaaşika däv'ə haa'a

¹ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençil k'ırı alixhxhe. ² Xəəne G'oşunbişde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailybı Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbişda yəq avqu. Zı mançil-alla manbişilqa yiğbı allya'as. ³ Hooru, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbişiqa vodunmeen ğırgın kar giyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qivmiykkın, manbişin adamerib, yedarib, uşaxarıb, gyooqanbıb gyapt'e. Manbişin yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e».

⁴ Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır (200 000) İzrailyne eskerile hexxana, Yahudeeşına yits'id aazır (10 000) eskerir eyxhena. ⁵ Şaul Amalekaaşine şaharisqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. ⁶ Mang'vee Genbişik'le eyhen:

- Amalekaaşisse hudoora, manbişike cureepxhe. Şunab manbişika sacigee gidyapt'as. Şu, İzrailybı Misirğançe qığəəmee, manbişis yugvalaniy hav'u.

Genbı Amalekaaşike cureepxha avayk'anabı. ⁷ Şaul Xavila eyhene şahareençe ğirğıl, Misirne şargılyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ıxha. ⁸ Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürre aqqaqqa, mang'un milletmee, ğırgıda ğ'ılincike alğayhe. ⁹ Amalekaaşına paççah Agagiy manbişin nekke yugun vəq'əbı, yatsbı, kokuiyn q'ikariy urğbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşin ğıranın, yugun karbıd manbişis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeniy Amalekaaşiqa karı'dəən, pısın kar vod İzrailybışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an.

Şaul Rəbbine uleke g'e'exhxha

¹⁰ Mane ğahl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

¹¹ - Zı Şauluke paççah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'aççu.

Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. ¹² Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen:

- Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an.

¹³ Şamuel Şauluqa avarq'ilymee, Şaulee eyhen:

- Hasre Rəbbe vas xayir-düə hevlecen! Zı Rəbbe eyhen hı'ıyn.

¹⁴ Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

- Nya'a manke yizde k'ırıysqa vəq'əbişiniy yatsbişin heghan sesbı qöö?

¹⁵ Şaulee eyhen:

- Manbı Amalekaaşike adı. Milletis vəq'əbiyiy yatsbı qiykkıynbı, manbişe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı.

¹⁶ Şamuelee Şaulık'le eyhen:

- Ç'əv, g'iyna xəmdə Rəbbe zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes.

Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. ¹⁷ Şamuelee eyhen:

- Ğucar vasqa k'ırre qööng'ə, nya'a vake İzrailyne nasılbişda xərna ıxha dişde? Rəbbe, q'ış qadğu, vake İzrailyna paççah hı'ı dişde? ¹⁸ Rəbbe ğu

g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletıkın Amalekaaşıkın he'e, manbı gırgıba gyapt'e. Manbışde gırgınbışikın ha'asdesmee, däv'ə hee'e». ¹⁹ Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbe ilydyaat'asın kar hı'ı?

²⁰ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı Rəbbe eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışda paççah Agag aqqı inyaqa qarı, gırgın Amalekbı gyapt'ıynbı. ²¹ Saccu eskeraaşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbıyiy vəq'əbı g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı.

²² Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

– Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhıniy ikkan.

Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy,

q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod.

²³ Rəbbe eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob.

Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaaşis ı'bəədat ha'an xhineecad vod.

Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı,

Mang'veeyir ğu paççahiyvalike hı'ı.

²⁴ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı bınah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'nna, dişe manbışil k'ırı alixhxhı. ²⁵ Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəədat ha'as.

²⁶ Şamuele Şauluk'le eyhen:

– Zı vaka sak'alas deş. Ğu Rəbbe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna.

²⁷ Şamuel mançe əlyhəəsva sak'imee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manıd qoxan. ²⁸ Şamuele mang'uk'le eyhen:

– Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbe yiğne xılence İzrailyna paççahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaqə qevles. ²⁹ İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkr badal haa'as.

³⁰ Şaulee eyhen:

– Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ıne ağsaqqalaaşineyiy İzrailyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'as.

³¹ Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis ı'bəədat ha'a.

³² Şamuele eyhen:

– Amalekaaşına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale.

Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha:

– Mıts'an, zı qik'uyke g'attırxhınna.

³³ Şamuele eyhen:

– Yiğne g'ilincın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexas.

Şamuele Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana.

³⁴ Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al. ³⁵ Şamuele, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke İzrailyna paççah hı'ıva paşman eyxhena.

16

Rəbbəe Davud paççah ixhes g'əyxə

¹ Rəbbəe Şamuelik'le eyhen:

- Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışika gyavts'av'u, yəqqı'lqa gixhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixele. Zı mang'une dixbışike Yizdemee paççah g'əyxı'.

² Şamuelee eyhen:

- Zı nəxürna ı'qqəs? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda.

Rəbbəe eyhen:

- Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. ³ Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ıkkavva Zı vak'le eyhesın. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as.

⁴ Şamuelee Rəbbəe eyhəxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qıġeepç'ı, eyhen:

- Ğu yugvalisne arı?

⁵ Mang'vee eyhen:

- Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able.

Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbışik'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. ⁶ Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rəbbəe paççah ixhes g'əyxı'na vor!»

⁷ Rəbbeemee Şamuelik'le inəxüd eyhe:

- Mang'une micagiyvaliqayiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna qı'ı. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka.

⁸ Mane gahıl Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen:

- Rəbbəe inar g'əyxı' deş.

⁹ Manke Yesseyee Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen:

- Rəbbəe inar g'əyxı' deş.

¹⁰ Yesseyee dixbışda yighırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Rəbbəe inbı g'əvxü deş.

¹¹ Şamuelee Yesseyke qiyghanan:

- İnbı yiğne dixbışın gırgınbıne?

Yesseyee eyhen:

- Nekke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan.

Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Mang'uqar qihna insan g'axıle, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş.

¹² Yesseyee mang'uqar qihna insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın uleppı, uftanınıd aq'va eyxhe. Rəbbəe Şamuelik'le eyhen:

- Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor.

¹³ Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Ri'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğaxva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al.

Davudee Şaulus lira ilyviyxə

¹⁴ Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ıxele ıxha. Mançınıb Şaulus əq'üba hoole vuxha.

¹⁵ Şaulne insanaaşə mang'uk'le eyhen:

- Allahee g'axuvuyne pıde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. ¹⁶ Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pısın rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasid yugda ixhes.

¹⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre.

¹⁸ Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele:

- Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy.

¹⁹ Şaulee, Yesseysqa xəbar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axile.

²⁰ Yesseyee əmələlqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole.

²¹ Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. ²² Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı.

²³ Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa qadıyne gahbişil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17*Davudıy Golyat*

¹ Filiştinaaşə dəv'ə haa'asdeme g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişə g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. ² Şauluy İzrailıy bı sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. ³ Filiştinar sa tepal, İzrailıybıb manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha.

⁴ Gatne şahareeçəna Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qığəç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayid sa ç'umne* axtıvalee ıxha. ⁵ Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilga ıxha, tanalqad xhone aazır şekelyne† yı'q'valeedın zireh ali'ı ıxha. ⁶ Mang'une g'elybişiled tuncıke hı'ıyn zireh givatxın, mang'un yı'q'əlid mizrag ıxha. ⁷ Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançin yivayke hı'ıyn sıvıd yixhud vəş (600) şekelyne‡ yı'qvalee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha.

⁸ Golyat gipk'ınne İzrailıybışde ögilqa qığəç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen:

- Nişisne şu qığəepç'ı, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançəna, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. ⁹ Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şi vuşun

* **17:4** 17:4 Yixhille xilekkumıy sa ç'um: xhebillə metrəmeen vodun. † **17:5** 17:5 Xhod aazır şekel: xhots'ale xholle (55) kilomeen vodun. ‡ **17:7** 17:7 Yixhud vəş şekel: yighille kilomeen vodun.

g'ular vuxhes. De'eş, zı ğamxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes.

¹⁰ Filiştinğançeng'vee meed eyhen:

- G'iyna zı İzrailybısilqa cuvab ayhe! Zaka qığeç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'öyxe.

¹¹ Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhı, Şaulur cukan İzrailybıb çiçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən.

¹² Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyne dix ıxha. Yessey Efratbışda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha. ¹³ Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqaniy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'ınne dixbışın do bı inbıniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebır'esdar Şamma. ¹⁴ Davud Yesseyne nekke k'ınna dix ıxha. Dixbışın çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an. ¹⁵ Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ıxha. ¹⁶ Filiştinğançena Golyat, yoqts'al (40) yiğna exhaliy-miç'eer İzrailybışısqa qığeç'u, manbısilqa cuvab ayhe ıxha.

¹⁷ Yiğbışde sa yiğil Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen:

- Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşısqa zaara hoor. ¹⁸ Manbışde xəring'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbı nəxübiyva zas xabar able. ¹⁹ Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob.

²⁰ Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun dəv'ə haa'asde cigeeqa axtıne seseka giviyyk'an g'ooce. ²¹ İzrailybıyiy Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a. ²² Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçılqa g'ali'ı, g'oşun gipk'ınne cigeeqa çocaaşıs xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan.

²³ Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qığeç'u, meed ögiylin xhinne cuvabbı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı. ²⁴ Gırgın İzrailybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpqi'n heebaxa vuxha.

²⁵ Manbışe eyhe ıxha:

- Şok'le mana ögilqa qığeç'una insan g'eceye? Mana İzraililqa cuvab ahas qığeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanıb İzrailyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda.

²⁶ Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan:

- İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriivalike g'attivxhan hav'uyne insanıs hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbısilqa cuvab ayhe?

²⁷ Milletın, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen.

²⁸ Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan:

- Nişisne ğu inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepçi? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra ikkekka ıxhayke, yiğne yik'eençed yugun karbı ilği'də ıxhayke, ğu inyaqa dəv'əyqa ilyakkas arı.

²⁹ Davudee eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes?

³⁰ Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançinacab gaf haa'a giyğal, milletinid ögiylin xhinne mang'us alidghiniy qele. ³¹ Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. ³² Davudee Şauluk'le eyhen:

- Hasre mane insanıl-alla şavaacad aq'va havaxan hıma'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'ın mang'uka səyxəsda.

³³ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse mane Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'ırranang'ançile otç'u dəv'əbişee siç'ekkvana vor.

³⁴ Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəəmee, ³⁵ zı mançiqar qihna gyurxhu mançileğana kar ı'xı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluyng'amee, zı mana həyvvan gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. ³⁶ Zı, yiğne g'ulee, şırıd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ına Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. ³⁷ Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attixhan hı'iyne Rəbbe, Filiştinğançeng'uner xılence g'attixhan ha'asda.

Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!

³⁸ Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. ³⁹ Davudee mane zirehıl ooğançe g'ilinc qı'ı iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'iyndəşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zasse man karbı ali'ı iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbı ali'iyndəşdiy.

Davudee manbı tanale g'eşşenbı. ⁴⁰ Qiyğa xılyaqa əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oç'eeqa k'i'ı xılene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. ⁴¹ Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl Davudne suralqa q'öö eyxhe. ⁴² Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbişika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. ⁴³ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka ı'qqə?

Filiştinğançeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen:

⁴⁴ - Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaaşisiy, çolane həyvnaaşis heles.

⁴⁵ Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen:

- Ğu zalqa g'ilincıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıne g'oşunbişde Allahne, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyuka q'öö. ⁴⁶ G'iyna Rəbbe ğu yizde xılyaqa qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbişin leşbı, zı xəəne şit'yaaşisiy çolane həyvnaaşis heles. Mançile qiyğa girgıne dyunyeyk'lecad ats'axxhesın İzrailee Allah vorna. ⁴⁷ İnyaqa sabıyne girgıng'uk'lecad ats'axxhesın, Rəbbe g'ilincıkayiy nizeyka deş g'attivxhan haa'a, ina Rəbbına dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqa qevles.

⁴⁸ Filiştinğançena Davudne ögeeqa qığəç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara ı'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbişde suralqana g'adayxhvan. ⁴⁹ Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qipxhirmee

mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkyoyk'al.
⁵⁰ Davud Filiştinğançeng'ule sapandıkayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xilee g'ilincid eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena ı'xı' gek'ana.

⁵¹ Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ilinc qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a.

Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı hee-baxanbı. ⁵² İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştinar Gateeqa ikkəəne cigeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. ⁵³ İzrailıy bı Filiştinaaşıqab qihna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışın g'oşunbı ulyozzuriyn cigabı q'əra qa'a. ⁵⁴ Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilincmee adı, Davudne çadireeqa giyxhe.

⁵⁵ Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerike, qiyghanan:

– Avner, ina cehil şavna dixne?

Avneree eyhen:

– Paççah, geer qa'ana, ats'a deş.

⁵⁶ Paççahee eyhen:

– Ats'axxhelan, mana cehil şavna dixiy.

⁵⁷ Davud Golyat gik'u qöömee, Avneree mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe. ⁵⁸ Şaulee mang'uke qiyghanan:

– Cehil, ğu şavna dixne?

Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyına dix vornava» alidghiniy qele.

18

Davudnayıy Yonatanna hambaziyvalla

¹ Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. ² Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkıne xaaqa əlyhəəs haysar deş. ³ Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. ⁴ Yonatanee tanalinbı g'ayşu, g'ilincıka, vukuka, zirehıka sacıgee ts'irab Davudusqa qoole.

⁵ Şaulee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle.

Şaulee Davudus paxliyvalla haa'a

⁶ Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa siyk'almeee, İzrailıyne gırgıne şaharbişeençen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyiy mık'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qığeebaç'e. ⁷ Yedaaşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha:

– Şaulee aazırbışıka,

Davudemee, yits'ıd aazırbışıka gyapt'ı.

⁸ Şaulus mançike geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen:

- Davudee yits'id aazırık, zımee aazırıkava manbışe eyhe. Sık'inne gahile manbışis mang'uke paççahcar ha'as ikkiykanas.

⁹ Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxılıyvalla haa'a.

¹⁰ Qinne yiğil Allahee g'axuvuyn pisin rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xilyaqa lira alyapt'ı mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. ¹¹ Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mançike hixvas əxəna.

¹² Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. ¹³ Mançil-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırınğ'una xərna hı'ı. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha. ¹⁴ Rəbb Davuduka vorva, mang'une xilənçe gırgın işbı qöö ıxha. ¹⁵ Davudne xilənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna. ¹⁶ Gırgıne İzrailıyışisiy Yahudabışis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ikkan ıxha.

¹⁷ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- İna yızda xərna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee.

Şaulne fikreençe «Hasre mana yızde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ilğeç'e. ¹⁸ Davudee Şauluk'le eyhen:

- Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xizan hucoo eyhen karne, dekkına xizanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paççahıs yezne ixhes?

¹⁹ Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mex-olğançene Adrielis heele.

²⁰ Davudmee, Şaulne manisa yişşis Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe.

²¹ Şaulne fikreençe «Davudus Mikal hiyvu, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğeç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse g'iyna meer yızda yezne ixhes əxə.

²² Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva:

- İlekke paççahıs ğu nimeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbışisir ğu ikkana. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe.

²³ Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee man-bışik'le eyhen:

- Paççahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor.

²⁴ Şaulne hiqiy-allanbışe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a. ²⁵ Şaulee eyhen:

- Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne (100) Filiştinğaçeng'un sunnat hı'iyn ç'ürüx heqqa».

Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a. ²⁶ Şaulne hiqiy-allanbışe man eyhenbı Davudulqa hixhar ha'anbı. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, ²⁷ Davud cune g'oşunıka hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş (200) adamiy gek'a. Paççahna yezne ixhesdemee, Davudee manbı sunnat hav'u ıxhayn ç'ürüxbı paççahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena.

28 Şaululqa hitxhirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ıkkandırva, 29 mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe.

30 Filiştinaaşde g'oşunbişde ç'ak'ınbişe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbişe dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbişee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğa milletın mang'un do axtıda aqqaqqa.

19

Yonatanee Davudun sura aqqaqa

1 Şaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbişik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanısmee, Davud geer ıkkın ıxha. 2 Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole:

- Yizde dekkıs Şaulus ğu gik'asır ıkkın. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa cıga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe. 3 Zınar dekkıkasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'veen hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın.

4 Yonatanee dekkıs Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen:

- Paççahee, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'veen vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'veen hı'iyn gırgın işbıd, yiğne yugvalinemee ıxha. 5 Mang'veen, qik'uyile qı'dərq'ı'n Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attivxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasda bınah haa'as?

6 Şaulee Yonatanee cuvabil k'ırı alixhxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iysar.

7 Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'iyn gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ıkkeka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva.

Davud Şaulıke hexva

8 Meeb dəv'ə giviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ıkkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı.

9 Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyn pısın rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira ı'lyviyxə vooxhe. 10 Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ıkkıykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'veen avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittiyxhanna.

11 Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen:

- G'iyna xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes dəxəene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda.

12 Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiyxhanna. 13 Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnan ts'e'ın g'ekva qalı'ı, ooqad tanalinbı adaççe. 14 Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyn insanar abımee, Mikalee «Mana ık'ar vorva» eyhe.

15 Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen:

- Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as.

¹⁶ Man insanoar aqa ikkeepç'imee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qali'yn byutud hotku.

¹⁷ Şaulee Mikalik'le eyhen:

- Nya'a zas horbı hı'ı? Yizda duşman g'aykkı, manar hixu g'attirxınna. Mikalee Şaulus alidghiniy qele:

- Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as!

¹⁸ Davud hixu g'attirxınmee, Ramayeeqa Şamuelyne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'yn ğırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacigee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. ¹⁹ Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. ²⁰ Şaulee mana aqqasva, maqa insanoar g'ixoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzu-lyne peyğambaraaşine desteyn peyğambariyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbışeb peyğambariyvalla haa'a giviyğal.*

²¹ Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee mebin insanoar g'ixoole. Manbışeb peyğambariyvalla haa'a. Şaulee, xhebe'es insanoar g'uxoole, manbışeb peyğambariyvalla haa'a. ²² Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xəne kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan:

- Şamuely Davud nyaane vob?

Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe.

²³ Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qiyğar insanaaş Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkəka. Mang'veeyib peyğambariyvalla haa'a vuxha. ²⁴ Qiyğa mang'vee tanalinbı qakki'ı, Şamuelyne ögil peyğambariyvalla haa'a. Mana bıırne yiğnaiy xəmnə ts'eler qukyork'ul axva. Mançil-alla insanaaşey eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20

Yonataneeyiy Davudee, sana-sang'us cuvab hele

¹ Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkıs nəxbına pısvallane hav'u, mang'us zı gik'as ıkkən?

² Yonatanee mang'us alidghiniy qele:

- Məxdın kar mısacad ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbnə vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyhan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş!

³ Davudee mang'us k'ın g'assır, eyhen:

- Zı vasqa yugra qarınçına, yiğne dekkık'le ats'a vod. Mançil-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxha ıkkən. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'ın ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu.

⁴ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Yiğne yik'es hucooyiy ıkkən, zı vas ha'asın.

⁵ Davudee Yonatanık'le eyhen:

- G'iyqa ts'ebnə vaz giviyğalan bayram vod, zı paççahıka sa sufranı gyu'ur kar oxhanas ıkkən. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhalilqamee, hark'ın çolee dyugulyxhes. ⁶ Yiğne dekke zı qırğın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxvas ı'qqəseeva

* **19:20** 19:20 Manbışeb peyğambariyvalla haa'a giviyğal: man manbışisse cos ıkkənən ha'as dəxəva eyhen vodun sayid manbışe mansabılqa hidixharasın karbı eyhe ıxha.

zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xizanın seniysda q'urban gyook'a. ⁷ Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axxhe, mang'uqa kara'əən fikırbı deşud. ⁸ Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan?

⁹ Yonatanee eyhen:

– Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karaı'dəən fikırbı ixhay, zak'le g'acuyxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy?

¹⁰ Davudee Yonatanık'le eyhen:

– Dek vaqa qələka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as?

¹¹ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Qora çoleeqa qıġeepç'es.

Manbışda q'öyursana g'aqa qıġeepç'ı, çoleeqa avayk'an. ¹² Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– İzrailyne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fikır vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fikırbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. ¹³ De'eş, yizde dekkıne fikreençe karaı'dəən karbı ılğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yəqqı'l iderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. ¹⁴ Zı nimeeletteyiy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'idyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar, ¹⁵ Rəbbe Davudun ğırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xizanile g'its'maak'vance.

¹⁶ Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen:

– Hasre Rəbbe vucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen!

¹⁷ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Vas zı ikkanxhee, sayid k'in g'aysre.

Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ixha.

¹⁸ Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. ¹⁹ Qıtsıq ğu şenke dyugul ixhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeyne gyu're. ²⁰ Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeençe xhebillə ox ahas. ²¹ Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axiles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxhın ixhes, vak vuççud ixhes deş. ²² De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qıġeç'u, yiğne yəqqı'n hoorə. Man Rəbbe ğu əq'ənaqa g'ixeleva eyhen vodun. ²³ Zınay ğu, həşde yuşan hı'iyñılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayiy yiğna ğırgıne gahbışiscar Şahad vorna.

²⁴ Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram ğiyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranılqa ğiy'ar. ²⁵ Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanee ögee ğiy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner ğiy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. ²⁶ Mane yiğil Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un ğicərxiy atk'in ixhes». ²⁷ Qinne, vuzane q'öd'esde yiğilib Davudna ciga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan:

– Nya'asdiyhan Yesseyna dix Davud sanıxhar, g'iynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı?

²⁸ Yonatanee alidghınıy qele:

- Davudee Bet-Lexemqa i'qqəsva, zake geed qiyghın. ²⁹ Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı i'qqəs. Yişde xizanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocce zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'ın çocar g'avces». Mançil-alla mang'usse paççahne sufranıl arı, gyu'aras dəxi'.

³⁰ Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen:

- İykarne zəiyfayna dix, ğu eyhenniyan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava ats'a dişdiyhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qixhecen. ³¹ Nimeeletteyiy Yesseyne mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axıle, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u ixhes deş.

³² Yonatanee dekkıs Şaulus alidghınıy qele:

- Mana nişil allane qik'as ıkkın? Mang'vee hucoona hı'ı?

³³ Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır ıkkın. ³⁴ Yonatan qəlın qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va givaxana'a.

³⁵ Yonatan qinne yiğil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'ınna gade eyxhe. ³⁶ Mang'vee gadeyk'le eyhen:

- G'adaxhvne, hark'ın zı ayhen oxbı t'abal he'e.

Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe.

³⁷ Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'əle onu'u eyhen:

- Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod!

³⁸ Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen:

- Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne!

Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanee k'anyaqa siyk'al.

³⁹ Gadeys nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy Davuduk'le ats'a ıxha. ⁴⁰ Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen:

- Hooru, inbı şahareeqa qıkkee.

⁴¹ Gade ark'iniyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabışıl gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanee ögee ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişe sana-sang'us ubbabı hı'ı, gyaaşenbı. Davud Yonatanile geer geşşe. ⁴² Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyuule sana-sang'us k'ın g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar ğırgıne gahbışısda Şahad vorna.

⁴³ Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21

Davud Şaulusse hexvana

¹ Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ı'n, qiyghanan:

- Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş?

² Davudee Aximelek'le eyhen:

- Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşık'le, zı uvhuynne cigabişee yizde ögilqa qığeeç'eva uvhu. ³ Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba ğıneyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele.

⁴ Kaahinee Davuduk'le eyhen:

- Zaqa məxdıncad gıney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene, muq'addasın gıney vod.

⁵ Davudee kaahinis inəxdın cuvab qele:

- Mısacab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeyib, manbışe tanbı məttda havace. G'iyına manbı manısa yiğbişileb məttda vob.

⁶ Rəbbis adıyne gıneyle ğayrı maa'ad medın gıney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın gıney hele. Man gıney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva.

⁷ Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha.

⁸ Davudee Aximelekik'le eyhen:

- Deşinne vaqa inyaa nize, g'ilınc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ilıncıd, silahbıd alyaat'as əxı' deş.

⁹ Kaahinee eyhen:

- Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ilınc vod. Man tanalinçeeqa hitk'ır kaahinne ileylıgne yı'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin.

Davudee eyhen:

- Mançile yugun deşin, qale man zasqa.

Davud Filiştinaaşısqa Gat eyhene şahareeqa hexva

¹⁰ Mane yiğil Davud Şauluke hixu, Gatne paççahne Akişne k'anyaqa ayk'an. ¹¹ Akişne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- İna şene ölkayna paççah Davud dişeeene? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə:

«Şaulee aazırbışika,

Davudeeme, yits'ne aazırbışika gyapt'ı»?

¹² Davuduk'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Gatne paççahıle, Akişile qəyq'ən giyğal. ¹³ Davudee vucecar-vuc manbışde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hı'ı, rixhybı saqqalılqa gekka. ¹⁴ Akişee cune insanaaşik'le eyhen:

- Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişısne şu mana zasqa arı? ¹⁵ Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yızde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22

Davudiy cun insanar Adullamne mağaree dyugulebaxhe

¹ Davud mançe qığeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabışik'le man g'ayxhımee, gırgınbı sabı, mang'usqa abayle. ² I'mı'r yı'q'bananbı, borcbınanbı, hooç'ang'ooç'ananbı, gırgınbı Davudusqa savayle. Mana manbışda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşılqa (400) ələəna insan eyxhe. ³ Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen.

⁴ Davudee manbı Moavne paççahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xıl hidixharasde cigeeñçe qığeç'esmee, aaxva.

⁵ Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen:

- Ğu ine dyugulyxhayne cigee ımaxva, Yahudayne cigabişeeqa hoora. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e.

Davudus kumag hı'iyın kaahınar Şaulee gyabat'anbı

⁶ Şauluk'le g'iyxhen, Davudıy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Giveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü. Şaul maa xilead nize aqqı, gyu'ur ıxha. Mang'un gırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. ⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen:

- Benyaminaaşenbı, hêşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırgıng'us çolbıyiy t'imillıg'ı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun gırgınbı - vêşı'ng'un, aazırıng'un k'omandırar haa'asınbıne?*

⁸ Dişene, vuşun gırgınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'ı deş. Vuşde neg'veecab yızda hav'u deş. G'iyıniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarıs dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xêr qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'ıynne?

⁹ Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen:

- Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a g'acu. ¹⁰ Aximelekee mang'unemee Rêbbike qiyghın. Sayid mang'vee Davudus otXHuniyiy Fılıştınğançene Golyatın g'ilinc huvu.

¹¹ Paççahee Axituvne duxayne, kaahın Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahınaaşine qihna insan g'ixele. Manbışın gırgınbı paççahısqa abaylenbı. ¹² Şaulee eyhen:

- Axituvna dix, hêşde zal k'ırı alixhxhe.
Aximelekee eyhen:

- Yızda xêrna, k'ırı iliyxhe vod.

¹³ Şaulee mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyıniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duxayne xıyaqa gıneyiy g'ilinc huvu, nya'a zas gugu hav'u?

¹⁴ Aximelekee paççahık'le eyhen:

- Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qızarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşınar xêrna, yiğne xaayır mana geer hı'rmatnana insan vor. ¹⁵ Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xızanıılqa bınah gıvmiyxhecen. Mançıke zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş.

¹⁶ Paççahee eyhen:

- Aximelek, ğunar, yiğne xızanın gırgınbı hapt'as vukkan.

¹⁷ Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşık'le eyhen:

- Hapk'ın Rêbbın kaahınar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş.

Paççahne g'aravulyçeeşıs Rêbbıne kaahınaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. ¹⁸ Paççahee Edomğançene Doegık'le eyhen:

- Hoora, man kaahınar gyapt'e.

Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahınar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileylıg'† ali'ına molyts'ale xhoyre (85) kaahın gek'a.

* **22:7** 22:7 Şaulee mæxi'd vuc Benyaminaaşine nasılenceç vorva eyxhe ıxha. Davudmee Yahudayne nasılenceç vorva eyxhe ıxha. Şaulus eyhes ıkkannıy, Davud paççah ıxhamee, mang'vee cune nasılınbı ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhes. † **22:18** 22:18 ileylıg': man kaahınaaşee tanaılqa alya'ane karbışın sa ıxha.

19 Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ılıncıke alğaahana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ılıncıke alğaa'a. 20 Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixu, Davudusqa qarayle.

21 Evyataree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva Davudus xabar abayle.

22 Davudee Evyatarık'le eyhen:

- Şene ögil EDOMĞANÇENA Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xizan gyapt'ıyna bınah zal vobna. 23 Yizde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alişşes ikkanang'us yiğınid can alişşes ikkan. Yizde k'ane axvee, vak vuççud ixhes deş.

23

Davudee Qeila eyhena şahar g'attivxhan haa'a

1 Davudus xabar abayle:

- Filiştinar Qeılalqa k'yoptul, maadın attabı vod q'əra qa'a.

2 Davudee Rəbbike qiyghanan:

- Hark'ın Filiştinaaşıka səyxene?

Rəbbee Davuduk'le eyhen:

- Hudoora k'yootle, Filiştinaaşıke Qeila g'attivxhan hee'e.

3 Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen:

- Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabişee cab q'əvəyq'ən. Filiştinaaşde Qeılayeene g'oşunbişde ögeeqa şı nəxübne qığee pç'es?

4 Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen:

- Oza qıxha Qeılayeeqa hak'ne. Zı Filiştinar yiğne xıyaqa qevles.

5 Davudun insanar Qeılayeeqa hapk'ın, maane Filiştinaaşılqa k'yoohar. Manbişin çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkekan. Davudee Filiştınbişılqa ver ablyav'u, Qeılayn millet g'attixhan ha'an. 6 (Mançile oğyılıd Aximelekne dixee Evyataree Qeılayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahinaaşın ileyliğ adayle*.)

Şaul Davuduqar qihna gexha

7 Davud Qeılayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen:

- Allaheecar mana yizde xıyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbınane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü ı'xı'.

8 Şaulee Qeılayee Davudıy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a.

9 Davuduk'le Şaulee cuk qəlasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Evyatarık'le eyhen:

- Kaahinaaşın ileyliğ inyaqa qale.

10 Davudeecad meed sak'ı, eyhen:

- İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeılayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. 11 Qeılayne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe.

Rəbbee «Mana ayresdava» alidghınıy qele.

12 Mane gahıl Davudee meed qiyghanan:

* 23:6 23:6 Kaahinaaşın ileyliğ adayle: məxüd otk'uning'vee Davudee Allahıke nəxüdiy qiyghınva eyhe. Mane ileyliğne q'ak'bişee çöp k'eççesin karbı ıxha.

- Qeilyne milletın, zınyayiy yızın insana mang'une xılyaq qevlesınbınyxan?

Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe.

¹³ Davud yixhıd vəşşılqa (600) ələne insanıka Qeilyeence qıgeç'u, inyaa-şa axva giyğal. Davud Qeilyeence hixu ark'innava, Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee cuna fıkr badal haa'ana, maqa hayk'an deş.

¹⁴ Davud xılyaq gıdexhasde xhinene cigabişee, Zif eyhene sahrayne tepabişee axva eyxhe. Şaulee mana yiğıscar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xılyaq gixhas haysar deş.

¹⁵ Davud Zifne sahrayne Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. ¹⁶ Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyuile yik'bi hele. ¹⁷ Davuduk'le mang'vee eyhen:

- Qı'məyq'ən, yizde dekkıne Şaulne xılyaq ğu gixhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğiyına q'ör'esda insan. Man yizde dekkık'le Şauluk'led çikana ats'an.

¹⁸ Qiyğa manbişde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva.

¹⁹ Zifğançenbı Giveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen:

- Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor. ²⁰ Paççah, vas mısaiyiy ıkkın, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xılyaq qelesda.

²¹ Şaulee eyhen:

- Zas yugvalla hav'uyñıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. ²² Sayıb hapk'in yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gıxhxı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhı. ²³ Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka ı'qqəsda. Mana nımeletteyiy ine ölkee Yahudee, zı mana gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəəng'ə t'abal ha'asda.

²⁴ Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudıy cun insana Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahray vuxha. ²⁵ Şaulıy cun insana mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahray ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxhamee, Maonne sahray Davuduqar qihna gexha. ²⁶ Şaul cune insanaaşıka suvane ine surale, Davudur cune insanaaşıka suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ıkkıykan. Şaulusmee mang'un ögü ı'xı', mana aqqas ıkkıykan. ²⁷ Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen:

- Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul.

²⁸ Şaulee, Davuduqa qihna gırxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Fılıştınaaşıka səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaleqotva (*Curepxhayn Ganz*) do giyxhe.

24

Davudus Şaulna rəhi'm qavayle

¹ Davud mançe En-Gedi eyhene cigeyne xıl hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

² Şaul Fılıştınaaşıkar qihna gırxhu, mançe yı'q'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen:

- Davud En-Gedi eyhene sahray vor.

³ Şaulee İzrailğançe xhebid aazır yugra sıc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudıy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxiyxhanne suvabişeeqa hayk'an. ⁴ Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akkya'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudıy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. ⁵ Davudne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılyaqa qeles, vas hucooyiy ikkan he'e».

Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalinçin siv gyadaxa. ⁶ Şaulne tanalinçin siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan.

⁷ Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

- Rəbbe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxı'na dişde vor?

⁸ Məxüd uvhu Davudee cune insanaaşin ögü ı'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qığeç'u cune yəqqı'n ayk'an. ⁹ Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qığeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen:

- Yizda xərna, paççah!

Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. ¹⁰ Mang'vee Şauluk'le eyhen:

- «Davudus yiğın yugun ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı iliyxhe? ¹¹ G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xılyaqa quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yizdamee valqa rəhı'm qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ulas deş, mana Rəbbe g'əyxı'na paççah vorna». ¹² Dek, haane ilekke, yizde xılene yiğne tanalinçine siveqa. Yiğne tanalinçin siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asıd, valqa insanar g'elil qaa'asıb yizde xılençe qöö deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ikkan. ¹³ Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'ulas deş. ¹⁴ Avaala inəxüdnıyxhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançil-allad zı valqa xıl g'ot'ulas deş.

¹⁵ Şavulqayiy İzrailyna paççah ı'qqə? Ğu şavuqa qihname girxhu? Qivk'una xvaane g'ohooşe, deşxhee, genane? ¹⁶ Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yizde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xıleençe g'attixhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen.

¹⁷ Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan:

- Yizda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor?

Manıd qiyğın, Şaul axtıra geşşe giyğal. ¹⁸ Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. ¹⁹ Ğu g'inyar zaka yugra ıxha, Rəbbe, zı yiğne xılyaqa quvuyng'ar, ğu zı gik'u deş. ²⁰ Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hidyı'ı, g'ekkayiy? Hasre ğu g'iyna zak hı'ıynçil-alla, Rəbbe vas yugun helecen. ²¹ Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahiyvalla yiğne xılyaqa lğevç'umee, ğu mana xılya'ab it'umba avqas. ²² Zale qiyğa yizda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gidıyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre.

²³ Davudee, Şaulus k'in g'ıysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudıy cun insanarıb xıl hidixharasde cigeeqa ılqeebaç'e.

25

Şamuel qek'a

¹ Şamuel qik'umee gırgın İzrailıy bı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an.

Davudus Avigail qızeexa

² Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ıxha. Mang'uqa xhebıd aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoşşar ıxha. ³ Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynıd Avigail ıxha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasileençena cena adamiymee geed yı'q'i'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha.

⁴ Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoşşarva g'iyxhe. ⁵ Mang'vee cuna yits'ıyre mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen:

- Karmelqa, Navalısqa ılqeeç'i, zalena salam hivxhar hee'e.

⁶ Mang'uk'le eyhe: «Xiliyna ı'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayiy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişee cab vuxhenbı! ⁷ Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoşşar. Yiğın çobanar yişde k'anenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. ⁸ Man vasse yiğne nukaraaşiked qidghın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırgın yuşan ha'asın. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele».

⁹ Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayiy eyhesva, k'ane ulyoozar. ¹⁰ Navalee manbışıs inəxdun alidghınıy qele:

- Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışısse heebaxan nukarar geeb qeepxha. ¹¹ Vuşde uvhiyn, zı həşde gıneyke, xhineke, vəq'əbı qoşşaranbışıs va gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe vuxhaycad ats'a deş.

¹² Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. ¹³ Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqə g'ılıncbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqə g'ılıncbı qa'anbı. Yoq'ud vəş (400) insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir (200) coqa vonne karaka axva.

¹⁴ Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyns, Avigailıs, hivxhar haa'a:

- Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn.

¹⁵ Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbı deş. Şı çolee sacıgee vuxhayletteb, yişın vuççud aguyn deş. ¹⁶ Şı manbışde k'ane vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğınıb suvayne yı'q'əl xhinne vuxha. ¹⁷ Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yiğ hōö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavusse cad cuvab eyhes dəxəna insan vor.

¹⁸ Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş (200) gıney, q'ölle çaxıren tuluğ, xholla vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşın sı'ı, əməleeşılqa ılıyxhe. ¹⁹ Qiyğad nukaraaşik'le eyhen:

- Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qiyeelesda.

Cene adamiyk'le, Navalık'lemee, mæng'ee vuççud eyhe deş. ²⁰ Avigail əməlelqa aliyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Məng'ı's Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. ²¹ Davudee eyhe ıxha:

- Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pısvalla hav'u. ²² Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ürra g'alerçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pısın he'ecen.

²³ Avigailik'le, Davud g'aciykum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna. ²⁴ Qiyğar mang'une g'elybışeeqa qukkyork'ul eyhen:

- Yızda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençil k'ırı gyaqqe. ²⁵ Mane karı'dəəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ıkmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (*bəç'ər*) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş.

²⁶ Yızda xərna, Rəbbine doyuleyiy yiğne canalen zı k'in g'iyşar: ğu Rəbbe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbı allya'as ıkkanaanbışikıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. ²⁷ Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqa qeles. ²⁸ Hucoona ixhes, yızde bınahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbe yugna nasıl hevles, ğu Rəbbına dəv'ə vukkekkı. Hasre ı'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. ²⁹ Şavusmee ğu g'ehesşes, gik'as ıkkıykınee, yiğna ı'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'eleee havaaces. Yiğne duşmanaaşına ı'mı'rmee, Mang'vee sapandeençe aahana g'aye xhinne aahas. ³⁰ Rəbbe vas Vucee eyhen gırgın yugvalyıbı ha'amee, ğu İzrailyna paççahna alğayhemee, ³¹ ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbe vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e.

³² Davudee, Avigailik'le eyhen:

- İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'iyna ğu yızde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena. ³³ Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbe vas xayır-düə hevlecen! G'iyna ğu, zı eb k'yav'uyke, yızde xılekacab qəl qığavhuyke g'attıxan hı'ı. ³⁴ Rəbbe zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbılqan k'in ixhen: ğu zaara ı'ğiykır, yızde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvas deşdiy.

³⁵ Davudee, mæng'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen:

- Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabıl k'ırı alixhxı, ğu uvhuyn hı'ıyn.

Davudee Avigail hee'e

³⁶ Mançe Avigail Navalısqa siyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinnen otıxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş. ³⁷ Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ık'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa siyk'al. ³⁸ Ooğançe yits'ille yiğ kara ilğeç'umee, Rəbbe Navalıkın ha'an, mana gek'ana. ³⁹ Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxımee, eyhen:

- Zı tesser hı'ıyne Navalıke, yızda qəl qığavhuyn Rəbbis şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukarıs, Navalıke qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalıke cuke qığavhu.

Qiyğa Davudee cun insanar Avigailisqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe.

⁴⁰ Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abı eyhen:

– Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqa g'axuvu.

⁴¹ Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen:

– Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybıd hoğalasınbı.

⁴² Mana zaara oza qiyxha əmələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşıqa qihna iy-
eek'an, mang'us xhunaşşe yixhes.

⁴³ Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. ⁴⁴ Şaulemee, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiyvı yixha.

26

Davudee Şaul meer gek'a deş

¹ Zifğançenbı Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen:

– Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe.

² Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailyğançena insan qort'ul, manbışıka sacigee Zifne sahreeqa geç'e. ³ Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yəqqı'ne mıglek zastava giviyyhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena.

⁴ Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axhxha.

⁵ Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alirxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabı mang'une hiqiy-alla qa'a. ⁶ Davudee Q'etbışda eyxhene Aximelekıkeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne* duxayke Avışayke qiyghanan:

– Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa ı'qqə?

Avışayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. ⁷ Davudıy Avışay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyyhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alirxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe.

⁸ Avışayee Davuduk'le eyhen:

– G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xılyaqqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka ı'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es ı'xəsıd ıkkıykanas deş.

⁹ Davudee Avışayk'le eyhen:

– Mana gimek'a! Rəbbe g'əyxı'yng'ulqa xıl g'ot'uluyng'ukun Rəbbeecad ha'asın.

¹⁰ Davudeecad meed eyhen:

– Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, Rəbbe mang'ukun hidıy'ı g'alərçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. ¹¹ Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluyle, Rəbbe Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs.

¹² Davudee Şaulne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışe ha'anıd

* 26:6 26:6 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbe man-bişilqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. ¹³ Davud şene suralqa ilğeç'u, əq'ənanə tepayne q'omaqa ilqeç'e. Manbişde yı'q'nee xilece yəq vuxha. ¹⁴ Davudee, milletilqayiy Nerne duxalqa Avnerilqa ts'ir haa'a:

- Avner, zas alidghınıy qele!

Avneree alidghınıy qele:

- Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a?

¹⁵ Davudee Avnerik'le eyhen:

- Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uqa paççahıqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı. ¹⁶ Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun girgınbı hapt'asın karbı vob, Rəbbe g'əyxı'ng'uqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç həşde nyaadiy?

¹⁷ Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen:

- Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor?

Davudee eyhen:

- Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah.

¹⁸ Qiyğa vuceecad meed eyhen:

- Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yızda bınah hucoone? ¹⁹ Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşə hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlece! Manbişe Rəbbike gexhan zı ilymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs ı'bəədat ha'as əxə deş. ²⁰ Hımaasar yızda eb Rəbbike əq'ənanə cigabişee k'yavaak'anas. Suvabişee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne ı'xəsva qığeç'u.

²¹ Şaulee eyhen:

- Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyna yızda ı'mı'r yiğne ulesqa giranba qabıynçıl-alla, zı vas sayid pısın ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u.

²² Davudee eyhen:

- Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. ²³ Rəbbe, girgıng'uscad cune qopkuvaliys sik'ı hele. G'iyna Rəbbe ğu yızde xıyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'ul deş. ²⁴ G'iyna nəxübiy yiğna ı'mı'r yızde ulesqa giranba qabı, havaasre yızda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb giranba quvooracen. Mang'vee zı girgıne dağamiyvalybişike g'attixhan he'ecen.

²⁵ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Yızda dix Davud, ğu yugvalybişee car ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, girgın işbıd ha'as həsilyxhesda.

Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa siyk'al.

27

Davud Filiştinaaşısqa ayk'an

¹ Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle:

- Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qik'asda. Yızdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'iyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılənçe g'ittiyxhaniy.

² Davud cuka 1'ğviykarne yixhıd vəş (600) insanıka Gatne paççahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ılgeç'e. ³ Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgıne insanaaşıqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yixha: İzre'elyğançena Axinoam, sayır Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigail. ⁴ Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'a deş.

⁵ Davudee Akişik'le eyhen:

- Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharbışde sançee zas ciga hele, zı maa'ar axvas. Nişisne zı, yiğna nukar, vaka, paççahne şaharee axva?

⁶ Mane yiğıl Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniyne yiğılqameeyib* Tsiklag Yahudayne paççahaaşına vob. ⁷ Davud Filiştinaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. ⁸ Davudıy cun insanar abı, Geşurbışılqa, Girzbışılqa, Amalekbışılqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalacad Şurulqayiy Misirilqa hivxharasdemeene cigabişee eyxhe ıxha. ⁹ Davudee hücüm hav'uyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'übba g'alyaa'a vuxha deş. Manbışın vəq'əbı, yatsbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişisqa siyk'al ıxha.

¹⁰ Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyna şavulqane k'yooptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghıniyniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybışde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde cigabişde canubne suralqa».

¹¹ Davudee həməxüdüd ha'a ıxha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hixhar hıma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ıxha deş. Filiştinaaşde ölkee axuylette, mang'vee həməxüd hı'ı. ¹² Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ıxha:

- Mana cune milletne İzrailiyne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iyniyke şaqa yızda nukarcar ixhes.

28

¹ Mane gahbışıl İzrailiybışika səvxəsva, Filiştinaaşde con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen:

- İn vak'le ats'axhxhe, ğunayiy yiğın insanar yızde sural, yişde g'oşunee vuxhes.

² Davudee Akişik'le eyhen:

- Geed yugda! Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesın.

Akişee Davuduk'le eyhen:

- Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yızda can gyuden ha'as.

Şaul hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alne zəiyfaysqa arayle

³ Şamuel qık'uyng'a, gırgıne İzrailiyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkeənçe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı ge'eeşı vuxha.

⁴ Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib gırgın İzrailiybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe.

⁵ Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qərq'ı'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. ⁶ Mang'vee Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab

* 27:6 27:6 G'iyniyne yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

nik'eeyid, kaahinile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş.

⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Yizdeme, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zəiyfa t'abal hee'e. Zı məng'i'kexheeyid hark'ın qiyghanas.

Mang'une insanaaşe eyhen:

- En-Doree sa məxürna zəiyfa vorna.

⁸ Şaulee cune tanalin paççahaaşın karbı g'ayşu, medınbı ali'i, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'i'k'le eyhen:

- Yizdeme, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le.

⁹ Zəiyfee eyhen:

- Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'iyın. Mang'vee ine ölkeence cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eeşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a?

¹⁰ Şaulee zəiyfayk'le eyhen:

- Vorne Rəbbilqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vuççud ixhes deş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

- Yiğneme vuşune qot'le?

Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe.

¹² Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen:

- Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı?

¹³ Paççahee məng'i'k'le eyhen:

- Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece?

Zəiyfee eyhen:

- Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'ece.

¹⁴ Şaulee qiyghanan:

- Mana şavukiy akar?

Zəiyfee eyhen:

- P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qı'ğəə.

Şauluk'le mana Şamuel ıxhay ats'axhxa, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna.

¹⁵ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al?

Şaulee eyhen:

- Zı xənnə dağamiyvaleeqa girxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançil-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkən.

¹⁶ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? ¹⁷ Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'iyın. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xılence g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. ¹⁸ Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışike qı'ğavhu deş. G'iyına dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. ¹⁹ Rəbbe vaka sacigee İzrailib Filiştinaaşde xilyaqa qevles. G'iyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailyna g'oşunub çikana Filiştinaaşde xilyaqa qevles.

²⁰ Şamuelee eyhenbı g'ayxhı, Şaul qərq'ı'niyvalin ç'iyelqa qukkıyok'al. Mang'vee bıkırne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ıxhayke, mang'uqa taq'at axva deş. ²¹ Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen:

- Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxıyn. Zı qiyk'uyle qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'iyncad. ²² Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledın gıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ixhecen.

²³ Şaulee «Deş ikkanva» eyhe.

Cune insanaaşed zəiyfayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. ²⁴ Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba gıvk'u, urvad alyaat'u balatıy deşın gıney ha'a. ²⁵ Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa giyxhe. Manbışe man otXHun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'ananbı.

29

Filiştinaaşə Davuduk'le hoorava eyhe

¹ Filiştinaaşə gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıybişemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cigaysne gıviyxhe.

² Filiştinaaşde g'oşunbışın ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışıka əlyhəə vuxha. Davudıy cun insanarıb Akişika sacıgee yı'q'əle qöo vuxha.

³ Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan:

- İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu?

Akişee manbışıs inəxdın alidghınıy qele:

- İna İzrailıyne paççahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hıxu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyın deş.

⁴ Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişılqa qəl hav'u, eyhen:

- Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuynə cıgee axvecen. Mana dəv'eeqa immaylece, deşxheene, conbışıka sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. ⁵ İçeeşe mık'ar ha'amee,

«Şaulee aazırbışıka,

Davudeeme yits'ne aazırbışıka gyapt'ıva»,

mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor.

⁶ Akişee Davud qort'ul, eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'ınıy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'iyınyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyın deş. Ç'ak'ınbışik'lemee, ğu yugracar g'ece deşur. ⁷ Həşdiyle ğu, yugraxhınee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qıdyalesın kar hıma'a.

⁸ Davudee Akişik'le eyhen:

- Zı vasqa qarıyne yiğile, g'iyınyne yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paççahne duşmanaaşıka saç'ikkvas dəxə?

⁹ Akişee Davudus inəxdın alidghınıy qele:

- Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaik xhinne yugra qöo vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immaylece».

¹⁰ Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraaşıka miç'er çakra oza qıxha, hoora.

¹¹ Davudıy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30

Davud Amalekbıšile ğamexhena

¹ Davudıy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayiy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. ² Manbışe, maane zəiyfabıšda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ining'ulqamee manbıšın gırgınbı avqu, cokasana quvkekka.

³ Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. ⁴ Man g'acu, Davudıy cun insanar uledın nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. ⁵ Şenbışe avqu quvkiynbıšde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. ⁶ Davudun yik' qoxa eyxhe, milletın mana g'ayeqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın cone uşaxaasıqa yik' gyotxhan ıxhayke, məxüd eyhe ıxha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbılqa qiyzar. ⁷ Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn:

- Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileylığ* inyaqa alle.

Evyatareyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. ⁸ Davudee Rəbbike qiyghan:

- Zı ine şaharılqa kyophuriynbıšıqa qihna gyurxheene, avayq'aree?

Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Gixhe qihna. Ğu manbıšıqa avaq'arasdar, manbışe avquynbıb g'attivxhan haa'asınbı.

⁹ Davud cukane yixhid vəş (600) insanıka Amalekbıšıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxırmee, q'öd vəş (200) insan maacab aaxva. ¹⁰ Davudıy manasa cukasanana yoq'ud vəş (400) insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbıšıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş (200) insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbıšisse ilğeerç'es vəəxə deş. ¹¹ Çolee manbıšısqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyid xhyanıd helen. ¹² Qiyğa manbışe mang'us qooqqav'una inciliyiy q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otxuniyle qiyğa culqa qarayle. Xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə mang'vee mankilqasse gıneyid otxhun ıxha deş, xhyanıd ulyodğu eyxhe deş. ¹³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Ğu vuşune vor, nençena arı?

Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Amalekbıšde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbıšda eyxhe. Hiyyiğna zı ık'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna. ¹⁴ Şi canubulyng'a, Keretbıšde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a ı'xı', gyooxhan hav'una.

¹⁵ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Vasse zı, mane şaharbişılqa k'yophuriynbıšısqa ıkkees əxəyee?

Mane insanee eyhen:

- Ğu zı gidek'asvayiy yizde xərng'une xılyaqa qidelesva Allahılqan k'ın g'assireene, zınar ğu maqa ıkkeesda.

¹⁶ Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbişılqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Filiştğançeyiy Yahudeençe

* **30:7** 30:7 kaahinaaşın ileylığ: man kaahinaaşə tanalqa alya'ane karbıšın sa ıxha. Mane ileylıgne kumaagıka Allahna fikir vaats'a vooxhe vuxha.

geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ikkananbı ha'a vuxha. ¹⁷ Davud veriğ k'yooçuyle qiyğa, qinne yiğil exhalityqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxı, hepıxıyne yoq'ud vəş (400) mek'vung'ule ğayrı, mançe şavusseca hixu g'attixhanas əxı' deş. ¹⁸ Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa siyeek'al hee'ena. ¹⁹ Ç'ak'ınbı, k'ınınbı, gırgın dixbıyiy yişba, şenbışe cone xılelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaqqa ıxha deş. ²⁰ Davudee manbışısse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha.

²¹ Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş (200) insanısqa siyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögilqa qığeebaç'e. Davudee cosqana qabıyne insanaaşis salam hoole. ²² Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy karı'dəəne insanaaşe eyhen:

- Manbı şaka hıdyapk'ıninçil-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışıs vuççud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen.

²³ Davudeeme manbışik'le eyhen:

- De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yişin cigabı q'əra qı'ıynbıb yişde xılyaqqa quvu. ²⁴ Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı ilıyxheyee? Dəv'eeqa hark'ining'uqab, yişde karane k'ane axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan.

²⁵ Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıırne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıynıyne yiğılqameeyib† avxuna.

²⁶ Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbışin sık'ınınbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşis g'axuvu, eyhen:

- Hayna Rəbbine duşmanaaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna.

²⁷ Mang'vee man paybı g'ıxelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yat-tiree, ²⁸ Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, ²⁹ Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışısde şaharbışee, ³⁰ Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, ³¹ Xevronee vooxhenbışisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışıs.

31

Şaulıy cun dixbı habat'anbı

¹ Mane gahıl Fılıştınariy İzrailıybı siviıyxənbı. İzrailıybı, mane Fılıştınaaşıka siviıyxəne cıgeençe heepxı avayk'ananbı. İzrailıybışın xəppananbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. ² Fılıştınar Şaulneyiy mang'une dixbışde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avınadav, Malki-Şua gyabat'anbı. ³ Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğil araççe. ⁴ Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen:

- G'ılinc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbışe con g'ılincbı zak eta'a, zı demalqa gıxhxhes.

Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ılinc alyaat'u, vuc çılqa hı'ğəkkar ha'a. ⁵ Şaul

† **30:25** 30:25 g'ıynıyne yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ılıncılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacigee qek'ana. ⁶ Mane yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı.

⁷ Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural voox-hene İzrailybışik'le İzrailyna g'oşun hooxa, Şaulıy cun dixbıb hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyğal. Filiştinar qabı, manbışde cigabışee aaxva.

⁸ Qinne yiğil Filiştinar hapt'ıynbışilin karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtbı iveeke. ⁹ Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttyaaşis ı'bəədat ha'ane xaybışeeqayiy milletılqa mana xabar hivxhar haa'asdemee, manbışe Filiştinne ölkayne gırgıne surabışılqa insanar g'uxoole. ¹⁰ Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne* xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışis g'adaxbışika ı'xiyxə.

¹¹ Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Filiştinaaşe Şauluk hı'ıyn g'iyxhe. ¹² Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbışin mayıtbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtbı gyoxhxhan ha'a. ¹³ Qiyğale xhinnee manbışe, mane mayıtbışike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşeeene tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighılle yiğna sivar aqqaqqa.

---

* **31:10** 31:10 Aştoret: man dəv'əyniy şagavın byut ıxha. Kana'anaaşe, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a ıxha.

Şamuelin q'öd'esın kitab

Davuduk'le Şaul qik'uva g'iyxhe

¹ Şaul qik'uyle qiyğa, Davud Amalekbışile ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yığna axva. ² Xhebıd'esde yığıl Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. ³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Neñçene qöö?

Mane insanee eyhen:

- İzrailıyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı.

⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Maa'ad hucoona ıxha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe.

Mane insanee eyhen:

- Eskerar däv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbı hapt'ıynbı. Şaulıy cuna dix Yonatanı hapt'ıynbı.

⁵ Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan:

- Şaulıy Yonatan hapt'ıva vak'le neñçene ats'a?

⁶ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Mane gahıl nəxüdme ıxha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayiy hiyxhar. ⁷ Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkıme, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. ⁸ Mang'vee zake qiyghıniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu. ⁹ Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkkın». ¹⁰ Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, ı'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin taci yılelin lexı g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı.

¹¹ Man g'ayxhımee, Davudeeyiy cune k'anenbışe ts'its'ı'ı colyun tanalınbı qıt'axxa'a. ¹² Manbışe Şaulneme, mang'une duxayne Yonataneme, ğırgıne Rəbbine milletneme exhalılqamee ak' avqu. Manbışe gyaaşe-gyaaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ılıncıke alğav'u gyapt'ıva.

¹³ Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen:

- Ğu neñçenane vor?

Mang'vee alidghıniy qele:

- Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor.

¹⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul?

¹⁵⁻¹⁶ Ğu gik'uyna bınah val vob! Ğıcad, yığne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paççah gik'uva».

Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen:

- Hoorı, mana gik'e.

Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana.

Davud Şaulıqayiy Yonatanıqa geşşe

17 Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatanee ak'ee ina mə'niy qəpqi'.
18 Qiyğab mana «Vukuna mə'niy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a
(mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna):

19 İzrail, yiğna xəbvalla,
yiğnecab axtıne cigabışee güvk'una.
Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!

20 Filiştinaaşın içeer şadmeebaxhecenva,
Sunnat hıdyav'uyınbışde içeeşe bayrambı hıma'acenva.

İn Gatee ats'axhxhıma'a,
Aşkelonne şahrabışee mançına hımaa'a.

21 Gilboayn suvabı,
Şolqa çiyiy gyoğiy hasre mexhecen,
Vuşde q'adaalybışee hasre şagavid ılymaylecen.
Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu,
maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu*.

22 Gyapt'ıynbışde ebake,
gucnanbışde tanıke,
Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy,
Şaulunıd g'ilinc idyats'ı qadaylen deşdiy.

23 Şauliy Yonatan,
şu üç'übnang'a manimee vukkananbı,
yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş.
Şu q'aacirileb ek'ınbı,
Aslanaaşileb gucukanbı vuxha.

24 İzrailin içeer, Şaulneme gyaaş!
Mang'vee şolqa ç'ərəxən,
gıranın tanalinbınıyxhe alya'anbı.
Tanalinçılqad k'ınəğəyken karbınıyxhe qa'anbı.

25 Siç'ookkane cıgee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!
Yonatan şene axtıne tepabışıl qik'u.

26 Yızda çoc Yonatan, yiğneme yızın yik' gyotxhan.
Ğu yızdeme, geer gıranra ıxha.
Yiğın zı ikkiykınıy,
yedar vukkiykınıy zı ooqaniy aqqaqqa.

27 Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı!
Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2

Davduke paççah ha'a

1 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan:
– Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene?
Rəbbe eyhen:

* 1:21 1:21 Q'ış qıdyadğu: Duşmanın g'ilinc hitighnecenva, avaala g'alxanbı dəv'əysınbı xhinne qa'ang'a, mançılqa q'ış qadağva ıxha.

- Hak'ne.
 Davudee qiyghanan:
 - Nyaqane hak'ne?
 Rəbbe eyhen:
 - Xevroneeqa.

² Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer.
³ Davudee cukan insanarıb cone xizanbışika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbışee manbışis aaxvasın cigabı hele. ⁴ Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılina paççah ha'a.

Maa'ad Davuduk'le uvhume, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva, ⁵ Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

- Maane milletılqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbe şos xayir-düə hevlecen, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. ⁶ Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. ⁷ Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xıleppi avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake hı'ı».

Şaulna dix İşboşet İzrailyna paççah ıxha

⁸ Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ıxha. ⁹ Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabışee vooxhene insanaaşde – gırgıne İzrailyna paççah ha'a.

¹⁰ Şaulne duxayqa, İşboşetıqa, İzrailyna paççah ıxhayng'a yoq'ts'al (40) senniy vod. Mang'una paççahıyvala q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha. ¹¹ Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahıyvala yıghılle sennayıy yıxhıble vazna hav'u.

İzrailnayıy Yahudayna däv'ə

¹² Yiğbışde sa yiğıl Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. ¹³ Tseruya donane zəiyfayna* dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qıgeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar.

¹⁴ Avneree Yoavık'le eyhen:

- Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen.

Yoaveeyid eyhen:

- Havaasre saç'ivkvecen.

¹⁵ Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqi'mee, yits'ıq'vayre (12) insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. ¹⁶ Manbışe sana-sanarbı vuk'ulbışike avqu, g'ilıncbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançıl-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurımva (*G'ilıncbışın çol*) eyhe.

¹⁷ Mane yiğıl ma'ad geed it'umın saç'ikkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşis maa'ab avub avxu.

¹⁸ Tseruya donane zəiyfayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ıxha.

* **2:13** 2:13 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

19 Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqı qihna girxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, ²⁰ Avner yı'q'əlqa ilyakkı, eyhen:

- Asahel, ğune vor?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, zı vorna.

²¹ Avnerıe mang'uk'le eyhen:

- Yiĝne saĝıqı, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe.

Asaheleemee Avnerıke xıl ts'its'a'a vuxha deş.

²² Avnerıe, Asahelik'le meed eyhen:

- Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyĝa zı yiĝne çoçune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas?

²³ Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avnerıe cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd ı'xiyxə, cık'rı† mang'une yı'q'ək cıga hı'ı qıĝeç'e. Asahel qukkyorkul cıgeecar qek'ana. Mançile qiyĝa Asahel qik'uyne cigaysse ı'lĝən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ıĝeebaç'e vuxha deş. ²⁴ Yoavıy Avışay Avnerıqı qihna g'adaaxhvan. Verıĝ k'yooçemee, manbı qabı hıviyxharanbı Gıveonne sahrayne yəqqı'lyne Gıahne ögılyne Ammava eyhene tepalqa. ²⁵ Benyamınaaşınbı Avnerne hıqıy-alla savayle. Qiyĝab apk'ın, sa tepayne q'omaqa ıqeepç'ı, maayıb ulyoozaranbı. ²⁶ Avnerıe ts'ırıka Yoavık'le eyhen:

- Şi mısılqameene g'ılncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dışdıy, nekke qiyĝa yugdacad ixhes deş? Ğu yiĝne insanaaşık'le mısane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va?

²⁷ Yoavee eyhen:

- Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ğu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqı qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbınıy.

²⁸ Qiyĝa Yoavee şeypur əlüvxümee, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailıyışıqı qihna gyapk'iy ç'əvə'an, manbışıka sayıb sıç'ookka deş.

²⁹ Avnerıy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ıĝeepç'ı, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hıviyxhar. ³⁰ Yoavee, Avnerıqı qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ılymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ĝayrı Davudne insanaaşıke yits'ıyüç'ər (19) insan hıyxhar deşiy.

³¹ Davudne insanaaşemee, Benyamınaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşe yixhts'al (360) insan gek'a. ³² Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşee xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hıviyxhar.

3

¹ Şaulneyiy Davudne nasılen səvxı'y xılıyda ts'its'exhe. Vaxt apk'iniyette, Davudne nasılana guc hexxooxhe, Şaulneme nasılana k'ıl qooxhe vuxha.

Davudun dixbı

² Xevronee Davudus dixbı vooxhe.

Ts'erriyna dix İzre'elyĝançene Axinoamee uxuna Amnon ıxha.

³ Q'ör'esda Karmelyĝançene Navalne sip'iree Avıgılee uxuna Kilav ıxha.

Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha.

† 2:23 2:23 Cık'rı: man cık'rı yı'q'ələd ek'ı ıxha.

⁴ Yoq'ur'esda Haggitee uxuna Adoniya,
xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya,
⁵ yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha.
Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha.

Avner Davudne suralqa ilğeç'e

⁶ Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha. ⁷ Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen:

- Nya'a ğu, yizde dekkıne caariyeyka g'ilexha?

⁸ İşboşetne mane cuvabıke Avnerıs geeb qəl vuxha, eyhen:

- Nya'a zı vas, Yahudaabişın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'iyna yiğiniy yiğne dekkıne Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xıyaqa quvu deş. Ğu həşde mane zəiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyxhe! ⁹ Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'ın g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! ¹⁰ Zı paççahıyvala Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailynayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee*, paççah ixhes.

¹¹ İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Avnerile qəyq'ən ıxhayke, mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva. ¹² Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- İn cıga şavunne vod? Qora, zınayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın.

¹³ Davudee eyhen:

- Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa ı'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle.

¹⁴ Davudee, İşboşetısqa Şaulne dixesqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- Zı vəş sunnat hıdı'ına Fılıştınğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yızda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e.

¹⁵ İşboşetee, insan g'axuvu, zəiyfa adamiysse Layişne dixesse Paltıelsee g'ayşes ileeka. ¹⁶ Məng'i'na adamiy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen:

- Yı'q'əlqa sak'le.

Manar siyk'alna. ¹⁷ Avner İzrailıyne ağsaqqalaaşika yuşanxha, eyhen:

- Şos mısa ıkkannaniy vor, Davuduke şos paççah ha'as! ¹⁸ Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dişdiy uvhu: «Zı Yizde nukarne Davudne xıleka, İzrail Fılıştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaaşine xılençe g'attivxhan haa'as».

¹⁹ Avnerree man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qiyğa İzrailıyneyiy Benyamınaaşde yik'eençe ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. ²⁰ Xevroneeqa, Avnerıka sacıgee Davudusqa g'ayre (20) insan arayle. Davudee, Avnerısiy cune insanaaşis otXHun-ulyodğiy hele.

²¹ Avnerree Davuduk'le eyhen:

- Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yizde xəring'usqa, paççahısqa, saa'as. Ğunar manbışika cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e.

Məxüd ıxha Davudee Avner vuççud hidi'ı g'ekkana.

* **3:10** 3:10 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailına nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailına nekke canubulına vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

Yoavee Avner gek'a

²² Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika däv'eençe sark'il eyxhe. Manbişe mebinbişike g'ayşuyn geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'in eyxhe. Davudee, Avner vuçud hidi'ı, g'aykkı ıxha. ²³ Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen:

- Nerna dix Avneriy arı. Paççahee mang'uk vuçud hidi'ı, g'aykkına.

²⁴ Yoav, paçcahne k'anyaqa qarı, eyhen:

- Ğu hı'ıyn kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avneriy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'inna. ²⁵ Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işı ats'axhshesvacar arı ıxha.

²⁶ Yoav Davudusse qıgeç'umee, mang'vee Avnerıqa qihna cun insanar g'uxooole. Manbişer Avner Sira eyhene kahrızısse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. ²⁷ Avner Xevronqa sak'ımee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ilincıqa ı'xı', gek'ana.

²⁸ Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen:

- Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yizde ölkal bınah aaxvas deş. ²⁹ Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanılqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşika gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ilincıke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

³⁰ Yoaveeyiy cune çocoe Avişayee Avner gek'ana. Manbişe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne däv'ee gik'uyñıl-alla gek'a.

³¹ Qiyğa Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşık'le eyhen:

- Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnernemee gyaaşe.

Avner qıkkek'ane mıghırıqa qihna vuc paçcah Davud ayk'an. ³² Avner Xevronee k'eyxha. Paçcah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee milletid geşşen. ³³ Paçcah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu:

Avner məxür, g'eliqqa huvu, gik'as dexheyiy.

³⁴ Yiğın xıleppi ayt'il ıxha deş,

G'elybışısıb zincır üvxü vuxha deş.

Ğu sixnareşine ögil qukkyoyk'alan xhinne qukkyork'ul.

Manva uvhumee, millet meed Avnernemee geşşen.

³⁵ Qiyğa manbişın gırgınbı abı, Davudee, exha qixhesse, kar oxhrecenva mana ittunçıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'in g'assır, eyhen:

- Veriğ k'yooçesse, yizde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen!

³⁶ Milletık'le paçcahee ha'an g'acu, man gırgın manbişde yik'eençe eyxhe. Paçcahee ha'an gırgıncad milletis ikkiykanan. ³⁷ Mane yiğıl gırgıne milletık'leyiy gırgıne İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paçcahee gidek'u ıxhay. ³⁸ Paçcahee cune insanaaşık'le eyhen:

- G'iyna İzrailee xərna, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a dişde? ³⁹ G'iyna zı g'əyxi'na paçcahır ixheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avişay, zale nımee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'ı helecen!

4

İşboşet gek'ana

¹ Şaulne duxayk'le İşboşetık'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. ² Şaulne duxayqa İşboşetıqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha. ³ Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyinye yiğılqameeyib* manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva.

⁴ (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğançe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xılənçe g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.)

⁵ İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. ⁶⁻⁷ İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'in, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'ananbı. ⁸ İşboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paççahık'le eyhen:

- İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulsniy ğu gik'as ıkkən. G'iyına Rəbbe, yişde xəring'ul - paççahıl-alla Şaulukeyiy cune nasılıke in hı'ı, qəl qığavhu.

⁹⁻¹¹ Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbışis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdın alidghıniy qele:

- Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançil-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'vee zas abıyne xabarın mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karı'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'ı, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'ı g'alyaa'aye? Zı gırğınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbılqan k'in ixhen məxdın kar ixhes deş!

¹² Davudee cune insanaaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gya-bat'anbı. Qiyğad manbışın g'elybıyiy xıleppı gyatxı, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5

Davuduke bıırne İzrailyna paççah eyxhe

¹ İzrailin gırğın nasılı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe:
- Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob. ² Şenke yişda paççah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes.

* **4:3** 4:3 g'iyinye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

³ İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paççah Davudne k'anyaqa abayle. Paççahee maa'ad Rəbbine ögil manbışika cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailyna paççah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva.

⁴ Davud paççah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al (30) senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahiyvalla haa'a. ⁵ Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayiy yixhıble vazna paççahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıırne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebillle (33) senna paççahiyvalla hav'u.

Davudee İyerusalim avqaaqqa

⁶ Paççahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'ın, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen:

- Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nbışisser, k'aanbışisser ğu inençe g'e'eşşes əxəsda.

Manbışısqa məxüd qöö ixha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁷ Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. ⁸ Davudee mane yiğil eyhen:

- Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ılğeç'u goracen. Məxüb şu Davud g'imece eyxhene «bı'rq'ı'nbışileyiy k'aanbışile» ğameepxes.

Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş».

⁹ Davud mane g'aleecar axva, mançil-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. ¹⁰ Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ixhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha.

¹¹ Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alya'a. ¹² Manke Davuduk'le ats'axhhen, Rəbbe vuc İzrailyna paççah hı'ı, cuna paççahiyvallab axtı qav'u.

Davudun mansa dixbi

¹³ Davud Xevronğançe İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebi haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa. ¹⁴ Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbişin do bı inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, ¹⁵ İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, ¹⁶ Elişama, Elyada, Elifelet.

Davud Filiştinaaşile ğamexhe

¹⁷ Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paççah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğu. Manke manbışin gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxhamee, yı'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. ¹⁸ Filiştinarıb Refaimne q'adaalılqa qabı, maa'ab aaxva. ¹⁹ Davudee Rəbbike qiyghanan:

- Zı Filiştinaaşika səyxene? Ğu manbı yizde xılyaqa qevlesinbine?

Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xılyaqa qıdevu g'alepçes deş.

²⁰ Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyapt'ı, eyhen:

- Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u.

Mançil-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (*ot'al-oxal ha'ana iyeyiy*) giyxhe. ²¹ Filiştinar heepxı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkekkanbı.

22 Filiştinar meeb Refaimne q'adaalilqa abı, maa'ad çadırı bı giyxə.
 23 Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen:
 – Ts'erriykecar manbışde ögilqa qıgmeç'e. Yı'q'əle apk'ın, totan yivarnane surale manbışilqa k'yoohre. 24 Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğilmee, ğu zaara ı'ğiykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahıl Rəbb yiğne ögil əlyhəəs.
 25 Davudee girgın, Rəbbee cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a ıxha.

6

Davudee Rəbbina q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a

1 Davudee İzrailığançe meer yugna, siyxənə xhebts'al aazır (30 000) insan g'əyxı', saa'a. 2 Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye* qavaalesva, cune insanaaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyl vuxha. Mane q'utyel oo keruvar† ıxha. Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaaşil oo vuxha. 3 Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaançe qığaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbışe Uzzayeeyiy Axioyee he'ekka ıxha. 4 Manbışe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an. 5 Davudur, girgın İzrailin milletıd giranne osake hı'ıyn t'ampırbı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı.

6 Naxonne attayle ı'lğəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. 7 Rəbbina Uzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar ı'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a.

8 Davudus, Rəbbee Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'ıyniye yiğlid‡ Perets-Uzza (*Uzzayn qik'uy*) vod.

9 Mane yiğıl Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen:

– Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye?

10 Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş. Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. 11 Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbee Oved-Edomusub, mang'une xizanısıb yugna barakat hoole.

12 Paççah Davudulqa «Rəbbee Oved-Edomne xizanıb, mang'une girgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. 13 Rəbbina q'utye haaqqanbışe yixhnəqqees g'el qıttumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a. 14 Davudee katanıken ileylığ§ ali'ı, Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. 15 Davuduka sacigee girgıne İzrailıne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur ı'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha.

16 Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekkamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a.

* **6:2** 6:2 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrıbnıy havacənbı. † **6:2** 6:2 Keruvar: xılıbınan malaaikar vod. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'ınəəğəyken keruv ıxha. ‡ **6:8** 6:8 g'ıyniye yiğlid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassəncad gahbı eyhe ıxha. § **6:14** 6:14 Katanıken ileylığ: kaahinaşe tanalqa alya'an kar ıxha.

¹⁷ Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançinemee g'üvxüyne çadrene ab, çisva qav'uyne cigeeqa giviyyhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. ¹⁸ Davudee q'urbanbı alli'iyile qiyğa, milletis, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyule xayir-düə hoole. ¹⁹ Qiyğa mang'vee İzrailyne milletne adameeşisib, yadaaşisib girgıng'uscab sa gıney, sık'ının çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb girgınbı xaybışeeqa siviyy'al.

²⁰ Davud cune xaabınbışis xayir-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qıgeyç'u, eyhen:

- İzrailyne paççahee g'iyna vuceecar-vuc nəxür haguna! Mana cune insanaaşineyiy cune g'ulluxçiy içeeşine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha.

²¹ Davudee Mikalık'le eyhen:

- Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiğne dekkıneyiy mang'une bıkrne nasilene cige g'əyxı', Cune milletis, İzrailybışis, xərna hı'ı. Zı inçile qiyğar Rəbbine ögil şadxhesda. ²² Zı yizde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as.

²³ Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiğılqamee uşax eyxhe deş.

7

Allahee Davudus cuvab hele

¹ Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşike macal hele. ² Mane gahıl paççahee Natan donane peyğambarık'le eyhen:

- İlekke, zı sidırne giranne yiveke ali'iyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadiree* vob.

³ Natanee paççahık'le eyhen:

- Rəbb vaka vor, hoora yiğne yik'eedın he'e.

⁴ Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe:

⁵ - Hark'ın yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inıd eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zası xav alya'as? ⁶ İzrailybı Misirğançe qıgav'uyne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yizde çadiree axu. ⁷ Zı girgıne gahbışilycar İzrailyne milletıka sacıgee i'ğiykır. Zı mısacad İzrailyne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sidrıke xav ale'e“».

⁸ Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inıd eyhe: «Zı ğu vəq'əbı uxhiyxhane cigabışeeñçe qarı, vake İzrailis xərna hı'ı. ⁹ Ğu hark'ınne girgıne cigabışee, Zı vaka ıxha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiğın do menne qıvaats'iyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. ¹⁰⁻¹¹ G'iyniyke şaqa cone cigabışee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe i'ğviykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailynemee sa ciga qa'as. Zı haakimar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuyng'a, qəlnane insanaaşee manbı hooç'an-g'ooç'ananbıniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xılence rəhətiyvalla hevles.

* **7:2** 7:2 çadır: inyaa Allahne muq'addasne çadirene hək'ee eyhe. İzrailybı, Misirğançe qıgeepç'iyile qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışee mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yıq'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailybışee Allahs q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbıniy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahılıb mana İyerusalimeeniyy vob.

Vake g'abıynbı paççahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. ¹² Yiğna i'mı'r ç'övuvxhamee, ğunar yiğne dekkaaşısqa ark'inmee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zı mang'una paççahıyvalıa it'umba haa'as. ¹³ Mang'vee Yizde doıyulyun xav alya'as. Zınab mang'una paççahıyvalıa ğırgıne ğahbışıs it'umaa'asda. ¹⁴ Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yızdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaaşıs caza hoolena xhinnena, caza hevles. ¹⁵ Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalıa, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. ¹⁶ Zı məxüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paççahıyvalıab ğırgıne ğahbışıs vuxhes. Yiğna paççahıyvalına taxtıb ğırgıne ğahbışıscaıb vake g'abıynbışısne vuxhes».

¹⁷ Natanee ğırgın Allahee ğaguyn Davudus yuşan ha'an.

Davudna düə

¹⁸ Paççah Davud Allahne çadıreeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil ğyu'ur eyhen:
- Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yızda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? ¹⁹ Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manıd k'ılda qadı, Ğu zake g'abıynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inıd insanaaşınemee i'brat ixhes.

²⁰ Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! ²¹ Ğu in ğırgın ç'ak'ın işbı, Yiğne cuvabnemee, Vas ıkkənəxüd zak'le ğagvasdemee hı'ı.

²² Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışıka g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda. ²³ Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medın millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattivxhan hav'u. Yiğın do ats'axhxecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı ğagu, ç'ak'ın işbı g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbıyiy manbışın allahbı g'e'epşi. ²⁴ ğırgıne ğahbışıs Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha.

²⁵ Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbışıs huvuyn cuvab həməxüd he'e, ğırgıne ğahbışıs axvecen. ğırgınıd hasre Ğu eyhəxüd ixhecen. ²⁶ Hasre insanaaşe «Xəəna Ğ'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do ğırgıne ğahbışıs axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen.

²⁷ Xəəna Ğ'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le ğagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u. ²⁸ Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. ²⁹ ğırgıne ğahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayirdüə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yızde nasilen Yiğne xayir-düəyka ğırgıne ğahbışısda xayir-düə alept'ecen!

8

Davud İzrailyne duşmanaaşile ğamexhena

¹ Mançile qiyğa Davud Fılıştınaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xilençe Meteg-Ammahıb g'ooşena.

² Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baagıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'ıbı qele giviyğal.

³ Tsovayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın ciga meed cune xılyaqqa alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. ⁴ Davudee Hadadezerna aazırıy yighıd vəş (1 700) balkanılyna, g'ad aazırır (20 000) hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'iyne balkanaaşınid g'elin damarbı gyatxas ilekka.

⁵ Damask vooxhen Arambı Tsovayne paççahıs Hadadezeris kumagıs abımee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır (22 000) insan gek'a. ⁶ Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'ıbı qele giviyğal. Davud nyaqa hark'ıneeeyir, Rəbbee mana ğama'ananiy.

⁷ Mang'vee Hadadezerine insanaaşın k'inəəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalimqa qadayle. ⁸ Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbişeençe geed yez adayle.

⁹ Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne ğırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. ¹⁰ Hadadezeree hammaşee Toika döv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayir mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'inəəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle.

¹¹ Paççah Davudee in cus adıyn k'inəəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbişike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar. ¹² Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Filiştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerissed g'ayşuyn karbıd Rəbbis g'iysar.

¹³ Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'imoled aazır (18 000) insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almee, mana ğırgıng'uk'le ats'axhxhena. ¹⁴ Edomne ğırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'ıyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ıneeeyir Rəbbee mana ğama'ananiy.

Davudee gyuvxhiyn ç'ak'ınbı

¹⁵ Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, ğırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. ¹⁶ Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. ¹⁷ Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ıxha. ¹⁸ Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda* xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9

Davudee Mefiboşetis yugvalla haa'a

¹ Davudee eyhen:

– Şaulne nasıləna üç'ürə axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as.

* **8:18** 8:18 Keretbiyiy Peletbi: ine milletne insanaaşe paççahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha.

² Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Tsiva ğune vor?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, yizda xərna, zı vorna.

³ Paççahee eyhen:

- Şaulne nasileençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy?

Tsivee paççahıs alidghınıy qele:

- Ho'o, Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor.

⁴ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

- Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna.

⁵ Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a.

⁶ Şaulna neva, Yonanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an:

- Mefiboşet!

Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghınıy qele. ⁷ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Qı'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatannemee, zı vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əsde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbışil yizde sufranile otxhuniy oxhanas.

⁸ Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen:

- Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qivk'une xvaana haa'a?

⁹ Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen:

- Şaulınıy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. ¹⁰ Yiğne xəring'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbışeyiy yiğne nukaraaşə mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbışil yizde sufranile kar oxhanas.

(Tsivayqa yitsıxhvayre (15) dixiy g'ayrer (20) nukar vor.) ¹¹ Tsivee paççahık'le eyhen:

- Yizda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın.

Mefiboşetee, paççahne dixbışde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ıxha.

¹² Mefiboşetıqa sa k'ınna Mika donana dix ıxha. Tsivayne xaabın gırgınbı Mefiboşetin nukarar vuxha. ¹³ Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10

Davud Ammonbışileiy Arambışile ğamexhe

¹ Sabara gahile Ammonbışda paççah qek'a. Mang'une cige paççah mang'una dix Xanun eyxhe.

² Davudee eyhen:

- Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dıxes Xanunus yugvalla haa'as.

Davudee cun insana Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkis baş-sağlığıvalla hevles g'uxoole. Davudun insana Ammonne ölkeeqa qabı hipxırmee, ³ Ammonbışde ç'ak'ınbışe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen:

- Vak'le həməxüdməde ats'a, Davudee baş-sağlığıvalla hevles insana yiğne dekkis hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insana şahar uleke alğaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəkar haa'as g'axuvu!

⁴ Xanunee Davudun insana avqu, manbışın saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'iyın karbıd avğançe giviy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manrı cone xaybışeeqa yəqqı'l haa'a. ⁵ Man kar Davudus yuşan hı'imee, manrı naşvalın habat'ava, Davudee manbışde ögilqa insana g'uxoole. Paççahee eyhen:

- Saqqalrı aleesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le.

⁶ Ammonbışik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbışe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigee Arambışike cos g'ad aazır (20 000) hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insana g'uxoole. Manbışe Maaka eyhene cigayna paççah aazırne (1 000) insanıka, sayır Tov eyhene cigeeñçe yits'ıq'vəd aazır (12 000) insan qoyt'al.

⁷ Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. ⁸ Ammonrı qığeeç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınrı xhinne giviyk'an. Tsovayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşıka qığeeç'ı, g'ab curayba ulyoozar.

⁹ Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyiy yı'q'əle duşmanar gipk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailyne gırgıne g'oşunuke yugun gəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa giviyk'an. ¹⁰ Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avişay xərna gıxhxı, manrı Ammonbışde ögiyl giviyk'an. ¹¹ Yoavee Avişayık'le eyhen:

- Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonrı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. ¹² Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharışdemee, yişde adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neniyy yugda qöo, man he'ecen.

¹³ Yoaviyy mang'una g'oşun Arambışıka sıç'ookka gibğilmee, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanrı. ¹⁴ Ammonbışik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avişayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışıkan saç'ıvkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalımqa siyk'al.

¹⁵ Arambışik'le co İzrailybışile avub aaxva g'avcumee, manrı sacigeeqa savayle. ¹⁶ Manbışde paççahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı dəv'eeqa qığaa'a. Manrıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacigee Xelam eyhene şahareeqa abayle.

¹⁷ Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailybı sav'u, İordanne damayle ilğeeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva giviyk'an. ¹⁸ Arambı İzrailybışde ögiyle heebaxanrı. Davudee Arambışda yighıd vəş (700) dəv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır (40 000) balkanıl alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'xı' maacar gek'ana. ¹⁹ Hadadezerne xilek avubne paççaahaşık'le con gırgınrı İzrailybışis avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailybışıkana dəv'ə ç'əv hav'u, manbışis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanrı Ammonbışis kumagrı ha'as.

11

Davudiy Bat-Şeva

¹ Yuxhxhan qadımee, paçcahar däv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşikayiy gırgıne İzrailyne g'oşunuka däv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışikın hı'l, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva.

² Sa yığıl exheeçana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paçcahaaşine sarayne daxalqa ilqeq'u maa'ar iykar giyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha.

³ Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen:

– Mana zəiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor.

⁴ Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'i'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ıxha. Davud məng'i'ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa siyk'al. ⁵ Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes.

⁶ Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen:

– Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axile.

Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. ⁷ Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, däv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan. ⁸ Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen:

– Xaaqa hoora, sık'ırıra g'alixhe.

Uriy paçcahne sarayeençe qıgeç'umee, paçcahee yı'q'əle mang'us pay g'uxoole. ⁹ Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paçcahne manesa nukaraaşika sacigee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. ¹⁰ Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'ın deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan:

– Nya'a, ğu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın?

¹¹ Uriyee Davuduk'le eyhen:

– Allahıka mugavilenana q'utye*, İzrailybı, Yahuder çadırbışee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'ın otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqaniy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı məxdın kar mısacad ha'as deş.

¹² Davudee Uriyk'le eyhen:

– Ğu g'iynar inyaa axve, zı ğu g'iyqa yəqqı'l ha'asda.

Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyerusalim axva. ¹³ Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paçcahısse exheeçana qıgeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilyneçar cıgeeqa, paçcahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş.

¹⁴ Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavısqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. ¹⁵ Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ə əəne cıgeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana i'xı' gik'ecen».

¹⁶ Yoavee şahar hıqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançil-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. ¹⁷ Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva, şaharıkə g'aqa qıgeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı,

* **11:11** 11:11 Allahıka mugavilenana q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrbinıy havacenbı.

habat'anbişde yı'q'nee Q'etbişda eyxhena Uriyer ıxhana. ¹⁸ Yoavee Davudne k'anyaqa döv'ə nəxübiy ilğevç'uva xabar ana insan g'ixele.

¹⁹ Mang'vee xabar ana g'ixelene insanıs xət qa'an:

- Ğu döv'əyne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexhemee, ²⁰ paççahıs sayıb mançike qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu səvxəsva şaharısqa manimee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dişdiy, manbişe cabırbişile vukbı ahas ıxhay? ²¹ Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabırile dişdiy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manimee cabırbişisqa k'ane qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, Ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer qik'una».

²² Xabar ana ı'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. ²³ Xabar ana ariyne insanee Davuduk'le eyhen:

- Şen insanar şalqa k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharıke g'aqa qığəepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışisqamee yı'q'əlqa g'ee'epşiyınbı. ²⁴ Vukbı ayhenbişee cabırbişile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğ'u, paççahne eskeraaşike habat'anbıb vuxhayınbı. Yiğna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una.

²⁵ Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen:

- Yoavık'le eyhe: «Mançil-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın inasena geer gik'u. Həşdiyle guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohe, mana hı'ğəəkar hee'e». Məxüd Ğu Yoavıs yik'ıbı hele.

²⁶ Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa. ²⁷ Ak' ç'əvuvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qiyelee'e. Məng'i'ke cus xhunaşşe hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12

Natan peyğambaree Davuduk'le cuna bınah eyhe

¹ Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe:

- Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbişda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. ² Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. ³ Kar deşdang'uqamee alivşu xəp qaa'ane vughulyne bederile Ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacıgee xəp qaa'a vuxha. Mançin mang'une xılənçe kar oyxhan ıxha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ıxha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cigee vuxha. ⁴ Sayəqees karnane insanısqa menne cigabişeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə ariyne mihmannemee otXHuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviykkanna. Mang'vee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə ariyne mihmanıs otXHuniy ha'a.

⁵ Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ıxhen, man hı'iyne insanıs qik'uyud avaak'a.

⁶ Rəhi'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederıl-alla yoq'nəqees geed kar qeles.

⁷ Natanee Davuduk'le eyhen:

- Mana insan Ğu vorna! İzrailıyne Allahee Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı Ğu Şaulne xılənçe g'attixhan hı'ı. ⁸ Zı

vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibişeeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbi huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınniy. ⁹ Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qöona iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ilıncıqqa huvu. Ğu mana Ammonbişde xıleka gik'u. ¹⁰ G'iyniyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ilınc əq'əna qixhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşşe hey'ı». ¹¹ Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbişisqacad qaqqas alıkkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas. ¹² Ğu man kar dyugulenda hı'ı, Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl gırgıne İzrailıbişde ulene ögil ha'as alıkkas».

¹³ Davudee Natanık'le eyhen:

- Zı Rəbbine ögil bınah hav'u.

Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen:

- Rəbbe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. ¹⁴ Ğu məxdın kar hı'ıyle qiyğa, Rəbbine duşmanaaşisser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. Mançil-allar vake ıxhana dix qik'asda, axvas deş.

Davudna Bat-Şevaykena dix qek'a

¹⁵ Mançile qiyğa Natan cune xaaqa siyk'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşseyken ıxha. ¹⁶ Davudee uşaxnemee Allahıs düə haa'a. Mana sivacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a. ¹⁷ Sarayn ağsaqqalar mana ç'ieyle oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karıd oyxhan deş.

¹⁸ Yıghıd'esde yiğıl uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışisqa məxüdü qayle:

- Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alixxhı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdüne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a.

¹⁹ Davuduk'le cune nukaraaşə ğud-ğud haa'a g'avxhume, uşax qik'uva ats'axxhen. Mang'vee manbışike «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe.

²⁰ Man g'ayxhı, Davud ç'ieyle oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalinbid badal hı'ı, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan.

²¹ Nukaraaşə mang'uke qiyghanan:

- Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sivacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan girğıl?

²² Davudee manbışis inəxdın alidghıniy qele:

- Uşax üç'ürnang'a, zı sivacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. ²³ Həşde uşax qik'uyne, zı nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'ılas deş, zı mang'usqa əlyhəəs.

Sileyman yedike eyxhe

²⁴ Qiyğa Davudee xhunaşseys Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ilexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan. ²⁵ Mang'vee maqa Natan

peyğambar g'ixele, mangv'eeyid uşaxın do Yedidiyah (*Rəbbis ıkkanna*) giyxhe.

Davudee Rabba avqaaqqa

²⁶ Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paççahna g'ala avqaaqqa. ²⁷ Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole:

– Şi Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbişe xhyan havacen cigabı aqqı. ²⁸ Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles.

²⁹ Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqana. ³⁰ Mang'vee manbişde paççahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çina yı'q'vaalab sa talant* vuxha. Mançine hiqiy-allançed gıranın g'ayebiyiy gitk'in. Davudee mane şahareençe geed gıranın kar qığa'a. ³¹ Mane şahareedin millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yivayne kılınqıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbişisqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbişde gırgine şaharbişik man hı'iyle qiyğa, qığeç'u cune g'oşunuka İyerusalimqa ayk'an.

13

Amnoniy Tamar

¹ Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dixes Amnonus mana Tamar* yikkiykan. ² Amnonus cuna duvuxna yiçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ık'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus məng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöo ıxha.

³ Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şimayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. ⁴ Yonadavee Amnonuk'le eyhen:

– Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan!

Amnonee mang'uk'le eyhen:

– Zas yizde çocuna Avşalomna yiçu Tamar yikkan.

⁵ Yonadavee mang'uk'le eyhen:

– Tyuleeqa k'iç'u, ğucar ğu ık'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otXHuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, məng'ı'ne xılənçe kar oxhanas».

⁶ Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahık'le eyhen:

– Hucoona ixhes, yızda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xılənçe oxhanas.

⁷ Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen:

– Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e.

⁸ Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alirxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. ⁹ Qiyğa məng'ee tava

* **12:30** 12:30 Sa talant: 34 kilelqa ələən ıxha.

* **13:1** 13:1 İne kitabee ilyaake 3:1-3.

alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykandeş. Amnonee eyhen:

- Hasre gırgınbı zasse qıǵeepç'ecen.

Gırgınbı mang'usse qıǵeebaç'enbı. ¹⁰ Amnonee Tamarık'le eyhen:

- Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiǵne xılençe alyaat'u oxhanasın.

Tamare çocusva hı'ıyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka.

¹¹ Kokaybı Amnonee oxhneceva cusqana qıkkekkamee, Amnon Tamarık at'ırq'ın eyhen:

- Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe.

¹² Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş çoc, yızın do qıǵmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbıdeşxhe. Məxbına beynyavavalla hımaa'a. ¹³ Məxdıne doyuka zı nyaqana yixhes? Yiǵnıd İzrailee beynyavava do qıǵeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhesdeş.

¹⁴ Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, məng'ı'ka g'ilexhana. ¹⁵ Mançile qiyǵa Amnonuk'le Tamar g'imeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'imeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe.

¹⁶ Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a.

Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydiyxhı, ¹⁷ cuna nukar qort'ul eyhen:

- İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e!

¹⁸ Nukareeyir içiy g'aqa qıǵeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paççahne adamiys hidyapk'inne yişbişe alyaa'ı xha. ¹⁹ Tamaree vuk'lelqa yı'q k'yaa'a. Qiyǵad tanalın gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyeek'anna.

²⁰ Çocee Avşalomée məng'ı'kle eyhen:

- Vaka, yiǵna çoc Amnonne g'alırxhu? Yiçu, həşde nıq' qıǵmayhe, mana yiǵna çoc vorna. Man ixhayn yik'eeqa ikmekka.

Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'vee daǵerçuna xhinne eexva.

²¹ Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlın əq'əna.

²² Avşalomée Amnonuk'le yugunud pısınud cuvab eyhedeş. Mang'vee yiçu mıc hey'ı, məng'ı'ka g'alırxhuynçıl-alla Avşalomuk'le Amnon g'imeece ixha.

Avşalomée Amnon gek'a

²³ Ooǵançe q'ölle sen ilǵeç'uyle qiyǵa, Efrayim eyhene şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomée vəq'əbı qoşşar eyxhe. Avşalomus paççahın gırgın dixbı maqa otxhun-ulyoǵas qoot'ılas vukkiykan. ²⁴ Mana paççahısqa arı, eyhen:

- G'iyna zı, yiǵne nukaree, vəq'əbı qoşşar. Hucoona ixhes, g'iyna paççahey cun insanar zasqa savaale.

²⁵ Paççahee Avşalomuk'le eyhen:

- De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras.

Avşalomée mana nimee ittunçıl aqqeyir, paççah maqa arayledeş. Paççahee Avşalomus xayir-düəyib huvu, mana yəqqı'l araççe.

²⁶ Avşalomée meed eyhen:

- Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle.

Paççahee mang'uke qiyghanan:

- Nişisne mana şoka ıkkekka?

²⁷ Avşalomee xıl ts'its'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dixbı mang'uka g'uxoolenbı.

²⁸ Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a:

- İlyaake Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeval!» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe!

²⁹ Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'xiyxən. Paççahne dixbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atiraaşılqa aleerxi, mançe heebaxanbı. ³⁰ Manbı yəqqənanang'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar:

- Avşalomee paççahın gırgın dixbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürre g'alerçu deş.

³¹ Paççah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. ³² Davudne çocune Şimayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe:

- Yizde xəring'usqa həməxüd qımaylecen, cune dixbışın gırgınbıniyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fikir cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas aliykkıyne yığile vuxha. ³³ Hasre yizde xəring'un paççahın gırgın cun dixbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u.

³⁴ Avşalomme hixu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. ³⁵ Yonadavee paççahık'le eyhen:

- Haane paççahın dixbı qöövub! Zı, yığne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen.

³⁶ Mang'vee cuvab uvhu g'attirxhinmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paççahın dixbı ikkeebaç'e. Paççahır gırgın cun insanarıb hülöübəxə gyaaşe giviyğal. ³⁷⁻³⁸ Davudee yığs-yığs dixes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hixu Geşurne paççahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ıxha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva. ³⁹ Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ule qiyğa, paççah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14

Avşalom İyerusalimeeqa siyk'al

¹ Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'anniy, paççahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. ² Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixele mançe ats'alyana zəiyfa ayres. Mang'vee arıyne zəiyfayk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalinbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yığbına geəşen xhinne heegve. ³ Paççahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe. Yoavee, paççahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an.

⁴ Teqoayeençəna zəiyfa paççahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen:

- Ay paççah, kumag he'e!

⁵ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Vak hucoona ıxha?

Zəiyfee eyhen:

- Zalqa yığ adı, yizda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna. ⁶ Zaqa, yığne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yığıl manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhininbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee

manasa ı'xı' gik'una. ⁷ Həşde gırgınacab xizan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçıl-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüd zaqa vodundeşın man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yizde adamiyke g'abıynbı g'alepçes deş.

⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

– Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda.

⁹ Teqoayeençene xhunaşşee paççahık'le eyhen:

– Yızda xərna paççah, hasre mançına bınah zalqayiy yizde xizanılqa vuxhecen! Paççahılqayiy cune taxılqa bınah gymooxhacen!

¹⁰ Paççahee eyhen:

– Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yizde dixike qəl qığaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yızda dix gik'as.

Davudee eyhen:

– Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərıb g'a'avxhas deş.

¹² Zəiyfee Davuduk'le eyhen:

– Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre.

Paççahee «Eyheva» eyhe.

¹³ Zəiyfee eyhen:

– Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüd uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. ¹⁴ Yişin gırgınbı hapt'asınbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'its'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa girxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkır ooxhan. ¹⁵ Zı milletın qı'yeeq'ən hey'ı, çil-allar zı həşde vasqa, yizde xəring'usqa paççahısqa arı. Yizde fikreeqa qadıyn: «Hark'ın paççahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zı uvhuyn ha'a. ¹⁶ Paççahee, zı uvhunçıl k'ırı alixhxhı, zınayiy yızda dix, şı gyapt'as vukkanang'une xıleənçe g'attivxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yı'q'neənçe hakkal hidyaa'a». ¹⁷ Mançıl-alla zı məxüd uvhu: «Yızda xərna paççah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaikısse xhinne yugun pısınçıke cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen!

¹⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

– Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançin alidghıniy zake dyugul hıma'a.

Zəiyfee eyhen:

– Yızda xərna paççah, hucoona ixhes qiyghne.

¹⁹ Paççahee qiyghanan:

– İne yiğne işee Yoavna xılyne alivku vob?

Zəiyfee alidghıniy qele:

– Yızda xərna paççah, valqan k'ın ixhen, şavussevad val k'ırı ilydiyxhı t'ub cigeençe ı'ğviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ıkkınavd, mang'vee xət qı'ı. ²⁰ Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yizde xəring'una paççahna ək'el, Allahne malaaikna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırgın ats'an.

²¹ Paççahee Yoavık'le eyhen:

- Ho'o, zı man kar ha'asın. Hooru, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e.

²² Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paççah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee meed eyhen:

- G'iyna paççahee, cune nukaree uvhuyn hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxhayn, vasqa zı yugra qarı ıxhay.

²³ Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a. ²⁴ Paççaheeme eyhen:

- Hasre mana cune xaaqa sak'lece, yizde ulesqa qımaylece.

Avşalom cune xaaqa siyk'al, mana paççahne ulesqa qarayle deş.

Davudee Avşalom cusqa qoyt'al

²⁵ İzrailivolle Avşalom xhinne micagna adameeşina insan ıxha deş. Girging'us mana ıkkın ıxha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qəlan ciga ıxha deş. ²⁶ Senis, ç'ərbişe mang'us yı'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş (200) şekel* qadayle ıxha. (Şekel paççahee gıxhxiyn standart ıxha.)

²⁷ Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha.

²⁸ Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paççahın aq'va g'ece deş. ²⁹ Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ıxele. Avşalomus ıkkannıy, Yoavee vuc paççahısqa ıkkı. Yoavıs mang'une k'anyaqa ayres ıkkıykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ıkkıykan deş. ³⁰ Avşalomee manke cune nukaraaşik'le eyhen:

- İlyaaake, Yoavın xhıt'anan çol yizde çoluk at'itq'ın vod. Hapık'ın, maqa ts'a ı'xe.

Avşalomne nukaraaşed hapık'ın, maqa ts'a ı'xiyxən.

³¹ Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan:

- Nya'a yiğne nukaraaşe abı, yizde çolus ts'a ı'xı'?

³² Avşalomee Yoavık'le eyhen:

- Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureeñçe nişisniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen.

³³ Yoavee hark'ın, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15

Avşalomee millet g'elil qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus dəv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al (50) cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. ² Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone yı'q'nee gıpxhına gaf paççahee məhkama alğehecenva vüqqən insanar ı'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ıxha:

- Ğu nene şahareeñçene?

Mane insaneeyid alidghıniy qele ıxha, vuc sa neneme İzrailıyne nasileeñçena vorna.

³ Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ıxha:

* **14:26** 14:26 Q'öd vəş şekel: 2 kileyle geed ıxha.

- Yiğna iş yugnab, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixhxe-
esda insan deşda.

⁴ Avşalomee meed eyhe ıxha:

- İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa
məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuraniy ilyakkas.

⁵ Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xıl hotku,
mana insan cusqa ts'its'i'ı, ubba ha'a ıxha. ⁶ Avşalomee məxüd
paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailybışıkcad ha'a ıxha.
Məxüb mang'vee İzrailybı culqa saa'a vuxha. ⁷ Yoq'ulle sen ilğeç'uyle
qiyğa, Avşalomee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyn kar
ha'as. ⁸ Zı, yiğna nukar, Aramne cigabışeene Geşurne şaharee axvamee,
k'ınniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us ı'bədat
ha'as Xevronqa ı'qqəs».

⁹ Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe.

Avşalomur Xevronqa ayk'an. ¹⁰ Avşalomee dyugulenba gırgıne
İzrailyne nasılıbışeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbışik'le eyhen:

- Gaçeençe qı'ğəəne süttyun ses g'ayxımee, «Avşalom Xevron paççah
ıxhava» eyhe.

¹¹ İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş (200) insan ayk'an.
Manbı məttine yik'eka mang'uqab qihna əlyhəə vuxha. Manbışis
nişikcab xabar vuxha deş. ¹² Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee
Davudna muşaavir Gilonçena Axitofel* cune şahareençe, Gilonçə,
cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa ı'lğəənbı yığ-yiğile geeb qeebaxhe
vuxha. Manbışis Davudne yı'q'əle qeepxhes vukkan vuxha.

Davud İyerusalımğançe hexva

¹³ Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- İzrailybışın yik'bı Avşalomulqa vod satk'ıl.

¹⁴ Davudee İyerusalimeene cune gırgıne insanaaşik'le eyhen:

- İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılənçe yişde neng'ussecar
g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka
avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yığbı exas, şaharıb g'ılincike alğaahas.

¹⁵ Paççahne insanaaşee eyhen:

- Şi yığın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen.

¹⁶ Paççahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee
saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. ¹⁷ Paççahıqad qihna
gırgın milletcad qığeç'u, şahareençe qığəəne xaasqamee qadı, uly-
oyzaran. ¹⁸ Gırgın mang'un insanar Keretbışika, Peletbışika†, yixhid
vəş (600) Gateençe cuqab qihna qabıyne Gatbışika sacıgee, cune ögiyle
ılğeebaç'e.

¹⁹ Paççahee Gatğançene İttayk'le eyhen:

- Ğu nya'a şaka ı'qqə? Sak'le, ixhesde paççahıka Avşalomuka axve. Ğu
menne cigeençe g'e'eşsu qarına vor. ²⁰ Ğu inyaqa həşdebişee qarı. G'iyna
zı ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee
sak'le, yığın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena
yugvalla vak'le Haagvecen!

* **15:12** 15:12 Axitofel: şavuk'lene ats'a, mana insan Bat-Şevayna q'əsda dekmee ıxha.
Bat-Şevayna adamiy, Uriy, Davudee gik'u'ı ıxha. † **15:18** 15:18 Keretbı, Peletbı: ine milletne
insanaaşee paççahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha.

21 İttayee paççahıs alidghınıy qele:

- Vorne Rəbbilqaniy yizde xəring'une paççahne canılqan k'in ixhen, ğu, yizda paççah, nyaa'ar ixhee, zınar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes.

22 Davudee İttayk'le eyhen:

- Qora manke ögilqa ilğeç'e, ögee hoora.

Ğatğançene İttaykan ğırgın mang'un insanar, cone k'anebın ğırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı.

23 Paççahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın ğırgın insanar okur aletçu gyaaşenbı. Paççahee Qidronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan ğırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an.

24 Maa'ar Tsadokır ıxhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı‡ vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbışe ç'iyelqa giviyyhe. Evyataree ğırgın millet şahareençe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a.

25 Paççahee Tsadokuk'le eyhen:

- Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır§ zak'le hagvasın. 26 De'eş, «ğu Zas ıkkanna deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ıkkın he'ecen. Zı Mang'une xile vorna.

27 Paççahee kaahin Tsadokuk'le eyhen:

- İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yiğna dix Axima'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee hexxan hidi'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. 28 Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee, sahref ixhes.

29 Tsadokeeyiy Evyataree Allahna q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalimee axva.

30 Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar ali'ı ıxha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa i'lqəənbı vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe ilqeebaç'e.

31 Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbışde suralırva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a:

- Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'sləhətbi nişiscad kara'dəənbı he'e.

32 Davud milletın Allahıs i'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxılıymee, Arkıbışda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. 33 Davudee mang'uk'le eyhen:

- Ğunar zaka sacıgee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. 34 İnekke yugun, ğu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkıs nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'sləhətbi alyt'ik'al ha'as əxə. 35 Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaka vuxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn ğırgın kar, ğu kaahinaaşılqa

‡ 15:24 15:24 Leviyke g'abıynbı: Levi Yaaq'ubna xhebur'esda dix ıxha. Allahee İzrailıyışde yı'q'neençe mang'uke g'abıynbı kaahinaaşın kumagçer vuxhecenva g'əvxü. § 15:25 15:25 Cuna çadır: Mana Allahna muq'addasna çadır vob. inyaa Allahne muq'addasne çadırene hək'ee eyhe. İzrailıybı, Misirğançe qığeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahref vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailıyışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbınıy ha'a.

Tsadokılqayiy Evyatarılqa hixhar ha'as. ³⁶ Manbışda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan – manbışde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn gırgın manbışde xıleka zalqa hixhar he'e.

³⁷ Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16

Davudiy Tsiva

¹ Davud suvayle gəə girğilmee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş (200) gıney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxıren alyaat'u, manbıd q'öne əmələlqa alixhxı, Davudne ögilqa arayle.

² Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– İnbı nyaqane ıkkekka?

Tsivee eyhen:

– Əməler paççahın xaabınbı aleepxecenva, gıneyiy incilerıd yığne nukaraaşe oxhıneenva, in çaxırıd sahreene obzuruynbışe ulyoğecenva adı.

³ Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– Yığne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

– Mana «G'iyna İzrailıybişe yizde q'əsde dekkına paççahıyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu.

⁴ Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– Manke Mefiboşetın gırgın kar yığn eyxhe.

Tsiva paççahıs k'yorzul, alidghınıy qele:

– Saccu zı yığne ulesqa yugra qoracen.

Şimeyee Davudus bed-düə haa'a

⁵ Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığeç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığeç'e. ⁶ Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudulqayiy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe.

⁷ Şimeyee Davudulqa inəxübna bed-düə haa'a:

– Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, kararı'dəəna insan! ⁸ Ğu Şaulne cigee paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yap'ınne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbe paççahıyvalla yığne dıxesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı.

⁹ Tseruya donane zəiyfayne duxee Avişayee paççahık'le eyhen:

– Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paççahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'ın mang'una vuk'ul qooxas.

¹⁰ Paççahee eyhen:

– Tseruyayn dıxı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd hıma'ava» eyhes əxəyee?

¹¹ Davudee Avişayk'leiy gırgıne cune insanaaşık'le eyhen:

– Zake g'ariyne yizde dıxes zı gik'as ıkkın. Mane Benyaminyaaşıkeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alərçe, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbe uvhu.

¹² Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-alla, zas yugun ha'a.

¹³ Davudiy cun insanar cone yəqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeme suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a.

¹⁴ Paççahiy cukan gırgın insanar İordanne damaysqa hipxır, obzurva maa'ad manzilybı ha'a.

Avşalom İyerusalimqa ikkeç'e

¹⁵ Avşalomiy gırgına İzrailyışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Ax-itofelir mang'uka sacigee ıxha. ¹⁶ Davudna hambaz, Arkibişda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'ana! Paççah geer qa'anava!» eyhe.

¹⁷ Avşalomee Xuşayk'le eyhen:

– Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'ın?

¹⁸ Xuşayee Avşalomuk'le eyhen:

– De'eş, zı saccu Rəbbe, ine milletın, gırgıne İzrailincar, g'əyxı'yne insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. ¹⁹ Ğu zak'le eyhelan zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dixes dişde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasıb həməxübna nukariyvalla haa'as.

²⁰ Avşalomee Axitofelik'le eyhen:

– Şi hucooyiy ha'as ıkkınva mı'sləhət g'avcelan!

²¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

– Yiğne dekkee xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeşika g'alixhe. Manke gırgıne İzrailik'lecad ğu dekkis g'iməce qıxhava ats'axxhesın. Yiğne suralyne gırgınbişeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas.

²² Avşalomee dekkıne sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırgıne İzrailyne ulene ögil dekkıne caariyeşika g'ilexha.

²³ Mane gahbişil Axitofelee g'avcuna mı'sləhət, Allahıken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'sləhət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib həməxüb vuxha.

17

Axitofelinniy Xuşayn mı'sləhətbı

¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

– Hasre zı yits'ıqvəd aazır (12 000) insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gixhas. ² Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şi manbışılqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın gırgınbı heepx-asınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. ³ Qiyğale gırgın millet zı vasqa sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alərçes ıkkın deş. Manke milletıkid vuççud ixhes deş.

⁴ Man cuvab Avşalomusud gırgıne İzrailyne ağsaqqalaaşısíd yugda qadayle. ⁵ Avşalomee eyhen:

– Qudoora, həşde Arkibişda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyheniçilid k'ırı alixxhes.

⁶ Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen:

– Axitofelee şas inəxübna mı'sləhət g'avcu. Şi mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hidya'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe?

⁷ Xuşayee eyhen:

– Axitofelee həşde huvuna mı'sləhət yugna deşub. ⁸ Vak'lecad ats'an, yiğna dekkiy mang'ukan insanar igider vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyn syobı xhinne vob. Yiğna dek ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alixhas deş. ⁹ Mana həşde mağarabişde

sançeeye, deşxhee, menne cigeeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqa ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbişe eyhesın: «Avşalomuqa qihna apk'ininbi avub avxu». ¹⁰ Manke aslanaaşın xhinnen yik'bınan igiderib qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailıybışik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrına g'oçax ıxhay, cukanbıb nəxbın igider vuxhay.

¹¹ Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee* gırgın İzrailıybı deryahne mıqlena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xılen manbı dəv'eeqa vukkee. ¹² Mana axvane cigabişde sançee şi mang'ulqa xəənçe ç'iyelqa g'e'exhxhan şeş xhinne k'yoocharas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürre g'ilydyaraççe. ¹³ Mana menne şahareeqa ark'ın ixheene, gırgıne İzrailıybışe mane şaharısqa t'ü'ər adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş.

¹⁴ Avşalomeeyiy cukane gırgıne İzrailıybışe eyhen:

- Arkibişda Xuşayna mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhətile yugba vob.

Məxüd Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdemee, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a.

Xuşayee Davudus xabar hoole

¹⁵ Xuşayee kaahinaaşık'le Tsadokık'leiyiy Evyatarık'le eyhen:

- Axitofelee Avşalomusiy İzrailıyne ağsaqqalaaşıs inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. ¹⁶ Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyna xəş İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı».

¹⁷ Yonatanıy Axima'ats En-Rogeele axva vuxha. Sa nukar içee manbışik'le xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hivxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecad g'avces vukkan deşdiy. ¹⁸ Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqa hixhar ha'a. Mançıl-allab manbı mançe zaraba qığeepç'ı Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. ¹⁹ Mang'une xhunaşşee örtuyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çilqab xıt'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imececenva. ²⁰ Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəiyfayke qiyghanan:

- Axima'atsiy Yonatan nyaane vob?

Zəiyfee manbışik'le eyhen:

- Damayke ilğeepç'ı.

Mane insanaaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. ²¹ Avşalomun insanar apk'iniyle qiyğa, Yonatanıy Axima'ats kahrizeençe qığeepç'ı, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Oza qeepxhe, damayke zaraba ilğeepç'e.

Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a.

²² Davudıy cun insanar İordanne damayle ilğeebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle ilğideç'una sa insan axva deş.

²³ Axitofelik'le iş cune mı'sləhətıka hidıyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'xı' cune şahareeqa, xaaqa sıyk'al. Mang'vee cune karak

* **17:11** 17:11 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahl İzrailıyne nekke şimalılın şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşına sahree, İzrailıyne nekke canubulıyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anençe-qomaçqameeva eyhen ıxha.

hucooyiy ha'as ikkanvad uvhu, ark'ın vuceecar vuc givayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha.

²⁴ Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıybişika İordanne damayle ilğeç'e. ²⁵ Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbişda xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane İzrailıyğançeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailiyar yiçu yeexhe. ²⁶ Avşalomee İzrailıybişika Gilead eyhene cigee çadırıbi giyxə.

²⁷ Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençe Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareençe Gileadğançena Barzilay abayle. ²⁸ Manbişe Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'iyın g'abbı, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvə, ²⁹ itv, şor, zerane nikneke hı'iyın nisse, vəq'əbı adayle. Manbişisqa məxüd qayle, g'oşun çolee mıssıbanıyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18

Avşalom qek'ana

¹ Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbişilqa ç'ak'ınbı giviyxhe. ² Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiynne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avişay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna giyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen:

- Zı şoka däv'eeqa hidyark'ın gyuaras deş.

³ Eskeraaşe mang'uk'le eyhen:

- Hımayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş. Yişınbişın surabı hapt'eeyib, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yişde yits'ne aazırın'g'ule ooqana vor. Mançilesa, Ğu şas şahareençe kumag he'e.

⁴ Paççahee manbişik'le eyhen:

- Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdüd ha'asın.

Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qıgevç'esmee, paççah şaharne akkabışisne ulyoyzar. ⁵ Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a:

- Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe!

Paççahee g'oşunbişde vuk'lel ulyobzuriynbişis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraaşik'le g'avxhuna.

⁶ Davudna g'oşun, İzrailıybişika däv'ə haa'asva qığooç'e. Däv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. ⁷ Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğıl maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır (20 000) insan çik'u. ⁸ Maana däv'ə hıqiy-allane gırgıne cigabişeeqab hiviyxharna. Mane yiğıl ç'alagın g'ilıncile geeb insanar gyabat'a.

⁹ Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənne mı'qəne yivek avğançe ı'lğəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbınane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qıgevç'u avayk'anna. ¹⁰ Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a:

- Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu.

¹¹ Yoavee cus man yuşan hı'iyne insanık'le eyhen:

- Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar ı'xı' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel* nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles.

¹² Mane insanee Yoavık'le eyhen:

- Yizde xılyaqa aazır şekelib† huvunaxhiy, zı paççahne duxaylqa xıl g'udyoyt'alıy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. ¹³ Zı paççahne cuvabıke qıgeç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy.

¹⁴ Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda.

Avşalom mı'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. ¹⁵ Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana ı'xı' gek'ana.

¹⁶ Qiyğa, g'oşunun İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecənva, Yoavee şeypur ı'lyviyxə. ¹⁷ Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke gırgın İzrailybı cone xaybışeeqa heebaxa.

¹⁸ Avşaloməe üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paççaahaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yiğlid‡ mançik'le Avşalomna haykalva eyhe.

Davuduk'le Avşalom qik'uva ats'axhxhe

¹⁹ Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen:

- Hasre zı g'adayxvan paççahısqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hı'ıva xabar hevles.

²⁰ Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebnə yugna gaf paççahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u.

²¹ Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen:

- Hoorə, paççahısqa hak'ne, g'iyna g'acuynbı mang'us yuşan he'e.

Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. ²² Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavık'le eyhen:

- Hucooyiy eyxhe ixhecən, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas.

Yoavee eyhen:

- Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ıkkən? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş.

²³ Mang'vee eyhen:

- Hasre hucooyiy eyxhe ixhecən, zı g'adaxvanasda.

Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. ²⁴ Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqeç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöo g'ece. ²⁵ Mang'vee paççahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paççahıs yuşan ha'a. Paççahee eyhen:

- İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes.

* **18:11** 18:11 yits'ille şekel: 115 gramılqa ələən nuk'ra ıxha. † **18:12** 18:12 aazır şekel: 11 kilolqa ələən nuk'ra ıxha. ‡ **18:18** 18:18 G'iyniyne yiğlid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

Mana insan hiyxhar ıxha. ²⁶ G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen:

- Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö.

Paççahee eyhen:

- Manar xabar vukkekkanı vor.

²⁷ G'aravulyçee eyhen:

- Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar.

Paççahee eyhen:

- Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıkı ı'qqə.

²⁸ Axima'atsee paççahık'le it'umda eyhen:

- Gırgın yugda vod!

Qiyğa mana paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paççahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnecab xılyaqa quvuynbı.

²⁹ Paççahee eyhen:

- Yızda dix Avşalom yugrane vor?

Axima'atsee eyhen:

- Yoavee zınay sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş.

³⁰ Paççahee eyhen:

- Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre.

Manar sa suralqana qıxha ulyozarna. ³¹ Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen:

- Yizde xəring'us, paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbışde xılence ğu g'attixhan hı'ına.

³² Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Yızda dix Avşalom yugrane vor?

Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen:

- Hasre yizde xəring'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırgıng'uk Avşalomuk ıxhayn ixhecen.

³³ Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ılqeç'u, geşşena. Mang'vee ooqa ılqə-ılqə eyhe ıxha:

- Yızda dix, yızda dix Avşalom! Dix, yiğne cıgee zıcarxhiy qik'una! Yızda dix Avşalom!

19

Yoavee Davudus güx haa'a

¹ Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'ıb avquva» hixhar ha'a.

² Mane yiğiliyn duşmanaaşile ğamepxhay ak'ılqa siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. ³ G'oşun mane yiğil şahareeqa, də'veençe hıxu qööna, naş qexhe dyugulenra şahareeqa ı'kkəna xhinne ikkyooç'e. ⁴ Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a:

- Yızda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yızda, ay dix!

⁵ Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen:

- G'iyna yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'iyn yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. ⁶ Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ıkkınanbı vukkan deş. G'iyna ğu yişde gırgıng'uk'le hıyayn, g'oşunbışın ç'ak'ınbıyiy manbışın insanar yiğnemee

vuççud deşin kar vodun. G'iyna zalqa hitxhır, Avşalom axu yişin gırgınbı g'iyna hapt'ıynbıxhiy, man yiğneme yugdaniy ixhes. ⁷ Həşde milletisqa qığeç'e, manbışis yik'ıbı hele. Rəbbılqan k'in ixhen, ğu g'iyna milletisqa qığdeç'ıvee, vaka exhalılqasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyniıne yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pısın kar ixhes.

⁸ Paççah oza qıxha, şaharne akkabışisda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışisne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle.

Davud İyerusalimqa siyk'al

Gırgın İzrailıybıme cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. ⁹ İzrailıyne gırgıne nasılbişe sana-sang'uka xılıyn ha'a, eyhe ıxha:

- Paççahee şı yişde duşmanaşine xılençe g'attivxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılençeb mang'vee şı g'attivxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeençe hixu. ¹⁰ Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yı'q'əlqa sak'al hı'ıyneme, şı nya'a vuççud itteyhe?

¹¹ Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ıxele:

- Yahudayne ağsaqqalaaşık'le inəxüd eyhe: «Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'amee, şı nya'a nekke qiyğıynbı vooxhe? İzrailıycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. ¹² Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şı nekke qiyğıynbı vooxhe?» ¹³ Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbı dışde vob?»* Yızde k'ane gırgıne gahbışis Yoavne cigeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançileb pııda ver ablee'ecen».

¹⁴ Mang'vee məxüd gırgıne Yahudeeşin yik'ıbı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen:

- Paççah, ğunar, yiğın gırgın insanarıb savk'le.

¹⁵ Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cigeeqa abayle.

Davudee Şimeyilqa yiğ allya'a deş

¹⁶ Baxurımğançene Benyaminne nasıleençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeqağa geç'e. ¹⁷ Mang'uka Benyamınaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsıva, yıts'uxhvayre (15) mang'una dix, g'ayrer (20) nukar arayle. Manbı zarabazaraba İordanne suralqa paççahısqağa avayk'an. ¹⁸ Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xızan damayle ağaahas, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilğeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gızyaraççe. ¹⁹ Mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hasre yızde xərıng'uk'le zal bınah g'umooceden. Ğu, yızda paççah, İyerusalımğançe qığeç'ııne yiğıl zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. ²⁰ Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyna paççahne ögilqa gırgıne İzrailıybışile ögee arı.

²¹ Tseruyayne duxee Avişayee eyhen:

- Şimeyee Rəbbe g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ıkkın.

²² Davudee eyhen:

* **19:13** 19:13 Sa ebanbı: Amasa Davudna xıdııl ıxha.

- Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançil-allar g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş.

²³ Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen:

- Ğu gik'as deş.

Paççahee mang'us k'ın g'iysar.

Mefiboşet Davudusqa arayle

²⁴ Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'ınne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'alasde yiğilqamee, mang'vee g'elybiyiy tanalinbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş. ²⁵ Mana paççahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qidyarı?

²⁶ Mefiboşetee eyhen:

- Yizda xərna paççah! Zı, yiğna nukar, k'aarava, zas əməleys palanbı ı'xı', vaka sacigee əlyhəəsnıy ıkkın. Yizde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı. ²⁷ Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hidi'iyncad karbı qı'ı. Yizda xərna paççah, ğu Allahna malaaik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ıkkın manıd he'e. ²⁸ Yizde q'əsde dekkıne nasılın gırgınbı ğu gyapt'askannıy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranıl gi'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşın.

²⁹ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Nya'a xiliy qa'a? Zı vak'leyiy Tsivayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe.

³⁰ Mefiboşetee paççahık'le eyhen:

- Yizda paççah xaaqa salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre gırgın vuceecad aleet'ecen.

Davudee Barzılayk'le geer qa'anava eyhe

³¹ Gileadğançena Barzılayır Rogelimğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qaraylena.

³² Barzılay geer q'əsda, molyts'alyne (80) seneeqa hirxhılıyna sa adamıy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayim eyhene cigee axvamee, paççahısın gırgın kar Barzılayee adayle ıxha. ³³ Paççahee Barzılayk'le eyhen:

- Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın.

³⁴ Barzılayee paççahık'le eyhen:

- Zaqa nimeena ı'mı'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa ı'qqəs? ³⁵ Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişınar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançın evad qöönne? Zak'le mə'niy qədəqqəne adameşınıy zəiyfabışın sesıd g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yizde xəring'us paççahıs yuk ıxhes? ³⁶ Zas paççahıka İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? ³⁷ Hasre zı sak'ı, yizde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qik'as. Yiğna nukar, yizda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayiy qöo mang'us manab hee'e.

³⁸ Paççahee eyhen:

- Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ıkkın, vas ıkkanan gırgın zı ha'asın.

³⁹ Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'uyle qiyğa, paççahır damayle ilğeç'ena. Qiyğa paççahee Barzılayıs ubba hı'ı, mang'us xayır-düə hoole.

Manar cune xaaqa siyk'al. ⁴⁰ Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeeyir Kimham hayk'an. Yahudeeşina goşunna gırgına, İzrailıyışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an.

İzrailıyışe Yahudeeşika xliyn ha'a

⁴¹ Gırgın İzrailıybı paççahısqa abı, eyhen:

- Nya'a yişde çocaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbişe ğu, yiğna xizan, yiğne k'anebın insanar İordanne damayle alğav'u?

⁴² Gırgıne Yahudeeşe alidghıniy qele:

- Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qel vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranile otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u?

⁴³ İzrailıyışe Yahudeeşis alidghıniy quvu, eyhen:

- Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu?

Yahudeeşin cuvab İzrailıyışde cuvabile qetan eyxhe.

20

Şeva Davudulqa g'elil qıxha

¹ Mane yiğbişil Benyamınaşına Bikriyna dix Şeva donana sa kara'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen:

- Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıybı, gırgınbı xaybişeeqa savk'le!

² Gırgıne İzrailıyışe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımqamee Davuduqa qihna avayk'an. ³ Davud cune İyerusalimeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyn caariyebı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbişis gırgıncad helen. Mana saccu manbişika g'ilexha deş. Manbı sip'irer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş.

⁴ Paççahee Amasayk'le eyhen:

- Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe.

⁵ Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'alasva ark'ineeyir, cus gyuvxhuyn gahıl yı'q'əlqa siyk'al deş. ⁶ Davudee Avişayk'le eyhen:

- Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbişika it'um hı'iyn şaharbı t'abal hı'ı, yişde uleke aygval.

⁷ Yoavın insanar, Keretbı, Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a. Manbişil ooyur Avişay ıxha.

Yoavee Amasa gek'a

⁸ Manbı Giveoneene xəne g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbişde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ıxha, yıq'eeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylid g'ilınc givatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ilınc givatxınne cigeençe qakkitxhu, g'e'exhxhan.

⁹ Yoavee Amasayk'le eyhen:

- Yızda çoc, ğu yugrane vor?

Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xileka muç'ruyke aqqaqqa. ¹⁰ Amasee, Yoavne solne xilene g'ilincılqa fikir hoole deş. Yoavee xilen g'ilinc Amasayne vuxhnyaqa hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'iyelqa ehokka'a. Q'öd'es g'ilinc hı'xəsda iş aaxva deş, mana mankecar qek'ana.

Yoaviy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. ¹¹ Yoavne insanaaşine sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen:

- Şavusiy Yoav ıkkın, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen.

¹² Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalin kar adaççe. ¹³ Amasa yəqqı'le alyart'uyile qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an.

Şeva gek'ana

¹⁴ Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne İzrailyne nasılbişde yı'q'neençe ilğec'e. Maane cigabişeençeb g'oşun sabı, mang'uqab qihna avayk'an. Sayıb mang'uqab qihna Berim eyhene cigeençenbı avayk'an. ¹⁵ Yoavna g'oşun k'yooptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqqana. Manbişe şaharne cabırbışde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtın ciga hı'ı, cabırbı qukkıyok'al ha'as havayk'an. ¹⁶ Mane gahil sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen:

- K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesın cuvab vodun.

¹⁷ Yoav məng'ısqana qarımee, məng'ee qiyghanan:

- Yoav ğune vor?

Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe.

Zəiyfee meed eyhen:

- K'ırı alixhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes.

Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghınıy qele.

¹⁸ Zəiyfee eyhen:

- Şenke «Mı'slähət Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha. ¹⁹ Mana İzrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailyne xəbne şaharbişda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan?

²⁰ Yoavee alidghınıy qelen:

- Hı'ğəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fikir zake əq'əna quvxhecen!

²¹ Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paççah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qıgeç'u, əlyhəəsda.

Zəiyfee Yoavık'le eyhen:

- Mang'una vuk'ul şaharne cabırıl valqa dağepçes.

²² Zəiyfa ək'elika i'ğiykır milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletınıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'ın, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybişeeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalımqa paççahne k'anyaqa siyk'al.

Davudus k'anebın insanar

²³ Yoav gırgıne İzrailyne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda xərna ıxha. ²⁴ Adoram həmbalaaşına xərna ıxha.

Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. ²⁵ Şeva mirza ıxha, Tsadokiyy Evyatarıb kaahinar vuxha. ²⁶ Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahin ıxha.

21

Giveonbişe Şaulıke g'abıynbişike qəl qığaaha

¹ Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, xhebillle sen çiçiqad qihna q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbıke qıdghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Man Şauleeyiy cune nasilen k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'ı.

² Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbışıka yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailıy bı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletıke avxuynbı vuxha. İzrailıy bışe manbı üçübbä g'alya'asva k'ın g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykın. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailıy bıyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. ³ Davudee Giveonaaşike qiyghanan:

- Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxı'ıne milletis xayir-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee?

⁴ Giveonbişe mang'uk'le eyhen:

- Şas Şaulniy cune nasilen k'ınəğəyiy nuk'ra ıkkın deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkın deş.

Davudee manbışik'le eyhen:

- Şos hucooyiy ıkkın, zı manıd ha'asın.

⁵ Manbışe paçcahık'le eyhen:

- Şi İzrailil imaaxvacenva Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. ⁶ Mang'uke g'arına yighıyre adamiy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxı'ıne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas.

Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe.

⁷ Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanna dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögil Yonatanıs k'ın g'assırva. ⁸ Paçcahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. ⁹ Mang'vee manbı Giveonbışısqa qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbışda yighırsana sacıgee habat'anbı. Manbı xhit'a qıviyşalne ts'eppiyne yiğbişil givaaxan.

¹⁰ Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhit'abı qiyşal gibğılne yiğbişile, gıvaxıninbişilqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtbışısqa yiğniyiğın xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. ¹¹ Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hıvxhar haa'ana.

¹² Davudee hark'ın, Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışıke g'eşşenbı. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğıl manbışın mayıtbı Bet-Şeane maydama gıvayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtbı qöqənı.)

¹³ Davudee Şauluniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene gıvaxınne yıghıng'unud bark'vbı sa'anbı.

¹⁴ Davudne insanaaşe Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabişee Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine,

Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paççahee manbışik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkayneme ha'ane gırgıne düəbışis alidghınıy qelen.

Filiştinaaşikan däv'əbi

¹⁵ Meeb Filiştinaaşda İzrailıyışika däv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyyəmee Davud oyzarna. ¹⁶ Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebıd vəş (300) şekel* yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edın g'ılinc qı'ı eyxhe. ¹⁷ Tseruyayna dix Avişay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee ı'xı', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaşe mang'us k'in g'assır, eyhen:

– İzrailin işix k'imədəqqəcenva, sayır ğu şaka däv'eeqa ayres deş.

¹⁸ Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana.

¹⁹ Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxanane Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn argacın dal xhinne xəttə ıxha.

²⁰ Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuynə səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppişilib, g'elybışilib yixhıble t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab (24) t'ub vuxha.

²¹ İzrailıyışik'le mang'vee nen qadiy eyheme, Davudne çocune Şimayne duxee Yonatanee mana gek'ana.

²² Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xileke hapt'ı.

22

Davudee Rəbbis opk'unna mə'niy

¹ Rəbbe Davud gırgıne cune duşmanaaşineyiy Şaulne xilençe g'attixhan hı'ımee, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqqə:

² Rəbb yizda suva vobna,
yizda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna.

³ Allah yızın ganz vodun,
Mang'usne zı dyugul ixhes.

Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva,
it'umun ciga Mana vor.

Allahee zı g'attixhan ha'a.

Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xilençe g'attixhan ha'a!

⁴ Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as,
yizde duşmanaaşine xilençer g'attixhanasda.

⁵ Yizde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha,
zı gek'ane damabışile zı qəyq'ən ıxha.

⁶ Ahalın t'ü'bı zalqa alitk'ır ıxha,
gyapt'asde gugubışeqar zı girxhu ıxha.

⁷ Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'iyn,

* **21:16** 21:16 Xhebıd vəş (300) şekel: mançee 3,5 kilo ıxha.

- Allah kumagıs qort'ul.
 Mang'uk'le yızın ses Cune xaa* g'ayxhiyn,
 yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhırıyn.
- 8 Mang'us qəl vuxhal-alla
 ç'ıye oyt'al, ı'ğiykaran,
 xəən xhebbı ı'ğiykar, manbı hoyharanbı.
- 9 Mang'une quşeençe kuma qığeç'u,
 ghalençe gyooxhan haa'an ts'a ı'xiyxə.
 Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar.
- 10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena.
 Miç'axıyvala Mang'une g'elybışik avub vuxha.
- 11 Sa keruvulil† alıxı,
 mıtıne xılibışıl ilexa.
- 12 Hiqiy-allan cıga xəmdılqa sak'al ha'a,
 xhineka gyatsts'ıyne k'aarine buludbışike Culqa aççesın kar ha'a.
- 13 Mang'une nuruke
 gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha.
- 14 Rəbbe xəybı g'əhətqə'ə,
 Haq'-Ta'aalee ses gyayhe.
- 15 Vukbı avhu, duşmanar ehvkaa'anbı,
 ts'ayılpın ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı.
- 16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke,
 quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasıke,
 deryahın k'oralybı g'ece giyğal,
 dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal.
- 17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı,
 zı k'orane xhyanışeençe qığavhu.
- 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı,
 zı g'ımece eyxhenbışike,
 yızdemee geeb gucnanışike g'attixhan hı'ı.
- 19 Yızde pisde yığıl manbı yızde ögilqa qığeerç'ı,
 Rəbbeeme zı aqqı.
- 20 Mang'vee zı dağamiyvalike hıxu'u,
 zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı.
- 21 Yızde qopkuvalis sik'ı Rəbbee zas huvu,
 yızde xılene məttıvalis sik'ı huvu.
- 22 Mang'vee məxüd hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva,
 pisda ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hidi'ıva.
- 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod,
 Mang'une g'aydabışiler hıxu deş.
- 24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha,
 zıcar zı bınahıke havacına.
- 25 Rəbbee yızde qopkuvalis sik'ı huvu,
 Cune ulene ögil yızde məttıvalis sik'ı huvu.

* 22:7 22:7 Cune xaa: Davudee inyaa Allahne çadırıne hək'ee eyhe. İzrailıybı, Misirğançe qığeerç'ıyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırıne ögil İzrailıybışe Allahus q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbıniy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahılıb mana İyerusalimeeni yob. † 22:11 22:11 Keruv: xılibnana malaik vor.

- 26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe,
kaamilinbişikika kaamilyra vor.
- 27 Məttinbişikika məttıra,
quç'opkuriynbişikika, cone quç'opkuriys sik'i eyxhe.
- 28 Hooç'an-g'ooç'anabı Ğu g'attivxhan haa'a,
cocab-co axtıba vukkekanbişikılqab Ğu ul giviyxhe,
manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a.
- 29 Rəbb, Ğu yızın işiğ vod,
Ğu yızda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a.
- 30 Zı Vakasana duşmanaaşıkın ha'a,
yızde Allahıka şaharbı aqqaqqa.
- 31 Allahna yəq kaamilyba vob,
Rəbbin cuvab mətdıda vod!
Mang'ulqa yı'q' qizzırna gırgına,
Mang'vee g'attixhan ha'ana.
- 32 Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor?
Yişde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod?
- 33 Allah yızda it'umna g'ala vobna,
Mang'vee yızda yəq qopku qaa'a.
- 34 Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a,
Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa.
- 35 Mang'vee yızın xileppi dəv'əysın xhinne qa'a,
zasse tuncıke hı'iyın vuk quç'okara'as əxən.
- 36 Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu,
Ğu hı'iyne kumaagıka zı axtı qı'ı.
- 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə,
zı məxür qaçayxarır deş.
- 38 Zı duşmanar g'ee'epşiyınbı, manbı gyapxıynbı,
manbişikın ixhesmee yı'q'əlqar sak'i deş.
- 39 Zı manbı hööq'əv'u ç'əvxhana,
manbişisse suğoots'asıb vəvxü deş,
yızde g'elybişik avqa manbı qukk'yopk'ul.
- 40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alipk'ır,
zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yızde g'eliqqa huvu.
- 41 Duşmanar zalqa yı'q'i'hina qav'u,
zı g'imecenanbişikınıd zı hı'iyın.
- 42 Manbişe uleppi ooqa qe'eeyid, manbı g'attivxhan haa'anbı vuxha deş,
Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alidghiniy quvu deş.
- 43 Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u,
şahrabişeedın battağ xhineeyib k'ööq'üynbı.
- 44 Ğu zı, yızde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hı'ı,
zake milletbişda xərna hı'ı,
zak'le dyats'ancad milletbı yızde xılyaqa quvu.
- 45 Menne cigeençenbı yızde ögil k'yozarav'uyınbı,
yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a.
- 46 Menne cigeençenbı yızde ögil hapq'ırıynbı.
Qəpqi'n zezebı atk'u,

dyuguleepxhayne cigeençe qıǵeepç'iyınbı.

- 47 Rəbb vorna! Yizde Ganzıs şukur vuxhena!
Zı g'attixhan hı'iyın Ganz, Allah, axtı qe'e!
- 48 Allahee zal-alla qəl qıǵaaha,
milletbı yizde xılyaqqa qele.
- 49 Mang'vee zı yizde duşmanaaşine xılençe g'attixhan ha'a,
Mang'vee zı yizde duşmanaaşile ooqana ha'a,
Zı eb ulyooǵanbışde xılençe g'attixhan hı'ı.
- 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as,
zı Yiǵne doıus şukur haa'as!
- 51 Allahee Cune paççahıs xədıń ğamxhaybı heles,
g'əıxı'ıne Davudne nasıles ğırgıne ğahbışılıcab yugvalla haagvas.

23

Davudee nekke qiyǵa uvhuynbı

- 1 Davudee nekke qiyǵa inva uvhu:
- Yesseyne duxee Davudee,
Allahee axtı qı'ıne insanee,
Yaaq'ubne Allahee g'əıxı'ng'vee,
ittune miznane mə'niybı İzraılee qədəqqəng'vee
inəxüdüd eyhe:
- 2 Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu,
Mang'un cuvab yizde mizel vod.
- 3 İzraılyne Allahee inəxüd uvhu,
İzraılyne Ganzın zak'le inəxüd uvhu:
«Allahıle qəıyq'ənanǵ'vee
insanaaşıs qopkuba xəbvalla haa'a.
- 4 Mana buludbı deşde miç'eeb ılqəəne,
gyoǵıyle qiyǵa hits'aagharne,
ok' aleylyaa'ane verıǵne ulek akar».
- 5 Hək'ebab, Allahee yızda xızan g'əıxüna!
Mang'vee zaka ğırgıne ğahbışısın cuvab dışde g'ats'atk'un?
Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha.
Mang'vee zas ıkkananbı hele,
Mang'vee zı g'attixhan ha'a.
- 6 Ğırgın karai'dəənbı zazabı xhinne daǵaa'as.
Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş.
- 7 Manbışik soot'asınbışe,
nizeyl, g'ılıncıl alyapt'as vukkan.
Manbışın ğırgınbı cigeecab
gyooxhan haa'asınbı.

Davudun igider

- 8 Davudne igideeşın doıı inbı vod:
Taxmonne şahareençena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha.
Sa dəv'ee mana molyud vəş (800) insanılqa nizeyka hark'ın, manbı
gyapt'ıynbı.

⁹ Mang'ule qiyğa Axoxiyna neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Filiştinaaşine g'oşunulqa cuvab ayheme, mana Davuduka ıxha. İzrailıy bı yı'q'əlqa ts'its'eepxhamee, ¹⁰ saccu sa Eleazar cune cigeençe i'ğdiykar. Mang'vee g'ilıncıd alyaat'u, xıleppı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ilınc dağeççes əxə deş. Mane yiğıl Rəbbe İzrailıybışis xədn gameepxhay hele. İzrailıy bı mane yiğıl Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab siviık'al.

¹¹ Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yəqqee Filiştinar Lexi eyhene cige sabayle. Maad hüvə ooziyn çol ıxha. İzrailıybışin millet Filiştinaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan. ¹² Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Filiştinaaşisqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğıl Rəbbe İzrailıybışis xədn gameepxhay hele.

¹³ Suk qivişalne gahıl xhebts'alyne (30) xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Filiştinaaşına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. ¹⁴ Davudmee xıl hidixharasde cige ıxha. Filiştinaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. ¹⁵ Davud xhyanıka gyorxhan ıxhayke eyhen:

- Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençe xhyan ikkekkanaxhiy ıxhana!

¹⁶ Manke mane xhebne igidee Filiştinar sabıyne cigayne yı'q'neençe g'ilıncbışika cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışisneene kahrizeençe xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkn, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁷ Mang'vee eyhen:

- Rəbb, Ğu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpqr'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'ıninbışda zı eb ulyoğayee?

Mançil-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igidee hı'ı.

¹⁸ Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne (30) igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebıd vəş (300) insanıka saçıkkı, manbışin gırgınbıb mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un dō xhebne igidin dō xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. ¹⁹ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş.

²⁰ Yehoyadayna dixır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareençe qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğıl k'orane cigeeqa giç'u, şir gik'u. ²¹ Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xıle nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılençe ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. ²² Man gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançil-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. ²³ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe.

²⁴ Mane xhebts'alyne (30) igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynbı:

Yoavna çoc Asahel,

Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan,

²⁵ Xarodğançena Şammaiy Eliqa,

²⁶ Peletğançena Xelets,

Teqoağançena İqqeşna dix İra,
²⁷ Anatotğançena Aviezer,
 Xuşabışda Mevunnay,
²⁸ Axoxibışda Tsalmon,
 Netofğançena Maharay,
²⁹ Netofğançene Baana dix Xelev,
 Benyaminne nasılana Giveağançene Rivayna dix İttay,
³⁰ Piratongançena Benaya,
 Gaaşne q'adaalile Hidday,
³¹ Aravğançena Avi-Alvon,
 Barxumğançena Azmavet,
³²⁻³³ Şaalvonğançena Eliaxba,
 Yaşenin dixbı,
 Hararğançene Şammayna dix Yonatan,
 Ararğançene Şararna dix Axiam,
³⁴ Maakağançene Axasbayna dix Elifelet,
 Giloğançene Axitofelyna dix Eliam,
³⁵ Karmelyğançena Xetsray,
 Aravğançena Paaray,
³⁶ Tsovağançene Natanna dix İgal,
 Gadne nasılana Bani,
³⁷ Ammongançena Tseleq,
 Tseruyayne duxayn Yoavin silah ı'giykar ha'ana Beerotğançena Naxaray,
³⁸ Yeterğançena İrayiy Garev,
³⁹ Q'etbişda Uriy.

Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yighiyre (37) insan ıxha.

24

Davudee millet qədəqqə

¹ Rəbbina qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hooru, İzrailiybiyy Yahuder qəpqe». Məxür Mang'vee Davud İzrailiybişilqa g'elil q'ı.

² Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavık'le eyhen:

– Həşde Danile Beer-Şevalqamee*, gırgıne İzrailiyne nasılbişde yı'q'nee iviykre, manbı qəpqe. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axxhes ıkkən.

³ Yoavee paççahık'le eyhen:

– Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan?

⁴ Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbişde cuvabile ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətqəs vüqqəva paççahısse qığeebaç'enbı. ⁵ Manbişe İordanne damayle ilğeeç'i, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırıbı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadine nasılene cigabişile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. ⁶ Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa

* **24:2** 24:2 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailiyne nekke şimalılın şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailiyne nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailiyne k'anençe-qomaçqameeva eyhen ıxha.

havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. ⁷ Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivbişdeyiy Kana'anbişde girgıne şaharbişeeqa manbı hapk'ın, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. ⁸ Yüç'ne vuzeyiy g'ane (20) yiğee manbişe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyy'al. ⁹ Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ilıncıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır (800 000), Yahudeeyir xhod vəş aazır (500 000) igid ıxha.

Allahee Davudus caza hoole

¹⁰ Davudee millet qətqəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen:

- Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirıke ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u.

¹¹ Davud qınne yiğil miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen:

¹² - Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as».

¹³ Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- G'əyxə, yighıllə senna yiğne ölkee mısvalyby ıxhane vas ıkkın? Xheyıble vazna hıxu yiğne duşmanaaşine xılənçe iykarasne ıkkın? Deşxheene, xhebillə yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arby ıxhane ıkkın? Həşde yugba fıkr opxhun, ğu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes.

¹⁴ Davudee Qadık'le eyhen:

- Yızdemeə geed dağamda vod. İnsanne xılyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xılyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhı'm geəb vob.

¹⁵ Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vuceə gyuvxhuna gah ç'əvuvxhesmee, Rəbbe İzraililqa yı'q'ı'n ık'arby g'ixele. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır (70 000) insan qek'a. ¹⁶ İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemeə, Rəbbis maabın insanar qıviykkın, malaaikık'le eyhen:

- Ç'əv, xıl g'ayşe!

Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbişda ıxha. ¹⁷ Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumeə, Rəbbik'le eyhen:

- Bınah hav'una zı vör, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaaşə hucoone hı'ı? Manbişil-alla zasiy yizde xızanı caza hevle.

¹⁸ Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen:

- Hark'ın Yevusbişda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e.

¹⁹ Qadıne cuvabıka, Davud, Rəbbeə əmr hav'uyın xhinne maqa hayk'an.

²⁰ Aravna avqa ilyakkımeə, Davudıy cun insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qığəç'u, paççahne ögil ç'iyelqameə k'yorzul, ²¹ eyhen:

- Nəxürkenane yızda xərna paççah zasqa arı?

Davudee eyhen:

- Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemeə zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletilin yı'q'ı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as.

²² Aravnee Davuduk'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'veə, paççahee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna

allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cige mıgrabıyiy† yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. ²³ Paççah, man gırgın zı vas hele.

Aravnee meed eyhen:

- Hasre Rəbb, yığna Allah, vaka yugra ixhecen.

²⁴ Paççaheeme Aravnayk'le eyhen:

- Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə.

Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al (50) nuk'ra qele. ²⁵ Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbe ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yı'q'ı'n ık'arbı ç'əveedaxhenbı.

---

† **24:22** 24:22 Mıgrabı: man xhaneyk g'ayebı at'itq'inne q'uvabışike ha'a ıxha. Mançika məxüb suk gıtike curaa'a vuxha.

Paççahaaşin ts'ettiyn kitab

Davud q'əsvalee

¹ Paççah Davud q'əs qıxha eyxhe. Mang'ulqa nimeen karbı aççveyid mana g'üməarak'va ıxha deş. ² Mang'une nukaraaşe mang'uk'le eyhen:

- Vas, yişde xəring'us paççahıs sa mek'vna içiy t'abal hee'es, mana vaqa ileekecen. Vaka g'aliyxhecen, ğu g'üməark've'ecen.

³ Manbışe paççahıs İzrailvolle micagna içiy t'abal hee'e, yıcır iveekena. Mana Şunem eyhene xiveençena Avişag yeexhe. Manbışe mana içiy paççahısqa ayreele. ⁴ Avişag geer micagna içiy yixha. Mana paççahıqa qihna iykar, mang'uqa ileeka yixha. Manbı sa tyulee g'alyapk'eeyib, manbışde əree vuçud ıxha deş.

Adoniyays paççah ixhes ikkiykan

⁵ Davudus Haggitike ıxhayne dixee Adoniyee «Zı paççah ixhesva» vucecar vuc axtı qa'a ıxha. Mang'vee cusqa dəv'əyn daşk'abı, balkanıl aleepxıynbı, cune ögil g'adaxhvanasda xhots'al (50) insan sa'a. ⁶ Mang'une dekkee Davudee, mısacad mang'uk'le «Nya'a ğu məxüd ha'ava?» uvhu, mana cigee gyuarı'ına deşdiy. Adoniya micagna kar ıxha. Avşalomule qiyğa nekke xərna dix mananiy vor.

⁷ Adoniya Tseruya eyhene xhunaşseyne duxayka Yoavıkayiy kaahin Evyatarıka saraççe. Manbışe mang'un sura aqqaqqa. ⁸ Kaahin Tsadokee, Yehoyadayne dixee Benayayee, Natan peyğambaree, Şimeyee, Reiyee, Davudne igidyaaşe Adoniyayn sura aqqaqqa deş.

⁹ Adoniyee En-Rogelyne k'anene Zoxeletne ganzıl çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allya'a. Gırgın cun çocar, paççahın dixbı, paççahıs k'anen gırgın Yahuder mang'vee qoot'alanbı. ¹⁰ Natan peyğambar, Benaya, igider, çoc Sıleyman mang'vee qoot'al deş.

Davudee paççahıyvala Sıleymanısqa qoole

¹¹ Manke Natan peyğambaree Sıleymanne yedik'le Bat-Şevayk'le eyhen:

- Nya'a vak'le g'ayxhı dişde, Haggitne dixee Adoniyee, yişde xəring'uk'le, Davuduk'le dyats'a-dyats'a, cuke paççah hı'ıva? ¹² Həşde k'ırı alixhxhe, yiğniy yiğne duxayn Sıleymanın can nəxüdiy g'attixhan ha'as ikkanva, zı vas mı'sləhət g'avces. ¹³ Paççah Davudusqa hiyek'ne, mang'uk'le eyhe: «Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sıleyman paççah ixhesva, yiğne taxtil mana gyu'arasva, ğu zas, yiğne nukarıs, k'in dişdiy g'assır? Nya'a manke Adoniyee paççahıyvala haa'a?» ¹⁴ Ğu maa'ar paççahıka yuşan hee'emee, zı vaqar qihna maqa ikkeç'u, ğu eyhençis «Ho'ova» eyhes.

¹⁵ Bat-Şeva paççahısqa mana eyxhene gozeeqa ikkeç'e. Paççah q'əs qıxha eyxhe, mang'uqa Şunemğançena Avişag ileeka yixha. ¹⁶ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'eezarna. Paççahee məng'i'ke «Hucoone ikkanva?» qiyghan.

¹⁷ Bat-Şevee mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sıleyman paççah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva uvhu, ğu zas, yiğne nukarıs, yiğne Allahılen Rəbbilen k'ınniy g'assır. ¹⁸ Yızda xərna, həşdemee Adoniya paççah ıxha, vasıb mançikena deşda. ¹⁹ Mang'vee geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna alli'ı. Paççahın gırgın dixbı, kaahin Evyatar, g'oşunna

xərna Yoav mang'vee maqa sav'u. Yiğna nukar Sıleymanmee mang'vee maqa qort'ul deş. ²⁰ Yizda xərna paççah, İzrailynacab ul val vob, vale qiyğa yiğne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ğu manbışik'le ats'axhxhya'as ıkkın. ²¹ Deşxheene, yizda xərna paççah, şene dyunyeeqa ark'ınmee, zınyaiy yizda dix Sıleyman manbışe duşmanne k'ats'ee avqas.

²² Bat-Şeva paççahıka yuşan hee'eme, ooğançe Natan peyğambar qarayle. ²³ Paççahık'le «Natan peyğambar arıva» eyhe.

Mana paççahne k'anyaqa ikkeç'u, ç'iyelqamee k'yoyzarna. ²⁴ Natanee eyhen:

- Yizda xərna paççah! Vale qiyğa Adoniya paççah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva, ğu uvhuyn karı'ıynne? ²⁵ G'iyna Adoniyee hark'ın geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna alli'ı. Mang'vee maqa paççahın gırgın dixbı, g'oşunun ç'ak'ınbı, kaahin Evyatar qort'ul. Həşde manbışe, «Paççah Adoniya geer qa'anava!» uvhu otxhan ulyoğa vod. ²⁶ Mang'vee saccu zı, kaahin Tsadok, Yehoyadayna dix Benaya, yiğna nukar Sıleyman qudyopt'ul. ²⁷ Man kar ğu uvhune manbışe hı'ı? Nya'a manke ğu yiğne nukaraaşık'le vale qiyğa paççahne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ittevhu?

²⁸ Paççah Davudee alidghınıy quvu eyhen:

- Bat-Şeva yizde k'anyaqa qeet'le.

Bat-Şeva paççahısqa arı, mang'une ögil ileezar. ²⁹ Paççahee k'ın g'assır eyhen:

- Zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan hı'iyne Vorne Rəbbılqa k'ın ixhen, ³⁰ zale qiyğa yiğna dix Sıleyman paççah ixhes, mana yizde taxtil gyu'aras. Yiğnemee İzrailyne Allahılqa Rəbbılqa k'ın g'assır uvhuyn kar zı g'iyna ha'asın.

³¹ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, eyhen:

- Yizda xərna paççah geer qa'ana!

³² Paççah Davudee eyhen:

- Kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya yizde k'anyaqa qoot'le.

Manbışın gırgınbı paççahne k'anyaqa abaylenbı. ³³ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Yızın nukarar şosqa qoot'le, qiyğar yizda dix Sıleyman yizde g'atırılqa ali'ı, Gixonne xhyan ılıqəəne cigaysqa ıkke. ³⁴ Maa'ad kaahin Tsadokeeyiy Natan peyğambaree İzrailyna paççah ixhesva mang'ulqa q'ış qadğvecen. Qiyğad şeypur əlivxü, «Paççah Sıleyman geer qa'anava!» ts'irbı he'ecen. ³⁵ Qiyğa mana yı'q'əlqa qale, hasre yizde taxtil gyu'recen. Mana yizde cigeena paççah ixhes. Zı mana İzrailynaiy Yahodayna xərna giyxhe.

³⁶ Yehoyadayne dixee Benayee inəxdın alidghınıy qele:

- Aamin! Hasre yizde paççahne Allaheeyid Rəbbeeyid məxüd eyhecen. ³⁷ Rəbbe yizde xəring'un paççahın sura aqqıyn xhinnee, hasre Sıleymanınid sura aqqecen. Hasre mang'una taxt yizde xəring'une paççah Davudne taxtile axtıba hee'ecen.

³⁸ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree, Yehoyadayne duxee Benayee, Keretbışe, Peletbışe Sıleyman, paççah Davudne g'atırılqa ali'ı, Gixonqa arayle. ³⁹ Kaahin Tsadokee Allahne çadıreençe q'ışıka gyavts'una gaç alyapt'ı, Sıleymanılqa paççah ixhesva q'ış qadğu. Şeypur ilyviyxə gibğilmee, gırgıne cəmə'ətın «Paççah Sıleyman geer qa'anava!» ts'irbı ha'a.

⁴⁰ Cəmə'ət oza qıxha, mang'uqad qihna ayk'an. Manbışe zurna ı'lyviyxə, məxüd şadvalın ts'irbı ha'a, mançike ç'iyebı ı'ğiykar.

Sileymanna Adoniyalqa rəhi'm qavayle

⁴¹ Adoniyak'leyiy mang'ukane mihmanaşik'le kar otxhun ç'əveerxamee, man ses g'iyxhe. Yoavik'le şeypurun ses g'ayxhımee, eyhen:

– Şahareençe qöön ses nəxdınnıyxan?

⁴² Mana cuvab uvhu g'attirxhın deşdiy, sayır ooğançe kaahin Evyatarna dix, Yonatan arayle.

Adoniyee mang'uk'le eyhen:

– İnyaqana qoralan. Ğu yugna insanır, yugunud xabarlı adı ixhes.

⁴³ Yonatanee Adoniyays inəxdın alidghınıy qele:

– De'eş, məxüd deş vodun. Yişde xəring'vee, paççah Davudee Sıleymanıke paççah hı'ı. ⁴⁴ Paççahee kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya, Keretbı, Peletbı Sıleymanıka sacıgee g'axuvu. Mana manbışe paççahne g'atırılqa ali'ı. ⁴⁵ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree Sıleyman paççah ixhecenva Gixonee mang'ulqa q'ış qadğu. Manbı mançe şadba apk'ın, şahareedın milletcad ı'ğiykır. Şok'le g'iyxhen ses mançe vod. ⁴⁶ Mançile qiyğa Sıleyman paççahne taxtıl gyu'ur. ⁴⁷ Yişda xərna paççah Davud tabrik ha'as abıyne mang'une insanaaşe uvhiyn: «Yiğne Allahee Sıleymanın do yiğne doyule sık'ıldad axtı qe'ecen, mang'una taxt yiğne taxtleb axtıba avqecen!» Paççah vuc g'alırxhuyn cigeençe k'yorzul, ⁴⁸ inəxüd eyhe: «İzrailıyne Allahıs Rəbbis şukur! G'iyna Mang'vee, yizde ulepşik'le g'ece-g'ece, yizde taxtıl gyu'arasda insan huvu!»

⁴⁹ Man g'ayxhımee, Adoniyayn gırgın mihmanar qərq'ı'n, oza qeepxha cone yəqqı'n avayk'an. ⁵⁰ Adoniyamee, Sıleymanile qərq'ı'n, ark'ın q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışike aqqaqqa*. ⁵¹ Mang'vee hı'iyın Sıleymanıs yuşan ha'a:

– Adoniya Sıleyman paççahıle qəyq'ənvə mana q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışik ilyt'iyq'an. Mang'vee eyhen: «Hasre paççah Sıleymanee zas g'iyna k'ın g'assrecen, vucee zı g'ılınıcıqqa hıdeles».

⁵² Sıleymanee eyhen:

– Mana karaəəna insanxhee, mang'une vuk'lele sa çər g'a'avxhas deş. De'eş, mang'vee pısın kar he'eene, gik'asda.

⁵³ Paççah Sıleymanee insanar g'uxoole, manbışer Adoniya q'urbanbı allya'ane cigaysse qaraylena. Manar paççah Sıleymanısqa ikkeç'u, mang'us k'yoyzarna. Paççah Sıleymanee mang'uk'le «Xaaqa hoorava» eyhe.

2

Davudna Sıleymanıs nekke qiyğıyna nasiyhət

¹ Davud qik'asın yiğbı k'ane qeetxamee, mang'vee dixes Sıleymanıs nasiyhət haa'a:

² – Zınar, gırgınbı xhinne, sık'ınne gahıle qik'asda. Ğunar it'umra, yik'eka ixhe. ³ Yiğne Allahee Rəbbeeyhen hı'ı, Mang'une yəqqı'n hoora. Mısayne Q'aanunee otk'unin xhinne Allahne q'aanunbışıl, əmırbışıl, g'aydabışıl ğu k'ırı alıxhxheene, vasse gırgıncad ha'as əxəsın. ⁴ Manke Rəbbeey in zas cuvab huvuyn kar ha'asın: «Vake g'abıynbı Yizde yəqqı'n

* **1:50** 1:50 Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışike aqqaqqa: Mane q'urbanbı allya'ane cigayne yoq'ne surak tuncuna yoq'uble gaç vuxha. Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışike aqqıne insanık qeep'tas vukkan vuxha deş.

apk'inee, Zas yik'eençe, caneençe g'ullux hav'ee, vake g'abıynbışda İzrailyne taxtıle Zı ak'an ha'as deş».

⁵ Vak'lecad Tseruyayne duxee Yoavee zak hı'iyın ats'an. Mang'vee İzrailyne g'oşunna q'öyre xərna – Nerna dix Avneriy Yitrayna dix Amasa – gyapt'ı, döv'ə deşde gahıl döv'eena xhineena eb k'yav'u. Yı'q'eena ts'irayiy g'elilinbı mang'vee eban qı'ı. ⁶ Ğunar yiğne k'orane ək'elis sik'ı ı'ğiykre. Mang'una cagvara quvxhana vuk'ul ahaleeqa salamatba əlyhəəs hımaasar.

⁷ Gileadğançene Barzilayne dixbışika yugra ixhe. Hasre manbı yiğne sufranile kar otxhananbı vuxhacen. Zı yiğne çocule Avşalomıle hexvamee, manbı zasqa qabı.

⁸ Benyamınaaşına eyxhena, Baxurımğançena Gerayna dix Şimeyır yiğne k'anençeğana vor. Maxanayımqa hark'ınne yığıl mang'vee zas pisda bəddüə hav'u. Qiyğamee mana yizde ögilqa İordanne damaysqa arı. Zı mang'uk'le mana gik'as deşva Rəbbilen k'in g'assır. ⁹ Həşde vak'le mana binah deşdava mats'axhe. Ğu k'orana ək'elynana insan vor, vak'lecad mang'uk hucooyiy ha'as ıkkınva ats'an. Mang'una cagvarana vuk'ul eban gyavts'u ahaleeqa əlyhəəs alivke.

Davud qek'ana

¹⁰ Davud qik'u cune dekkaaşısqa ayk'an. Mana Davudne Şaharee k'eyxha. ¹¹ Davudee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahiyvalla haa'a. Yighille senna mang'vee Xevroneençe, xhebts'ale xhebillə (33) sennab İyerusalimeençe paççahiyvalla hav'u.

¹² Sıleyman dekkine Davudne taxtıle giy'ar. Mang'vee cuna paççahiyvalla it'umba avqaaqa.

3

Sıleymane Allahıke cus k'orana ək'el hooqqa

¹ Sıleyman fronuka, Misirne paççahıka, xıne eyxhe. Mang'una yiş hey'ı. Mang'vee mana Davudne Şahareeqa* qiykekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayid İyerusalimne hiqiy-alladın cabırbı ali'ı ç'əvepxhesmee mana maa'ar ayxu. ² Mane yiğbışılqamee xalq'ın erbişeeqa q'urbanbı adaylı ıxha, Rəbbine doyl ali'in xav ıxha deş.

³ Sıleymanee dekkine q'aanunbışıs əməl ha'u, mançikad cus Rəbb nınee ikkiykınıy hagu. Mang'veeyidçikana erbişeeqa q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ıxha.

⁴ Erbişın xədn, Gıveon eyhene şahareeniy vod, q'urban gyuvk'asdınee paççah Sıleyman maqa hayk'an. Mana maqa arıng'a, aazır vuk'ulyniy q'urbanna gyooxhan haa'ana. ⁵ Mane xəmdə Gıveonul Rəbb Sıleymanne nik'eeqa arı.

Allahee eyhen:

– Hiqqe, hucooyiy vas ıkkın, hucoone vas heles?

⁶ Sıleymanee eyhen:

– Yiğne g'ulus, yizde dekkıs, Davudus, mana məttıne yik'eka qorkura Yiğne yəqqı'n əlyhəəva, Ğu, badaldexha, hammaşe geed yugvalbı ha'u. G'iyniyne yığıl taxtıle gıy'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unemee badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u. ⁷ Ya Rəbb yızda Allah, Ğu Yiğne

* **3:1** 3:1 Davudna Şahar: İyerusalimne avaalyne rayoneni vob. Davudna Şaharva mançik'le, vuce Davud paççahee avquva eyhe.

g'uluke yizda dek Davudne cigeeqana paççah ha'u. Zı uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-hidya'asın. ⁸ Yiğna g'ul – Yiğne milletne yı'q'nee vor, Ğu g'əyxı'ni, geed xənni, qətqı'-ələtqı' ç'əvdexhesde milletne yı'q'nee. ⁹ Yiğne g'ulus Yiğın millet vuk'lek ikkesda, yugunçike pısın cura'asda k'orana ək'el hevle. Menne curayl Yiğın xədnı millet şavusse vuk'lek ikkes əxəyee?

¹⁰ İn Sıleymane heqqıyn Xudaavandays q'abil eyxhen. ¹¹ Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: «Ğu, yiğnimee xiliyna ı'mı'r, var-devlet, duşmanaaşin hapt'ıy heqqı deş, mançine cigee qotkuyn cura'as əxəsda ək'el hivqu. ¹² Vas ikkanan, Zı ha'asın. Zı vas hamanimee k'orana ək'el hevles, valqame vak akarana ıxha deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş. ¹³ Mançile hexxada, ğu Zake hideqqıyn – var-devletid, şöhratıd Zı vas helesın. Yiğne vaxtal ğu xhinnena paççah ixhes deş. ¹⁴ Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizde yəqqı'n horhulee, Yizde q'aanunbışıl k'ırı gyaqqı çis sik'ı harakat he'ee, Zı vas xiliyna ı'mı'r hevles».

¹⁵ İnyaa'ar Sıleyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak' ıxhay. Mana İyerusalimqa sak'ı, Xudaavandayka mugaavilenane q'utyeyini† ögiyl uly-orzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbiyyı‡ əmin-amanın q'urbanbı§ alya'a. Mançile qiyğa cune hiqiy-allanbışis otxhun – ulyodğuy hele.

Sıleymane məhkame huvuna ək'elikana q'arar

¹⁶ Sa yiğıl q'öyre g'ahapk'in yedar abı paççahne ögee ulyoozaranbı. ¹⁷ Manbışde sang'ee eyhen:

– Ay yizda xərna! Şi hayne xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn. ¹⁸ Xhebıd'esde yiğıl mançile qiyğa məng'eeyid uxooxuyn. Şi sacigeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şı q'öyrecabniy vob. ¹⁹ Xəmdə mane xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una. ²⁰ Sura xəmdə mana oza qiyxha alyarat'ana yizda dix, yiğna g'ulluxçiy g'alirxhuyne gahıl! Məng'ee giyxhena mana cene koksıysqa, cena qik'unamee giyxhena yizde koksıysqa. ²¹ Zı miç'eer ozaqiyxhayng'a yizde duxays kar oxhan ha'as, mana zak'le qik'u avaykı. Açux qıxhang'a zı mang'uka sayır yugra ileekına, manke zak'le ats'axhen, mana yizda dix deşorva, zı uxuna.

²² Şene xhunaşşe eyhen:

– De'eş! İna üç'ürna – yizda dix, şena qik'una – yiğna!

Ts'errıng'ee öc alyabat'a:

– De'eş! Şena qik'una – yiğna, üç'ürna – yizda!

Paççahne ögiyl manbışe həməxdın, hıccatbı ha'a vuxha.

²³ Paççahee eyhen:

– Vuşde sang'ee eyhe vod: «Yizda dix üç'ürna, yiğna qik'u», mansang'ee eyhe vod: «De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdamee – üç'ürna».

²⁴ Manke paççahee eyhen:

– Zasqa xıncal alle.

Paççahısqa xıncal adaylen.

²⁵ Paççahee əmı'r haa'a:

† **3:15** 3:15 Xudaavandayka mugaavilenane q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Misa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Sıleyman peyğambaree Allahne doyilin xav alya'asmeə mana q'utye çadıreniyxhee vooxhena. Mane q'utyeə g'ayebışde ooad otk'unin Allahun əmrbinıy havacenbı. ‡ **3:15** 3:15 Gyoxhxhan ha'an q'urbanbı: in q'urbanbı bıkırda gyoxhxhan ha'a ıxha, mançin vuççud g'alyadaççe ıxha deş. § **3:15** 3:15 Əmin-amanın q'urbanbı: in q'urbanbı gyat'ang'a, mançin adın cigabı gyooxhan ha'a ıxha. Mansa çurud insanaaşe otxhun.

- Gyarxe üç'üdü şax q'öne cigeeqa, sa sura hele ine xhunaşşeyş, mansad - şene xhunaşşeyş.

²⁶ Üç'ürne duxayne yedin yik' gyoyxhan cene uşaxı, mæng'ee paççahık'le eyhen:

- Ay yızda xərna! Qile mæng'ı'sqa uşax üç'üdda! Saccu gimek'a mana!

Mansang'emee eyhen:

- Ne zı, ne ğu mana alyart'as deş. Gyarxe mana!

²⁷ Manke paççahe q'arar hoolena:

- Üç'üdü şax ts'erriyne xhunaşşeyşqa qile. Gimek'a mana, mana mang'una yed vorna.

²⁸ Paççahe huvuna q'arar g'avxhume, ğırgıne izrailbışda hı'rmāt mang'us geeb qooxhe. Qotkuyn mähkamabı he'ecenva Allahee mang'us k'orana ək'el huvu.

10

Ərabaaşına Şevayna kralıça Sileymanısqa ayrele

¹ Şevayne kralıçayk'le Rəbbike qabıyne Sileymanne şöhratne hək'ee g'ayxhı. Mana ayreelena mang'us dağamın qıdğınbı ha'as. ² Mana geer xəne karvanıka: gulyağbışıka, g'izilıka, ğıranne ekebışikad gyats'iyne devabışikayiy cene xəppanane insanaaşıka İyerusalımqa Sileymanısqa arı. Vuk'leene ğırgıne karne hək'ee gaf hav'u. ³ Sileymane mæng'ı'ne ğırgıne qıdğınıybışıs cuvab qelen: məxdun dağamın qıdğınıy ıxha deşke, paççahısse cuvab qeles məxəcen.

⁴⁻⁵ Şevayne kralıçayk'le Sileymanna k'orana ək'elib, vucee alya'uyın sarayıd, sufraylın otxhuniybıd, mang'üne kumagçeeşın xaybıd, nukaraaşın harakatbıd, manbışe alya'an tyulıbıd, çaxırçerıb, Rəbbine xaaqa gyoxhıxhana'as adıyn q'urbanbıd g'acuyng'a mæng'ı'n nafas aqqaqqa.

⁶ Mæng'ee paççahık'le eyhen:

- Yızde ölkee yığne k'orane ək'elene hək'ee, işbışde hək'ee eyhenbı qotkuda ooxhud. ⁷ Arı yızde ulepşik'le g'acesmee, zı mane cuvabbışılqa inyamışeexhe deşdiy. Zak'le g'acuyñçine surançine hək'ee zas yuşan hı'ı deşod. Yığna k'orana ək'el, yığın var-devlet zak'le g'ayxhınçile hexxada vod. ⁸ Baxtivararıb yığın insanar! Baxtivararıb yığın kumagçer, nenbiyyiy hammaşe yığne ögiyl ulyoozar, yığna ək'elikana gaf g'iviyxhe! ⁹ Allahıs, yığne Rəbbis şukur vuxhena, ğu ikkiykın, İzrailıne taxılqa gyuar ha'uyl-alla. Rəbbis hammaşe İzrail vukkiykınil-alla, adalətiy qopkuvalla vuxhecenva vake paççah ha'u.

¹⁰ Mæng'ee paççahıs payıs yoq'ne tonule hexxan g'izil, geed curabışıkan gulyağbı, sayıd ğıranın ekebi adı ıxha. Mæng'ee Sileyman paççahıs adıynmeen gulyağbı mankiyqamee şavacad adı deşdiy.

¹³ Sileyman paççahee vucee huvuyñçile hexxadad, Şevayne kralıçays hucooyiy ikkiykın, qıdiykkın helen. Mançile qiyğa mana cene insanaaşıska cene ölkayılqa siyk'al.

16

Axav İzrailıyna paççah eyxhe

²⁹ Yahudayne paççahee Asee paççahıyvalla haa'ane xhebts'ale molyud'esde (38) sen, Omriyna dix Axav İzrailıyna paççah eyxhe. Mang'vee Samariya eyhene şaharee g'ayiq'ölle (22) senna paççahıyvalla haa'a.

³⁰ Omriyne dix Axavee, cule ögiyl vuxhaynbışde gırgıne paççahaaşile geeb Rəbbine ulesqa yugba qıdyaalesda iş haa'a vuxha.

³¹ Nevatne duxayne Yarovamne bınahbışee axuy k'ıldanan xhinne, ooğançe Sidonaaşine paççahna Etba'alına yiş İzevel hee'e. Qiyğale xhineeyid horbışikane allahıs Ba'alıs* ı'bəədat ha'a giyğal. ³² Mang'vee Samariyel Ba'alın xav alya'a. Caayid q'urbanbı allya'an cigad ha'a.

³³ Qiyğale xhineyib Aşerayn† byuty ha'a. Mang'vee Rəbbis İzrailyne Allahıs cule ögiyl vuxhayne gırgıne İzrailyne paççahaaşile geeb qəl huvu.

³⁴ Axavee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Bet-Elyğançene Xielee Yerixo eyhena şahar sayib alyaa'ana. Rəbbe Nunne duxayk'le Yeşuayk'le uvhuyn xhinneecad eyxhe: mang'vee şahar alyaa'a gibğilmee, mang'una xərna dix Aviram qek'a; şahar alyav'u akkabı gıxhxhesınbı xhinne quvxhamee, mang'una k'inna dix Seguv qek'a.

17

İlyas peyğambaree guraxbı ixhesva eyhe

¹ Gileadne Tişbeençene İlyasee paççah Axavık'le eyhen:

- Zı ı'bəədat ha'ane İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'ın ixhen, zı ittevhu ögiyle qööne senbışee çiyiy gyoğiy ixhes deş.

² Rəbbin cuvab mang'ulqaniy vod:

³ - İnençe hixu, şargne suralqa hoora. İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısne dyugulyxhe. ⁴ Xhyan ğu mane arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karıd Zı qənaaşik'le alleva uvhu.

⁵ Mang'vee Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısqa qarı ma'arır axvana. ⁶ Qənaaşē miç'eed-exhal mang'us çuruyiy gıney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeniyy ulyoğan.

⁷ Sabara gahılee ölkee gyoğiybı gyudyoğava arag qooqqana.

Sip'tree İlyası otxuniy hele

⁸ Rəbbin cuvab İlyasılqaniy vod:

⁹ - Oza qıxha Sidonne Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayir axve. Maane sa sip'iriyk'le Zı vasın otxuniy alleva uvhu.

¹⁰ Mana oza qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabışısqa qarı hıxrxhılymee, mang'uk'le maa'ar osbı sa'ana sa sip'iriy g'eece. Mang'vee məng'ılqa onu'u eyhen:

- Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ının xhyan alle.

¹¹ Mana xhinelqava yı'qqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen:

- Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledın gıneyıd alle.

¹² Zəiyfee eyhen:

- Rəbbilqa, yiğne Allahılqa k'ın ixhen, zaqa gıney deşin, şaqa kupune xhanel sa xhaxheedın urva vod, sa t'yank'ıb q'ışına. Zı həşde sık'ının osbı sı'ı, ark'ın zasiniy duxaysın otxuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqa oxhanasın karıd deşin, şınab hapt'asınbı.

¹³ İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

- Qimeeq'ən, xaaqa ark'ın ğu eyhen xhinne he'e. Saccu vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'inna kokay hav'u able, qiyğad vasiniy duxaysın oxhanasın

* **16:31** 16:31 Ba'al: Kana'anaaşına nekke xərna allah. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha. † **16:33** 16:33 Aşera: mana Kana'anee şagavna allah yixha. Sabara afsanabışee Aşera Ba'alna xhunaşşeva, mana gırgıne allahaaşınar yed yixhava oyk'an.

kar he'e. ¹⁴ İnexüd Rəbbe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zı, Rəbbe ç'iyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'att'as deş».

¹⁵ Zəiyfee ark'ın İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd məng'i'qad, cene xizanıqad, İlyasıqad yiğisiysın otxhanan kar eyxhen. ¹⁶ Rəbbe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'aat'a deş.

İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a

¹⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ik'iyk'ar. Mang'un ik'ar atk'iniylette yı'q' qexhe, nafas haxiles dəxi' mana qek'ana. ¹⁸ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Allahna insan, zı vak hucoone hı'ı? Nya'a, ğu yizda dix gikasne, yizda bınah yik'el qavalya'asne arı?

¹⁹ İlyasee məng'i'k'le eyhen:

- Yiğna dix zasqa qale.

Uşax zəiyfayne xhilibişeençe alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe. ²⁰ Mang'vee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- Ya Rəbbim Allah, nya'a zı axvane zəiyfayna dix gik'u, Ğu məng'i'k məxdın divan qaqqı?

²¹ Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqqees g'alirxhu Rəbbilqa ona'a:

- Yizda Rəbb Allah, zı Vake heqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lece!

²² Rəbbik'le İlyasee ona'a giyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'ıl, mana üç'ür qexhe. ²³ İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen:

- İleekende, yiğna dix üç'ür ra vor.

²⁴ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Həşde ats'axhxhayn ğu hək'erar Allahna insan ıxhay, ğu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ıxhay!

18

İlyas İzrailyqa siyk'al

¹ Ooğançe xilece gahbı ilğevç'uyle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebıd'esde sen, Rəbbe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

- İzrailyne paççahısqa, Axavısqa hak'ne, mang'uk'le ğu g'acecen. Manke Zınad ç'iyelqa gyoğiy g'axiles.

² İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cigeeqa.

Mane gahıl Samariyeyl it'umın mısvalybı eyxhe. ³ Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaratee işbı bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtıdaniy aqqaqqa. ⁴ Axavne xhunaşşee, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'ane gahıl Avdee vəş peyğambar hixva'ana. Manbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alyna dyugul haa'a. Oxhanasın karıd, ulyoğasın xhyanıd manbışis adayle ıxha.)

⁵ Axavee Avdiy'le eyhen:

- Ölkeene gırgıne xhyan l'lqəəne cigabışisqayiy damabışisqa hak'ne. Mançeğana şak'le sayıb ok' iveeke, yişin balkanar, g'atirer gyatt'as gidyardak'va.

⁶ Manbışe co alycaxvasva eyhen cıgabı cone əree bit'al haa'a, nena nyaqayiy ı'qqəsva. Axav sa suralqa, Avdiyir manisa suralqa ayk'an.

7 Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa. Mang'uk'le İlyas qıvats'ı, aq'vakkena mang'une ögiyl gizerçu eyhen:

- Yızda xərna İlyas, ina ğune?

8 İlyasee eyhen:

- Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor.

9 Mang'vee eyhen:

- Zı nena bınahne hav'u, ğu yiğna g'ul gik'as Axavne xıleqa qele? ¹⁰ Yiğne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'ın ixhen, yızde xəring'vee ğu t'abal ha'asva insan g'ıxdevuyn milletiy ölka axu deş. «Mana inyaa deşdava» uvhuayne milletinbışısqayiy ölkaynbışısqa mang'vee k'ın g'assaras alıkkı, ğu maa'ar t'abal hı'ı ivdeykınava. ¹¹ Həşde ğu eyhen: «Hooraa yiğne xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe». ¹² Zı vasse ark'ınmee, sayir Rəbbine Rı'hı'n ğu zak'le dyats'anecar cigeeqa qıkkəkka. Zınar hark'ın Axavık'le uvheene, mang'vee ğu t'abal ha'asda. Ğu ivdekımee, mang'vee zı gik'as.

Avdiyee meed eyhen:

- Yiğne g'ulee, zımee, k'ırranang'acadniy Rəbbin do axtıda aqqaqqan.

¹³ Nya'a, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'amee, zı hı'iyınbı vas, yızde xəring'us, mebinbişe yuşan hı'ı dişdiy? Zı manke Rəbbına vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyna mağarabişee dyugul hav'u, manbişıs oxhanasın kariy xhyan huvu. ¹⁴ Ğu həşde eyhen: «Hooraa, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda!

¹⁵ İlyasee eyhen:

- Zı ı'bəədat ha'ane Xəybişde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'ın ixhen, Axavık'le g'iyna zı g'acesda.

İlyasiy Ba'alın horbişikan peyğambarar

¹⁶ Avdiy Axavısqa hark'ın mang'us gırgın yuşan ha'an. Man g'ayxhı, Axav hayk'anna İlyasne ögeeqa. ¹⁷ Axavısqa İlyas qızaxxımee, mang'vee eyhen:

- Ğune vor İzrailyqa in yiğbı allı'ına?

¹⁸ İlyasee eyhen:

- Man zı deş, ğunayiy yiğne dekkıne nasılen İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmırbı hidi'ı, Ba'alne byuttyaaşıqa qihna apk'ın. ¹⁹ Həşde yiğın insanar g'axuvle, gırgın İzrailyıbı zasqa Karmel eyhene suvalqa see'ecen. Cokasana sacıgee İzevelin g'ık otxhanna yoq'ud vəşşe xhots'al (450) Ba'alna, yoq'ud vəşır (400) Aşerayn horbişikan peyğambar inyaqa qoot'le.

²⁰ Axavee gırgın İzrailyıbiyiy man peyğambarar Karmelyne suvalqa saa'a. ²¹ İlyas milletısqa qığəç'u eyhen:

- Şu nimeena gahnane q'öbvalla haa'as? Rəbb vuşda Allahxee, mang'uqab qihna hudoora! De'eş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna hudoora!

Milletın nıq' qığavhu deş. ²² Manke İlyasee milletık'le eyhen:

- Rəbbine peyğambaraaşına saccu zı axu, Ba'alıqamee yoq'ud vəşşe xhots'al (450) peyğambar vor. ²³ Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane q'öne boğayna sa manbişe cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab sansanna qav'u, çike ıxhayn sanbı osbişılqa gik'necen. Saccu mançik ts'a hılymaqqacen. Zınab manasa boğa gyuvk'u, sansanna qav'u çike ıxhayn sanbı osbişılqa gik'anas. Ts'ayıd halyaqqas deş. ²⁴ Manke şu

vuşde allahlıqqa on ha'as, zınad yizde Rəbbilqa. Şavaa on hı'iyng'ayiy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.

Milletıncad «Ğu geed yugda uvhuva» alidghınıy qele.

²⁵ İlyasee Ba'alne peyğambaraaşik'le eyhen:

- Şu xəppabı vuxhal-alla, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e. Qiyğad vuşde allahlıqqa on he'e. Saccu şucad mançik ts'a qımaqqa.

²⁶ Manbışe cos huvuna boğa qabı gyook'ana. Mançile qiyğad miç'eediyle yı'q'ı'hı'lqamee Ba'alılqa «Ba'al, şas alidghınıy qeleval!» on hı'ı. Alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar manbışis eyxhe deş. Manbımee cos hı'iyne q'urbanbı allya'ane cigaysne g'ook'al-ulyook'al vuxha.

²⁷ Yı'q'ı'hı'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen:

- Sik'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı he'e! Nya'a, mana allah dışde vor! Sayır fikrele ark'ın, vuk'ul alivku, g'eline yəqqı's hark'ın eyxhe! Şavuk'lene ats'a, nik'eeqacarme ark'ın, muğur qa'asme ikkan?

²⁸ Manbışe sık'ıldad it'umun ts'ırbı ha'a, cone ədatbışis sik'ı g'ılınçbışika, vukbışika cok cigabı ha'a, eb ablyaa'a vuxha. ²⁹ Yı'q'ı'hı'le exhaliyna q'urban ablyaa'asme, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'ırbı he'eeyid, manbışis alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar, manbışil k'ırı iliyxhenar eyxhe deş.

³⁰ Manke İlyasee milletik'lecad eyhen:

- Zasqana qeepxhe.

Gırgın millet mang'usqa sadımee, mang'vee hı'ğətkıriyn Rəbbis q'urbanbı alyaa'an ciga qa'an. ³¹ İlyasee Yaaq'ubne dixbışde nasıl bışis sik'ı yits'ıq'öble (12) g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubık'le «yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.) ³² Mane g'ayebışike İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an ciga alyaa'a. Mane q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allab yits'ıxhvalle (15) xhinnen litra aqqasdameena g'uyu ilyviyk'ar. ³³ Mançile qiyğa mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u mançin çuru osbışılqa giyxhe. ³⁴ Qiyğa İlyasee eyhen:

- Yoq'ulle xədnın parç xhinen gyatsts'ı'ı gyooxhan haa'asde q'urbanılqayiy osbışılqa haç'e'e.

Qiyğa mang'vee manbışik'le «Q'öd'esiy xhebıd'es məxüd he'eva» eyhe. Manbışed ha'an. ³⁵ Maqa k'ı'iyne xhinen q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-alla alıpk'ırna g'uyu ghalılqamee gyavts'aa'ana. ³⁶ Yı'q'ı'hin kar otxhunne xhebne sə'ətıle, İlyas peyğambar ögiylqa qığəç'u eyhen:

- Rəbb, Ğu İbrahımee, I'saq'ee, İzraılee ı'bəədat hı'ına Allah vorna! Hasre g'iyına İzraılee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in gırgınınd zı Yiğne cuvabıka ha'ava ats'axhecen! ³⁷ Ya Rəbb, hucoone ixhes, zas alidghınıy qele! Hasre ine xalq'ık'le Ğu Rəbb Allah ıxhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışin yik'ıbı Valqa sak'alas!

³⁸ Man uvhu ç'əvxhameecad, Rəbbe ts'a g'ıxele, gyooxhan haa'ane q'urbanın çurud, osbıd, çik avudun g'ayebıd, nyaq'vub, hiqiy-alla alıpk'ırne g'uyeedın xhyanıd mane ts'ayın höğən. ³⁹ Milletik'le man gacu, aq'vakkena hı'ğətkır eyhen:

- Rəbb saccu Allah vorna! Rəbb saccu Allah vorna!

⁴⁰ İlyasee manbışik'le eyhen:

- Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar hıxvas hımaysar.

Manbışe manbı avqumee, İlyaseeyib Qışon eyhene aragısqa quvku gyabat'anbı.

G'urax ç'əvexhen

⁴¹ İlyasee Axavık'le eyhen:

- İt'umne gyoğiyın sesid qöö, mançil-alla hoora otXHun-ulyoğe.

⁴² Axav ayk'anna otXHun-ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa ilqeç'e. Mana maa q'aratsabışılqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybışısqa giviyxhe.

⁴³ Qiyğa cune nukarık'le eyhen:

- Həşde hark'ın yugra deryahne suralqa ilekke.

Nukar hark'ın ilyakkı eyhen:

- Vuççud deşod.

Məxür İlyasee mana yighne yəqqees ilyakkas g'ixele. ⁴⁴ Yighır'es hark'inmee nukaree eyhen:

- Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa k'ınna buludıb ı'lqəə.

İlyasee eyhen:

- Hark'ın Axavık'le eyhe, gyoğeeqa gixhasse balkanık daşk'a qı' giç'ecen. Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş.

⁴⁵ Mane gahıl xəəqə k'arın buludıbı sadayle, mıtı qavayle, it'umın gyoğiy gyoğa giyğal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur İzre'el eyhene şahareeqa ayk'an.

⁴⁶ İlyası Rəbbına guç qavayle, mang'vee cun p'laş yı'q'eeqa ayt'ıl Axavile ögiyl İzre'eleeqa i'kkecesdemeene cigeeqa g'adayxvanna.

19

İlyas İzevelike hexvana

¹ Axavee İlyasee hı'iyın gırgın işbıd, Ba'alın peyğambarar g'ilincike alğav'u gyapt'iyid cune xhunaşşeyıs İzevelis yuşan ha'an. ² İzevelee İlyasısqı ina xabar ana insan g'ixele:

- G'iyqa ine gahıs zı valqa ğu peyğambaraaşılqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaaşe mançileb pisda zalqa ver ooxecen.

³ İlyasık'le man g'ayxhı qəyq'əanna. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alerçu, ⁴ vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yiğna yəq apk'iniyle qiyğa, sa xhırisne yivek avur gyu'ur cus qik'uy heqqa:

- Ya Rəbb, ç'əv, həşde yızın can alışşe. Zı yizde dekkaaşile yugna deş vor.

⁵ Mana xhırisne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahıl sayangada mang'uk sa malaaiç set'u eyhen:

- Oza qıxha, kar oxhne.

⁶ Mana oza qıxha hiqiy-alla ilyakkımee, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokaiy sa parç xhinenıd. Mana kar otXHun, xhyan ulyodğı, meer nik'eeqa ayk'an.

⁷ Rəbbin malaaiç q'öd'es maqa satk'ıl mang'uk set'u eyhen:

- Ğu geeb xılıyna yəq əlyhəəs, mançil-alla oza qıxha kar oxhne.

⁸ Mana oza qıxha karıd oyxhanan, xhyanıd ulyoğan. Kar otXHun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnaiy yoq'ts'al xəmma Allahne suvaysqa Xorevısqa yəq avayk'an.

Rəbb İlyası gyagva

⁹ Mana maqa hirxhılıymee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəmə g'aaha. Rəbbe mang'uke «İlyas, nya'a ğu inyaa ıxhava?» qiyghan.

¹⁰ Mang'vee inəxdın alidghıniy qele:

- İzrailybışe Rəbbılqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u,

Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambarar g'ilincike alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹¹ Rəbbeeyhen:

- Qığeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre. Zı mançe ilğeç'es.

İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen. Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mıtı av'eeyib, Rəbb mane mıtsee deşdiy vor. Mançile qiyğa ç'iyebı ı'giykar giyğal, Rəbb mane ç'iyebı ı'giykıreeyir deşdiy vor.

¹² Mançile qiyğa ts'a qadayle. Rəbb mane ts'ayeyir deşdaniy. Man gırgın kar atk'iniyle qiyğa, sa k'ının ses axva. ¹³ İlyasık'le man ses g'ayxhımee, cun p'laş aq'valqa alyadaççe. Qiyğar ark'ın mağarayne ghalee ulyoyzar. Maa'ad mang'une k'iriysqa ses qadayle:

- İlyas, nya'a ğu inyaa ıxha?

¹⁴ İlyaseeyhen:

- İzrailybışe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambararib g'ilincike alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹⁵ Rəbbeeyhen:

- Ğu qarıyne yəqqı'n Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne vuk'lelqa q'ış qadğuy*, mang'uke Aramna paççah he'e.

¹⁶ Nimsıyne duxayne Yehulyne vuk'lelqa q'ış qadğuy, mang'uke İzrailyna paççah he'e. Avel-Mexola eyhene şahareençene Şafatne duxayne Elişayne vuk'lelqa q'ış qadğuy, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e.

¹⁷ Xazaelyne g'ilincike g'attirxhınna, Yehuee gik'as, Yehueyne g'ilincike g'attirxhınnar Elişee gik'as. ¹⁸ Zı İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulyna, mang'une byuttyaaşis ubba hidi'ına yighıd aazır insan havacı.

İlyasee Elişa peyğambar ixhes qoyt'al

¹⁹ İlyas mançe ark'inmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişa iveeke. Elişee g'ayi yoq'ab (24) yats q'öble-q'öblena avt'ul ciga eza eyxhe. Vucur nekke yı'q'əlinçiqar qihna qöo eyxhe. İlyas Elişayne k'aneñçe ı'lğəəmee, cun p'laş mang'ulqa alyadaççe. ²⁰ Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qihna g'adarxhun eyhen:

- Hucoone ixhes, hasre zı hark'ın ts'etta dekkısiy yedis ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qihna qales.

İlyaseeyhen:

- Hak'ne. Zı ğu aqqaqqa deş.

²¹ Mançe Elişa yı'q'əlqa sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısíd mang'vee ts'a ı'xı', çil yatsbışin çuru qotxhur insanaaşis bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa mana ayk'anna İlyasıqar qihna. Elişayke İlyasıs g'ulluxçiy eyxhe.

21

Navotun t'imilen bağ

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa in karbı eyxhe. İzre'elee, Samariyeyne paççahne Axavne sarayne k'ane İzre'elyğançene Navotuqa t'imillığniy vod. ² Axavee Navotuk'le eyhen:

* **19:15** 19:15 Vuk'lelqa q'ış qadğuy: avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, paççahariy peyğambarar haa'asdemeey vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha.

- Yiğın t'imillığ zas hele, zı maa dirıg ezas, yizde xaas k'ane vod. İkkaxhee zı vas mançine cigee sık'ıldad yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, ciga ikkan deşva eyhexhe, nimeeniy ha'a pıl qeles.

³ Navotee Axavık'le eyhen:

- Rəbbe əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşın cigabı vas heles!

⁴ İzre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile axuyn cigabı vas heles deş» uvhuva, Axav xaaqa aq'va havaxan hı'ı, eb k'aarı quvxha siyk'al. Mana xaaqa qarı cune tyuleeqa k'iç'u aq'vad sak'al hı'ı g'ilexhana, karıd oyxhan deş. ⁵ Cuna xhunaşşe İzevel mang'usqa qarı eyhen:

- Nya'a yiğna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar idyotxhan?

⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı İzre'elyğançene Navotuke «Mang'un t'imillığ zas heqqı. İkkaxhee zı vas mançine cigee pıl qeles, de'eş, ğu pıl ikkan deşva eyhexhe, mançine cigee zı vas sık'ıldad yugun t'imilen bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zı yızın t'imilen bağ heles deşva» eyhe.

⁷ Axavne xhunaşşee İzevelee mang'uk'le eyhen:

- İzrailyna paççah ğune, dişde? Yik'eeqa ikmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene Navotun t'imillığ zı vas helesin.

⁸ Məng'ee Axavne doyuile sa kar otk'un mançılqa Axavın peçatıd gyı'xı', Navotne şahareene ağsaqqalaaşısqayıy qıvaats'iyne insanaaşısqa yəqqı'l ha'a. ⁹ İzevelee inəxüd oyk'an:

«Siv aqqeva ses aççe, Navotur milletne yı'q'nee nekke q'oma g'ee'e.

¹⁰ Q'öyre karı'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre manbişe horbişika mang'une aq'val aqqecen: „Nya'a ğu Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhu?“ Qiyğar g'aqa qığavhu gik'asva g'ayeqqa hele.»

¹¹ Navotne şahareene qıvaats'iyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşee, gırgın İzevelee otk'unin xhinne ha'a. ¹² Manbişe siv aqqeva ses aççu, Navot milletne yı'q'nee nekke q'oma gya'a. ¹³ Q'öyre karı'dəəna insan abı mang'une ögiyl giviy'ar. Manbişe milletne ögiyl «Navotee Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhuva» gardanaqa giyxhe. Mançile qiyğa mana şahareençe qığavhu, g'ayeqqa hele. Məxür manbişe mana gek'ana.

¹⁴ Mançile qiyğa manbişe İzevelis xabar g'uxoole:

- Navot g'ayeqqa huvu gyuk'una.

¹⁵ İzevelik'le Navot g'ayeqqa huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee Axavık'le eyhen:

- Hoorə hak'ne İzre'elyğançene Navotus vas pılıke heles dekkanan t'imillığ həşde aleet'e. Navot deşda, mana qik'una.

¹⁶ Axavık'le İzre'elyğançena Navot qik'uva g'ayxhimee, mana oza qıxha, şeng'un t'imillığ cus alyaat'asva ayk'an.

İlyasee Allahın cuvab Axavılqayıy İzevelilqa hixhara'a

¹⁷ Rəbbe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

¹⁸ - Samariyel İzrailis paççahıyvala haa'ane Axavısqa hak'ne. Mana Navotne t'imilyne bağee ixhes. Man cune doyuılqa qa'asva mana maqa arı.

¹⁹ Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabıd hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabişe miz üvxiyne cigee vudee, yiğne ebasıb xvaabişe miz üvxəsda».

²⁰ Axavee İlyasık'le eyhen:

- Yızda duşman, vak'le zınar aveykınane!

İlyasee eyhen:

- Ho'o, aveykına. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşin karbı hı'inçil-alla,
²¹ Rəbbe inəxüd eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abıynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaşike adamer g'alya'as deş, k'ining'ule xəring'ulqamee gyapt'asınbı. ²² Zı yiğın xav Nevatne duxayn Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, ğu Zas qəlasın hı'ı, İzrailyne milletısqa bınah haa'as alivkuva». ²³ Rəbbe İzevelyne hək'eyid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabişe eexhvanas». ²⁴ Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabişe, çolee qik'vener şit'yaaşe ulyodu oxhanas.

Axav Rəbbine yəqqı'lqa siykal

²⁵ Axavee xhunaşşeyne cuvabıka bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavık akarna, merna sacar ıxha deş. ²⁶ Axaveeyid Emorbışe xhinne byuttyaaşıs ı'bəədat ha'a ıxha. Man Emorbıb Rəbbe İzrailybışıs cigabı helesva mançe g'ee'ebaşşe. Axaveeyid geed karai'dəən işbı ha'a ıxha.

²⁷ Axavık'le İlyasse eyhenbı g'ayxhımee, mang'vee cune tanalinbı qıt'axxı palanbı alya'a. Mang'vee siv aqqaqqa, palanbışıl g'ilexha, aq'va havaxan hı'ı iykar.

²⁸ Rəbbe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

²⁹ - G'acuyne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna? Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahıl ooxas deş, duxayne zamaanayl manbışde xaane gırgıng'ulqa ooxas.

22

Axazya İzrailyna paççah

⁵¹ Yahudayne paççahee Yehoşafatee paççahıyvalla ha'ane yits'ıyighad'esde (17) sen Axavna dix Axazya Samariyel İzrailyna paççah ıxha. Mang'vee Samariyel q'ölle senna paççahıyvalla haa'a. ⁵² Axazyee Rəbbine ögiyl karai'dəən işbı ha'a ıxha. Mana dek Axavne, yed İzevelyne, Nevatne dix Yarovamne yəqqı'n əlyhəə ıxha. İne Yarovameeyib İzrailyne milletısqa bınah haa'as ulyookka vuxha. ⁵³ Axazya dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us ı'bəədat ha'ava, Rəbb, İzrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhena.

Paççahaaşin q'öd'esın kitab

İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a

¹ İzrailyna paççah Axav qik'uyle qiyğa, Moaveedin millet İzraililqa g'elil qexhe. ² Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabınane g'uleençe g'a'arxhu ik'iyk'arna. Mang'vee cun insanar «Havak'ne Eqrone şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke* qidghın he'e, yızın in ik'ar yug qixheseeva?» ats'axxhes g'uxoole.

³ Rəbbine malaaikee Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen:

– Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaaşine ögiylqa hark'ın manbışik'le eyhe: «Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqrone allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə? ⁴ Mançil-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuyne tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Man g'ayxhı, İlyas ayk'anna.

⁵ Paççahın insanarıb paççahısqa siviyk'al. Paççahee manbışike qiyghanan:

– Nya'a yı'q'əlqa sapk'ıl?

⁶ Manbışe eyhen:

– Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paççahısqa sapk'ıl eyhe, Rəbbee inva vod eyhe: „Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqrone allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarıb g'uxoole? Mançil-allar vasse, ğu g'alirxhuyne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

⁷ Paççahee manbışike qiyghanan:

– Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayiy?

⁸ Manbışe eyhen:

– Mang'vee xılıyna xhanan q'arq'vuy ali'ı, yı'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul.

Paççahee eyhen:

– Mana Tişbeeğançena İlyas ixhes!

⁹ Paççahee k'omandırıka xhots'al (50) insannana g'oşun İlyasısqqa g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasısqqa k'omandır ilqeq'u eyhen:

– Allahna insan, paççahee vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe!

¹⁰ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakıniy yiğne insanaaşikin he'ecen!

Mane gahıl xəənçe ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹¹ Paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. K'omandıree İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!»

¹² İlyasee mang'us inəxdun alidghıniy qele:

* **1:2** 1:2 Ba'al-Zevuv: İne doyunu mə'na «miçakaaşına xərna» eyhen vodun. Mang'un do demalqa gixhesva in kitab otk'uning'vee məxüd otk'un. Mang'un hək'en domee Ba'al-Zevul vodun. «Xərna paççahva» eyhen vodun.

- Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakıniy yiğne insanaşıkın he'ecen!

Mane gahıl xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹³ Xhebır'es paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. Mana k'omandır İlyasısqı ılqeq'u, gugaybışıl gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen:

- Hucoone ixhes, Allahna insan, zınayiy yiğna xhots'alyna nukar qıviykne. ¹⁴ Xəənçe ts'a qadı zale ögee abıyne q'öne k'omandırıkınıd cone xhots'alyne insanıkınıd hı'iyın. Həşde, hucoone ixhes, zı qiykne!

¹⁵ Rəbbine malaaıkee İlyasık'le eyhen:

- Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən.

Man g'ayxhı, İlyas oza qıxha k'omandırıka avqa paççahısqa geç'e.

¹⁶ İlyasee paççahık'le eyhen:

- Rəbbe inva vod eyhe: «Nya'a, İzrailıqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançılallar vasse, ğu g'alirxhuayne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qık'asda, nəxürçar axvas deş!»

¹⁷ İlyasee uvhuyn xhinne, Rəbbine cuvabıqa Axazyı qek'ana. Axazyıya dix deşva, mang'une cigeena paççah mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyxhen Yahudayne paççahne Yehoşafatne duxee Yoramee paççahıyvalla haa'ane q'öd'esde sen.

¹⁸ Axazyee hı'iyın medın işbıd, İzrailıyne paççahaaşıne hək'ee ot'kunne kitabee vod.

2

İlyas xəəqə ts'its'exhe

¹ Rəbbe İlyas xəəqə it'umne mıtısıka ts'its'a'assecar, İlyasıy Elişı Gilgal eyhene cigeençe avayk'ananbı. ² İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inyaa axve. Rəbbe zı Bet-Elyqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayiy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'a'as deş. Məxüd ıxha, manbı sacıgee avayk'ananbı Bet-Elyqa.

³ Bet-Elyğançene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyına yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁴ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Elişı, hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı Yerixo eyhene şahareeqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayiy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş. Məxüd ıxha, manbı sacıgee Yerixooqa avayk'an.

⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyına yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁶ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı İordanne damaysqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbilqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş. Məxüd ixha, manbı sacigee avayk'an.

⁷ Peyğambaraaşine telebabışikena xhots'al (50) insan apk'ın əq'əna manbışde ögiyl ulyoozar. İlyasiy Elişar apk'ın İordanne damayne k'ane ulyoozar. ⁸ İlyasee culyun p'laş g'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena ı'xiyxə. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqqvuyne cigayle k'ena ilğeebaç'e. ⁹ Manbı ilğepç'iyle qiyğa, İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Zı vasse alyart'asse eyhe, zı hucoone yiğneme ha'as?

Elişee eyhen:

- Hasre yiğne rı'hı'na guc q'öb hamanimee quvxha zalqa qabı, zake, vale qiyğiyne peyğambaraaşına xərna he'ecen.

¹⁰ İlyasee eyhen:

- Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zı, yiğne k'anençe alyarat'a g'acveene, ğu eyhəxüd ixhes; de'eş, vak'le man g'idecveene, ğu eyhəxüd ixhes deş.

¹¹ Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayid manbışik'le ts'ayiken balkanariy daşk'a g'ece. Mançin manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mıtısıka xəəqə ts'its'a'a. ¹² Elişayk'le man g'acu ts'ir haa'a:

- Yizda dek, ay dek! Ğu İzrailynemee balkanarnaneyiy daşk'abınane g'oşunule xəbna guc vuxha!

İlyas g'idece girğilmee, mang'vee culyun tanalinbı qıt'axxı ha'a.

¹³ Qiyğa mang'vee, İlyasile g'a'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqa yı'q'əlqa sak'ı, mançine mıglek ulyoyzarna. ¹⁴ Mang'vee p'laş xhinele k'ena ı'xı' eyhen:

- İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor?

Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena ı'xı'mee, xhyan q'öna qexhe. Elişar damayne xhyan ts'its'xhayne cigayle k'ena ilğeç'e.

¹⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşine telebabışik'le mana əq'ənançe g'acu eyhen:

- İlyasne rı'hı'na guc Elişaalqa ilğevç'u.

Manbı Elişanne ögiylqa abı, ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁶ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular. Şaqar xhots'al (50) gucnana cehil vor. Hasre manbışe hapk'ın yiğna xərna t'abal he'ecen. Sayir Rəbbine Rı'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilye dağerçu eyxhe?

Elişee manbışik'le insanar «Gıxmoleva» eyhe. ¹⁷ Manbışe xıl ts'its'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha, eyhen:

- G'axuvle.

Manbışe mana t'abal ha'as xhots'al insan g'ixele. Mane insanaaşe mana xhebne yiğna t'abal he'eyir, iveeke deş.

Zabur

Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Maq'amne xəring'us. Davudna Gittitne instrumentıkana mə'nıy.

¹⁻² Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!
Yiğna xəbvalla xəybışileb axtıba vob.

³ Gyoqanar, uşaxır Yiğne xəbne guceke yuşana'a,
Dekkan hittayheng'veyiy duşmane nıq' aqqecenva*.

⁴ Yiğne xileppişde işıqa: xəybışıqa,
Ğu gyuvxhuyme vuzaqqa, Ğu gitk'inne xənebışıqa, ilyakkamee,

⁵ Zı eyhen: «İnsan vuşune vor, Ğu mana yik'el aqqı?
İnsanike g'abiynbı hucoo eyxhen karne, Ğu manbışda haa'a?»

⁶ Ğu insan məxür irxhın
Mana saccu Vas sayq'van.
İnsan axtı qı'ı, tac xhineyid şöhrat huvu,

⁷⁻⁹ İt'xhinne karalqa mana paççah gıxhxhı.
İn gırgın: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,
Xəədn şit'yar, deryahbışeedın baluğar,
Deryahbışeedın gırgıncad,
Ğu mang'une g'elybışıqqa huvu.

¹⁰ Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Ğu zı mısacar g'alerçes deş

Davudna düə

¹ Allah, zı havace,
Zı dyugulexhen ciga Vasnee vod.

² Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.
Vale ğayrı zaqa xoşbaxtiyvalla deşda».

³ Ç'iyene aq'valın Rəbbına yəq avquyn insanar nimeecab yugunbıyiy!
Saccu manbışe zı şad ha'a!

⁴ Menne allahaşıqab qihna əlyhəənbışde
hasre vuk'lelqa geed yiğbı allecen.
Zı mane allahaşınemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,
Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.

⁵ Rəbb, zas ıkkanna saccu Ğu vorna,
Yızda ı'mı'r nəxübiy ı'lğəə Vake vod.

⁶ İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,
Hək'ebab, zalqa gıpxhına pay uftanna vuxha!

⁷ Zas yəq haagvana Rəbb zı axtı qa'as,
Xəmdəb zı fıkır ooxhan,
nəxübna Ğu eyhəxüb ı'mı'r haa'as.

* **Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!3** 8:3 Hittayheng'veyiy duşmane: Şene gahl İzrailika muhariba vukkınee milletbışıkee inyaa gaf əlyhə.

- 8 Rəbb yizde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,
Zı mançil-allar mısacar qaçaxaras deş.
- 9 Zı yik'eençe şadexhe vor,
Zı şadvalin xəybışeena xhinne ilexa vor,
Zasse qı'dərq'ı'n manzil haa'as vəəxə.
- 10 Ğu zı ahalee g'alerçes deş,
Ğu ıkkanna Ğu nyuq'vnee qı'çes hassaras deş.
- 11 Ğu zak'le ı'mı'r hoolena yəq haagu,
Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xilen hammaşe zas yugun hele.

Allahee havacena

Maskil*, Davudna mə'niy.

- 1 Şavunbiyy bınahbı Rəbbe yik'elixanı'ı,
Şavunbiyy qotkuda hidi'iyın harakatbı hakkal hı'ı, nimee baxtivariy!
- 2 Cuna bınah dyugulydyaa'ana,
Rəbb bınahılee ilheç'una insan, nimee baxtivariy!
- 3-4 Gardanaqa alyat'asmee zı əvəray hav'u.
Yiğbına, xəmbına Yiğna yı'q'na xıl zal oğa vuxha.
Yizda guç g'apt'ına g'ı'liyne pırane yiğıl qəhətxhayn çiy xhinne.
Ik'arang'an xhineyid yızın bark'vbid rı'hı'le g'a'atk'u.
- 5 Manke zı bınah Yiğne ögiyl gardanaqa alyapt'ına,
Yızın qotkuda hidi'iy Vale dyugul hı'ı deş.
Qiyğa zı uvhuyn: «Zı bınahbı Rəbbine ögiyl gardanaqa alyat'anbı»,
Ğunar yizde bınahıle ilheç'una.
- 6 Mançil-allab Yiğna yəq avquyng've,
Ğu iveekemee Valqa düə hee'ecen.
Məhring'uk xədıxhyanıbd qadıyng'a set'as deş.
- 7 Zı dyugulexhen ciga Ğu vorna,
Ğu zı dağamiyvalike g'attixhan ha'as,
Ğamxhayn şadvalin mə'niybı, Ğu yizde hiqiy-alla alik'ara'a.
- 8-9 Ğu eyhen: «Balkaniy g'atir xhinne ək'el kamba mexhe,
Manbı salbanıy g'antarağa dena
Ğu eyhençilqa qalya'as əxə deş.
Zı vas ək'el hevles,
Ğu əlyhəsda yəq haagvas.
Zı ğu hot'aldas,
Yizda ul val vobna».
- 10 Yəq avguynbişde vuk'lelqa xəttə divanbı adaylenbı,
Rəbbir culqa umud ha'anbışıqa
Hammaşee yugra eyxhena.
- 11 Qopkuyn insanar, vuşda şadvalla Rəbbil-alla vuxhecen.
Yik' məttınbı, şadvalina mə'niy Rəbbinimee qəpçe.

* **Allahee havacena:** 31:0 Maskil: İne cuvabın cühüt'yaaşine mizel in mə'nabıd hele eyxhe: «ats'al, mı'sləhət», «uftanba gipk'ınna mə'niy».

89

- 1 Allahne insanna Mısayna düə
 2 Nimee nasılı badaledxheyid,
 Xudaavanda, şi Valqa yı'q' qizzır.
 3 Suvabıyiy ç'iyeyn aq'va, dyunye ixhanassecad Ğu Allah ıxha,
 Gırgıne gahbışılır Allahcar ixhes.
- 4 Ğu insanar nyuq'nelqa savaak'al haa'a.
 Ğu manbışik'le eyhen: «Adamın dixbı, nyuq'nelqa savk'le».
 5 Yiğne ulesqa aazır sen, sa ilğeç'uyn yiğ xhinne,
 Xəmdiyna sa-q'öble sə'ət xhinne qadayle.
- 6 Selin xhinne Ğu insanar vukkeka,
 Manbı nyak' xhinne qabı avayk'an.
 Manbı miç'eeb alyabıyne ok'uk akar:
 miç'eeb k'atele qooxhe t'et'-t'ele g'ayhe,
 xəmdemee hı'ç'ı'bğı'n, qooqana.
- 7 Yiğne qəlan şi gyabat'anbı,
 Vaqa qəlnang'a şi nyaqame vuxhesınbı aaxva.
 8 Yişin taxsırbı Vak'le ats'a,
 Yişde dyugulene bınahbışılqa Yiğne aq'vayn nur gexha.
- 9 Ğu qəllamışxheene yişda ı'mı'r cit'a qooxhe.
 Yişin senbı ul gyapxı aaqasse ilğeeç'enbı.
 10 Şi yights'al (70) sennana ı'mı'r haa'a,
 Vuk'diyk'ıree molyts'aleeqab (80) hiviyxharanbı.
 Mane senbışin g'ellesınbıd dağamiyvallee, ı'k'aree ı'lğəə,
 Yişda ı'mı'r zarabacab ç'əvooxhena, alivxu avayk'an.
- 11 Şavuk'lene Yiğne qəlına guc vaats'a?
 Vale nimeeyiy qəvəyq'ən,
 Vaqa manimeenab qəl vob.
- 12 ı'mı'r cit'aba vuxhay şas yik'el qale'e,
 Şi ək'elika vuxhes.
- 13 Ya Rəbb, şasqa sak'le! Nimeene gahnane inəxüd ixhes?
 Yiğne g'ulaaşis rəhı'm hee'e!
 14 Şi gırgıne gahbışıl şadba vuxhecenva,
 Miç'eeb şalqa Yiğna yugvalla gyooğee'e.
 15 Şalqa ver ablyav'uyn yiğbımee,
 Balyaa ablyav'uyn senbımee, şi şad hee'e.
- 16 Ğu hı'iyınbı Yiğne g'ulaaşik'le,
 Yiğna xəbvallab cone uşaxaaşik'le g'avcecen.
 17 Ay Xudaavanda yişda Allah, şaqa yugra ixhe,
 Yişde xılen hı'iyıncıs baraka hevle,
 Hucoone ixhes, yişde xılen hı'iyıncıs baraka hevle.

Allahee qopkuyne insanaaşis xayir-düə hoole

1 Rəbbilqa şukur hee'e!

Nimee baxtivariy Rəbbile qəyq'ənnə,
 Mang'un əmırbı yik'eençe ha'ana!

2 Qəyq'anang'un uşaxar ç'iyeyne aq'val gucuka vuxhes,

- Qopkuyng'unbişde uşaxaşeəb xayir-düə alyapt'as.
³ Qopkuynbı karnanbı, barakatnanbı vuxhes,
 Manbişda qopkuvalla, mısacab aagvales deş.
⁴ Miç'axiyvaleeyid qopkuynbışdemee nur ixhes,
 Manbı yugun, rəhi'mıkan, qopkuyın insanar vob.
⁵ Qidiykkın borcbı helenbişiqayiy horbı hidya'anbişiqə
 yugna ı'mı'r vuxhes.
⁶ Məxbın insanar mısacab qaçaaxaras deş,
 Qopkuyın insanar hammaşe yik'bişee aaxvas.
⁷ Manbı pisde xabarile qəvəəq'ənas deş,
 Rəbbilqa qibzırva manbişin yik'bi it'umda ixhes.
⁸ Manbişin yik'bi it'umda vod, manbı qəvəəq'ənas deş,
 Manbişik'le con duşmanar avub aaxva g'avces.
⁹ Manbişe con var-devlet, kar deşinbişis qidiykkın bit'al hı'ı,
 Manbişda qopkuvallab hammaşiys aaxvas,
 Manbişde gucus geəb hı'rmat gyuvxhes.
¹⁰ Karı'dəəne insanık'le man g'acu qəl vuxhes,
 Manbişe mizyar ats'ak'vanas, əəq'əsinbı.
 Manbişis ikkananbı ixhes deş.

Rəbbik Allahık akarna vornane?

- ¹ Rəbbilqa şukur hee'e!

Rəbbin nukarar, şukur hee'e,

Rəbbine do Yus şukur hee'e!

- ² G'iyınyke şaqa, gırgıne gahbişis

Rəbbin do axtı qe'e!

- ³ Şargile garbilqamee

Rəbbine do Yus şukur hee'e!

- ⁴ Rəbb gırgıne milletbişile axtıra vor,

Mang'una xəbvallab xəybişileb axtıba vob!

- ⁵ Axtine xəybişeeəne taxtı gyu'urne,

Yişde Rəbbik Allahık akarna vornane?

- ⁶ Xəəqə, ç'iyeyqa

K'yorzul ilyakkana Mana vor.

- ⁷ Mang'vee vuççud deşda, toozençe suğoots'a'a,

Goreençena fağırır axtı qa'a,

- ⁸ Manbı cone milletne ç'ak'ınbişika,

Sacigee gyuv'ar haa'asva.

- ⁹ Mang'vee uşax dexhene xhunaşşeyş uşaxar hoole,

Məxür məng'ı'ke baxtıvarna yed hee'e.

Rəbbilqa şukur hee'e!

Sileyman peyğambarın k'oran uvhiybi

3

- 13 Hikmätılqa hirxılıyna,
K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy!
- 14 Mançıken xayir nuk'rayle geed vod,
İn g'azanc mättine k'inəəğəyle q'iymatıka vod.
- 15 Mana gıranne ekebişileb gıranba vob,
Mançika vas ıkkanan nencad kar sa aqqas dexhe.
- 16 Mançine sağne xılen xılıyna ı'mı'r,
Solne xılenıd var-devletiy şöhrat hele ıxha.
- 17 Mançin yəqbı q'abiledaxhenbı vod,
Gırgın yəqbı əmin-amanınbı* vod.
- 18 At'ipq'ı'ninbişdemee mana ı'mrena yivobna,
Mançike it'umba alyt'ipq'ınınbı nimee baxtivarariy!
- 19 Rəbbe dyunye hikmətıka itxhın,
K'orane ək'elika xəybı hı'ı,
- 20 Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu,
Xəybışençe çiy gyuarı'ı.

10

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
- 26 Sirkayn silibişik, kumayn ulepşik ha'an,
Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

11

- 28 Var-devletılqa umudeepxhaynbı k'yooçesınbı,
Qopkıynbıb t'et'-t'ele g'ayhene yivaaşik akaraba vuxhes.

12

- 4 Yugna xhunaşşe adamiyn tac vodun,
Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar.
- 16 Bəç'əree qəl zaraba h'aagva,
Ək'elikang'un rı'h tsimis qexhen deş.
- 18 Nəxüd qadıy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'ayk'van,
K'orane ək'elika uvhuynçinid yug qaa'a.

13

- 3 Ghal sı'ına geer axhvas,
Sidi'ınar ek'ra haq'varas.

14

- 4 Yats deşdang'a axur mättıba vooxhe,
Yugun g'ıkıd yatsbişde taq'atınxhe helen.

15

- 4 G'üvənana miz ı'mrena yiv vobna,
Horarlynançinid yik' haq'vara'an.
- 17 Mühübbatıka xhınakın ala otxhuniy,

* 3:17 3:17 Əmin-amanınbı: yiqsumul in cuvab «nübəhi'nbi» vod.

- Qəlıka boğayn çuru otXHuniyle yugda vod.
 18 Qəlnang'vee g'almag'al haa'a,
 Sabırnang'vee ç'əv haa'a.

16

- 24 T'ap'anedın itv xhinne uftanna yuşe,
 Canas yugba, rı'hı's ittuba.
 32 Gucnang'ule sabırnana yugra,
 Şaharbı alyaat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

17

- 1 Saç'uvkiy deşda qit'ipk'ınna xüvə,
 Saç'uvkiynane otXHun-ulyodğuyile ittuba vob.
 9 Hambaz ıkkang'vee qəl yik'elivxanaa'ana,
 Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz agval ha'ana.
 17 Hambazıs hammaşe ikkiykanna,
 Çocur dağamne yiğıs iyxhanna.

18

- 11 Karnanbışısqa həməxüdü q'öö, con kar axtıne barugbışıka
 alyav'una g'alaniyxan.
 19 Tsimisna çoc – alyapt'as dyooxhene g'alayk akar,
 Aldapxhınıybıd – akkalne rızayk.

19

- 14 Xaviy var-devlet dekkına miras vobna,
 Ək'elikana xhunaşşer Rəbbikena.

20

- 4 Tambale ezang'a ezu deş,
 Sa'anang'ad avaykı deş.

21

- 9 Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse,
 Daxayne vuttul axvee yugda eyxhe.

22

- 1 Hı'rmat nuk'rayleyiy-k'ınəəğəyle geeb vukkiykne,
 Yugun doyud xənnə var-devletile geed ikkiykne.
 2 Karnanayiy kar deşda sana-sang'uk akar -
 Q'öyursanar Rəbbe ipxhın.
 6 Ts'eppacab uşaxık'le qopkuna yəq haagve,
 Q'əsvaleyir mana mançile sak'alas deş.
 22 Kar kilydanang'uka gucub kı'lybava g'imeşşe,
 Kasibrava məhkamee himeşşe.
 23 Rəbb alıkkas manbışıl-alla,
 Manbı g'yootuynbı, hivşuyınbı Rəbbe ı'mreke haa'as.

23

- 4 Xətta kar ha'asva ğucar ğu gimek'a.
 Ək'elika ixhe, mane fikrele ilğeç'e.
 5 Var-devlet ul gyapxasse deşxhesın,
 Q'acıx xhinne xılibı aaqı xəybışeeqa alixasın.

24

- 30 Tambalne ekineençe
 G'anmazne t'imılığeençe ilğeç'u.
 31 G'acuyn gırgın sura zazaanıd aalyat'u,
 Mağaanıd aqqı, cabırbıd hı'ğətkırıd.
 32 Mançıka ilyakkı fikir opxhun,
 Mançıke ı'brat aalyat'u:
 33 Sık'ırıra qorku mırg he'ee,
 G'el-xıl hotku g'alirxhvee,
 34 Kasıbiyvalla soyğunçiy xhinne,
 Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa hophur ables.

25

- 11 Cıgal uvhuyn cuvab,
 nuk'rayne g'abılyne k'inəəğəyne eçeeşik akar.
 15 Paççahnab fikir sabırnang'vee badal haa'ana,
 İttune mizen bark'ub g'üvana qaa'ana.
 19 Xıl hudyoolena dağamne yiğıl
 Qiçiyne siliykiy k'aane g'elik akar.
 21 Duşman mısıraxhee, oxhanasın hele,
 Xhyan ıkkaxhee, ulyoğasın hele.
 22 Məxüd ğu mang'us naş qa'as,
 Yiğna yugvallab Rəbbe savaak'al haa'as.
 28 Qəl avqas dəxəna insan,
 Cabırbı hı'ğətkırne şaharık akar.

26

- 21 Nəxüdiy osake ts'a eyxhe,
 Ğıybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

27

- 6 Hambazın yik' aliq'alı'iy,
 Duşmanne geedne ubbabışile yugun vodun.

Daniyal peyğambarın kitab

Daniyalıy cun hambazar

¹ Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebıd'esde sen*, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalımısqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan.

² Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbıd alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı Şinareeqa, Baabilyva eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe.

³ Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa emr haa'a: «Paççahne nasılənçenbiyyıy qıvaats'ıyne İzrailıne xızanbişeençen, ⁴ vuk'dyak'aran, micagın, ək'elikan, ats'alyınan, kar xət qıxhes əxəsin, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbışıs ğu Baabilyna miziy kitabbı xət qe'e». ⁵ Paççahee manbışıs vucee otxhanne otxhuniykeyiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbışed xhebillə senna qətqiyle qiyğa, paççahıs xidmat haa'aniy givğalas.

⁶ Mang'vee sav'uyınbışika sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. ⁷ Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışıs medın dobı giyxhe: Daniyalılqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego.

⁸ Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhanne otxhuniykaiyy mang'vee ulyoğane çaxıreka mı'q'ı' qıdyas». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdyı'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaqa. ⁹ Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. ¹⁰ Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen:

– Şos otxhuniyyıy çaxır heleva uvhuıne yizde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'ənnə. Paççahne ulesqa şu manesa mek'vunbışile zəifba qəbee, manke mang'vee yızda vuk'ul g'ats'aak'vanas.

¹¹ Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen:

¹² – Qora ğu, yits'ne yiğna şı, yığın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. ¹³ Nekke qiyğab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahın kar otxhanan mek'vunbıyee. Mançile qiyğa vas nəxüdiy ıkkən həməxüdüd he'e.

¹⁴ Mana manbışe eyhençılqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxiyxə.

¹⁵ Yits'ne yiğile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. ¹⁶ Man g'acu, mane nukaree, manbışın paççahee helen otxhuniyyıy çaxır, manbışisse g'ayşu, alyadıynbı hele.

¹⁷ Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, ı'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuynıd hucoo eyheniyva eyhesıd əxı'yn.

* 1:1 1:1 Man 605 sen yişde eerayle ögee ıxha.

¹⁸ Paççah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççahısqa abayle. ¹⁹ Paççah manbışde gırgıng'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paççahısqa işilqa alyabat'a. ²⁰ Paççahee manbışike gırgıne ats'alybışdeyiy ək'elikane karbışde hək'ee qidghın hı'imee, g'ecen, manbışik'le cune ölkeene gırgıne sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedıd ats'a.

²¹ Daniyal Kir eyhene paççahee, paççahıyvala haa'asde senılqamee maa axva.

2

Navuxodonosoruk'le g'acuyn nyak'ı

¹ Navuxodonosoree paççahıyvala haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'ı g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva.

² Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'ı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççahısqa sabıyng'a, ³ mang'vee manbışik'le eyhen:

- Zak'le sa nyak' g'acu, mançinıd yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ıkkın, man hucoo eyheniy.

⁴ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe, paççahıs Arami mizel alidghınıy qele:
- Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşıs, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy.

⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:
- De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'ıd nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. ⁶ Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançıl-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe.

⁷ Manbışe meed alidghınıy qele:
- Hasre paççahee şas, cune nukaraaşıs, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes.

⁸ Manke paççahee eyhen:
- Zak'le ats'an, şos vaxtcab xiliy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an: ⁹ yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylece, şu şoled-alqan karbı qığ'ı, zas horbı he'eene, zı qiyğa mançıl-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

¹⁰ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paççahık'le inəxüd eyhe:
- Ç'iyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nımee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehırbazaasıke, nyak'ı qa'as əxənbışike, Baabilyne k'orane ək'elynanbışike heqqiyn deşdiy. ¹¹ Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaşile ğayrı şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaşile əq'əna vooxe.

¹² Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. ¹³ K'oran ək'elynanbı gyapt'eva əmr qığevç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha.

14 Paççahne g'aravulyçeeşine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva i'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. 15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan:

- Paççahee nya'asdiyhan inəxüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u?

Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalıs haa'ana. 16 Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa.

17 Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadıynçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelıs, Azaryeys yuşan ha'a. 18 Mang'vee manbışik'le eyhen:

- Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhı'm qabı, zı mançine sirrilqa hixhare'ecen. Manke şı, Baabilıne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş.

19 Rəbbe, Daniyalıs xəmdə man sir gyagva'an. Mançıl-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a:

20 - K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla

Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen!

21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor!

Paççahar taxtılqa gyaa'anar;

g'a'anar meer Mana vor.

Mang'vee ək'elynanbışis k'orana ək'el,

kar ats'anbışısíd ats'al hele.

22 K'oraaleedın, dyugulenıd aaqana Mana vor,

nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedıníd g'ecenar meer Mana vor!

23 Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvıl-alla

zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah.

Şı Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn.

Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn!

Daniyalee paççahın nyak' nen eyheniyva yuşan ha'a

24 Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paççahee gıxhxıyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen:

- Baabilin k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ıkkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as.

25 Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ıkki eyhen:

- Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna.

26 Paççahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gıxhxı) qiyghanan:

- Vasse zak'le g'acuyın nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayıd man nen eyheniyva eyhes əxəyee?

27 Daniyalee eyhen:

- Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehırbazısse paççahık'le g'acuyne nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. 28 Xəə'ədme, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyın nyak'ıbı inəxdınbı ıxha:

29 Paççah, Ğu yiğne tyulee g'alırxhuynğ'a, yiğne fikreençe i'lgəə ıxha, vuk'lelqa hucoonyxan qales, inçile qiyğa nenniıyxan ixhes. Sirbı Aaqqang'veeyıd vak'le hucooyıy ixhesva haguyn. 30 Zı mane sirrilqa dyunyel gırgıng'ule ək'elikananava deş hirxhıl. Zı man nyak' paççahılqa

hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe i'lğəənbı ats'axhxhecenva, zas man nyak' aaqı.

³¹ Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögee ulyobzur vuxha. ³² Mane haykalna vuk'ul məttine k'inəəğəyke, t'ap'anbiyiy xıleppi nuk'rayke, vuxhuniy umabıd yezake ıxha. ³³ G'elybıd yivayke, mı'q'lebışınmee sık'ınin cigabı yivayke, sık'ıninbıd qoocune g'i'bi'ne nyuq'vneke ıxha. ³⁴ Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xıl sidet'ucab çileb alqa g'aye qopxu qabı, mançine yivaykeyiy g'i'bi'ne nyuq'vneke hı'iyne mı'q'lebışis qıpxır manbı xüvə-xüvəna qa'a. ³⁵ Mankecad yivayke, g'i'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəğəyke xüvəbı ıxha, g'i'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabıyne mıt's'ınıd man alixa'an, maa'ad mançike vuççud g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa.

³⁶ Vak'le g'acuyn nyak' məxdın ıxha. Həşdəd paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. ³⁷ Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybişde Allahee vas paççahıyvalı, guç, xəbvalla, manimee xədn do huvu. ³⁸ Mang'vee yiğne xıyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xəədn şit'yar quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hı'ı. Şena k'inəəğəykena vuk'ul ğu vorna.

³⁹ Qiyğa, vale avqana sa mebn paççahıyvalı vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahıyvalı vuxhes. ⁴⁰ Yoq'ub'esda paççahıyvalımee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hıyxvər ha'an xhinne, mane paççahıyvalıdnıd gırgın man paççahıyvalıbı haq'var-hıyxvəra'asın. ⁴¹ Mı'q'lebışiniy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'i'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxbıb mana paççahıyvalı sura-surana vuxhes. Mançika yivayna it'umiyvalı vuxheeyib, g'i'bi'na nyaq'v alivkiyd vak'lecad g'acuyn. ⁴² Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'ınin ciga yivayke, sık'ıninıd g'i'bi'ne nyuq'vneke ıxha, həməxdıd mane paççahıyvalın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. ⁴³ Nəxdıy vak'le yival g'i'bi'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdıd mang'un milletbı ixhes. Manbişe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'i'bi'na nyaq'v sana-sançıl itt'idiyq'anın xhinne.

⁴⁴ Mane paççahaaşına gahıl xəybişde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbişde xıyaqa ilğidevç'esda xhinnena paççahıyvalı alyaa'as. Mançın çile ögiylin gırgın paççahıyvalıbı alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş. ⁴⁵ Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezake, g'i'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'inəəğəyke xüvəbı hı'ı.

Məxüd xənnə Allahee g'iyniyke şaqa ixhesınbı paççahılqa hixhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı.

⁴⁶ Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Danialıs k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe.

⁴⁷ Paççahee Danialık'le eyhen:

- Vasseke mane sirrılqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşına Allahır, paççahaaşınar Xərna vor, sirrılqar hixhar ha'ana Mana vor.

⁴⁸ Mane yiğle paççahee Danial xənnə işbişılqa giyxhe, mang'us geed xədn paybı hele. Mang'une xıyaqa Baabilyna şahariy mançine hıqiy-allan cigabı qele, Baabilıne k'orane ək'elynanbişdar xərna ha'a.

49 Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa giviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayeecar axva.

3

Navuxodonosoree k'inəəğəyke hav'una haykal

¹ Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al (60), əq'vallah yixhille xilekkum ıxha*. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa. ² Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişinar, emırar, valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbı vucee gyuvxhuıne haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xabar g'uxoole. ³ Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiıne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrcenva caanişinar, emırar, valıbı, muşavırar, xazinadarar, haakımar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle.

⁴ Xabar hooleng'vee axtıda eyhen:

- Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: ⁵ şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiıne gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxiıne k'inəəğəyke haykalne ögee aq'vakkena qukkıyopk'ul mançıs k'yoozre. ⁶ Vuşuyiy aq'vakkena qukkıyudyork'ul mançıs k'ıdyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas.

⁷ Məxüd gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiıne gahıl ç'iyelqa gızerçı, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuıne k'inəəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur.

⁸ Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. ⁹ Manbişe paççah Navuxodonosoruk'le eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ¹⁰ Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhı, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gızerçu mançıs k'yozrecen. ¹¹ Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizderçu mançıs k'yudyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. ¹² Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa gyuvxhuıne çühüt'yaaşe Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşıs i'bəədat ha'a deş, Ğu hav'uyne k'inəəğəyke haykalne ögee gızerçı mançıs k'yoozar deş.

¹³ Mançıke Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççahısqa abaylenbı.

¹⁴ Navuxodonosoree manbişik'le eyhen:

- Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuıne k'inəəğəyke haykalne ögee gızerçı, mançıs k'ıdyoozarva? ¹⁵ Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiıne gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gızerçı mançıs k'yobzuree. Mançine ögee gızerçı mançıs k'ıdyobzureene, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allahaene şu yizde xılence g'attivxhan haa'as?

* 3:1 3:1 Mançina axtıvalla 30 metra, əq'vallah 3 metra ıxha.

16 Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghınıy qele:
 – Ay Navuxodonosor, ine işee şıcab şi vake g'attivxhan hav'iy nişısınne?
 17 Şi xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvxəv'ee, şi ı'bəədat ha'ane Allahısse
 şi peşteençe g'attivxhan haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şi yiğne xılənçe
 g'attivxhan haa'asbı. 18 Şas, vak'le in ats'axhxha ıkkın, şi eyhencadıd
 dexheene, meeb şi yiğne allahaaşıs ı'bəədat ha'as deş, ğu gyuvxhiyne
 k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepçi mançıs k'yoozaras deş.

19 Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke
 qəl vooxhe. Mang'un qəlike aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr
 haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen.
 20 Cune g'oşunne nekke guçukane eskeraaşılqa əmr haa'a Şadrakın,
 Meşakın, Aved-Negoyın g'elybı-xıleppı ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa
 dağee'ecenva. 21 Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı,
 şalvarbı ali'ı ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanal-
 incıkacab g'elybı-xıleppı ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa hiviyxə.
 22-23 Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a.
 Eskeraaşe xhebiyre hambaz peşteeqa hiviyxəng'ə, mançıke qı'ğəəne
 yalavın eskerar gyabat'anbı.

24 Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal
 aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeeşikə
 qiyghanan:

– Nya'a, şi g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dişde ts'ayeeqa dağav'u?

Manbışe paççahıs inəxdın cuvab qele:

– Ay paççah, ğu hək'en eyhe!

25 Paççahee manbışik'le eyhen:

– Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ılna
 yoq'uyre insan g'ece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşıne duxaykır akar.

26 Navuxodonosor peştıne k'anyaqa qarı, onu'u eyhen:

– Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığəepç'e, inyaqa
 qudoora.

Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe qığeebaç'enbı.

27 Hiqiy-alla sabıyne canışınaaşık'le, emıraaşık'le, vaalıbışik'le, paççahne
 mı'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşıne tanık vuççud hı'ı
 deşud. Manbışde ç'ərbışikıd, tanalqa ali'ıynçıkıd ts'a set'u deşud,
 manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud. 28 Navuxodonosoree eyhen:

– Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee
 Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'bı qızırıyn g'ular g'attivxhan hav'u.
 Manbı paççahne əmıreençe qığəepç'ı hapt'ıyle qəpç'ı'n deş. Manbışıs
 cone Allahıle ğayrı menne allahaaşıs k'yoozarasiy ı'bəədat ha'as ikkiykın
 deş. 29 Mançıl-allab zı həşde əmr ğırgıne xalq'bışıs, milletbışıs, menne-
 menne mizyaaşıl yuşan ha'anbışıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-
 Negoyne Allahıs kufr hı'ıne insanıke xüvəbı ha'as. Manbışın xaybıd
 yı'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah
 dexhal-alla.

30 Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee
 Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

Navuxodonosorun yivene hək'eedın nyak'

31 Paççah Navuxodonosoree ğırgıne dyunyelyne xalq'bışik'le, millet-
 bışik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen:

«Vuşun barakat geed qixhen! ³² Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'iyñ əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as.

³³ Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbışee,
Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee!

Mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbışista paçcahiyvalla vobna,
Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ilğeç'es!»

4

¹ «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana ı'mı'rniy haa'a vob. ² Yiğbışde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyñ sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fikir opxhanmee, zı mane fikirbışee geer qəq'ən hı'ı. ³ Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. ⁴ Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışisse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxı' deş. ⁵ Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doylıyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod).

⁶ Zı uvhuyn:

- Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğneme sirrılqa hirxhılıy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyñ yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. ⁷ Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. ⁸ Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançin q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabışile g'ooce vuxha. ⁹ Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdüncıcad mançile kar otxhan ıxha.

¹⁰ Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe muq'addasın malaaik gəə g'acu.

¹¹ Mane malaaikee axtıne sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bıtağbıd gyatxe, mançılına t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqqa dağe'e. Hasre mançik avudun həyvanarıd, cilin şit'yarıd hetxvecen. ¹² Saccu mançin dunk kokbışika sacıgee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacıgeeyid ok'bışee ixhecen. ¹³ Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yighıllı senna məxüd ixhecen. ¹⁴ Həşdiyne insanaaşik'le ats'axxhecenva, muq'addasne malaaikaaşe əmr hav'u: insanaaşine paçcahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paçcahiyvallab şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“.

¹⁵ Zak'le - paçcah Navuxodonosoruk'le - məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyñ nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paçcahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxı' deş. Vasse man ha'as əxəsın, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod».

Daniyalee, nyak' hucoo eyheniyva yuşan ha'a

¹⁶ «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fikirbışile qəyq'ənnə. Paçcahee mang'uk'le eyhen:

- Belyteşassar, nik'enır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen.

Belyteşassaree eyhen:

- Yizda xərna, ğu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaşine vuk'lelqa qadınxhiy! ¹⁷ Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hiviyxharna, dyunyeyne girgine surabişile g'oocena, ¹⁸ çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, girgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəəne şit'yaaşe çil akvaabı ha'ana ¹⁹ yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xər qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne girgine surabişilqa hitxhır.

²⁰ Paççahık'le xəənçe giç'una muq'addasna malaaik g'acu. Mang'vee eyhenıd g'iyxhen: «Mana yiv gyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykaiy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçe. Hasre mançis xəəne çiyin xhyan helecen, yighille sen ilğeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen».

²¹ Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yizde xəring'une, paççahne vuk'lelqa qalesın uvhu. ²² Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşesda, ğu çolune həyvanaaşika sacigee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabişis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xılyaqa ikkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. ²³ Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacigee kokbıd havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahiyvalla vasqa savaak'aldasava eyhen vodun. Valqa girgıncıs Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhiring'a, man ixhes. ²⁴ Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixxhe: bınahbışike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna yugvalybışeena gah xiliy qooxhe».

Nyak' hək'en eyxhe

²⁵ Man girgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. ²⁶ Ooğançe yits'ıq'vəble (12) vaz ilğevç'uyle qiyğa, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, ²⁷ eyhen:

- Hayna xəbna paççahaaşına paytaxt Baabil, zı yizde xəəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u.

²⁸ Cuvab paççahne ghalençe qığeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeeençe ses qaadayle:

- Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xılençe g'avşesdava q'arar huvu. ²⁹ Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabişis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xılyaqa ikkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes.

³⁰ Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşena, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan giyğal. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arıd şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybışde çiyin mana əyxər ha'a ıxha.

Navuxodonosoree Allahıs şukur haa'a

³¹ «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çəvedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yizda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, Girgine gahbışil Vorung'un do axtı qı'ı.

Mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbışısta vobna,

Mang'una paçcahiyvalla nasılele nasılılqa ılǵooç'e.

³² Mang'unemee, dyunyeyn gırgın insanar vuççud deşın kar vod.

Mang'vee xəybıřee eyxhen g'oşunbıd,

ç'iyel vooxhen insanarıb Cus vukkanəxı'b vuk'lek vukkekka.

Mang'un ögyu şavussecad aqqas əxəs deş.

Mang'uke „Ğu hucoone ha'ava?“ qiyghanasda deşda.

³³ Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paçcahaaşına xəbvalla, axtın do satk'ıl. Yızın mı'slöhətçeerayiy zas k'anenbınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbışe zı meer paçcahiyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiynçiler qıvaats'ına ıxha. ³⁴ Xəybıřde Paçcahın gırgın işbı yugunbı, yəqbıd qotkuynbı ıxhal-alla, həřdıyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəəxənbı».

5

Cabırıl oyk'anan xıl

¹ Paçcah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədı otxhun-ulyodǵıy hele, manbışıka çaxır ulyoǵa. ² Belyşassaree çaxır ulyodǵıyule qiyǵa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree* İyerusalimeene Allahne xaançe qıǵı'ıyn k'inəəǵəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paçcahıs, cune k'anebınbışıka, cune yedaaşıka, cune caariyebışıka mançee çaxır ulyoǵas ikkiykan.

³ Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıǵı'ıyn k'inəəǵəyn g'abbı adayle. Paçcahee vucee, cus k'anebınbışe, cune yedaaşe, cune caariyebışe mançee çaxır ulyoǵa. ⁴ Manbışe çaxır ulyoǵa-ulyoǵa k'inəəǵəyke, nuk'rayke, yezıke, yıvayke, yıveke, g'ayeyke hav'uyn allahar axtı qaa'a vuxha.

⁵ Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'ece giyǵal, paçcahne sarayne xənnə axtıne şamdams k'anene cabırıl, mane t'ubaaşe hucoomecad oyk'anan. Paçcahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'ece ıxha. ⁶ Man g'acu, paçcahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxı'r qəyq'ən giyǵal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva.

⁷ Paçcahee it'umna ts'ır hav'u eyhen:

- Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e!

Abıyne Baabilyne k'orane ək'elynanbışık'le paçcahee inəxüd eyhe:

- şavaayiy man otk'unin, nenvayiy uvhu mang'ulqa paçcahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'inəəǵəyna tsep qaa'as, cuker paçcahiyvalına xhebır'esda insan ha'as.

⁸ Paçcahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeyıyb, manbışısse man qətqəsıd əxə deş, paçcahık'le maa nenvayiy otk'unva eyhesıd əxə deş.

⁹ Manke paçcah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebınbıb nıyaqame vuxhesınbı aaxva.

¹⁰ Kralıçayk'le paçcahınıy cune k'anenbışın sesbı g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qıyeele. Kralıçee eyhen:

- Paçcah, geer qa'ana! Nışılecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe.

¹¹ Yıǵne paçcahiyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yıǵne dekkıne gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yıǵne dekkee, paçcah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbışda, Baabilyne k'orane ək'elynanbışda, falçeeşına xərna gıxhxhı. ¹² Mane insanın do

* **5:2** 5:2 Belyşassar menne nasıleənçena, Nabonid eyhene paçcahna dıx ıxha. Avaala, ögil ıxhana paçcah cule qiyǵa qööne paçcahna dekvaniyxhe eyhe.

Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'bi nen eyhenbiyyiy eyhes əxəna, dağamne karbişde sirrilqa hixharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lecn, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvaiyy otk'un eyhesın.

¹³ Manke paççaahısqa Daniyal ayra'a, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Yizde paççah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dişde Daniyal ğu vor? ¹⁴ Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. ¹⁵ Zasqa k'oran ək'elynanbiyyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbişisse zak'le eyhes əxı' deş. ¹⁶ Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'uniyn qətqı', maa'ad nenvaiyy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççaahaaşın karbi alya'as, gardanaqab k'inəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççaahıyvaleyr xhebır'esda insan ha'as.

¹⁷ Daniyalee paççahık'le eyhen:

- Ğu helesın paybı vascad ixhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'uniynıd zıcad qətqı' vak'le eyhesın. ¹⁸ Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççaahıyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvıllaniy huvu. ¹⁹ Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırgın xalq'ı, milletbı, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhume, manbişde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. ²⁰ Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee qı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena. ²¹ Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'una ək'elib həyvanaaşına ək'el xhinnecab qooxhe. Mana əməleeşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəəne çiyin hoyğal ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşın paççaahıyvallabıd vuk'lek ikkekka qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ikkanar paççaahıyvalına xərna ha'ana.

²² Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'il qıxhesde cıgee, ²³ ğucar ğu xəəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadın g'abbı vasqa allyı'ı ğunad, vas k'anebınbişed, yiğne yedaşed, yiğne caariyebişed mançeençe çaxırbı ulyodğu. Ğu k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'iyxhed deş, g'eced deş, manbişik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. ²⁴ Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı.

²⁵ Cabırıl invaniy otk'un vod:

MENE, MENE, TEKEL, PARSİN.

²⁶ Otk'uninçına mə'na ina vob:

MENE (*qətqəs*) – Allahee ğu paççahnan yiğbı qətqı', manbı ç'əvi'iyınbı.

²⁷ TEKEL (*gyoorkas*) – ğu terezyugul gyoorku geer sibıkra qarı.

²⁸ PARSİN (*bit'al ha'as*) – yiğna paççaahıyvalla bit'al hav'u, Midiyabışisiy Farsbışis huvu.

²⁹ Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççaahaaşın tanalınbı alya'a, gardanaqa k'inəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paççaahıyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe.

³⁰ Manecar xəmdə Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'ana. ³¹ Mang'une cigeə yixhts'ale q'ölle (62) sennana Midiyabışikena Dara donana paççah eyxhe.

6

Daniyalne g'ardaniqla hidi'iyncad kar gixhxhes ikkiykan

¹ Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeedeme vəşşe g'ayre (120) xərna gixhxhes ikkiykan. ² Manbışilqar xərna xhinne xhebiyre vazir gixhxhes ikkiykan. Mane xhebne vazirna sayir Daniyal ixhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre (120) ç'ak'ınbişe vaziraaşis hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud imaykancenva. ³ Mana Daniyal, manisa vaziraaşilee ək'elika ixha, mang'uka geəb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançil-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as. ⁴ Manke vaziraaşisiy ç'ak'ınbişis Daniyalne gardanaqa taxsir gixhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qizarasda, yugba iş haa'ana insan ixha. Mang'vee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. ⁵ Nekke qiyğa mane insanaəşe eyhen:

– Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə.

⁶ Manke vazirariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen:

– Paççah Dara, geer qa'ana! ⁷ Ölkeebın gırgın vazirar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalibı mı'sləhətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevlecen: şavaayiy xhebts'al (30) yığna, paççahıle ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şirarnane g'uyeeqa dağərçecen. ⁸ Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun givxhe. Çik avğançeb yığna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşinayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen.

⁹ Paççah Daree məxbına q'aanun giviyxhena, mançik avub g'olıb ts'its'aa'ana.

Daniyal şiraaşikane g'uyeeqa dağaraççe

¹⁰ Daniyalık'le məxbıne q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhımee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppı aaqı ixha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yığıs xhebne yəqqees q'arats'abışil gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. ¹¹ Daniyalne yı'q'əle qeəpxhes vukkanan insanar maqa sacigeə abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. ¹² Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hidyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a:

– Ay paççah, nya'a ğu dişdiy xhebts'al (30) yığna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şirarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu?

Paççahee eyhen:

– Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabışinayiy farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob.

¹³ Mane ğahıl manbışe paççahık'le eyhen:

– Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qivzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a.

¹⁴ Paççahık'le man g'ayxhımee aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'iy ı'lgəə. Paççahıs mana, ixheene verığ k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. ¹⁵ Daniyalne yı'q'əle qeəpxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen:

- Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşiniy farsaaşin q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanuniy q'adağa haa'ana emır badal haa'as vooxhe deş.

¹⁶ Man g'ayxhımee paççahee emr haa'a: «Daniyalır qale, şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüd eyhe:

- Hasre ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen!

¹⁷ Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykaiy cune k'anebınbışde t'ucvabışika mane g'ayelqa peçat giyxə.

¹⁸ Qiyğa paççah cune sareeqa sark'ıl, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hixu axva.

¹⁹ Miç'eediy qıxhamee, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şirarnane g'uyusqa hayk'an. ²⁰ Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan:

- Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe ı'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şiraaşike g'attixhan ha'as əxı'nane?

²¹ Daniyalee eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ²² Yizde Allahee Cun malaaiik g'axuvu, şiraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançisse zak set'as əxı' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş.

²³ Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qığheva emr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qizzır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhımee, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva cıga eyxhe deş.

²⁴ Paççahee emr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ıkkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşika, yedaaşika sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şiraaşe manbı avqu, manbışin gırgın bark'vbı qıçaqvanbı.

²⁵ Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bışılqa, millet-bışılqa, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüd oyk'an:

Barakat vuşun geed qıxhen!

²⁶ Zı fərman hoole yizde paççaahıvıaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəpqrı'n ı'bəədat he'ecen.

Vorna Allah Mana vor,

gırgıne gahbışılır Mana ıxha.

Mang'una paççaahıvıallab mısacad hı'ğəəkaras deş,

Mang'una xəbvıallab gırgıne gahbışısda vob.

²⁷ Mang'vee g'attıvıxhanıb haa'anbı, havacənbıb.

Mang'vee xəybışeeyid ç'iyelid mö'cuzabı hagvanbı.

Daniyalır şiraaşine ghaleençe Mang'vee g'attıvıxhan hı'ı.

²⁸ Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşine paççahne Kirne gahılıb yugna ı'mı'r hav'u.

7

Daniyalık'le yoq'ne həyvanne hək'eedın nyak' g'ece

¹ Baabilyne paççahee Belyşassaree paççaahıvıalla haa'ane ts'eppiıne sen, Daniyal g'alırxhımee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a:

2 – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mitsen xəbna deryah ı'ğviykar haa'a g'avcu. 3 Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığevç'u.

4 Ts'eppiyna həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acırın xhinnen xilibıyiy. Zı ilyakkamee, mançin xilibı qodu, mana ç'ieyle oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'el huvu.

5 Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne».

6 Mançile qiyğa zak'le vaşaq'lık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençik akaran yoq'ulle xiliyiy. Mançine xıyaqa xəbna hökum quvu vuxha.

7 Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibıyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuynıd g'elybışıka k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy.

8 Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde yı'q'neençe sa mebnə k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis qığevç'esda ciga haa'asdemeə, mançile ögil qığevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçı vuxha. Mane k'ınne gaçıqa insanıqa xhinne ghaliy uleppiyyiy. Mançine ghalin yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka.

9 Zak'le qiyğa in g'acu:

Maqa paççahaaşın taxtbı giyk'an,

Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar.

Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbıyiy,

vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne cagvaradayiy.

Mang'una paççahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə,

Mang'une paççahaaşına taxtın tekarbıd ts'ayeeyiy.

10 Mang'une ögüyleb ts'ayına damayiy gyobatstse.

Qəpçəs-ələpçəs devxhesdemeəne insanaaşə Mang'vee uvhuynbıyiy ha'a.

Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar.

Kitabbı aqa, məhkama giyğal.

11 Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. 12 Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılənçe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u.

13 Zak'le xəmdə nik'ek,

İnsanne Duxayk akarana xəybışeəne buludbışıka sacigee qöö g'acu.

Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömeə, ikekkanə Avalacar Vornang'usqa.

14 Mang'us xədn doyyiy haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu,

gırgıne xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecənva.

Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun.

Mang'una paççahiyvalla mısacab hıgəəkaras deş.

¹⁵ Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbişe zı qəq'ən hı'ı. ¹⁶ Zı maa'ar ulyorzulinbişde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qıdghın hı'iyn.

Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn:

¹⁷ – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. ¹⁸ Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgıne gahbişiscab manbişde xile aaxvas.

¹⁹ Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançin yivayne silibişikayiy yezane xhınt'aaşikayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybişik avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. ²⁰ Zas ats'axxhesniy ıkkın, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayıd zas nekke qiyğa qığevç'uyne gaçine hək'eeniy ats'axxhes ıkkın. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbişile xəppa g'oocena gaçniy vob. ²¹ Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbişile ğamooxheniy g'ooce vob. ²² Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşine xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşine xılyaqa ılğooç'ena gah qabı hipxır.

²³ Mang'vee zak'le inəxüd uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisançık akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsın, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. ²⁴ Yits'ible gaç, ine paççahiyvaleençe qığevç'esda yits'iyre paççah vorna. Manbişile qiyğa, manbişik idyakarna sa merna paççah qığevç'u, mana xhebiyre paççah hığəkkar ha'asda. ²⁵ Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyiy Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. ²⁶ Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xılənçe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. ²⁷ Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paççahiyvalybişda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaqa qevles. Mana paççahiyvalla gırgıne gahbişisdacab paççahiyvalla vuxhes, gırgıne hökumdaraaş Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as».

²⁸ İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fıkrıbişilecar geer qərq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbimee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus peyğambarın kitab

İne kitabee otk'uninbı yişde eerayle ögil VIII-esde asiree ıxha. Allahee Yunus peyğambarık'le İzraileençe Nineviye eyhene şahareeqa, Assiriye imperiyne paytaxteeqa, hak'neva eyhe. Allahee mana Nineviyalqa maane insanaaşık'le cokun cone bınahbışil-alla ha'asınva eyhes g'ixele. Assiriye imperiyeyn hiqiy-allane milletbışilqa yiğbı exa ıxha, manbı geeb eb deşin karbı vuxha. Mançil-allar Yunus peyğambarıs cune milletne duşmanaaşısqa ı'qqəs ıkkın ıxha deş. Mang'us Allahne cuvabıke qığeç'u, hixvas ıkkıykan. Qiyğa ıxhaynbı şok'le ats'axxhes ıkkınxhee, şosse ine kitabee qetqəs əxə.

Yunusun Allahıke hixvuy

¹ Rəbbe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe:

² – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın maabınbışilqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı.

³ Yunusmee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşışeeqa əlyhəəs ıkkıykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışika gameeqa giy'ar.

⁴ Rəbbemee mane gahıl deryahılqa məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. ⁵ Gameebınbı qəpqrı'n cone allahbışilqa ona'a gıviyğal. Gamı sibık qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağa'a.

Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. ⁶ Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attıvxhan haa'a.

⁷ Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbı ı'qqə.

Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha.

⁸ Manbışe mang'uke qiyghanan:

– Həşde ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nənçene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor?

⁹ Mang'vee eyhen:

– Zı cühüt' vorna. Zı ç'iyeyiy deryah itxhıning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'a.

¹⁰ Mang'vee manbışik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpqrı'n qiyghanan:

– Ğu in hı'ıyn hucoone?

¹¹ Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan:

– Mana mits huvoracenva şı vak hucoone ha'as?

¹² Yunusee manbışik'le eyhen:

– Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mitseeqa şu zal-alla gyapk'ı.

¹³ Gameebınbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneeyib, geeb g'ooxhene mitsın əlyhəəs havaasar deş.

¹⁴ Manke manbı gıviyğalanbı Rəbbılqa ona'a:

- Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan ileşşeva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qımeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ikkanəxüd hı'ı.

¹⁵ Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna.

¹⁶ Gameebınbı it'umba qəpıq'ı'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a.

2

Yunusna düə

¹ Rəbbe geed xədnı baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebble yığnaiy xheyible xəmnə axva. ² Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a:

³ Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u,

Ğunad alidghıniy quvuyn.

Zı ahaleençe ts'ir hav'u,

Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna.

⁴ Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul,

Zı xhyanbışde yı'q'nee axu,

Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı

Zal ooğançe ilğeeç'u.

⁵ Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı,

Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalimee g'acesıncad».

⁶ Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı,

K'oralybışeeqa qıkkı,

Vuk'lelqad xavsiy alitk'ır.

⁷ Suvabışde avqamee zı giç'una,

İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha.

Ğumee yızda Rəbb Allah

Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'ıyn.

⁸ Yızda ı'mı'r k'yabat'amee,

Zı Rəbb yik'el qalı'ı,

Yızda düə Valqa,

Yiğne muq'addas xaalqa hipxırna.

⁹ Şavaayiy nişiscad kararı'dəəne bütıbışıs ı'bəədat ha'a,

Manbışe Ğu yik'el hixan ha'a,

Colqana rəhı'm avaa'ın haa'a.

¹⁰ Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka

Vas q'urbanbı allya'as.

Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın.

G'attivxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna!

¹¹ Rəbbe baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançın Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3

Yunus Nineveeqa arayle

¹ Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe:

² - Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e.

³ Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbnə şahar vuxha, mançe ilğeeç'esdemee xhebble yığniyxhe ikkiykanan.

⁴ Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettiyne yiğıl ı'qqəs əxənemene cigabışeeqa hark'ın, mang'vee eyhen:

- Yoq'ts'alyne (40) yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda!

⁵ Ninevağançenbişe Allahılqa inyam hı'ı, siv aqqeva ses qığayhe. Manbişe xəring'ule otçu k'ining'ulqamee palanbı alya'a.

⁶ Mana xabar Ninevayne paççahılqa hipxhirmee, mana cune taxtile giç'u, paççahaaşin tanalinbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. ⁷ Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyuile Nineval inəxüd eyhecenva:

«İnsanaaşe, həyvanaaşe, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxancen, xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasıd hımayk'ancen. ⁸ İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Girging'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbişe karai'dəəne işbişikeyiy insanaaşiş haa'ane pisvalike xıl ts'its'ee'ecen. ⁹ Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhi'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attivxhan haa'a».

¹⁰ Allahık'le manbı karai'dəəne işbişile sapk'ıl g'avcumee, manbişılqa rəhi'm haa'a. Manbişılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4

Yunusee qəl haa'a

¹ Yunusus man diykın, qəlin qoxa eyxhe. ² Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a:

- Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançılallar zı Tarşişeeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhi'mnana, xədin sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. ³ Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alişşe, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha?

⁵ Yunus qığeç'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'ı, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. ⁶ Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. ⁷ Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ıxoolee. Mane mı'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan. ⁸ Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mıtş g'ıxoole. Veriğın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee, mang'vee cus qik'uy heqqa:

- Zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın!

⁹ Allahemee Yunusuk'le eyhen:

- Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha?

Yunusee eyhen:

- Ho'o! Zas qik'asda xhinnena qəl vuxha!

¹⁰ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Ğu idezuyn, Ğu ilydyakkıyn sa xəmnə əəre alyadı-qeqquyn ala vas qiykkan! ¹¹ Nəxübne Zas qıdivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle aazır (120 000) sağıy sol dyats'an milletiyan manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya peyğambarın kitab

Malakiyayn do «Zı g'axuvuna, Yızda malaik» eyhen vodun. Mang'vee man kitab yişde eerayle ögil xhod'esde asiree otk'unva vod eyhe. Man peyğambaraaşine kitabbışın nekke qiyğa otk'unin vodun.

İzrailyne milletiken sabarabı mane gahılqasse Baabilğançe g'attipxhın sapk'ıl qabı vooxhe. Manbışe İyerusalimeedın Allahın xav meed q'omançe alya'an. Manbışe Allahın xav meed ale'eeyid, Allahne yəqqı'n əlyhəə vuxha deş. Manbışe Allahıs ı'bəədat yik'eençe deş ha'a ıxha. Manbı Allahne Q'aanunuka gyuv'ur-oza qeebaxhe vuxha deş. Manbışe cos nenniy ikkan manıd ha'a ıxha.

Malakiya peyğambarıs Allahne xənnə mühübne hək'ee insanaaşıs yik'el qalya'as ikkiykın. Mang'us ikkan ıxha, insanaaşə Allahıka hav'uynə mugaavileys sik'i ı'mı'r he'ecen. Malakiya peyğambaree eyhe ıxha, Allahee g'axuvuna qalesda. Mang'vee Rəbbis yəq qaa'as. İncilyne kitabee, məxüd İ'sa Masixhile ögil qarıyne xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee otk'un.

¹ Rəbbe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarıle ğana hixhar ha'a.

Rəbbe Yaaq'ub g'əyxt', Esavmee Cuke əq'əna qı'ı

² Rəbbe «Zas şu vukkiykınınbıva» eyhe.

Şosse mee «Şi nəxübne vukkiykınıva?» qiyghanas əxə.

Rəbbeeyid inva eyhe:

– Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor?

Zı mee, Yaaq'ub ikkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü,

³ Esaviy mang'uke g'abıynbı mee, Zı əq'əna qav'u.

Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır,

manbışde doyyulın cigabı çaq'alaaşıs huvu.

⁴ Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışısse eyhes əxə:

– Şakın ıxheeyid,

şi meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad.

Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inva vod eyhe:

– Hasre, manbışe ale'ecencad,

Zı mee meed hı'ğəkkar ha'asın.

Gırgıne gahbışıl

manbışde ölkəyk'le g'ulyopt'ulna ölkəva eyhes,

coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as.

⁵ Şok'le man vuşdecad ulepışıka g'acumee,

şucad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!»

Rəbbis dekkanan q'urbanbı

⁶ Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen:

– Ay Yızın do qızar hidya'an kaahinar!

Duxee dekkıs,

g'uleeyib cune iyəsiys hı'rmat giviyxhe.

Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat?

Zı İyeksiyxhee meeb nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat?

Şosse «Nəxüdne şı Yiğın do qızar hidi'ıva?» qiyghanas əxə.

7 – Şu Yizde q'urbanbı allya'ane cigalqa
kara idyalesın Zası otXHuniy adı giyxhe.
Mañçıkad, «Şı Vas dekkanan nəxüdne ha'ava?» qiyghan.
Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an ciga qızar hidi'ı,
məxüd Mang'us dekkanan ha'a.

8 Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna alli'iy
yugunne vod?
K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy
nya'a yugunne vod?
Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle,
ilekke mang'us şu ikkiykanaseeva,
mang'vee yiğna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

9 Həşde Allahıs düə hee'e,
Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen.
Şu məxdın q'urbanbı allya'amee,
Mana şoqa yugra eyxheye?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

10 Vuşde sang'vee, Yizde q'urbanbı allya'ane cigee,
q'ərane cigeeqa ts'a gyoxhxhan ha'asse,
Yizde xaan akkabıcad qı'iynxhiy yugda eyxheiy!
Yızın yik' şoka gyotxhan deş,
şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

11 Veriğ ılqəəne cigeeñçe, k'yooçene cigeeqamee,
Yızın do milletbişde yı'q'nee axtıda vod!
Gırgınəəng'ə Yizde doyu le ətirbı gyoxhxhan ha'a,
məttın paybı adayle!
Man Yızın do milletbişde yı'q'nee,
axtıda ıxhayke ha'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

12 Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otXHuniy muq'addasın deş
vod,
man qızar hide'eeyid eyxheva» uvhu,
mañçına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a.

13 Ooğançe «İnimeəna əq'übavad!» uvhu,
şu mañçılqa yı'q' sak'al ha'a!
Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva
q'ööq'üna, k'aana, vuk'arna həyvan abeene,
Zı mana şoke alyabat'aye?
Məxüd Rəbbeeyhe!

14 Syuruneençe g'apsırne yugne g'argıne cigee,
Xudaavandays q'ı'bi'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena!

Zı inekke xərna Paççahva,
gırgıne milletbişe Yızın do axtı qa'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

2

Kaahinaaşis bed-düə haa'a

1-2 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe vod:
– Kaahinar, ina əmr həşde vuşdemee vob:
Yizde cuvabil k'ırı ilydiyxeene,
Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene,
şolqa bed-düə gyooğav'u,
vuşun xayır-düəbı bed-düəqlqa sak'al ha'as.
Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdi'ıva,
şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab.

3 Zı şol-alla şoke g'abıynbişikınıd ha'asın.
Bayrambişil şu q'urbanna alli'iyne həyvanaaşın xhidbı
Zı vuşde aq'vabişile k'ena ı'xəs,
mançika sacigee şu dağaa'as.

4 Manke şok'le ats'axxhes,
Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile
aaxvecenva g'axuvu.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

5 Zı Leviyne nasılıka barakatnana ı'mı'r
hoolena mugaavileniy hav'u.
Zas hı'rmat gyuvxhuva,
Zı manbişis man gırgın huvuyn.
Manbıb Zale qəpç'ı'nınbı,
Yizde doyusub hı'rmat gyuvxhuna.

6 Manbişde mizel qopkuna Q'aanun vuxha,
ghaleençed horbı qığeeç'enbı deşdiy.
Manbişe Yizde ögil yugnayiy qopkuna ı'mı'r hav'u.
Geebınbı manbişe yəqqı'lqa sav'u.

7 Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ıkkın,
insanaaşisse manbişde mizele
Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva.
Kaahinar Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe g'axuvuynbı vob.

8 Şumee, kaahinar, yəqqı'le qığeeç'ıynbı,
şu helene ats'aalybişika
mansanbıb şoqab qihna habğı.
Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile
şu havakkal hav'una.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

9 Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş,
Q'aanunuka g'acesde işbişee,
şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaakı deş.
Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles,
k'ap'ik'ile avqa qaa'as.

Yahudayne milletın Allahıkana mugaavile havaakal haa'a

10 Yişda gırgıng'una Dek sa dişde vor?

Şi sa Allahee dişde ipxhın?

Nya'a manke şi dekkaaşika hav'una mugaavileyna

muq'addasiyvalla avaakan haa'a,

sana-sang'us horbı ha'a?

11 Yahudayne milletın Allahıs xayaanat hı'ı.

İzraileeyiy İyerusalimee həlyvəəq'ənasın işbı hı'ı:

Yahudabişee menne allahbişis

ı'bəədat ha'an yedar hav'u,

Rəbbis ıkkanne, muq'addasne cigayna

muq'addasiyvalla avaakan hav'u.

12 Man hı'ına insan vuşu ıxhay ixhecen,

Xəəne G'oşunbişde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir,

Rəbbee mana Yaaq'ubne çadırbişisse g'e'eşşecen.

13 Şu in karıd ha'an:

gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad

ulene nağıka gyats'a'an.

Məxüd, şu adıyne q'urbanıqə Rəbb sak'ı ilydakkava,

manbı şoke ilydyaat'ava ha'a.

14 Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə.

Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yı'q'nee

Şahad Rəbb vorna.

Ğu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakkı,

məng'ı's xayaanat hı'ı.

15 Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın?

Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan?

Mang'us Cunemee nasılney vukkan.

Mançil-allab şucab şu havaace.

Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeys

xayaanat hıma'acen.

16 İzrailıyne Allahee, Rəbbee eyhen:

- Xhunaşşeyka yugra dexhena,

mana qıxeelena Zak'le g'ımece vor.

Mançil-allad şucab şu havaace,

xayaanat hıma'a!

Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbee eyhe!

Rəbb məhkama alğahas ayres

17 Vuşde yuşan hav'uyn Rəbb ozar ha'a.

«Nəxürne şi Mana ozar ha'ava?»

şosse qiyghanasıd əxə.

Şu eyhen:

- Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö,

Rəbbis manbı vukkananbı.

Şucadıd meed eyhen:

- Qopkuvalin məhkama alğayhena Allah nyaane?

Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3

1 Haane, Zı g'axuvuna ı'qqə vor.
 Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as.
 Şu t'abal ha'ana Xudaavand
 sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales.
 Şos g'aces ikkana, mugaavileyn cuvab
 allesda qales.
 Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

2 Vuşune öörxəs Rəbb qarınə yiğil?
 Vuşune öörxəs Mana qarımee?
 Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy
 mətta'an sap'ın xhinne ixhes.

3 Rəbbeey Leviyna nasıl mətta'as.
 Mang'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı,
 mətta'ane insaneey xhinne ha'as.
 Mançile qiyğa manbişe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as.

4 Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimeey
 avaalyne yiğbişil allya'an,
 ögiylyne senbişil allya'an q'urbanbı xhinne
 Rəbbisqa yugda qales.

5 Zı vuşun məhkama alğahasdemee, şosqa ayres.
 Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı,
 horbişika k'ın g'iysaranbı, işçiyn pıl qidelenbı,
 adamer hapt'ı avxuyn yedariy
 dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı,
 menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı,
 Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı
 Zı sık'ınne gahıle aq'valqa qığahas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

6 Zı Rəbb vorna, badaldexhena.
 Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe!

7 Yizde əmrbişilqa şu dekkaaşine gahıle gibğıl
 yı'q'bı sak'al ha'a.
 Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

Şossemee «Nəhı'bna savk'alasva?»
 qidghınıd ha'as əxə.

8 İnsaneeyid Allahıke qöqəyee?
 Şumee Zake qöqən.
 «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə.

Yits'inçına sa pay*, sayid Zas ikkekan.

9 Milletıncad Zake qöqənçil-alla,
 vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı.

10 Yits'inçına sa pay bıkrba able,
 Yizde xaa oxhanasın kar ixhacen.

* **3:8** 3:8 Yits'inçına sa pay: Allahee İzrailybişis huvuyne Q'aanune otk'unin: şagavnayiy həyvnaaşına yits'inçına pay Allahne yəqqə hevles vukkan. Mane Allahne yəqqə huvuyne karaka Allahın xav havace ixha. Mane karake sayid maane kaahınaşe otzhan ixha.

Şu mançika Zı siliys ı'xə!
Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde,
hexxalika barakat hevles dişde?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhe!

¹¹ Zı ts'irtyaaşısqa vuşun ezuyın
kar oxhanas hassaras deş,
vuşde tayangbişile t'imilid nyaqacad ixhes deş.
Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbəe eyhe!

¹² Vuşda ölkə micagne cigalqa savk'uva,
gırgıne milletbişecad şok'le baxtivarva eyhes.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhe!

Qopkuynbişda hək'

¹³ «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbı uvhuva»
Rəbbəe eyhe.
Şosseme «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?»
qiyghanas əxə.

¹⁴ Şu uvhuyn: «Allahıs ı'bəədat hı'iy,
nişiscad kararı'dəən kar vodun.
Mang'vee eyhenbı hı'ı,
Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ır iviykırıyke nya'a,
şas hucoone ıxha?»

¹⁵ Şı həşde cocab-co axtıba vukkekanbişik'le
baxtivararva eyhe.
Qəlasın ha'anbişin işbıd yugda ayk'an,
Allah siliys ı'xı'yxənbıb cazaake g'ittiviyxhananı».

¹⁶ Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı
sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe.
Manbişe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ıxha,
Mang'vee mançıl yugda k'ırı iliyxhe.
Rəbbile qəpqr'ın Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbişdemee,
Mang'une ögil manbişin işbı oyk'anan kitab aaqı eyxhe.

¹⁷ Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhen:
– Mane yiğıl Zı manbişike Zas gıranın insanar haa'as.
Dekkıs vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan,
Zasıb manbı məxüb qivikkanasınbı.

¹⁸ Mane gahıl şosse qorkung'uke pisda,
Allahıs g'ullux ha'ang'uke hidya'ana
meer curaa'as əxəsda.

4

Rəbbin yiğ

¹ Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhen:
– Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod.
Gırgın cocab co axtıba vukkekanbişiy pisvalla haa'anbı,
mane yiğıl balybiy xhinne gyooxhanas.
Mane k'ane qexhene yiğın
manbı gyooxhan haa'asınbı.
Manbişike kokbıd, bıtağbıd axvas deş.

² Zale qəvəyq'ənanbışdemeeme,
Qopkuvalina veriğ ilqevç'es.
Mañine şü'ülee yug qav'iy ixhes.
Ağıleençe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas.

³ Pısınbı şu kööq'əsınbı.
Zı man ha'asde yiğıl,
manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

⁴ Yızda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a,
Zı mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun,
Yızın g'aydabıyiy əmrıbı şu yik'el aqqe.

⁵ İlyaake, Rəbbin xədn, dağamın yiğ qalesse,
Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles.

⁶ Zı qarı in cigabı
kunfa-yakun hıma'acenva,
Mang'vee dekkaaşın yik'bı dixbışılqa,
dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaaşe, in I'sa Masixhne hək'eedın kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'bı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabıle ğayrı, I'sayne ı'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebilli kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasılene hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrihım peyğambarna, Davud peyğambarna nasılana ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxı'na, g'attivxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see neniy uvhu, hiccovayiy uvhu, nen əlaamatbıyiy hagu Mattee mañçine hək'eeyid geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahiyvaline hək'eeyid nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

¹ İbrihımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

² İbrihımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

³ Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresıker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

⁴ Ramıker Amminadav g'arayle.

Amminadavıker Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

⁵ Salmonıker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boazıker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovedıker Yessey g'arayle.

⁶ Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle.

⁷ Sileymanıke Rexavam g'arayle.

Rexavamıke Aviya g'arayle.

Aviyadıker Asaf g'arayle.

⁸ Asafıker Yehoşafat g'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.

Yehoramıker Uzziya g'arayle.

⁹ Uzziyeker Yotam g'arayle.

Yotamıker Axaz g'arayle.

Axazıker Xizqiya g'arayle.

¹⁰ Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.

Menaşşeyker Amos g'arayle.

* **1:1** 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışık'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Amosuker Yoşiya g'arayle.

¹¹ İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle.

¹² Baabileeñçe qabiyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.

¹³ Zorubbabiliker Avihud g'arayle.

Avihuduker Elyaqim g'arayle.

Elyaqimiker Azor g'arayle.

¹⁴ Azoruker Tsadok g'arayle.

Tsadokuker Axim g'arayle.

Aximiker Elihud g'arayle.

¹⁵ Elihuduker Eleazar g'arayle.

Eleazariker Mattan g'arayle.

Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.

¹⁶ Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.

Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa.

¹⁷ Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasılıbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılıbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılıbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

¹⁸ I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doylunıy qey'ı. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'i'n vuxhne yıxhay aq'valqa qıgeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe.

¹⁹ Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hidee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.

²⁰ Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'i'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. ²¹ Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.

²² İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

²³ «*Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes*»†.

(İmmanuel «*Allah şaka vornava*» eyhen vodun.)

²⁴ Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. ²⁵ Mayramee Dix uxasmee, Yusuf məng'i'ka g'ilexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doyd, Yusuf I'sa gıyxhe.

2

Geed ats'alynan insanar I'says k'yoozaras abayle

† **1:23** 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

¹ I'sa Hirodee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alynan insanar abı, ² maane insanaaşike qiyghanan:

– Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paçcah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

³ Man g'ayxhımee, paçcah Hirodiy İyerusalımeedin millet nyaqame ixhesın axva. ⁴ Hirodee cusqa gırgın kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllimar* sav'u qiyghanan:

– Nyaane Masıxh yedike ixhes?

⁵ Manbışe eyhen:

– Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

⁶ «Yahudeyayne cigabışeena Bet-Lexem,

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbışda nekke k'ınna deş vob.

Yıgne arğançe Yizde milletıs İzrailıs Çoban,

Xərna qığec'es»†.

⁷ Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qığevç'una qopkuna gah qıviyghan.

⁸ Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

– Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykımeeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

⁹ Manbışe paçcahee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq Haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. ¹⁰ Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. ¹¹ Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəəğə, yugun evanın gıranın gətraniy gıranın ətırbı hele. ¹² Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sıviyk'al.

Misirqa heebaxa

¹³ Geed ats'an insanar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaik adı eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodıs Uşax t'abal hı'ı gik'asıd ıkkın, mançıl-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

¹⁴ Mane xəmdecar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an.

¹⁵ Goone Hirod qık'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix‡ Misirğançe qort'ul»§.

Hirodee uşaxar gyabat'a

¹⁶ Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabışeebın q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. ¹⁷ Məxüd Yereimiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

* **2:4** 2:4 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **2:6** 2:6 İnexüd Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2). ‡ **2:15** 2:15 Dix: inyaa Allahee İzrailıne milletük'le dixva eyhe. Man Allahıs ıkkınan, g'əyxı'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ıkkınan Allahee I'sa Masıxhır g'əyxı'nava, Mana Allahıs inekke k'anena vorva. § **2:15** 2:15 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1).

18 «Raamee ses qadayle,
 Mana Raahileyna uşaxaaşıqa geeşena,
 Uts'urna ts'ir vooxhe.
 Manbı devxhal-alla,
 Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş»*.

Misirğançe siviık'al

19 Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirnanğ'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaik adı 20 eyhen:

– Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailiyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

21 Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailiyqa siyk'al.
 22 Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'əna maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. 23 Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüdü peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xıl ts'its'ee'eva eyhe

1 Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. 2 Mang'vee eyhe ıxha:

– İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha!

3 İnvə Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreənçe ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbı he'eva,
 Mana ilğeç'esın cigabı qotku qe'eva!»‡

4 Yəhyee devayne xhayıken tanalınbı§ alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aşe hı'ıyn itv ıxha. 5 Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabışeənçe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. 6 Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

7 Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbışik'le eyhe ıxha:

– Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsınbıva? 8 Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy

* **2:18** 2:18 İnexüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbışda sa vuxha. Raahile İzrailiyne milletne yedyaaşına sa yixha. * **3:1** 3:1 Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ıxha. Xhineeqa k'yooq'uyle qiyğa, mebnə ts'ebnə i'mı'r giviyğalva eyhen ıxha. † **3:2** 3:2 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** 3:3 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). § **3:4** 3:4 Xhayıken tanalınbı: Cune tanalınçika Yəhyee, İlyas peyğambarıkar akar ıxha. * **3:7** 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbnə dınına grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

hagve. ⁹ Vuşde ək'leeqa qımayleceñ «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahıse ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəəxəsınbı. ¹⁰ Haane, yak'vud yıvaaşık avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. ¹¹ Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gıcərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elılınbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gıcərxı'ybı alyaat'a'as. ¹² Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xile vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığəç'uyñ həpır-çüpıríd k'idəbəqqəne ts'ayıqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gıcərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galıleyeñçe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gıcərxı'y ale't'e'ecenva I'sa arayle. ¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

– Ğu zasqa gıcərxı'y alyaat'a'asde cıgee, zıne Vasqa gıcərxı'y alyaat'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alıdghınıy qele:

– Hasre həşdıys məxüđ ixhecen. Şı Allahıs ıkkanan ha'as ıkkın.

Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. ¹⁶ I'sa gıcərxı'y alyaat'u xhıneñçe qığəç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece. ¹⁷ Sayığ xəybışeeñçe ses qadayle:

– İna Zas geer ıkkanna Dix† vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole!

4

İblısın I'sa sılıys t'xıyxə

¹ Qiyğa I'sa iblısın sılıys t'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ıkekka. ² I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığñayiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

³ Manke sılıys t'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'leceñ.

⁴ I'see mang'us inəxdun alıdghınıy qele:

– «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çıkana t'mı'r haa'ava»* otk'un.

⁵ Qiyğa iblısın Mana muq'addasne İyerusalımne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cıgeeqa giyxhxhı, ⁶ eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dışde: Allahee «Yığñemee malaaiqaşılqa əmr haa'as,

Ğu xlıbışıl qıkkecen,

Yığın g'elybı g'ayebışile k'ena qımiyxharcenva»†.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «Yığna Rəbb Allah sılıys t'xmiyxəvad»‡ otk'un vod.

⁸ Manke iblısın I'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyñ gırgın paççaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen:

⁹ – Ğu kyorzul zas t'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

¹⁰ Manke I'see mang'uk'le eyhen:

– Şeyt'an, Zake əq'əna qıxhe! Nya'a otk'un dışde:

† 3:17 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyñ paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayığ manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxık'le eyhe ıxha. Məxüđ Allahee I'sa hək'erar Masıxı, Paççah vornava eyhe. * 4:4 4:4 İñəxüđ Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3). † 4:6 4:6 İñəxüđ Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ 4:7 4:7 İñəxüđ Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16).

«*Rəbbis Allahus k'yozre, saccu Mang'us t'bəədat he'e*»§.

11 Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletlqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

12 I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxımee, Mana Galileyeeqa siyk'al. 13 Mana Nazaretğançe qığeç'u, Zevuluniy Naftaliyne nasılbişde cigabişeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. 14 İnəxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

15 «*Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee,*

Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val,
Allah dyats'ane milletbi eyxhene Galileyee,

16 *Miç'axiyvalee eyxhene milletk'le,*

Xədin işiğ g'ece.

Hapt'asde əqı'n avquynbişilqa

Nur gyoğa»*.

17 Mane gahile I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

- Bınahbişike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

18 Yiğbişde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbişe xhineeqa tor ayhe ıxha. 19 I'see manbişik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paççahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as.

20 Çocaaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

21 I'sa sık'ırra ögiylqa ark'ınmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbişe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al.

22 Mang'vee qopt'uluykum, manbişe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insanar yug, sayıb xəp qaa'a

23 I'sa Galileyavolle iykır maane, manbişde sinagogabişee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırgıne ık'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha. 24 Mang'une hək'ee Suuriyeevolved ats'axhxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. 25 Galileyeeççe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ıxha.

§ 4:10 4:10 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13). * 4:16 4:16 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (9:1). † 4:17 4:17 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ 4:23 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşe i'bəədat ha'an cıga.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ilqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, ² Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybışda Paççahiyvalla* manbışda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbışis yik'bı helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbışis cuvab huviyn ciga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyiy ulyodğuyile geeb vukkananbı!

Allahee manbışis cos ıkkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' məttınbı!

Manbışik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı!

Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı.

¹² Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iyena q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. ¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtine cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. ¹⁶ Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımaylece, Zı peyğambaraaşe uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkanva hagvas qarı. ¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'iyə hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna hərfıb, sa k'ının xat'ıd hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'iyndı mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına ciga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy

* **5:3** 5:3 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. † **5:17** 5:17 Q'aanun: Allahee Misa peyğambarile ğana huvu (Tavrat).

Q'aanunne mə'əllimaasıne‡ qopkuvalile hexxaba devxheene şu Xəybişde Paçcahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a»§, şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədn məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyox-hxhanas.

²³ Mançil-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'in ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yığna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakimisqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeyir zindaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqqı g'aykkas deş.

Zınayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zina hıma'ava»* uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'ınacar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağeççuyle yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxıyvunava xılyaqqa kağız heleva»† uvhu. ³² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhrıng'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe.

K'inine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbışıka k'in g'imıysar, nişınemeeyiy Rəbbılqa k'in g'assır, manıd he'e»‡. ³⁴ Zımee şok'le eyhen, nişılqacad k'in g'imıysar. Xəəlqan k'in g'imıysar, mana Allahna taxt vobna, ³⁵ ç'iyelqan k'in g'imıysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalımılqanıd k'in g'imıysar mana xənnə Paçcahna şahar vobna. ³⁶ Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imıysar, vasse mançılına ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. ³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşıd» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'anıken vodun.

Duşmanar vukkiykne

‡ **5:20** 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebmıbışısıb xəp qaa'a vuxha. § **5:21** 5:21 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13).

* **5:27** 5:27 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14). † **5:31** 5:31 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1). ‡ **5:33** 5:33 İnexüd Mısa peyğambarne xhebid'esde kitabee otk'un (19:12).

³⁸ Şok'le «*Ulene cigee ul, siliyne cigee sili qeqqeva*»Ş uvhuyn g'ayxhiyn. ³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. ⁴⁰ Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançıl ooğançe ali'iynıd hele. ⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. ⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a. ⁴³ Şok'le «*Vas k'anena ikkiykne†, duşmanır g'ımece ixheva*» uvhuyn g'ayxhiyn. ⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ıynbışdemeyib düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybışeeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una veriğ yugunbışılqab, pısnbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyogiyid qopk'ıynbışılqab g'ahapk'ıynbışılqad akaradacad gyoğa. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karı'dəone nalok'ı sa'anbışed‡ ha'a dışde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüd ha'a dışee? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeeene Dekkıke nəxbınıcab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a hımele. Məxüd aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeiy* şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xılek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axxhecen. ⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışıs sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşık'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. ⁷ Düə haa'amee, menne dınne milletbışe xhinne sa kar hakkee hımeqqqa. Manbışısqa həməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e:
«Xəybışeeena Dek yışda!
Hasre girgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

Ş 5:38 5:38 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzrailee şene gahbışıl Roma İmperiyeyne eskeraaşısse cos ıkanan kar, cos ikkanne insanısqa haqq'a's əxə ıxha. † 5:43 5:43 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18). ‡ 5:46 5:46 Nalok'ı sa'an: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'ı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneniy ilyaaka. * 6:2 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,
Xəybışee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ıkkənəxi'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'iyniysin şas oxhanasın gıney hele.

¹² Şi qotkuda hidi'iyñçile, Ğu ilyheç'e,
Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a.

¹³ Həməxüd he'e, şi bınahın hımoot'alcen,
Şeyt'anike şi g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. ¹⁵ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdine aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyñ. ¹⁷ Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. ¹⁸ İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxhecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. ²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkeç'i qöqə deş. ²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes.

²² Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. ²³ Yiğne mıssine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

²⁴ Şavussecaş q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa ıkkıykanasda, manasame g'imeece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyna hımaa'a

²⁵ Mançil-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucoonyxan alyasva mançına hımaa'a. Nya'a, i'mi'r otxhuniyle, tanıd tanalinçile gıranda dişde vod? ²⁶ Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı mıssıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaaşıle nimeexheyib ooqa dişde vob? ²⁷ Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət i'mrena hexxa'as vəəxə?

²⁸ Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. ²⁹ Şenmeen karnane Sıleymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş.

³⁰ İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alyaxheene, nya'a şolqa alyas dişde?

³¹ Mançil-allad «Hucoonyxan oxhanasva?», «Hucoonyxan ulyoğasva?», «Hucoonyxan alyasva?» mançına hımaa'a. ³² Mane karbışde gırğınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ıkkənənbıva Mang'uk'le ats'an. ³³ Şumee ts'eppe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man

gırgın kar şoqa ixhesın. ³⁴ Mançil-allab g'iyqiyna hımaa'a, mançin çincab-cına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

¹ Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. ² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. ³ Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? ⁴ Yiğne ulee ç'ilyang'a, nəxüdnə ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» ⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabışis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsınbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveykesın, akka k'etvee – şos aaqasın. ⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? ¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? ¹¹ Vuşun yik'ıbı nimee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesınbı mane yəqqı'n avayk'an. ¹⁴ İ'mrena yəqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee mısına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'ımıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yugrab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydaalena. ¹⁹ Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. ²⁰ İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnavə» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paççahivaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkıs ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyamatne yiğıl gellenbışe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?» ²³ Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eeyid man xav cigee ulyoz-zuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyhxına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane gırgınçın xaakın ha'asın. Xavıd qukkyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyñçile matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see t'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

¹ I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. ² Maa'ar Mang'usqa maşnane t'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. ³ I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:

- Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe!

Mana insan mankecar mətti qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınısqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

⁵ I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a:

⁶ - Yızda Xərna, yizde nukarıs paralic t'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen:

- Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yizdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədnın inyam neng'uqacad g'acu deş. ¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl savaales. ¹² Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

- Hooraa! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

* **7:29** 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbışe Q'aanunee otk'uniynbı insanaaşılqa hixhar ha'a ixha.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyotur ne xaaqa arimee, mang'una abay g'izdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. ¹⁵ I'sa mæng'i'ne xilek set'umee, g'izdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cinaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cinaarid qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. ¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ik'arbi ts'its'i'i,
Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u»*.

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. ¹⁹ Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına† sa qıxha eyhen:

– Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'inee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Sövəbişiqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee‡ vuk'ul apçesınıd ciga deşin.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

– Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. ²⁴ Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mırıtbişin lotk'a gıyats'en. Mane gahıl I'sa g'alırxhu eyxhe. ²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'i eyhen:

– Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e!

²⁶ I'see manbişik'le eyhen:

– İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırıtbişik'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı. ²⁷ Mançile telebabı mattepxha eyhen:

– Mana nəxrına İnsanne? T'ufanıd, mırıtbişinid Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

²⁸ I'sa golyune şene aq'valqa ilğeeç'u, Gadarbişde cigabişeeqa qarimee, maane mağarabişee ne nyaq'vbişeeñçe, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbişiqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpqi'niyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə vuxha deş. ²⁹ Manbişe ts'ir üvxü eyhen:

– Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkın? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxhırcar qarı?

³⁰ Manbişike sık'ılda şaqana vokbişin turuğ uxhiyxhan eyxhe. ³¹ Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

– Ğu şı qığa'asxhee, vokbişde turuğeeqa g'e'eeş.

* **8:17** 8:17 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4). † **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllimar manbişik'le Allahee Mısayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah ğırgıne milletbişda xərna ixhes.

³² I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbişde turuğeeqa ayk'an. Vokbişin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übba aaxva deş. ³³ Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. ³⁴ Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığeeç'e.

9

I'see paralic i'xı'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. ² Mang'usqa paralic i'xı'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbişin inyam g'acumee, paralic i'xı'ynğ'uk'le eyhen:

- Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbişile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe* coled-alqa uvhuyn:

- Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbişde fikireençe i'lğəən g'acu I'see eyhen:

- Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı i'lğəə? ⁵ İnçin neniyy eyhes dağamda: «Bınahbişile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»?

⁶ Şok'le inıd ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixisse† bınahbişile ilyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic i'xı'ynğ'ulqa sak'ı eyhen:

- Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

⁷ Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. ⁸ Milletik'le man g'acu qətq'ı'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

⁹ I'sa mançe i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. ¹⁰ I'sa sufranılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyyi ‡bınahnabı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışika sacigee kar otxhan ıxha. ¹¹ Fariseyaaşik'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbişikayiy bınahnabışika sacigee kar oyxhan?

¹² I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaaşis doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbişisxhe ikkiykkanna. ¹³ Şu ts'eppa hudooora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnabı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sivne hək'ee qiyghan

* **9:3** 9:3 Q'aanunun mə'əllimar: manbişik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **9:6** 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes. ‡ **9:10** 9:10 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'bı Roma imperiyeynsiy sa'anbı. Mançil-allab nalok'bı sa'anbişqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka. § **9:11** 9:11 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbişiqə ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * **9:13** 9:13 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6).

14 Mane gahıl Yøhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

– Nya'a şiyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa?

15 I'see manbışik'le eyhen:

– Tsuma k'änenang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı. 16 Neng'veecab yisseyne tanalinçilqa ts'enne parçeykena yamaş üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyñçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ilbab xəp quvxhes. 17 Ts'edın çaxıríd yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxıríd ehkkasın, tuluğbışikınnıd ixhesın. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxıríd axvasın.

I'see xhunaşşeyiy içiy yug qaa'a

18 I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

– Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ı'lqa xıl gixhxheene, mana eexasda.

19 I'sa suğots'u, telebabışika sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

20 Mane gahıl yıts'ıq'vəlle (12) senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine baagık seet'a. 21 Məng'ee celed-alqa eyheva:

– Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

22 I'sa sak'ımee mana g'aycu eyhen:

– Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'ı.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. 23 I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, 24 eyhen:

– G'eepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alırxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. 25 Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xileke aqqımee içiy sıgeets'ana. 26 Mana xabar, mane cigabışde gırgıne surabışılqa hıviyxharna.

I'see q'öyre bı'rq'ı'na yug qa'a

27 I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix‡, şalqa rəhi'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöö vuxha. 28 Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nı Mang'usqa qavayle. I'see manbışik'le eyhen:

– Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq'ı'nışe Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yişda Xərna!

29 I'sa manbışde ulepşik qet'u eyhen:

– Vuşde inyamıs sik'i helen.

30 Manbışın ulepı mankecad qeedaxhenbı. I'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. 31 Manbıšemee mana xabar, mançe qığeepç'ı mane cigayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

32 Manbı mançe qığəəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. 33 I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

– İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

† 9:18 9:18 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an cıga. ‡ 9:27 9:27 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ıxha:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xivaaşeeıy şaharbişee alycaxva maane sinagogbişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybişee Paççahiyvalina yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ık'arbişikeb yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbişilqa rəhi'm qavayle: manbi çoban dena axuyn vəq'əbi xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbi avxu vuxha. ³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Şagav geedıd, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançil-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbişis cinaaşis əmr haa'as vəxəsda guc hoole. Manbi qığa'as, ık'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc. ² Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun doı inbi vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bi sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'une xilyaqa quvuna Kariotğançena Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole:

– Menne milletbişisqa imaak'an, Samariyebişde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. ⁶ Ts'eppa aguynə vəq'əbişisqa xhinne İzrailynə milletisqa havak'ne. ⁷ Hap'ınne cigabişee «Xəybişda Paççahiyvalla† k'ane quvx-hava» eyhe. ⁸ Vuk'aranbi yug qee'e, hapt'ıynbi üç'üb qee'e, ı'xnabişe gyavts'uyınbi məttee'e, cinarid qıge'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'ınəəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. ¹⁰ Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbıniy, əsaaniy ilymaat'a. İşçiy otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbişəəng'ə aaxve. ¹² Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam hevle. ¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayir-düə mançil vuxhes, şos sik'in deşxhee, vuşda xayir-düeyib mançil aaxvas deş. ¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyhexhe məxdinə xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybişilin tooz gikke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyamatne yigil mane şaharis Sodomuliy Homorayle‡ dağamda ixhes.

I'see telebabışik'le dağamda ixesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbi xhinne umulybişisqa g'ıxoole. Mançil-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebi xhineyib ziyan hudyoolenbi vuxhe. ¹⁷ İnsanaaşike şucab şu havaace, manbişe şu məhkamabişeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbişee çümqbişika gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbişisqayiy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbişisiy menne milletbişis Yizde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu mebinbişde xilyaqa qoolemee,

* **10:4** 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yik' gyotxhananva» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna dəv'iy vukkees vukkan vuxha. † **10:7** 10:7 Xəybişda Paççahiyvalla: Xəybişda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **10:15** 10:15 Sodomuliy Homora: İbrihim peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğu'u havaakal ha'a.

nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançina hımaa'a. Hucooyiy eyhes ıkkanna mane gahıl şok'le hagvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocee çoc, dekkee dix mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxarıb dekkılqayıy yedilqa g'elil qeepxa, manbı mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. ²² Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. ²³ Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna DixŞ qalesda. ²⁴ Teleba mə'əllimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxe. ²⁵ Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'öv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axxhecen. Məxdınıd dyugulenın deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. ²⁷ Zı şok'le miç'axıvatee uvhuyn, şu yiğniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. ²⁸ Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dişde? Mançina sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. ³¹ Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! ³² Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

³⁴ Vuşde fikreeqa qımaylecen, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ılinc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,
Yiş yedike,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'veen cuna ı'mı'r avaak'an haa'asda. Şavaayıy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'veen cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aqang'veen, Zasıd aqasın. Zas akka aqang'veen, Zı G'axuvuyng'usud aqasın. ⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aqang'veen peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aqang'veen, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yızde qıvdyaaats'ıyne telebays sa k'oleedın mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailybışde şaharbışee xət qa'asvayıy maabınbışılqa Allahın

Ş 10:23 10:23 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

* 10:25 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Fariseyaaşe ögiyl məxüd I'sayk'le eyhe ıxha (9:34).

cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qidghın hı'iyncıs I'see alidghıniy qele

²⁻³ Yəhye zindaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

– Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele:

– Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bı'rq'ı'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan i'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'idiyxhenbişik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbişilqa yugna xabar hivxhar haa'a†.* ⁶ Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'inmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

– Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtısın i'ğiykar ha'ane? ⁸ Nişıqaniy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'iyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. ⁹ Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarıler ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

*«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yizda insan g'ıxele,
Mang'vee Vas yəq haa'as»‡.*

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paççahıyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. ¹² Yəhyeyne yiğbışile g'iyıniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççahıyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayiy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana. ¹³ Q'aanununudŞ, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. ¹⁴ Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*. ¹⁵ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxecen!

¹⁶ Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar:

¹⁷ «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!
Şi şos ak'ına mə'niy qəp'ı',
şumee gyaaşu deş!»

¹⁸ Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxıríd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. ¹⁹ İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı

* **11:2-3** 11:2-3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışık'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1) ‡ **11:10** 11:10 İnəxüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununud Allahee Mısa peyğambarle ğana huvu (Tavrat). * **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5). † **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

sa'anbışikayiy bınahnanbışika hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışike vaats'a vooxhe.

Bınahbışike xıl ts'its'di'ıyn şaharbi

²⁰ Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguynə şaharbişee, bınahbışike xıl ts'its'di'ıynbışis, Allahne yəqqı'lqa sidipk'ılıynbışis güx haa'a:

²¹ – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyats'anbışik'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışike xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. ²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'iyaaamatne yiğil şos Suruleyiy Sidonıle dağamda ixhes. ²³ Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana şahar g'ıyniyne yiğılqamee aaxvasdaniy. ²⁴ Zı şok'le sayid eyhen, Q'iyaaamatne yiğil vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

²⁵ Manke I'see eyhen:

– Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışikeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaaşik'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a! ²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd ikkiykın hı'ı. ²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix‡ şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ıkkın, manbışik'ler haagvana.

²⁸ Obzuriynbiyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtıra ıkdekkana vor, Yızın yik'ıd güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12

I'see Şabbatne yiğne hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuyne çolbışile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı mıssıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) goodu abna suk opxhan gıviyğal. ² Fariseyaaşik'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

– İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil† hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüd eyhe:

– Nya'a şu qətqı' dışde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? ⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışika sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaaşile ğayrı şavuscad oxhanas ıkkın deşdiy. ⁵ Şu Q'aanune qətqı' dışde, kaahinaaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbışil taxsir axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas q'urban

‡ **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxı'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışe Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dıdeşın ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. † **12:2** 12:2 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yıghıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkınvaniy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahılyne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

deş, rəhi'm vukkan»‡ cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbısilqa bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna Dix§, Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşe I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe Mang'uke qiyghanan:

– Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbine?

¹¹ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

– Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen:

– Xıl hotke!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe.

¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qığeerç'ı, I'saykın nəxüdne ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxı'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışin gırgınbı yug qaa'anbı. ¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxı'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor:

Zı Yızın Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ *Mang'vee ts'irib haa'as deş, hi'ccatıd ha'as deş,*

Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş.

²⁰ *Mang'un qotkuyn məhkama ğamdexha,*

Mang'vee hoççunun q'amısid haq'var ha'as deş,

K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.

²¹ *Milletbışda umud Mang'une doyluqa vuxhes»*†.

I'see Allahne gucuka cinar qığa'a

²² Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanır ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile mattepıxha sana-sang'uke qiyghanan:

– Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masixh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe ı'lgəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışik'le eyhen:

‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6). § **12:8** 12:8 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga: Cühüt'yaaşee ı'bəədat ha'an cıga. † **12:21** 12:21 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ **12:23** 12:23 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

- Sa ölka q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharib, xavid geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançina paççahiyvalla aaxvas? ²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'alas ıkkın, qiyğad sixbı ha'as.

³⁰ Yızın sura ıqdyaqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe. ³¹ Mançil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurıle ilyhıdeepç'es. ³² Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyng'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş.

³³ Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkexhe vaats'a vooxhena. ³⁴ Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. ³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineeñçe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısıng'veeyid pıde xazineeñçe pısınbıxhe qığa'anbı. ³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'iyaaamatne yiğil nişil-alla qadiy uvhuıne cuvabil-alla, insanaaşe cuvab qeles. ³⁷ Ghaleeñçe qığeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsirıd gıxhxhesın!

Yunus peyğambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

- Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ıkkın.

³⁹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pıde insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xheılele yiğnayiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xheılele yiğnayiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas. ⁴¹ Ninevayne milletın Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alıxhxhıva, bınahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'iyaaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kralıçeeyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ək'elil k'ırı alıxhxhıva, məng'eeyid Q'iyaaamatne yiğil oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sıleymanıler Xərna vor.

⁴³ Cın insanne adğançe qığeç'uyne qiyğa xhyanı deşde cigabışee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yıcıd iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı dorala, qığeç'uyne car xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'ımee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, məttıda g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'ın çıkasana yıghılele çiled pısın cinar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısa qales. İne gahıne pıde insanaaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenayiy cune xizanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətika yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

– Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele:

– Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne?

⁴⁹ Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışeene Dekkıs ıkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yiçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğıl xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıgılekcad axva. ³ I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qığeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı. ⁶ Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. ⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, ayleles haysar deş. ⁸ Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinid xhebs'ts'al (30) nəqqees ezuynçile geed şagav hele. ⁹ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhhecen!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Şos Xəybışeene Paçcahiyvaleene dyugulene karbışın ats'axhxhay huvu, şenbışismee huvu deş. ¹² Şavuqayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuqayiy deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşesın. ¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı iliyxhe-meeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. ¹⁴ Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı,

K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppi gyatxıynbı,

Uleppişik'led g'imecenva,

K'ırıbışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'ıbışik'led haymexhecenva,

Zalqab siviyyk'al deş,

Zı co yug qeecenva»*.

* 13:15 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

¹⁶ Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırıbışik'led g'ece-g'iyxheva! ¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ikkaniy, g'acesme manbışik'le əxı' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ikkaniy, g'ayxhesıd əxı' deş.

¹⁸ Həşde şu k'ırı alixhxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ikkiykınva. ¹⁹ Şavuk'leyiy Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyın şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. ²⁰ G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. ²¹ Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva. Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qığeç'esda. ²² Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysın işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. ²³ Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyınçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ I'see manbışis sa mebna misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce gıviyğal. ²⁷ Nukarar xaane iyeyisqa qabı eyhen: «Yışda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençenyıxan vuxha?» ²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaş mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'ın mana ulyoodas?» ²⁹ İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalasmee manbı sacigeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. ³² Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirigeə ələəne alabışde nekke axtınçılqa siviık'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşə akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırdı aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüđ peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,
Dyunye itxhuniyle inyaqa
Dyugulenda axuyın karbı Zı şos yuşan ha'as»†.

† 13:35 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2).

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

- Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna. ³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ib şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qivişalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qivişalanbıb malaaıkar vobınbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaıkar g'axuvles, mançınıd pıside yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbıyiy pısvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee verığ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbınang'vee k'ırı alixxhecen!

Xəybışde Paççahiyvaline hək'eena xheyible misaala

⁴⁴ Xəybışda PaççahiyvallaŞ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal ha'a. ⁴⁶ Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayıb Xəybışda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. ⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğu derya-heençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısinbıd dağa'anbı. ⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhıring'ad həməxüd ixhes. Malaaıkar adı pısinbı qopkuynbışde əreençe g'əvxü, ⁵⁰ manbı geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as.

⁵¹ I'see manbışike «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. ⁵² I'see manbışik'le eyhen:

- Xəybışee Paççahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'edınıy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. ⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagogee* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

- Nençeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdnıyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? ⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf,

‡ **13:37** 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. § **13:44** 13:44 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı ilıyxhe. * **13:54** 13:54 sinagoga Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

Şimon, Yahuda Mang'un çöcar dişde vob? ⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yiçubi inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyan Mane İnsanıs man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbişe I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbişik'le eyhen:

- Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəəng'ə hı'rmat giviyxhena.

⁵⁸ Manbişe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14

Xhineeqa k'yooq'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le giyxhe. ² Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen:

- Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbişde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

³ Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadaynemeə, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zindaneeqaniy dağərçü.

⁴ Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». ⁵ Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətilə qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətid Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnanğ'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. ⁷ Mang'vee k'ın g'iysar, içee cuke heqqıyn helesınva. ⁸ İçee yedee xət qı'iyın eyhe:

- Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaaşineə ögee k'ın g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. ¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. ¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içiys abayle. İçee yib mana yedis vukkekka. ¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cıgeeqa ayk'an. Şaharbişeeəne insanaaşik'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. ¹⁴ I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbişis rəhi'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexhemeə, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

- İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xivaaşeençe cosun oxhanasın kar alişşecen.

¹⁶ I'seemee manbişik'le eyhen:

- İmaak'ancen manbı. Manbişisın otXHuniy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. ¹⁹ Milletık'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuce xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışisqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. ²⁰ Gırgınbı otXhun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. ²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otXhuniy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otXhun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeç'es. Vucur, insanar mançe ulyhөөsmee maa axva. ²³ I'sa cөmө'өt atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeçana düө haa'asva suvalqa ilqeeç'e. ²⁴ Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıtс aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qıyxhar ıxha. ²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. ²⁶ Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qөvөyq'ənanbı. Manbı qөpç'i'n ts'irbı ha'a:

- Man rı'hı'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. ²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qe:

- Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeeç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. ³⁰ Mıtс it'umba aa'a g'avcu, mana qөpç'i'niyvalın xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. ³¹ I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

- K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ilqeeç'imee mıtс k'ıl qooxhe. ³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ilğeebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. ³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa mız k'yaa'a:

- Hucoone ixhes, Yiğne tanalıncine baağık xheeyib şı soot'as havaasre. Mang'une tanalıncine baağık soot'uyn gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene məttıvaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl I'saysqa İyerusalımğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² - Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xileppi hudyoyğal?

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a?

⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «*Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe*», «*Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»†? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «*Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva*» uvhee, ⁶ məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmat gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşin ədatbı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışısib xəp qaa'a vuxha. † **15:4** 15:4 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17).

yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbişde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmat giviyxhe, Manbişin yik'bi Zaka deş vod.*

⁹ *Manbişin Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karat'dəən kar vod, Co xət qa'anıd, insanaaşə cokecad qığavhuyn karbi vod»[‡].*

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

– Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. ¹¹ İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

– Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uynbı.

¹³ I'see manbişik'le eyhen:

– Yizde Xəybişeeəne Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ıttitğəsın.

¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbişe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'leeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

– Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ıxhay?

¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinıb insanar əvq'əə'ənbi. ¹⁹ Pısın fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbişikə aq'val aqqiy, qələsın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'ə'ən karbı manbı vod. Hidyodğılne xıleppişikə insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

²¹ I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. ²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha:

– Yızda Xərna, Davudna Dix[§], zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ I'see məng'i's cuvabcd qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe.

²⁴ I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Zı saccu İzrailıyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşisqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

– Yızda Xərna, zas kumag he'e!

²⁶ I'see məng'i'k'le eyhen:

– Uşaxaaşine xilençe gıney g'ayşu, xvaabişis k'eçvee yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

– Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseeşine sufranile g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'i'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

– Ay zəiyfa! Vaqa xədıın inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ixhecen.

[‡] **15:9** 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13). **§ 15:22** 15:22 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbişda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

Məng'i'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mığlekğançe ilğeç'u, maane suvabişde sançilqa ilqeç'u giy'arna. ³⁰ Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbişiqə k'aanbı, bı'rq'i'nı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybişisqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. ³¹ Yuşan haa'as dəəxənı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'i'nıbişik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a.

³² I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

– Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebillə yiğna manbı Zaka vuxha, manbişiqə oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atılə g'a'apk'ı vukkan deş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nənçene ha'as?

³⁴ I'see manbişike qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbişe eyhen:

– Yıghıble gıneyiy sık'ıninbıd baluğar vod.

³⁵ I'see cəmə'ətık'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. ³⁶ Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışisqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. ³⁷ Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançılə hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. ³⁸ Uşaxaaşileyiy yadaaşılə ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ I'sa insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğalə xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşin acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys i'xəsva manbişe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. ² I'semee manbişik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes».

³ Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbişin işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. ⁴ Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iynə, ine gahıne pisde insanaşe əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbişis Yunus peyğambarne əlaamatılə ğayrı medın əlaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

⁵ Telebabışe golyune şene aq'valqa i'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hixan hı'ı. ⁶ I'see manbişik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe.

⁷ Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şi gıney ilydyaat'uva eyhe.

* **16:1** 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinına grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbişik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **16:4** 16:4 Mançine hək'ee I'see ögeecadniy uvhu: «Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dix xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybişee axvas» (12:40).

8 I'sayk'le manbişe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen:

- Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? 9 Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırın'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'enyi hexxaba avxuıyne gıneyna sav'u? 10 Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'i'iyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee? 11 Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyiı saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

12 Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiı saddukeyaaşe xət qa'ane karbişike ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masixh xhinne qıvaats'a

13 I'sa Filippne Keysariıayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan:

- İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix‡ vuşiyiı?

14 Telebabışe eyhen:

- Sanbişe xhineeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbişe İlyas peyğambarva, şensanbişe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbişe peyğambaraaşina nenameeva eyhe.

15 I'see manbişike qiyghanan:

- Şosqa nəxüdiy qöə Zı vuşune vor?

16 Şimon-Pyoturee eyhen:

- Ğu Vorne Allahna Dix§, Masixh vorna.

17 I'see mang'uk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, ğu nimee baxtivariı, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybışeeəne Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamın gucbıd ğameedxhes deş.

19 Xəybışeeəne Paççahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeeəne Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeeəne Dekkee ha'as hassaras deş.

20 Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

21 Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalimqa əlyhəəs ıkkənva, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asdava.

22 Pyoturee I'sa sık'ırıra şaqana qıkkı eyhen:

- Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımayleceñ!

23 I'semeə Pyoturuk'le eyhen:

- Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

24 Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen:

‡ 16:13 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambareə qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ıxhes.

§ 16:16 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. İncileə I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

- Şavusiy Yizda teleba ixhes ikkan, vucee cuna hımaa'acen. Məxring'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen. ²⁵ Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yizdeme i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. ²⁶ İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayirne? I'mı'r yi'q'əlqa savaak'al haa'asdeme, insanısse hucoo heles əxəyee? ²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaaikaaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçıl-alla gexhan qeles. ²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paççahiyvalika qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masixh Mısa peyğambarı kayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yixhıle yiğ ilğec'uyle qiyğa, I'see Pyoturiy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar deşde suvalqa ılqeebaç'e. ² Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. ³ Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. ⁴ Pyoturee eyhen:

- Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xhebillə paga aly'a'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyası.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhxhe!

⁶ Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəpqi'n, aq'vakkena çiyelqa dizyabatçe. ⁷ I'sa manbışısqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe. ⁸ Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'ımee, I'sayle ğayrı vuşucar g'ece deş. ⁹ Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva*† eyhe?

¹¹ I'see manbışıs inəxdın alidghınıy qele:

- Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ikkan. ¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cinaaşe aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cıgeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur ¹⁵ eyhen:

* **17:9** 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

† **17:10** 17:10 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

- Yizda Xərna, yizde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. ¹⁶ Zı mana Yiğne telebabışısqaniy arı, manbışısse mana yug qa'as əxı' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

- Yəqqı'le qıkkeepç'iyın, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinık'le gadeyne adğançe qığeç'eva əmr haa'a. Manıd qığeç'en. Gader mankecar yug qexhena. ¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan:

- Nya'a şasse man qığahas dəxı'?

²⁰⁻²¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ınna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix insanaaşine xıyaqa qelesda gah k'ane qooxhe.

²³ Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

²⁴ Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

- Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dişde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

- Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

²⁶ Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

- Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud.

²⁷ İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaata'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

¹ Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

² I'see Cusqa sa k'ının uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a.

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'ının uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkepç'es vəəxəs deş. ⁴ Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ıkdokka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. ⁵ Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. ⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ınınbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

⁷ İne dyunyel pisode yəqqı'lqa hoot'alne karbışil-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdine karbışın ögü ıxəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'iyng'ulqame ver ooxas. ⁸ Yiğne xılen, g'elin ğu pisode yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağətçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xil, g'el dena ıxhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika ğırgıne gahbışis ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ⁹ Ğu, yiğne ulen pisode yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa ğırgıne gahbışis huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. ¹⁰⁻¹¹ İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ilymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaaikaaşik'le xəybışee Yizde Dekkın aq'va ğırgıne gahbışil g'ecen.

Avguyne vəq'əyna misaala

¹² Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuqame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'inee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as ı'qqəs dişde? ¹³ Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçil-alla, mana şene idyapk'iniyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. ¹⁴ Məxdid vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar agu ikkan deş.

Bınah haa'ana çoc

¹⁵ Yiğne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man ğırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ğu çoc ağval ha'a deş. ¹⁶ De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ıkkee. Qiyğa ğu uvhiyn ğırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiq' he'ecen. ¹⁷ Mang'vee mane insanaaşilid k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatilid k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiğnemee nalok'bı sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. ¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. ¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee manbışis ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. ²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

²¹ Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

- Yızda Xərna, çocce zas qəlasın hı'ıxhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ilğeç'es ikkan? Yighne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqqees yights'alyna (7x70).

²³ Mançil-allab, Xəybışda Paççaahıyvala nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. ²⁴ Paççahee hı'sab qeqqa ğırgılymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant† borcnana arayle. ²⁵ Mang'uqa qelesın kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun ğırgın karıd massa huvu borc qelecen. ²⁶ Man g'ayxhı nukar

* **18:17** 18:17 nalok'bı sa'ana: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneniy ilyaaka. † **18:24** 18:24 Talant: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ıxhıvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'ussenıy ha'as əxən.

ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı gırgın sak'al ha'asın».

²⁷ Paççahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

²⁸ Mana nukar g'aqa qıgeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. ²⁹ Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, gırgın zı sak'al ha'asın». ³⁰ Mang'us məxüd ha'as ikkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. ³¹ Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'in cok'le g'acuynbı paççahıs yuşan ha'a.

³² Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Kararı'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yıgın borc hakkal hı'ı dışde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yıgne hambazıs rəhı'm haa'as vəəxəs dışdiy?» ³⁴ Mançıke paççahıs qəl vuxha, gırgın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqa qele.

³⁵ Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'iyınbı yik'eençe yik'el hıxan hıde'eene, Yızde Xəybışeeene Dekkeyıd şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheyeva qiyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeençe qıgeç'u İordan damayne şargılyne Yahudeyeeqa ayk'an. ² Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys ı'xəsva qiyghanan:

– Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele:

– Nya'a, şu qətqı' dışde, İpxhınıng'vee ts'eppiykecab «*adamiyiy zəiyfa ipxhın*»†. ⁵ «Mançıl-alla insanee dekkıy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. *Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva*»‡. ⁶ Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an hı'iyın insanaaşe curma'acen.

⁷ Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

– Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxıyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe?»

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüd deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhinnecar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hıdey'iycağ mançıle yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı man uvhuyn gırgıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedıke vuxhayng'acab xadımba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeeene Paççahıyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseyiy əxə, mang'veeyıd he'ecen.

* **19:3** 19:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **19:4** 19:4 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (1:27). ‡ **19:5** 19:5 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (2:24).

I'see uşaxaşiş xayir-düə hoole

¹³ Mane gahıl insanaşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışilqa xıl gixhxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabbı eyhe ixha.

¹⁴ I'seeme manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqqa! Xəybışeena Paçcahiyvalla məxbınbışda vob.

¹⁵ I'see manbışilqa xıl gixhxı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına ı'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alixhxı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nəne əmırbışilyneva?» qidghın ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

- *Gimek'a, zina hıma'a, sıxbı hıma'a, hıdı'ıyn karat'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,* ¹⁹ *dekkısiy yedis hı'rmat gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan.*

²⁰ «Zı man gırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

- Vas yiğın gırgın işbı yugunbı ixha ikkanxhee, hark'ın yiğın gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ixhayn pıl kar deşinbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ixhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn vebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uyile rəhətde ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen g'ayxı, telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan:

- Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqqa ilyakkı eyhen:

- Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahısemee ha'as dəxən kar deşin.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

- Haane, şı gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançil-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna DixŞ Cune nurune taxtil gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtil gyuv'aras. ²⁹ Şavaayiy Yızdemeə xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışisda ı'mı'rib mang'una vuxhes.

T'ımılığne işçeeşine hək'eena misaala

§ 19:28 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

³⁰ Tseppiynbışın gellesınbı, nekke qiyğiyınbı vuxhes, nekke qiyğiyınbı tseppiynbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyesiy miç'eeqana cune t'imillığeeqa işçer t'abal ha'as ı'qqəna. ² Mana işçeeşika yığısıys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imillığeeqa g'uxoole. ³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. ⁴ Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemeşepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda». ⁵ Manbı avayk'ananbı. Sə'ət yits'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. ⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yığ iş dena ulyobzur exha qa'a?» ⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemeşepxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexheme, bağine iyese cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abıynbışda qevle». ⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşis sa nuk'rayn pıl hele. ¹⁰ Ts'eppa abıynbışısqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışıs sa nuk'rayke pıl qele. ¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyeyilena haa'a giviyğal. Manbışe eyhe ıxha: ¹² «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu veriyğik avub nekke dağamne gahıl işlemeşepxhayn şınayiy manbı sa avqu». ¹³ İyese manbışde sang'us inəxdun alidghıniy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dişdiy yuşanxha? ¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ıkkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yigne missine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» ¹⁶ Həməxübı nekke qiyğiyınbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbı nekke qiyğiyınbı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalimqa əlyhəemee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

¹⁸ – Həşde şı İyerusalimqa ılcəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xıyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkanna yuşaneepxhes. ¹⁹ Manbışe Mana menne milletbışde xıyaqa demalqa gıxhxhesiy çümqıbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yığıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

²⁰ Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışika sacigee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. ²¹ I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkanna» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Hasre ina yizda q'öyre dix Yigne Paçcahiyvalee sa Yigne sağne sural, manasar solne gyuv'recen.

²² I'see eyhen:

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgine milletbışda xərna ixhes.

- Şos hucoome ıkkın, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbişe «Şasse əxəsınva» eyhe. ²³ I'see manbişik'le eyhen:

- Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

²⁴ Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa.

²⁵ I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

- Şok'le ats'an, milletbişde ç'ak'ınbişe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbişis conecab qıvaats'ıynbişe haa'a. ²⁶ Şu məxüd hidya'as ıkkın. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ıkkınang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ²⁷ Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ıkkannar vuşdacar nukar ixhecen. ²⁸ İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbişis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebinbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq't'ng'us işix qalya'a

²⁹ I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbişiqab qihna geeb insanar qavayle. ³⁰ Yəqqı'ne mıgılek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbişik'le mançe I'sa l'lgəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix†! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'irbı ha'a. ³¹ Cəmə'ətın manbişik'le nımee nıq'ıbı aqqeva uvheeyid, manbişe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'irbı ha'a. ³² I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

- Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkın?

³³ Manbişe eyhen:

- Yızda Xərna, şas ıkkınan yışde ulepşik'le g'acecen.

³⁴ I'sayna manbişılqa rəhı'm qabı, manbişde ulepşik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde ulepşikəqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalımısqa hıviyxarne cigee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, ² eyhen:

- Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ıkkınva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

⁵ «İyerusalimeene milletik'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor:

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıxı'yxəne əməlel,

Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».*

⁶ Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar.

† **20:30** 20:30 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbişda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. * **21:5** 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9).

8 Maqa sabıyne gellesınbışe tanalin karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. ⁹ I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'irbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

– *Hosanna†Davudne Dixes‡!*

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!

Nekke axtıne xəybışee hosanna! §

¹⁰ I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. ¹¹ Cəmə'ətınıd eyhe ıxha:

– İna Galileyayne Nazaret şahareənçena I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleənçe g'ee'ebaşşe

¹² I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, ¹³ eyhen:

– «*Yizde xaan do düəyn xav ixhesva*»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rqı'ı'nı yug qaa'anbı. ¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosannava!» ts'irbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'iyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'irbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. ¹⁶ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

– Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «*Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as*»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareənçe qığeç'u Bet-Anya eyhene cıgeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İnciler t'lydəəna inciliyna yiv

¹⁸ Qinne yiğil miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almeə, mısniy qıxha vor. ¹⁹ Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'leyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

– Hasre val sayib meyva ılymaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana. ²⁰ Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen:

– Nimeə zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam hə'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesın. ²² Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'ameə hucooyiy heqqı man gırgın ixhesın.

Şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

† **21:9** 21:9 Hosanna: Cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha. ‡ **21:9** 21:9 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşey oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § **21:9** 21:9 Manva Zaburee otk'un (117:25-26) * **21:13** 21:13 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabey otk'un (56:7). † **21:16** 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

²³ I'sa Allahne Xaane mөhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşin ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:

- Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghınıy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. ²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy in-sanaaşeni?

Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes.

²⁶ «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

- Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyına hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ıkkın deşva» eyhe. Qiyğalemee fıkrı badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, ı'qqəna» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkınan ha'a?

Manbışe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıyiy‡ gocebı şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebıšemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fıkrı badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyesee t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imıl hoyç'anın ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecəna talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxhırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ıxoole. ³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yığbı exa. Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqa hoole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sık'ılbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbışikıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbışisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbışis naş qexheva» uvhu. ³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». ³⁹ Manbışe mana aqqı t'imilene bağeençe qığavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyeyiy arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyxan ha'as?

‡ **21:31** 21:31 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneniy ilyaaka.

⁴¹ Manbıŕe I'sayk'le eyhen:

– Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbıŕısqa arendays qeles, ŕagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbıŕe qevlecenva.

⁴² I'see manbıŕık'le eyhen:

– Nya'a ŕu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dıŕde:

«Ustadaaŕe dağepçına g'aye

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

Mana Rəbbına iŕ vuxha,

ŕi mançile matteepxhaynbı.»§

⁴³ Zı mançil-alla ŕok'le eyhe, Allahna Paççahiyvalla ŕosse g'avŕu, Cun ŕagav hixhara'asde menne milletısqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, ŕavulqayiy mana g'a'aypxhib hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaŕine ç'ak'ınbıŕık'leyiy fariseyaaŕık'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhımee, manbıŕılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbıŕıs Mana aqqas ikkiykıneeeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

22

Davatbıŕde hək'eena misaala

¹ I'see manbıŕık'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha:

² – Xəybıŕda Paççahiyvalla niŕıkne akar? Haane, paççahee dıxes davatbı ha'a. ³ Mang'vee davatbıŕeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbıŕısmees ables vukkiykan deŕ. ⁴ Manke paççahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbıŕık'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, congariy medın koki'ıyn həyvanarıl gyatt'uynbı, gırgın hı'ıyn, davatbıŕeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'ananbı cone iŕbıŕqab qihna. Manbıŕın sassabı avayk'ananbı cone çolbıŕeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar aliŕŕu massa heles. ⁶ Avxuynbıŕemee qəlas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paççahıs mançike qəl vuxha cuna g'oŕun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbıŕda ŕaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaŕık'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynbı. ⁹ Həŕde ŕu yəq'bı ilekkane cigabıŕeeqa havak'ne, maa ŕosqa vuŕuyiy qızaxxı davatbıŕeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararıb havayk'ananbı. Manbıŕısqa yəq'ı'l-q'ı't'ıl vuŕuyiy qızaxxı, yugna-pıŕda gırgına qoyt'alna. Məxüdü davatbı ilğeeç'esın cıga mihmanaaŕe gyayts'en. ¹¹ Paççah mihmanaaŕıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbıŕıs sik'ıyn tanalınbı ilydy'ına sa insan g'ece. ¹² Paççahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbıŕın karbı ilydy'ı'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paççahee cune nukaraaŕık'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xıleppı ayt'ıl, yızde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geŕŕuybıyiy ik'arık silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöo ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

§ **21:42** 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * **21:45** 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbıŕıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

15 Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'slähətbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva. 16 Manbışe irodianaaşika† sacigee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

- Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaaqqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe. 17 Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkanee, deşxhee dişee?

18 I'sayk'le manbışıqa kararı'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axhxha eyhen:

- Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys ı'xiyxə? 19 Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. 20 I'see manbışıke qiyghanan:

- Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un?

21 Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbışik'le eyhen:

- İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

22 I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

23 Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar‡ abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşe I'sayke qiyghanan:

24 - Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl had'as vukkan»Ş. 25 Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'ı. 26 Man kar mang'une qöd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşine vuk'ləlqa qaylen. 27 Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana. 28 Hapt'ıynbı üç'üb qeebxhemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'ı'n adamer vuxha.

29 I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. 30 İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamıysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaikar xhinne vuxhes. 31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qətqı' dişde: 32 «Zı İbrıhımna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?»* Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übınbışda Allah vorna.

33 Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

34 Fariseyaaşik'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. 35 Mane Q'aanunne mə'əllimaaşine sang'vee I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

36 - Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

37 I'see mang'uk'le eyhen:

* 22:15 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. † 22:16 22:16 İrodianar: Mane cühüt'yaşe İrod Antıpayka Roma imperiyeyn sura aqqaqqa ıxha. ‡ 22:23 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahilin dindarar vuxha. Manbı baba-dıdeesine ədatbışıqa gyuv'ur-oza qeebxhe vuxha deş. Manbışe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaşe malaaikariy cinar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbışe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva inyam ha'a ıxha deş. § 22:24 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6) * 22:32 22:32 İnəxüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (3:6)

- «Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rihı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.»†
 38 Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. 39 Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne»‡. 40 Gırgına Q'aanuniy§ peyğambaraaşın uvhiybı mane q'öne əmireke giyğal.

Masixh Şavna Dixne?

41 Fariseyar sacigeeqa sabıyng'a I'see manbışike qiyghanan:

42 - Şosqa nəxüdiy qöö Masixh* vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbışe «Mana Davudna Dixva†» eyhe. 43 I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «Yızda Xərnava» eyhe:

44 «Rəbbe yızde Xəring'uk'le eyhen:

Yızde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»‡?

45 Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

46 Mançin alidghınıy I'says şavusse cad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23

I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine hək'ee xabar hoole

1 I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışik'le eyhen:

2 - Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* Mısayne doyu le xə t qa'a ıxha. 3 Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxhı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. 4 Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe i'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub i'ğviykar haa'a deş.

5 Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançinemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xıliy qa'a†. 6 Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeeyiy sinagogbışee‡ nekke qoma gyuv'aras, 7 maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ikkiykan.

8 Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hıma'acen. 9 Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'le cad «Dekva» immeyhe. 10 Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. 11 Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee

† 22:37 22:37 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5) ‡ 22:39 22:39

İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18) § 22:40 22:40 Q'aanun:

Allahee Mısa peyğambarle ğana huvu (Tavrat). * 22:42 22:42 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † 22:42 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ıxhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. ‡ 22:44 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1). * 23:2 23:2

Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dindarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † 23:5 23:5 Cühüt'yaaşee düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa sı'ı lıgeeqayiy xılelqa iyt'al ıxha. Manbışe sayid Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalinçine sivek bağar giyts'an ıxha. ‡ 23:6 23:6 sinagoga: Cühüt'yaaşee i'bədat ha'an ciga.

hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ¹² Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paçcahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebı-deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'ın g'iysar, man k'ın eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəğəl g'assireene, man eyxhen». ¹⁷ Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nıbı! Allahne xaadın k'inəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəğə muq'addasın ha'an? ¹⁸ Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane cigaylen k'ın g'assireene, man k'ın eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'ın g'assireene, man eyxhen». ¹⁹ Ay bı'rq'ı'nıbı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? ²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'ın g'iysarang'vee, mançılqayiy mançilyne gırgıne karalqacad k'ın g'iysar xhinne eyxhe. ²¹ Allahne xaalqa k'ın g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'ın g'iysaran xhinne eyxhe. ²² Xəybışilen k'ın g'iysarang'veeyid Allahne taxılqaniy mançil Gyu'uring'ulqad k'ın g'iysaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee inıd ha'askanniy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkrıbacab k'öögə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalika, mıssıne uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, gu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətı qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayiy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'ece.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a. ³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacigee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». ³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. ³² Məxüdxheene, baba-dideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebışike g'adiyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? ³⁴ Mançil-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'eepşes. ³⁵ Mançil-allab ç'iyeyne aq'val

gyapt'ıyne gırgıne qopkuayne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habılıle gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalimk qixhasde divanık geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuynbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbişik avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyamatılqasse hucoo ixhesvayiy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleənçe qığəç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkrıba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

– Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

– Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. ⁵ «Zı Masixhva» geed insanaaşə qabı eyhes. Manbışə məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as.

⁶ Şok'le muhariba əva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. ⁷ Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qixhes. Sassa cigabişee mısvalybı ixhes, ç'iyebı ı'ğiykaras. ⁸ Man gırgın «*k'oybı giyğalanbıva*»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışə sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışə geebbı yəqqı'le qığaa'as. ¹² Pisvalla geeb quvxhaylette gellesinbışin sana-sanbı vukkiykınıy k'ıl qixhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybışde Paççahiyvaline† hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxhırmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla*»‡ g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixhercen), ¹⁶ yahudeebınbı manke suvabışılqa heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalyna xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalıncılqava xaaqa sımıyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbışə mane yiğbışıl əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düə hee'e, vuşun

* **24:8** 24:8 K'oybı giyğalanbı: Məxüd I'see medın dyunye giğalasva eyhen. † **24:14** 24:14 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşə Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **24:15** 24:15 İnəxüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27).

heepxiy q'ı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqa§ gimexhacen. ²¹ Mane yiğbışil məxdın divan qixhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. ²² Man yiğbı cit'a qıdı'iybnıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışil-alla man yiğbı cit'a qa'as.

I'see Cune sark'ıliyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançil haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbışe ç'ak'ın əlaamatbıyiy gorsatmabı hagvas. Manbışis g'əvxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Mançil-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançilqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılan şargıl ı'xı'mee garbil g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, siyk'almeey ixhes. ²⁸ Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbışil qıtxhuyne divanıle qiyğa,

«Veriğ avqas,

Vaz k'yooçes,

Xənebi k'yoharas,

Xəybışeedın gucbı t'ğiykaras».

³⁰ Manke İsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbışik'le İnsanna Dix xəybışeene buludbışil† xəne gucukayıy nuruka qöo g'aces. ³¹ Mang'vee Cun malaaiکار g'axuvles, malaakaaşed gaçeençe qığəone it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. ³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılıyn insanar əlyhəessecad man gırgın kar ixhes. ³⁵ Xəybıyiy ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş.

³⁶ Man yiğ mısayıy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaakaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyğambarine gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. ³⁸ Q'ıfrımıle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşe otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. ³⁹ Q'ıfrım qabı manbışin gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuçud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alsnang'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'ıviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴² Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ Şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyik'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. ⁴⁴ Mançil-allab yugba ilyaaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

§ 24:20 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. * 24:27 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbışda xərna ixhes. † 24:30 24:30 İnxüdü Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? ⁴⁶ İyesiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! ⁴⁷ Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. ⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebışee qales deşva» uvhu, ⁴⁹ giğalasdaniy vuc xhin-nen nukarar gyoota, p'iyanınbşika otxhun-ulyoğa. ⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı, ⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbışika sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arke silibı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

¹ Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qıgeepç'ı. ² Mane içeeşına xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. ³ Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yıcbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. ⁴ Ək'elikanbışemee bazırbışika sacigee, q'ışıd alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hıdiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı.

⁶ Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qıgeepç'eva» ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içerşın gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a gıviyğal. ⁸ Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbışik'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişın bazırbı k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvue, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbışıke alışşe». ¹⁰ Manbı q'ış alışşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiynee, mang'uka sacigee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qiyğa bəç'ər içer qabı «Yışda xərna! Yışda xərna! Şasıd akka eeqeval!» eyhe. ¹² Tsumee manbışik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğıd, sə'ətıd ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqqılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqqılqa qıgeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant† pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gixhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüdü hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. ¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xılece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iyeseiy sak'ı, vucee manbışısqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınıy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxi'ıyn». ²¹ İyesee eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna

* **25:1** 25:1 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı iliyxhe. † **25:15** 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ıxholle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy haa'as vəxəna.

nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gixxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yizda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantid hexxi'iy». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yizda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'yne cigeençe qivişalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərqi'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pılda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvxi'yne cigeençe qivişalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anava? ²⁷ Manke ğu, zı huvuyn pıl faizısxheeyid huvu, zı qalesse yizdemee hexxa'askanniy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuşayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalıka ixhes. Şavuşayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. ³⁰ Mana nişiscar karı'dəəna nukar, xaənçe qığavhu, sa miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qö ö ixhes».

Nekke qiyğiyın məhkama

³¹ İnsanna Dix‡ Cune gırgıne malaaikaasıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł gyuaras. ³² Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

³⁴ Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralinbışik'le eyhesın: «Yizde Dekkee xayir-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınıyng'acad şosva hav'una Paççahiyvalla gırgıne gahbışiscab şos alept'e. ³⁵ Zı mıssıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yizde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». ³⁷ Manke qopkuyınbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yişda Xərna, Ğu mısane mıssıra axu, şi mısane Vasin oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısane şak'le Ğu ik'ar, zındanee g'acu Vasqa abı?» ⁴⁰ Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'ınne çocaaşine sang'us hı'iyın, Zas hı'iyın xhinne eyxhe».

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralinbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisısiy çine malaaikaası şı'iyın ts'a vod, şunab maqa hudoora. ⁴² Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, ⁴³ Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı

‡ 25:31 25:31 İnsanna Dix: I see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbışed qidghın ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu missıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zindanee g'acu, Vas ıkkanan hidi'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'ınne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneecad eyxhe».

⁴⁶ Manbışis gırgıne gahbışisda cazaa hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevles.

26

I'sa gik'as ıkkın

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yiğile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbışde xılyaqa qeles.

³ Mane gahıl kaahinaaşin ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. ⁴ Manbışe fı'ı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. ⁵ Manbışe eyhe ıxha:

– Man saccu bayramnang'a hıdy'a's, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəiyfee I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şimonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xılya'ad geed gıranın ətirnan marmarin g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişisne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir gırandı massa huvu, çike ıxhayn pıld kar deşinbışis heles ixhesınniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen:

– Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yızdeme yugna iş hav'u.

¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbışil şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışil şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı.

¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ıkkanne cıgee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yıts'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen:

¹⁵ – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles?

Manbışed mang'us xhebts'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yiğile Yahudee I'sa manbışde xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğiyın otxuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadıyne gıneybışde bayramne ts'ettiyne yiğil, telebabışe I'sayke qiyghanan:

– Vasın exhaliysın Peesaxın otxuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbışik'le eyhen:

* **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarileğana Misirğançe g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yığne xaa alğahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırğın hı'iyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. ²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılqa savayle.

²¹ Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

- Yızda Xərna, zı deş ho'oçee?

²³ I'see eyhen:

- Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. ²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan:

- Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

- Manva ğucad uvhu!

²⁶ Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid ğıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u ğıney hatq'ur telebabışisı huvu eyhen:

- Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışısqa quvu eyhen:

- Mançeençe gırğıng'vee ulyoğe! ²⁸ İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne binahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. ²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paççahiyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yığılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'iyncıke ulyoğas deş.

³⁰ Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

³¹ Qiyğa I'see manbışik'le eyhen:

- G'iyna xəmdə vuşde gırğıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un:

«Zı Çobanı t'xəs,

Syuruneedin vəq'əbıd heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'imeeme, Galileyeeqa əlyhəəş, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alidğınıy qele:

- Gırğıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!

Telebabışde gırğıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cıgeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

- Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. ³⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

‡ 26:31 26:31 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

³⁹ Mana sɨk'ırıra ʃaqaana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alırxhu, düə haa'a:
– Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas!
Zas ıkkın xhinne deş, hasre, saccu Vas ıkkınan xhinne ixhecen!

⁴⁰ I'sa telebabışısqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

– Nya'a ʃosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə?
⁴¹ Qopkune yəqqı'le sıvmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

⁴² I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:
– Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ıkkınan xhinne ixhecen.

⁴³ I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppı aaqas əxə ıxha deş. ⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an. ⁴⁵ Qiyğa I'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

– Vuşun gırğınbı g'alyapk'ı manzilybıne ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xıyaqa qele. ⁴⁶ Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xıyaqa qelesda qöö vor.

I'sa aqqaqqana

⁴⁷ Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ilıncınanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe g'axuvuynbı vuxha.

⁴⁸ I'sa manbışde xıyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy:

– Zı ʃavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. ⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke I'saykane sang'vee g'ilınc hı'tdidxı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena rı'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. ⁵² I'see mang'uk'le eyhen:

– G'ilınc cıgeeqa gıxhxhe. G'ilınc xıyaqa alyaat'uyn gırğınbı g'ilıncikecab hapt'as. ⁵³ Deşxhee, vasqa həməxüde qöö Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dışdiyhan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yıtsıq'vəne (12) legionile geed malaaikarniy g'axıles. ⁵⁴ İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

⁵⁵ Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen:

– Nya'a g'uldurulqa vüqqənı xhinne g'ilıncbışikayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yığıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. ⁵⁶ İn gırğın karbı peyğambaraaşine otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecenva eyxhe.

Manke gırğıne telebabışe I'sa g'alerçu, heepxı avayk'ananbı.

I'sa xərne kaahınısqa Kayafısqa ikkekka

⁵⁷ I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. ⁵⁸ Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşıka giy'ar.

⁵⁹ Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureeneŞ gırğing'vee I'sa gik'asdemee horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. ⁶⁰ Horbışıka

Ş 26:59 26:59 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışis ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qıgeç'u ⁶¹ eyhen:

- Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

⁶² Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen:

- Manbışe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele?

⁶³ I'see mang'une cuvabısid vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan:

- Zı Vake, Vorne Allahne doyule qiyghan: Allahna Dix, Masixh Ğune?

⁶⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışıl qööcar g'aces*.

⁶⁵ Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qıtaxı'ı eyhen:

- Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişısınbine? Mang'vee hı'iyn kufur şok'led g'ayxhiyn! ⁶⁶ Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbışed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. ⁶⁷ Mankecabıb gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı ı'xiyxə. Sassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə ⁶⁸ eyhe ıxha:

- Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas ı'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

⁶⁹ Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

- Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷⁰ Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

- Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

⁷¹ Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

- İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷² Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'ın g'assır eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

⁷³ Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

- Hək'erar Ğu şenbışda vor. Manva yiğne yuşan hı'iyncadıd eyhe.

⁷⁴ Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'inyıd g'assır, eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahılıyıb dadal hook'a. ⁷⁵ Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava Ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qıgeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatısqa ikkekka

¹ Miç'eed qıxhamee, gırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşə I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe. ² Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqa qele.

* **26:64** 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23). * **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

³ I'sa mering'une xilyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hi'iyñçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyñ xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy ağsaqqalaaşisqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xilyaqa quvuva» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyñ pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc givayxanna. ⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'vee dağı'iyñ pıl sı'ı eyhen:

– İna ebake quvuna q'iyimat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'eepxhesin, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. ⁸ Mançıl-allad, mane cigayk'le g'iyinye yiğılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailıybişe Mang'us gyuvxhuna q'iyimat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı ¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yahudeeşina Paççah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'se nıq'cad qıgayhe deş. ¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

– Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

¹⁴ I'se mang'une nenecad cuvabıs alidghuniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹⁵ Ğırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna.

¹⁶ Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe.

¹⁷ Mançıl-allad millet sacigeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'aykkıne ikkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masixhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalin cune xilyaqa quvuva.

¹⁹ Pilat cune taxtıł gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele:

– Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. ²¹ Pilatee manbışike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbışike «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde Ğırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan.

Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatik'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xıleppi hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghıniy qele:

– Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. ²⁸ Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş alyaa. ²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xılyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. ³¹ Mana demalqa gıxhxıyile qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. ³⁴ Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. ³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'ı'ıva otk'un gıxhxı ıxha. ³⁸ Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alyaa'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gıxhxı eyhe ıxha:

⁴² – Məbınbı g'attıvxhan haa'anbıniy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqaniy qızır, Allahısır Mana ıkkaxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxheme, I'see ts'irıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxı eyhen:

– İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une għalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbışemee eyhe ıxha:

† 27:46 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2).

- Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığeç'een. ⁵¹ Mane gahlı Allahne xaab gyuvapxınna örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe‡. Ç'iyebı ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı. ⁵³ Manbı İ'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeence qığeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpç'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xilece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. ⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayıy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexheme, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. ⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixxhı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy fariseyar§ Pilatne k'anyaqa sabı ⁶³ eyhen:

- Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». ⁶⁴ Mançil-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletik'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pısın ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

- G'aravulyçerıb alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ikkan, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəəne cigee g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğıl çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. ² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəəne cigee g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha. ³ Malaaik yic ts'ayılpanık, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. ⁴ Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpç'ı'niyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. ⁵ Malaaik zəiyfeşik'le eyhen:

‡ **27:51** 27:51 Mane örtyugun Allahne xaadın inekke muq'addasın ciga cura'a ıxha. Allahıka mugavilenana q'utye, mane perdeyka curı'iyne cigee vooxhe vuxha. Maqa senee sa yəqqees, xərne kaahinile ğayrı şavussecar ikkeç'es əxə ıxha deş. Mançine hək'ee, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee qəttəş eyxhe (26:31-35). § **27:62** 27:62 fariseyar Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha.

- Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'itsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. ⁶ Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. ⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnese şadeepxha g'adaaxvananbı. ⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığəç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhılibışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:
- Qı'məəq'ən! Hap'ın Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

- Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'iməe Mang'une telebabışe abı Mana qöqüna». ¹⁴ Mana gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yığılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'slöhət

¹⁶ Yıts'ıssar (11) teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuynə su-valqa avayk'an. ¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabı şakkalycab aaxva. ¹⁸ Manke I'sa manbışisqa qıxha eyhen:

- Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xılyaqə quvu. ¹⁹ Mançil-allab hap'ın gırgına milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hı'ne doyuqa xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. ²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgına gahbışil şoka ixhes.

Lukee yušan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hı'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşısqa girxhune cühüt'ile ğayrı, xhebiyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt'eyxhena Leviyne toxumençena, xhebır'esda insanır samariyeğançena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbışe, ha'anbınıy düəbi ğırgıne izrailne milletnimee. Manbıışıs kumag ha'anniy Leviyne nasilençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbıışık'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cigençe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşıs k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbıd ixheene, manbıışık'le sana-sanbı g'umooceniye vooxhe. Cühüt'yaaşe hı'sab ha'anniy, samariyatbışe din badal ha'u, mançıl-allab manbıışıka yušan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayoqqee Tavrata mə'əllimıs I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qidghın ha'uyın:

– Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qidghın ha'uyın:

– Tavratae hucooyiy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmış eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratae otk'unıyn xhinne uvhu:

– *Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rıhı'ka, ək'elika ğırgıne vas huvuyne gucuka ikkiykne. Sayıd: vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne.*

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas, I'sayke qidghın ha'an:

– Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimençe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşıne xileqa. Manbışe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qik'as.

³¹ Həməxüd ixha, mane gahıl İyerusalimençe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'ena hamane yəqqı'ne şene aqvayle. ³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'ne şene aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n i'lgəə eyxhena samariyeğançena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qiykkın k'anyaqa qexhe. ³⁴ Samariyeğançena mang'usqa qıxha i'xna çaxırıka hodğul, zeytunun qı'şıd qadğı iyt'alan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əməlelqa qikkekana pılıke axvane cıgeqa, giyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qiyne yiğıl mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

– Mang'us g'ullux hee'e, zı huvuyınçile hexxada xarcxheene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesın».

³⁶ Qiyğa I'see Tavrata mə'əllimıke qidghın ha'an:

– Ğu nəxüdne hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa girxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavrathne mə'əllimee eyhen:
 – Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe.
 «Ğunad həməxüd he'e», – I'see mang'uk'le uvhu, – «ı'mı'r yiğna həməxüb vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebne misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekayebişe I'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnanbışika goruşmuş ixhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Gırgın nalok'bı sa'anbıyiy bınahbınanbı abaylenbıniy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. ² Fariseyariy Tavrathne mə'əllimaşe ğud-ğudniy ha'ana:

– Mana insan bınahbınanbışika yuşan ha'a, manbışika kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ – Fikir ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çınab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dişde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dişde? ⁵ Avaykımeyib, şadvalika cune mıgabışılqa gyuvxhes. ⁶ Xaaqar qarimee, qoot'alasınbı cun hambazar, g'onşubı manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışile xıl ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'əle yüç'ürne qopkuyne, bınah deşınbışis manimee şadeepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşşeyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazir qaahas dişde, xhıris üvxhəs dişde, xav alyak-valyak ha'as dişde man nuk'rayn pıl aveekasmee? ⁹ Aveekımee, qoot'alasınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykıyn!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışike tovba hav'uyne insan-nimeeyid Allahne malyaa'ıkaaşdab şadvalla həməxübna vuxhes.

¹¹ I'see inıd yuşan ha'uyın: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'inne duxee dekkık'le eyhen:

– Dek yiğın var-devlet, ğu yişde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale.

Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yiğbışile k'inne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna əqənane ölkeeqa. Ark'inne cıgeeyid azğunna ı'mı'r vukku, gırgın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane gahıl hamane ölkee giyğalanbı it'umun mıssın vaxtbı, mang'uned ı'mı're giyğalanbı dağamın yiğbı. ¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cigaynbışde sang'usqa iş hivqas. Mang'vee mana g'ixelena cune çolbışeqa vokkar uxhiyxhana'as. ¹⁶ Dix həməxürniy mıs qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuççud heli ixha deş.

¹⁷ Mana culqa qarı eyhen:

– Yizde dekkıqa geeb işçer vob, manbışde gırgıng'vee gıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaa'ar mıssınçe qek'a. ¹⁸ Dekkısqa sark'ıl

eyhesın: «Dek zı yiğniyy Allahne ögee bınahna iş hav'u. ¹⁹ Zı yiğna dix ixhes layiq'ra deş vorna. İcaza hevle yiğne işçeeşına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkik'le mana əq'ənançecar quvats'ı rəhi'm qavaylı. Dek mang'une ögiylqa g'adayxhvan qarı, xhilibişeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

– Dek, zı yiğniyy, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yiğna dix ixhes layiq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşik'le eyhen:

– Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayiy, g'elilqan g'elilinbı hele. ²³ Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otXHun-ulyodğuybı ha'as. ²⁴ Ho'o dişde, yizda dix qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.

Manbı giviyğalanbı otXHun-ulyoğa.

²⁵ Mane gahıl xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyyıy huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidghın ha'uyn:

– Hucoone haynyaa eyxhe?

²⁷ Nukaree eyhen:

– Yiğna çoc sak'ı, dekkeeyib mana sağra-salamatra sak'ıva kokav'una dana givk'u.

²⁸ Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qığeç'u mana mizel aqqaqqa giyğal.

²⁹ Xərne duxee dekkık'le eyhen:

– Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işlemiş ıxha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşika otXHun-ulyoğas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş. ³⁰ Yiğın var-devlet otXHunne, pozğunne yedaaşika iykirne duxays, ğumee, sak'ı qarınğ'a kokav'una dana givk'u.

³¹ Dekkee mang'uk'le eyhen:

– Dix, ğu hammaşe zaka vor, in ğırğın zaqa vodunmen kar yiğın vodun.

³² Həşdiyle şadepxhes, otXHun-ulyoğas ikkan: yiğna çoc qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxüd ha'uyn t'bəədat ne Allahee q'abil ha'a?

Avaalyne İzrailil sa deste insandar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne ğırğınçılqa əməl ha'an. Məxbınbışk'le fariseyarvaniy eyhen. Cəmə'ətın manbı geeb Allahıkan insandarvaniy eyhe. Mane gahıl, sayıb sa mebna deste naloq'ıbı sa'ane insanaaşınaniy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeynsniy tabiba vob. Nalok'ıbı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemiş vooxhe. Nalok'ıbd gellesde vaxtal gexhançile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbınıy vooxhe. Mançil-allab manbışıqa duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

⁹ Şi mansanbışıle qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışis, mebinbışılqa oğança avqa ilyaakane insanaaşis, I'see inəxübna misaala ts'its'av'u:

¹⁰ «Q'öyre insan Allahne xaaqa t'bəədat ha'as havayk'anabı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'ıbı sa'ana.

¹¹ Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

– Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebin insandar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamıyyıy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'ıbı sa'ana xhinnena.

¹² Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışıke yits'ibesda pay Allahne xaaqa qoolena.

¹³ Nalok'bı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ıkkən deşiy, saccu cune koksıys ı'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Ğu ilğeç'e yizde bınahbışıke.»

¹⁴ Mançile qiyğa I'see eyhen: «Farisey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abil ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mançıl-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'una yugna xabar

Uvhuybışis sik'ı in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ıkkana yits'ıq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aalimaasıne uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-esde senbışe otk'un ixhesva eyhe. Geeb insanaasısse qətgəs əxecenva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykn. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fıkrbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyn yıghille əlaamat otk'un. Mane əlaamatbışed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'iybnı otk'un. Yəhyee otk'unne karbışın geedınbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'iybnı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

¹ Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacigee ıxha.

Cuvabcad Allah ıxha.

² Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

³ Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhınne karbışın

nencad Man dena itxhın deş.

⁴ I'mı'r Mançeeniy vob,

mane ı'mı'rınıb insanaaşıns Nurniy hele.

⁵ Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

⁶ Allahee Yəhye donana insan g'ixele. ⁷ Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva.

⁸ Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı.

⁹ Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gyayhe.

¹⁰ Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş.

¹¹ Mana Cunbışisqar qareene,

manbışe Mana k'ane qı'ı deş.

¹² Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis,

Mang'une doylulqa inyam hı'iybnışis,

Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy hıvu.

¹³ Manbı insanıke,

insanne xuruşuke

vuxhaynbı deş vob.

Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

¹⁴ Cuvabıke İnsan qıxha,

Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,

Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur hıvu.

Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'ı ıxha.

- 15 Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha:
 – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor».
- 16 Yişde gırgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla
 çiçiqad qihna xayir-düəbı alyaat'u.
- 17 Q'aanun Mısayle ğana huvu,
 hək'ena yugvallab I'sa Masixhıle* ğana qabı.
- 18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.
 Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.
 Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdemee İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole. 20 Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'i, qotkun uvhuyn:

- Zı Masixh deş vorna.
- 21 Manbışe Yəhyeyke qiyghının:
 – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne?
 Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.
 – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne?
 Yəhyee «De'eşva» eyhe.
- 22 – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şı hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?
- 23 Yəhyee manbışis alidghınıy qele:
 – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:
 «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“
 Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»
- 24 G'axuvuynbı fariseyaaşınbı‡ vuxha. 25 Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:
 – Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?
- 26 Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele:
 – Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, 27 Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışın baəğarıd aaqas kara idyayle.
- 28 İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

29 Qinne yiğil Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:
 – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg§ haane! 30 Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler

* **1:17** 1:17 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'i, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **1:19** 1:19 Leviyke g'abıynbı: İzrailyne yits'ıq'vəne (12) nasilen sabı vooxhe. Allahee manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'əvxü. ‡ **1:24** 1:24 Fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. § **1:29** 1:29 Allahna Urg: Peesax bayram ixhesnang'a, cühüt'yaaşe sa seniyn urgbınıy q'urbanna allya'anbı. Mane q'urbanbışe Allahee g'attivxhan hav'u vuxhay yik'el qalya'a ıxha.

ögee ıxhal-alla». ³¹ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

³² Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

- Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nərke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. ³³ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicəpxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». ³⁴ Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

³⁵ Qinne yiğil Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. ³⁶ I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen:

- Allahna Urg haane!

³⁷ Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an.

³⁸ I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöo g'avcu, qiyghanan:

- Şos hucoona ıkkən?

Manbışe I'sayke qiyghanan:

- Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) ³⁹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb hapk'ın Mana nyaayiy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. ⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkekka. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen:

- Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyniyke şaqa Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğil I'says Galileyeeqa ı'qqəs ıkkıykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. ⁴⁴ Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareənçe eyxhe. ⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

- Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

- Nazaretğançe yugun kar qığec'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

- Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acu, eyhen:

- İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

- Vak'le zı nençena ats'a?

I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

- Filipp ee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

- Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixır*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

- Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. ⁵¹ Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dixesqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebıd'esde yığıl Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. ² I'sayka sacıgee Cun telebabıb davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. ³ Məxüdü eyxhe otxhan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

- Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

- Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşık'le eyhen:

- Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yahudeeşe gıcəpxı'yıbı alyaat'an g'ayeyke hı'iyn yixhülle xədı g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe. ⁷ I'see nukaraaşık'le eyhen:

- Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. ⁸ Mang'vee nukaraaşık'le meed eyhen:

- Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ıkkee.

Manbışed ıkkəkan. ⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'iyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nənçe adivacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uynə nukaraaşık'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ - Ğırğing'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxamee, pısnxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. ¹² Mançile qiyğa Mana yedikaiy çocaaşika, telebabışıka sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yığna maa axva.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

¹³ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhemeə, I'sa İyerusalımqa ayk'an. ¹⁴ Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. ¹⁵ Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabın ğırğınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışıka sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınıd iskambı

* **1:49** 1:49 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. † **1:51** 1:51 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Yəhye peyğambarık'le malaaikar gəə-ı'lqəən nyak' ögilycadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhinee vorva eyhes ıkkən. * **2:13** 2:13 Peesax: Allah qıdet'u ilğəç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaəşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allaiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkənva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12).

alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁶ Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen:

– Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

¹⁷ Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ıkkın. Mane ikkiykınıyn Zı gyoxhxhan ha'a». ¹⁸ Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan:

– Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

¹⁹ I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

²⁰ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen:

– İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

²¹ I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. ²² Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuynne cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimkana gaf

²³ I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuynne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. ²⁴ I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qiyzaran deşdiy. ²⁵ Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ıkkınmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe i'lgəəmbı ats'a ıxha.

3

¹ Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. ² Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

³ I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qıdyareene, Allahna Paçcahiyvalla g'avces vəəxəs deş.

⁴ Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

– Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'ıç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

⁵ I'see inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paçcahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁶ Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. ⁷ Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. ⁸ Mits† çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürır Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

– Man karbı nəxüdne ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

* **3:1** 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **3:8** 3:8 Mits: ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mits» sayid «rı'h».

- Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? ¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyñcusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. ¹² Zı şos ç'iyelyne karbişike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbişike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ilqeç'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. ¹⁴ Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne‡, İnsanna Dixır§ məxür ooqa qa'as ıkkın. ¹⁵ Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgınbışis gırgıne gahbışisda i'mı'r vuxhecenva. ¹⁶ Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımbat'acenva, manbışıqa gırgıne gahbışisda i'mı'r vuxhecenva. ¹⁷ Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. ¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidyı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hidi'inçıl-alla. ¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançıl-allab manbı muhaakima haa'as. ²⁰ Pısın ha'ane gırgıng'uk'le Nur g'ımece eyxhe. Vuce hı'inbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. ²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'inbı aq'valqa qığeeç'ecenva Allahneme hı'ıva.

Yəhyee I'sayne hək'ee eyhe

²² Mançile qiyğa I'sayiy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeqa qabayle. I'sa manbışıka maa'ar sabara gahna axu, maabınbışis xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. ²³ Yəhyeeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. ²⁴ Yəhye manke zindaneeqa arçu deşdiy. ²⁵ Mane gahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudiyne əree, gicəpxı'ıne hək'eena gaf gyooxha. ²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

- Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbıb Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen:

- İnsanısqə Xəənçə hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. ²⁸ Şu zı uvhuyne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürur zı şadexhe. ³⁰ Həşdiyle Mana axtı qixhes ıkkın, zıme k'ıl.

³¹ Ooğançe Qarına gırgıng'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbişde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçə Qarınane gırgıng'ule xərna vor. ³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançıs şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş.

‡ **3:14** 3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne: I'see Allahee İzrailyıbı Misirğançe qığav'una gah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a gıviyğalanbı Allahıləna haa'a. Mançıl-alla Allahee manbışılqa xoçebı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrailyıbı habat'a. Manke Mısee Allahılqa düə haa'a. Allahee mang'uk'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qüvxhu, ooqa qee'eva eyhe. Mane xoçeyqa ılyakkına üç'ürre axva ıxha. § **3:14** 3:14 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

³³ Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. ³⁴ Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qidiykkın hele. ³⁵ Dekkıs Dix ıkkınva, gırgın kar Mang'une xıyaqa quvu. ³⁶ Duxalqa inyam hı'ına gırgıne gahbışısde ı'mreña ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxhing'uk'leme ı'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

I'sayiy Samariyeençena zəiyfa

¹ Fariseyaaşik'le* I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxı'iybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. ² Yic gicərxı'iybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. ³ I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığeç'u Galıleyeeqa meer ayk'an. ⁴ Mang'una yəq Samariyeençe ı'lğəə vuxha. ⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvuyne cigabışıs k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. ⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşe ayreele. I'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. ⁹ Samariyeegənçena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan:

– Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayiy?

(Yahudeeşeyiy Samariyeebışe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see məng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

– Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas ı'mı'r hoolen xhyanniy heles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas neñçene ı'mı'r hoolen xhyan ixhes? ¹² Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbışed, cune çavra-vəq'əynıd inençe xhyan ulyodğu.

¹³ I'see məng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

– İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. ¹⁴ Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad gırgıne gahbışıs ı'mı'r hoolene xhyan ı'lqəəne cigalqa sak'alas.

¹⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen.

¹⁶ I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera.

¹⁷ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zaqa adamiy deşda.

* **4:1** 4:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **4:9** 4:9 Yahudeeşeyiy Samariyeebışe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş: Samariyebıyiy cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban milletbıd ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaşe eyhenni, samariyabışe din badal hı'ı, mançıl-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

I'see məng'i'k'le eyhen:

- «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. ¹⁸ Vaqa xhoyre adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

¹⁹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarı. ²⁰ Yişde dekkaşe ine suval ı'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, ı'bəədat ha'asın ciga İyerusalim vodun.

²¹ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zəiyfa, Zal k'ırı alixxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis ı'bəədat ine suvaylid İyerusalimıd ha'as deş. ²² Şu, Samariyebişe nişismecad ı'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şi nişisiy ı'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhuniyd şaken, Yahudeeşiken vod. ²³ Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe ı'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüd ı'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. ²⁴ Allah Rı'h vorna. Mang'us ı'bəədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as ıkkən.

²⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın.

²⁶ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

²⁷ Mane gahl I'sayn telebabı siviyk'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hu-coona Vas məngi'ke ıkkən?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. ²⁸ Manke zəiyfee xiledın parç ç'iyelqa gixxhı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

²⁹ - Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor?

³⁰ İnsanar şahareençe qığeepç'ı I'saysqa qavayle. ³¹ Mane gahl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe.

³² I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zaqa məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adıyniyanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'ıyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. ³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zıme şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! ³⁶ Qivişalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısdı ı'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qivişalnar sacıgee şadepxhesınbı. ³⁷ Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qivişalnaxheva» qotkun vodun. ³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas g'axuvu. Mənbıbişe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u.

Samariyebişe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'iyın gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geene insanaaşə I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırıra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yığna axvana. ⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geene qeepxha. ⁴² Samariyebışə zəiyfayk'le eyhe ıxha:

– Şi saccu ğu uvhuayne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor.

I'see paççahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yığile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. ⁴⁴ Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. ⁴⁵ I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbişə Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'iyın gırgın kar g'acuyn.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'iyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. ⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Şok'le əlaamatbıyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hoorə, yığna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. ⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yığna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor.

⁵² Mang'vee manbışike «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbişə eyhen:

– Sanıxha sə'ət sançil mang'un gyorxhuniy k'il qıxha.

⁵³ Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılıniy «Hoorə, yığna dix axvasdava» uvhu.

Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. ⁵⁴ Man I'see Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ılğevç'uyile qiyğa, I'sa Yahudeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an. ² İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin ciganiy vod. ³ Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nıbı, k'aanbıyiy paralic i'xı'yn geene insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbişə xhinen i'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. ⁴ [Rəbbin malaaiik gahıle-gahılqa avqa giç'u, xhyan i'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'arbi yug qeedaxhe ıxha.]* ⁵ Maa'ar manbişde k'ane xhebts'ale molyulle (38) senna ik'arna insan ıxha. ⁶ I'sayk'le mana

* 5:4 5:4 İn ciga qiyğiyne aalimaaşə hexxı'ı. Manbışis nya'asiy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ikkiykin.

g'alirxhu g'acu ats'axhhen, mana ik'arna geeb gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan:

- Yug qixhes ikkannane?

⁷ Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghıniy qele:

- Xərna, yizde k'ane, xhyan ı'ğı'ykirmee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Oza qıxhe, ğu galirxhuyn karıd alyaat'u, hoora!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna.

Man Şabbatın yiğ† eyxhe. ¹⁰ Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

- G'iyına Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyına haqqas ikkan deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

- Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbışe qiyghanan:

- Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyle qiyğa, maane insanaaşil alıkkı ayk'anna. ¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

- Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbışika cuvabilqa arı

¹⁶ I'see man Şabbatne yiğıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa. ¹⁷ I'seeme manbışik'le eyhen:

- Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

¹⁸ Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'vee Şabbatne yiğıl iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

¹⁹ I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a.

²⁰ Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas.

²¹ Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis ı'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbışis ı'mı'r hoolle. ²² Dekkee vuşucar muhaakıma ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, ²³ Dekkis hı'rmat giviyxhena xhinne, Dicesıb hı'rmat gyuvxhecenva. Dices hı'rmat givdiyxheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisıb hı'rmat giviyxhe deş.

²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alıxhxhı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışisda ı'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. ²⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışik'le g'iyxhena gah

† 5:9 5:9 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yıghud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanva otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahılne dındaraşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. ²⁶ Dekkine ab ı'mı'r vobnan xhinnee, Dıxesıb Cune ab ı'mı'r Mang'vee hoole. ²⁷ Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılyaqə quvu.

²⁸ Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. ²⁹ Nyuq'vneençe qığeepç'esınbı, yugvalla hav'uynbı ı'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla hav'uynbımeə Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. ³⁰ Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakıma haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ıkkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbışda qopkuvalla haagva

³¹ – Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. ³² Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. ³³ Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. ³⁴ Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attivxh necəvə Zı man şok'le eyhe. ³⁵ Yəhye gyopxhannayiy işix helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işiğee şadepxhes vukkiykn.

³⁶ Yızde hək'ee sayib şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışde Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. ³⁷ Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. ³⁸ Mang'un cuvabıd vuşde yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. ³⁹ Şos Muq'addasın Otk'unıyıbı xət qeədxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile gəna şu gırgıne gahbışıde ı'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançınıb Yızde hək'ee şahaadat haa'a. ⁴⁰ Şosmee gırgıne gahbışıde ı'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş.

⁴¹ İnsanaaşine axtı qı'ılqa, Zı axucar deş. ⁴² Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ıkkıyknıy deşın. ⁴³ Zı Yızde Dekkine doyule qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyule qareene, şos mana ıkkıykanasda. ⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? ⁴⁵ Şosqa həməxüd qımaylecen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirniyxan gıxhxhes. Şolqa taxsir gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. ⁴⁶ Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asınnıy. Mang'veeyid Yızde hək'ee otk'unınnıy. ⁴⁷ Şu Mısee otk'unıncılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'yaa'a

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğeç'e. ² Mang'vee vuk'aranbışik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geəb insanar qöö vuxha. ³ I'sa suvalqa ilqeç'u, Cune telebabışıka giyar. ⁴ Yahudeeşın Peesax* bayram k'ane qexhe ıxha.

* **6:4** 6:4 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12).

⁵ I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippık'le eyhen:

- İne insanaaşe oxhanasın gıney, nençene şı alışşes?

⁶ I'see manva Filipp siliys ı'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. ⁷ Filippee alidghıniy qele:

- Manbışde gırgıng'vee sa ghaledın gıney oxhnecenva, q'öd vəş (200) dinarısın† gıneyıd alışvee, g'ıdiyxhar!

⁸ Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çocce Andreyee I'sayk'le eyhen:

⁹ - İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee?

¹⁰ I'see eyhen:

- Millet gıy'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe. ¹¹ I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Gırgıng'vee cus nimeeniy ikkan manimeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. ¹² Gırgınbı otXHun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen:

- Hexxada axuyn gırgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

¹³ Manbışe, insanaaşıne ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otXHun hexxada axuyn sı'imee, yits'ıq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. ¹⁴ Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen:

- Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

¹⁵ I'sayk'le insanar abı, Cuke gucuncar paççah ha'asva ats'axxhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

¹⁶ Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı, ¹⁷ lotk'eeqa gıviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. ¹⁸ İt'umna mıts aa vuxhayke, goleedın xhyan ı'ğiykar eyxhe. ¹⁹ Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometırmee apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

²⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, Zı vorna.

²¹ Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ikkanne cigeeqa qabı hipxhırynbı.

I'mı'r hoolen gıney

²² Qinne yığıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'anniy. ²³ Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otXHunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. ²⁴ İnsanaaşık'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'ıdevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. ²⁵ Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykımee, qiyghanan:

- Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbışıs inəxdın alidghıniy qele:

† 6:7 6:7 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yığısde işis hoole vuxha.

- Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. ²⁷ Sık'ınne gahile qı'çı' əlyhəəsde otxhuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışıs ı'mı'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee‡ heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbışe I'sayke qiyghanan:

- Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

- Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbışe I'sayk'le eyhen:

- Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? ³¹ Yişde dekkaşe sahree mannaŞ opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbışıs oxhanas xəybışeence gıney huvu*»*.

³² I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. ³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeyıs ı'mı'r hoolen vod.

³⁴ Manbışe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hı'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. ³⁶ Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. ³⁷ Dekkee Zas huvuyng'ın gırgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş. ³⁸ Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı. ³⁹ Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğiyne yığilyıb Zı manbı üç'üb qee'ecen. ⁴⁰ Yızde Dekkıs ıkkanan, Dix g'acu inyam hı'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışısda ı'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yığıl üç'üb qee'ecen.

⁴¹ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. ⁴² Manbışe eyhen:

- Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

⁴³ I'see manbışıs inəxdın alidghınıy qele:

- I'məəq'ə. ⁴⁴ Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'ıts'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'as. ⁴⁵ Peyğambaraaşına kitabbışee otk'un vod: «*Manbışde gırgıng'us Allahee xət qa'as*»†. Dekkıke g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. ⁴⁶ Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. ⁴⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışısda ı'mı'r vuxhes. ⁴⁸ I'mren gıney Zı vorna. ⁴⁹ Vuşde dekkaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. ⁵⁰ İnnee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan mısacar qık'as deş. ⁵¹ Xəənçe qadıyn ı'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad

‡ **6:27** 6:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. § **6:31** 6:31 manna: Mısa peyğambarne gahıl, Allahee man otxhuniy İzrailıbışıs sahree gıney xhinnee huvu. * **6:31** 6:31 İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40). † **6:45** 6:45 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13).

ine gıneyke otXHunee, gırgıne gahbıışıde ı'mrena ıxhes. Dyunyeyne ı'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun.

⁵² Manke Yahudeeşın ç'ak'ınbı cuvabılqa abayle:

- Şi oxh necenva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

⁵³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydyodğvee, vuşde ab ı'mı'r vuxhes deş. ⁵⁴ Yızde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbıışıda ı'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'as, ⁵⁵ Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebıb hək'en ulyodğuyva. ⁵⁶ Yızde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. ⁵⁷ Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas ı'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us ı'mı'r hevles. ⁵⁸ İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbıışıda ı'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaşe otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

⁵⁹ Manva I'see, Kefernahumne sinagoge‡ xət qa'amee uvhu.

Telebabıışde sabaranbışe I'sa g'alerçu, avayk'ananbı

⁶⁰ Man eyhen g'ayxımee telebabıışde sabaranbışe eyhen:

- İn nınee dağamın cuvabıy. Şavusse mançıl k'ırı alıxhxhes əxəyee?

⁶¹ I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

- Mane cuvabılne şu qaçapxır? ⁶² Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cıgeeqa ı'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? ⁶³ I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy ı'mı'r vob. ⁶⁴ Şoqa inyam hidya'անıb vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'անıb, Vuc mering'une xılyaqə qelesdar ögeecarniy ats'a.

⁶⁵ Mang'vee eyhen:

- Zı mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş.

⁶⁶ Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş.

⁶⁷ Manke I'see yits'ıq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

- Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

⁶⁸ Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

- Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbıışıda ı'mı'r hoole. ⁶⁹ Şı inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

⁷⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şu, yits'ıq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

⁷¹ Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xılyaqə qeles ikkiykan.

7

I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş

‡ 6:59 6:59 sinagoga: Cühüt'yaar maa Muq'addasın Otk'unıyıbı qətqəsiy ı'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbışee sinagogbı ıxhaynbı.

1 Mançile qiyğa I'sa Galileyee ı'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ıkkanna, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. 2 Yahudeeşin K'odiybışin bayram* k'ane qıxha ıxha. 3 Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa ımaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. 4 Vuc qıvaats'as ıkkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e.

5 Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. 6 Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yizda gah qabı deş, şosme mısa qadiy ha'as eyxhen. 7 Dyunyeys şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançin işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqqava. 8 Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yizda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa ı'qqəs deş.

9 I'see manıd uvhu, Galileyee axva.

I'sa İyerusalimeeqa hayk'an

10 Mang'un çocar bayrameeqa hapk'iniyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecenin xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. 11 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdghın ha'a ıxha.

12 I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletıs horbı ha'ava» eyhe ıxha. 13 Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

14 Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. 15 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

- Mang'vee nyaacad qətqi' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen karats'a?

16 I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. 17 Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkann, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axxhesin. 18 Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkann. Vuc G'axuvuname axtı qa'as ıkkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. 19 Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkann?

20 Milletın alidghınıy qele:

- Yiğne ad cinıd. Şavusiy Ğu gik'as ıkkann?

21 I'see manbışik'le eyhen:

- Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. 22 Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dıdeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. 23 Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkirra yug qı'ıva, şu Zalqa qəl haa'a? 24 Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaakı, muhaakima hee'e.

I'sa Masıxhne?

25 Manke İyerusalimne milletın eyhen:

* 7:2 7:2 Yahudeeşin K'odiybışin bayram: man Allahee İzrailybışis huvuyn bayram vodun. Man ts'uvuliqa şagavbı sa'ane gahıl eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar k'odiybışee, çadırbışee aaxva vuxha. Məxüd manbışe co Allahee Misirğançe nəxübiy g'attivxhan hav'uva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğançe qığepç'iyle qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışis gırgın hele ıxha.

- Gik'as ıkkanna mana dişde vor? ²⁶ Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe gırgın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mits'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masixh† ıxhay ats'axhxha ixhes. ²⁷ Yic mana İnsan nənçe ıxhay şak'le ats'an. Masixh qöömeeme, Mana nənçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş‡.

²⁸ Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

- Şok'le hək'erar Zı ats'anane, nənçe qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, ²⁹ Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.

³⁰ Manbışis I'sa aqqas ıkkıykan. Mang'una gah qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. ³¹ Milletıkene geebınbışe Mang'ulqa inyam hı'ı, eyhen:

- Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa aqqas ıkkıykan

³² Fariseyaşik'leŞ milletın I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

³³ I'see eyhen:

- Zı şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. ³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qıdghın ha'a:

- Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? ³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'ınne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucoonıyxan eyhes ıkkan?

I'mı'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yiğil I'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

- Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen. ³⁸ Muq'addasne Otk'unıybişee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hı'iyng'une yik'eençe, ı'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstsos.

³⁹ Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee I'sayna xəbvalla mankilqame hidyag'uyñıl-alla, inyam ha'anbışis man Rı'h huvu ıxha deş.

İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle

⁴⁰ Milletıkene sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. ⁴¹ Sabaranbışemee «İna Masixhır» eyhe, samebınbışemee eyhen:

† **7:26** 7:26 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ **7:27** 7:27 Mana nənçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş: Mane gahıl sassanbışe eyhe ıxha: «Masixh, peyğambaraaşine kitabışee otk'unıyn xhinnee, Bet-Lexemeençe qales». Mansanbışemee, Masixh qalesın cıga şavuk'lecad ats'a ixhes deşva, eyhe ıxha. İnsanaaşe, I'sa Galileyeençe vorva ats'axhxha, Mana Masixh deşva eyhe ıxha. § **7:32** 7:32 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

– Masixh Galileyeençe'e qales deş. ⁴² Nya'a Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un dişde, Masixh Davudne nasilençena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales*?

⁴³ İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle. ⁴⁴ Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykıneeyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'salqa inyam haa'a deş

⁴⁵ G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy fariseeyaaşine k'anyaqa sapk'ilmee, manbışe g'aravulyçeeşike qiyghanan:

– Nya'a şu Mana qıdyarı?

⁴⁶ G'aravulyçeeşe eyhen:

– Həşdilyqamee sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

⁴⁷ Fariseyaaşe manbışik'le eyhen:

– Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? ⁴⁸ Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? ⁴⁹ İne milletık'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı!

⁵⁰ Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbışik'le eyhen:

⁵¹ – Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hı'iy qotkuda deş.

⁵² Manbışe Nikodimık'le eyhen:

– Deşxhee, ğunar G'alileyeençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galileyeençe qöö deş.

[I'sayiy zina hı'ına zəiyfa

⁵³ Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8

¹ I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. ² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. ³ Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, ⁴ I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı. ⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe?

⁶ Man I'sa siliys ı'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal.

⁷ Mang'uke meed qıdghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen:

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ininbışilqamee sassabna mançe qığeeç'i avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva. ¹⁰ I'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

* **7:42** 7:42 Mançine hək'ee Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2). * **8:3** 8:3 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarile ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha.

Manke I'see eyhen:

- Zınab yiğne gardanaqa bınah giviyyhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.]†

I'sa dyunyeyn Nur

¹² Qiyğa I'see milletık'le eyhen:

- Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qöona mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa ı'mı'r hoolen Nur ixhes.

¹³ Fariseyaaşe Mang'uk'le eyhen:

- Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yizda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsva ats'ançıl-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. ¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. ¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançıl-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. ¹⁷ Vuşde Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. ¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke I'sayke qiyghanan:

- Yiğna Dek nyaane vor?

I'see alidghınıy qele:

- Şok'le Zınar, Yizda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy, Yizda Dekkır ats'axxhesdaniy.

²⁰ I'see manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidipxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

- Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

- Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ıkkın?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

- Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. ²⁴ Zı mançıl-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençılqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyiyva. ²⁶ Vuşde hək'ee eyhesınıd, şu muhaakima haa'asınıd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkına hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. ²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- İnsanna Dix‡ şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'ı, Zı man eyhe. ²⁹ Zı

† **8:11** 8:11 İna zına hı'ına zəiyfayne hək'eena xabar qiyğiye aalimaşe hexxav'u. ‡ **8:28** 8:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbişe Mang'ulqa inyam ha'a.

Hək'ençin insanar g'attivxhanaa'as

³¹ Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

- Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. ³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as.

³³ Yahudeeşe I'says alidghınıy qele:

- Şi İbrıhımne nasıleençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna.

³⁵ Nukar xızanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva.

³⁶ Mançıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı.

³⁷ Zak'le şu İbrıhımne nasıleençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ikkan. ³⁸ Zı Dekkine k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. ⁴⁰ Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrıhımee məxüd hı'ı deşdiy. ⁴¹ Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

- Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Allah vuşda dek ıxhaynxıy, şos Zı ikkiykanasdaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. ⁴³ Şos Zı eyhençil k'ırı alixxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidixhar. ⁴⁴ Şu vuşde dekkikenbı - iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ikkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. ⁴⁵ Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. ⁴⁶ Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? ⁴⁷ Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş.

I'sayiy İbrıhum

⁴⁸ Yahudeeşe I'says inəxdın alidghınıy qele:

- Ğu SamariyeğançenaŞ vor, Yiğne adıd cinıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe?

⁴⁹ I'see alidghınıy qele:

- Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkıs hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. ⁵⁰ Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. ⁵¹ Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

⁵² Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

Ş 8:48 8:48 Samariyeğançena: cühüt'yuk'le mane gahıl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyk akaran karniy vod.

– Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. ⁵³ Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımıler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

⁵⁴ I'see alidghıniy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yızda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, ⁵⁵ şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an. ⁵⁶ Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar.

⁵⁷ Mançıl-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

⁵⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

⁵⁹ Mane gahıl I'sa g'ayeqqa helesva manbışe ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9

I'see bı'rq'ı'na yug qa'a

¹ I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa.

² Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

³ I'see alidghıniy qele:

– Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüd ıxha. Allahın işbı mang'une ı'mree g'acacenva məxüd ıxha.

⁴ Yiğne yiğın şi, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavussevad vuççud ha'as əxə deş. ⁵ Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun.

⁶ Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttəğ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne uləlqa qadağva. ⁷ Qiyğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

(Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. ⁸ Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen:

– Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee?

⁹ Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbışee qiyghan:

– Nəxüdnə yiğne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

– I'sava eyhene sang'vee bəttəğ hı'ı, yizde uləlqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı.

* **8:58** 8:58 «Zı Vorna»: I'see inyaa Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuka eyhe. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxhanne ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı. İnsanaaşısqa məxüd qayle Mang'vee kufurnıyxhan hı'ı. Mançıl-allar manbışıs Mana gik'as ikkiykan.

12 Manke manbişe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaaşe yug qıxhayg'us qidghınbı ha'a

13 İnsanaaşe uleppi yug qıxhana fariseyaaşine* k'anyaqa arayle. 14 I'see bəttağ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ıxha. 15 Fariseyaaşe mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbişik'le eyhen:

– Mang'vee yizde ulelqa bəttağ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

16 Manke fariseyaaşine sabarabişe eyhen:

– İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a.

Mebınbişe eyhen:

– Bınahnağ'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabilqa abayle.

17 Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

– Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppi qı'ı.

Mang'vee alidghınıy qele:

– Mana peyğambar vor.

18 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayebaxhe deş. Mançıl-alla manbişe mang'un dekkiy-yed qoot'al.

19 Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan:

– Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'ece?

20 Dekkeeyiy-yedee eyhen:

– Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha. 21 Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın.

22 Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masixhva‡ gardanaqa alyaat'uyın gırgınbı sinagogeenç§ g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha.

23 Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

24 Fariseyaaşe uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

– Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

25 Mang'vee alidghınıy qele:

– Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'ranıy vor, həşdeme zak'le g'ecen.

26 Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan:

– Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppi nəxüdnə qı'ı?

27 Mang'vee alidghınıy qele:

* **9:13** 9:13 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **9:14** 9:14 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahus cura'as ıkkıanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılyne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbişe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **9:22** 9:22 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'ləlqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyis xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. § **9:22** 9:22 sinagoga: Cühüt'yaaşə ı'bəədat ha'an ciga.

- Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançil q'öd'es k'ırı alixxhes ıkkın? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

²⁸ Mang'uqa hokiybı hı'l, eyhen:

- Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. ²⁹ Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'l ıxhay ats'an, İname nence qariy ats'a deş.

³⁰ Mane insanee manbışik'le eyhen:

- Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nence ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'ıynbı. ³¹ Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ıkkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. ³² Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppi qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. ³³ Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuçud ha'as əxəs deşdiy.

³⁴ Manbışe mane insanus alidghınıy qele:

- Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xət qa'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

³⁵ Mana insan g'aqa g'e'eşşuyncına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'l eyhen:

- Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne?

³⁶ Mang'vee qiyghanan:

- Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

³⁸ Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ I'see eyhen:

- Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecenbıb bı'rq' qeepxhecen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan:

- Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

¹ I'see meed eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. ² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. ³ G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobüška qott'ul g'aqa qığa'a. ⁴ Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qığı'ıyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. ⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışıs mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışılqa hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışin akka Zı vorna. ⁸ Zale ögil qabıynbışin gırgınbı sıxnareri y g'uldurar vuxha, vəq'əbışe manbışil k'ırı alixxhı deş. ⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığeç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın. ¹⁰ Sixnariy saccu qöqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına ı'mı'r hevles, gyavts'u güvxhuna ı'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbışil-alla cun can q'urbanna hele. ¹² Pılıke aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbışilqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. ¹³ Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ıxhayke, mang'vee vəq'əbışda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbışil-alla Yızın can q'urbanna hele. ¹⁶ Zaqa menne ağileençenıd vəq'əbı vodınbı. Zas manbıd qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. ¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ıkkanna. ¹⁸ Şavaacad Yızın can ileşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yizde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. ²⁰ Manbışde gellesıng'vee eyhen:

- Mang'une ad cinıd, Mana bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

²¹ Məbınbışeme eyhen:

- Cinaaşe aqqıyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinısse bı'rq'ı'ne insanın ulepı qa'as əxəyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışin I'sayka uğoodiy

²² Q'ı'dim ıxha. Mane gahıl İyerusalıme Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram* alğayhe ıxha. ²³ I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doyulyne dirakbışil oab daxanane cigee iykar ıxha. ²⁴ Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

- Mısılqameene Ğu yişin sabır siliys ı'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'i, eyhe.

²⁵ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, şume mançilqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyule ha'anecad işbışe Zı vuşu ıxhay eyhen. ²⁶ Şume mançilqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbışınbı devxhal-alla. ²⁷ Yizde vəq'əbışik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaquad qihna qöö. ²⁸ Zı mançis gırgıne gahbışisda ı'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yizde xılənçe g'ayşes deş. ²⁹ Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine xılənçe g'ayşes əxəs deş. ³⁰ Zınayiy Dek sa vobınbı.

³¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'ieyle g'ayebı alyaat'a. ³² I'see manbışik'le eyhen:

- Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ikkan?

³³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele:

* **10:22** 10:22 Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram: man bayram alğayhe gibğılıynbı 165-de senule yişde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav mətta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaaşine g'oşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa byutbışis ı'bəədat ha'a ıxha.

- Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ikkan. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüd Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ikkan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharib“»†? ³⁵ Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharibva» eyhe. Muq'addasne Otk'une otk'unin hakkalas deş. ³⁶ Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu. ³⁷ Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. ³⁸ Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesınniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

³⁹ Manbışis meer I'sa aqqas ikkiykan, I'same manbışde xılence iygalvalyna. ⁴⁰ Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. ⁴¹ Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:

- Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığec'u.

⁴² Geeb insanaaşe maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

¹ Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha. ² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'i'na çoc Lazar ik'ar ıxha. ³ Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkana insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxı, eyhen:

- Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvallyiy Allahne Dixena axtıvalla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. ⁶ Lazar ik'arva g'ayxımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana. ⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

- Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

⁸ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Mə'əllim, şaane Yahudeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'ırıra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan?

⁹ I'see alidghıniy qele:

- Yiğ yits'ıq'vəble (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece. ¹⁰ Xəmde iykarname, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen:

- Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as ı'qqə.

¹² Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ıxhay uvheeyid, manbışisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. ¹⁴ I'see manbışike vuçud dyugul hidi'ı eyhen:

† 10:34 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

- Lazar qik'una. ¹⁵ Vuşdemeyiy, şu inyam hı'iyneemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen:

- Vüqqəs, şinab yişde Mə'əlimika hapt'as.

¹⁷ Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiğva ats'axhxhe.

¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimıs k'ane vuxha. Mane şaharbişde yı'q'nee xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.) ¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlığıyvalla hevles abayle. ²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxımee, Mang'une ögilqa qıgəeç'e. Mayramme xaa eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. ²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesin.

²³ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Yiğna çoc üç'ür qixhesda.

²⁴ Martee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda.

²⁵ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. ²⁶ Gırgın üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?

²⁷ Martee Mang'us alidghıniy qele:

- Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masixh* Ğu vorna.

²⁸ Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:

- Mə'əllim inyaa vor, ğu vor qeet'al.

²⁹ Mayramık'le man g'ayxımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyele. ³⁰ I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa arıyne cigee axva. ³¹ Mayramıka sacıgeene xaane məng'i's baş-sağlığıyvalla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycume, manbışik'le məxüd ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an.

³² Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qik'york'ul, eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy.

³³ I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcume, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. ³⁴ I'see manbışike qiyghanan:

- Qik'una nyaqane gixhxhı?

Manbışe eyhen:

- Xərna, qora ilekke.

³⁵ I'sa geşşena. ³⁶ Manke Yahudeeşe eyhen:

- İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ikkan ıxha!

³⁷ Manbışde sassang'vee eyhen:

- Mang'vee bı'rq'i'ng'un uleppı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee?

* **11:27** 11:27 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

³⁸ Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. ³⁹ I'see eyhen:

- G'aye g'avşe.

Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'uyn yoq'ulle yiğ vod.

⁴⁰ I'see eyhen:

- Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda?

⁴¹ Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen:

- Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. ⁴² Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva.

⁴³ Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen:

- Lazar, g'aqa qığeç'e!

⁴⁴ Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une g'elybışıl xıleppışıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.

I'see manbışik'le eyhen:

- Mang'un g'elybı-xıleppı eeqe, hooracen.

Yahudeeşde ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ikkiykan

⁴⁵ Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a. ⁴⁶ Manbışın sabarabı fariseyaasısqat hapk'ın, I'see hı'ıyn manbışıs yuşan ha'a.

⁴⁷ Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe Aali Şuura‡ sav'u, eyhen:

- Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. ⁴⁸ Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde milletıkın ha'asın.

⁴⁹ Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen:

- Şok'le vuççud ats'a deş. ⁵⁰ Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletıkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nımeexheeyid yugda eyxhe.

⁵¹ Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahın ıxhayke peyğambarıyvalıa hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. ⁵² Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəəng'ə ehvkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemee qik'as.

⁵³ Mane yiğile manbışe fıkrı ooxhan gıviyğal I'sa nəxüriy gik'asva. ⁵⁴ Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cıgeeqa, Efrayım eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışıka maa'ar axva.

⁵⁵ Yahudeeşın PeesaxŞ bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insa-nar məttepksesva Peesaxile ögil xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an. ⁵⁶ Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen:

† **11:46** 11:46 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. ‡ **11:47** 11:47 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllımar, fariseyar, qıvaats'ıyn insa-nar vuxha. § **11:55** 11:55 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'ıva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvıxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12).

– Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyxan?

⁵⁷ Kaahinaaşin ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaa ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12

Mayramee I'sayne g'elybışilqa gıranın q'ış qadağva

¹ Peesaxile yixhülle yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuce hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. ² Maa'ad I'saynemeə otxhuniy hele ıxha. Marteevid sufranılqa otxhanan haqqa ıxha. Lazarır I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbışde yı'q'nee eyxhe. ³ Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışilqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışika Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. ⁴ I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen:

⁵ – Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinarıs* massa huvu, kar deşinbışis bit'al hidi'ı?

⁶ Mang'vee man cuvab kar deşinbışda haa'ava deş eyhe, sixnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha.

⁷ I'see eyhen:

– Mana ı'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesin xhinnee qı'ı. ⁸ Kar deşinbı gırgıne gahbışilycab şoka vuxhes, Zimee gırgıne gahbışil şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı. ¹⁰⁻¹¹ Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hı'ı. Mançıl-alla kaahinaaşin ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ıkkıykan.

I'sa İyerusalimeeqa paççah xhinne ikkeç'e

¹² Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. ¹³ Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen:

– *Hosanna*†!

Rəbbine doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhena!

İzrailıne Paççahıs şukur vuxhena!

¹⁴ I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

¹⁵ «*Sionna yiş‡, qimeeqən!*

İleke, yiğna Paççah

sa q'uduxul alixı vor qöö!»§

¹⁶ Ts'etta telebabışilqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilcadniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. ¹⁷ I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletın mançına gaf haa'a. ¹⁸ Milletık'le I'see

* **12:5** 12:5 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğısdə işis hoole vuxha. † **12:13** 12:13 Hosanna: cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha.

‡ **12:15** 12:15 Sionna yiş: man İyerusalimva eyhen vodun. Sion İyerusalim alyav'una tepa vobna.

§ **12:15** 12:15 İnəxüd Zakariy peyğambarne kitabee otk'un (9:9).

man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. ¹⁹ Mançıl-alla Fariseyaaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

- Vuççud yişde xılence qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

²⁰ Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatisva abıynbışde yı'q'nee Yunanarıb vuxhaynbı. ²¹ Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'yaa'a:

- Xərna, şak'le I'sa g'aces ıkkın.

²² Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. ²³ I'see alidghınıy qele:

- İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. ²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. ²⁵ Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbışis havaces. ²⁶ Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

²⁷ Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı. ²⁸ Dek, Yiğın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qayle:

- Yızın do axtı qı'ıyn, meedıd axtı qa'asın!

²⁹ Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen:

- Xəybı g'əhətqı'.

Mansanbışed eyhen:

- Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

³⁰ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. ³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ıkkėkkan iblis g'eheşşesda.

³² Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. ³⁴ Milletın Mang'us alidghınıy qele:

- Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masixh† gırgıne gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Sık'inna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. ³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebınbışe I'salqa inyam ha'a deş

* **12:19** 12:19 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **12:34** 12:34 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

³⁷ I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. ³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

³⁹ Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigeə inəxüd uvhuva:

⁴⁰ «Allahee manbışın uleppi bı'rq' qı'ı,

yik'bıd g'ayelqa sak'al hı'ı,

uleppişika g'imececenva,

yik'bışısıd haymeexhecenva,

Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva».§

⁴¹ Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'ı.

⁴² Ç'ak'ınbışde geebınbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaşe co sinagogeençe* g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. ⁴³ Manbışıs Allahee deş, insanaşe cos q'iymat huvu vukkiykan.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

⁴⁴ I'see axtıda eyhen:

- Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a.

⁴⁵ Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. ⁴⁶ Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvaleə imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

⁴⁷ Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'ı, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı.

⁴⁸ Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdya'ana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğıl mana mançın muhaakima ha'as. ⁴⁹ Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. ⁵⁰ Zak'le ats'an,

Mang'una əmr gırgıne gahbışısda ı'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

13

I'see telebabışın g'elybı hoyğal

¹ Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkisqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeylin Cun telebabı vukkiykıninbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı.

² Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha.

³ I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqa quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. ⁴ Mana sufranile oza qıxha, tanalin kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al.

⁵ Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. ⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

‡ 12:38 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1). § 12:40 12:40 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:10). * 12:42 12:42 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an ciga.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghınıy qele:

– Zı ğu hudyorgüleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghınıy qele:

– Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppıd, vuk'ulyub hooğle.

¹⁰ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Əyxı'rne insanın g'elybı hodğüle ç'əv, mana ooğançe-avqamee məttıra vor. Şunab məttıba vob, saccu gırgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xıyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı məttıba deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cıgee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen:

– Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? ¹³ Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnavə ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. ¹⁴ Zı Mə'əllimiy Xərnanang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkən. ¹⁵ Zı şok'le şu ha'as ıkkənən haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. ¹⁶ Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyeyiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. ¹⁷ Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb.

¹⁸ Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn ixhecen:

«Yızın gıney otxhuning'vee

Zalqa g'el g'ott'ul».*

¹⁹ Man karbı gırgınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes. ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayiy mering'une xıyaqa qelesva eyhe

²¹ Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xıyaqa qeles.

²² Telebabışik'le I'see şavne hək'eeıy eyheva dyats'axhxa, sana-sang'uqa ilyaaka. ²³ I'says telebabışike sa geer ıkkanna teleba Mang'une k'ane g'ılexha. ²⁴ Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeıy I'see eyhe. ²⁵ Mana teleba I'says inekke k'ane g'alırxhu ıxha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yızda Xərna, mana vuşune?

²⁶ I'see alidghınıy qele:

– İn gıneyn tıka k'yooq'u şavusqa quvıy, mana vor.

Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dıxesqa Yahu-daysqa qele. ²⁷ Yahudee gıneyn tıka alyaat'umee, iblis mang'une aqa ıkkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

– Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

²⁸ I'see man nya'asiy uvhuva sufranıne şavulqacad hiyxhar deş. ²⁹ Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüdü qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Sayib manbışıqə inəxübna fıkr vuxha: Mang'vee «Kar deşınbış pıl bit'al he'eva» eyhe.

³⁰ Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığec'e. Manke xəmnıy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

* **13:18** 13:18 İnəxüdü Zaburee otk'un (40:10).

³¹ Mana qığeç'uyle qiyğa, I'see eyhen:

– Həşde İnsanna Dix† axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha.

³² Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'i axtı qa'as. ³³ Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırıra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışik'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vəəxəs deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

³⁴ Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. ³⁵ Şu sana-sang'us vukkiyknee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axxhesın.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

³⁶ Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

– Xərna, nyaqane i'qqə?

I'see alidghıniy qele:

– Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiyğame ğu maqa qales.

³⁷ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğneme, zı yizde canile ilyheç'e.

³⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yizdeme, ğu canile ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14

I'sa Dekkısqa vukkekkanə yəq vob

¹ – Hasre vuşun yik'bı g'i'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e.

² Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınniy, Zı vuşdemee ciga qaa'as i'qqə. ³ Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. ⁴ Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana.

⁵ Tomasee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, nence maqana yəq vaats'a vooxheyiy?

⁶ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hək'ena yəq, i'mi'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. ⁷ Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna.

⁸ Filippee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.

⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

– Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? ¹⁰ Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'ece. ¹¹ Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençilqa şu inyam he'e. Yizde işbışil-allaxheeyid inyam he'e. ¹² Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançil-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs. ¹³ Dek

† **13:31** 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbişda xərna ixhes.

Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın. ¹⁴ Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Rı'h g'axilesva eyhe

¹⁵ – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmirbı he'e. ¹⁶ Zınad Dekkıke heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbışıl şoka ixhes. ¹⁷ Mana hək'en karbı xə t qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abıl ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. ¹⁸ Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. ¹⁹ Sa sık'inne gahıle dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. ²⁰ Mane yığıl şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkıne, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. ²¹ Şavaayiy Yızın əmirbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasıır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

²² Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeys deş, şak'lecar hagvas ikkan?

²³ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. ²⁴ Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.

²⁵ Zı vuşde k'anenang'acadniy manva uvhu. ²⁶ Dekkee Yizde doyuile g'axılesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xə t qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. ²⁷ Zı vuşde yik'bışeənçe şu abğançe opxhanan fıkrıbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpqrı'niy deşin fıkrıbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'ıbı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən! ²⁸ Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkıne k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxesınbınıy, Dek Zaler xərnava. ²⁹ Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva. ³⁰ Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. ³¹ Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

¹ – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkır bağban. ² Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bıtağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bıtağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. ³ Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'vuyınbı. ⁴ Yızde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bıtağ tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yızde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bıtağbı vobunbı. Vuşuyiy Yızde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. ⁶ Vuşuyiy Yızde ar idyaxu, qotxu dağəççuyın bıtağ xhinne qeqqvasda. Məxdın bıtağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa siyk'al. ⁷ Şu Yızde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesın. ⁸ Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yızda Dekkır axtı qa'as.

9 Dekkıs Zı nəxüriy ıkkın, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. 10 Nəxüdiy Zı Dekkın əmirbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmirbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. 11 Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalin gyavts'ecen. 12 Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne. 13 Cuna ı'mı'r hambazaaşinemee huvuyng'ule geeb, şavusseceb vukkiykanas vəəxəs deş. 14 Şu Yızın əmirbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. 15 Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalık'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. 16 Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuə Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın. 17 Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeyş şu g'imeebace qeepxhes»

18 – Dyunyeyş şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. 19 Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeyş şu çinbıva vukkiykanasınbıniy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançil-allab dyunyeyş şu g'imeebace qeepxha. 20 Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ixhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'iyxhiy, şu uvhuynıd ha'asınniy. 21 Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. 22 Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışil bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqa bınahbışıke heepxasın ghal deşin. 23 Şavuk'leyiy Zı g'imeece, mang'uk'le Yizda Dekkır g'imeece vor. 24 Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'iy əlaamatbı hidi'iyxhiy, manbışıqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'iy g'acu, Zınar, Yizda Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha. 25 Məxüd cone Q'aanune otk'un: «Manbışis Zı nişilycar-alla g'imeece qıxha»*. Məxüdüd ıxhayn.

26 Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yizde hək'ee şahaadat haa'as. 27 Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

1 – Yəqqı'le qığmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. 2 Şu sinagog-bışeənçe* g'eeppəsınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'iynbışisqa məxüd qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. 3 Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. 4 Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ıxhaynçil-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

5 – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. 6 Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. 7 Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesın. 8 Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. 9 Manbışda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob. 10 Mançin Yizda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı

* 15:25 15:25 İnexüd Zaburee otk'un (34:19). * 16:2 16:2 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an ciga.

sayir g'aces deş. ¹¹ Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunyey vuk'lek ikkekane iblisin məhkama ixhay.

¹² Zaqa şok'le eyhesin geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. ¹³ Hək'en xə t qa'an Rı'h qadimee, Mançis şos bıkrna hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesinbı eyhes. ¹⁴ Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. ¹⁵ Dekkıqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebabışın aq'vabı qı'iy şadvalılqa sak'alas

¹⁶ – Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda.

¹⁷ Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen:

– «Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhennyxan?

¹⁸ Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

– Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş.

¹⁹ I'sayk'le manbışe qiyghanas ikkanan ats'axhxa, manbışik'le eyhen:

– «Sık'inne gahile Zı g'aces deş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesinbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesin. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyime şadvalılqa sak'alas. ²¹ Zəyfee uşax ixhesda gah qabimee, aq'va qa'a. Uşax ixhameeme ts'itsı'iyın ik'ar məng'ısse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. ²² Həməxüdüd şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesinbıcab, manke vuşun yik'ıbı şadxhesinbı. Şavaacabıv vuşda şadvalla g'avşes deş. ²³ Mane yığıl şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuşe şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. ²⁴ Həşdilqamee şu Yizde doyuşe vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'ıd şadvalın gyats'esinbı.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

²⁵ – Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xə t qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. ²⁶ Mane gahıl şu Yizde doyuşe heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. ²⁷ Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. ²⁸ Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəə.

²⁹ Telebabışe eyhen:

– Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ı deş.

³⁰ Həşde şalqa hitxır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesin alidghınıy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva.

³¹ I'see manbışike qiyghanan:

– Həşde inyam ha'anne? ³² Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor. ³³ İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyey dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

- Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu axtı qe'ecen. ² Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbişis gırgıne gahbişisda ı'mı'r hevlecenva. ³ Gırgıne gahbişisda ı'mı'r mana vob: hasre ats'axxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masixh* qıvaats'ecen. ⁴ Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. ⁵ Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ıxhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbişed Ğu eyhenbı hı'ı. ⁷ Manbişik'le həşde ats'an, Zas huvuyn gırgın kar Vaken vodun. ⁸ Ğu Zas xət qı'iyın Zı manbişisid xət qı'ı, manbişed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ıxhay, manbişik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbişe inyam ha'an. ⁹ Zı dyunyeyneme deş, manbişil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. ¹⁰ Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınid Yızın vod. Zı manbişile ğana axtı qıxha. ¹¹ Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbı, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. ¹² Zı manbişikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbişda nenacar agval hı'ı deş. Manbişda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbişika vuxhecenva. ¹⁴ Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbişis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeyns manbı g'umooce qeepxha. ¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a. ¹⁶ Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobınbı. ¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. ¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. ¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbişdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqqa qele.

²⁰ Saccu manbişdemee deş, manbişde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbişdemeyib düə haa'a. ²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. ²² Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbişis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. ²³ Zı manbişde ar, Ğunar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

²⁴ Dek, Zas ıkkanan, Zas huvuynbı Zınane cigee Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ıkkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. ²⁵ Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme

* **17:3** 17:3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybişik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyns xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. ²⁶ Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedid hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykınıy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18

I'sa aqqaqqa

¹ I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkee-baç'e. ² I'sa hımva eyhesse telebabışika maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man ciga ats'anniy. ³ Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaşe* g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xıle bazırbı, ts'abı, silahbı eyxhe. ⁴ I'sayk'le vuk'ləlqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığeç'u, manbışike qiyghan:

- Vuşune t'abala'a?

⁵ Mang'us alidghınıy qele:

- Nazaretğançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı vorna.

Mana mering'une xılyaqa qelena Yahudar manbışika ıxha. ⁶ I'see manbışik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızyabaççe.†

⁷ I'see meed manbışike qiyghanan:

- Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

- Nazaretğançena I'sa.

⁸ I'see alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

⁹ I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş».

¹⁰ Şimon-Pyoturuqa g'ilinc ıxha. Man qığayşu xønne kaahinne nukarıle k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'adaaççen. Mane nukarın do Malx ıxha.

¹¹ Manke I'see Pyoturık'le eyhen:

- G'ilinc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola uly-moğane?

¹² Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. ¹³ Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkeka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. ¹⁴ «Milletneme sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

¹⁵ Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. ¹⁶ Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ilezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. ¹⁷ Akkee ilezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

* **18:3** 18:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. † **18:6** 18:6 I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alyaat'u. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxanne ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı.

- Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

Pyoturee «De'eşva» eyhe. ¹⁸ Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghınbı ha'a

¹⁹ Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. ²⁰ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin ğırgınbı sabıyne sinagogbışeeyiy‡ Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. ²¹ Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

²² I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

- Xərne kaahınıs məxüdnə cuvab qelen?

²³ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neni y qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə?

²⁴ Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ıxele.

Pyoturee q'od'esiy xhebıd'es I'sa dyats'ava eyhe

²⁵ Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

- Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghınıy qele.

²⁶ Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee ı'xı' k'ırı g'a'aççuayne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

- Mang'uka sacıgee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu?

²⁷ Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatsne

²⁸ Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe PilatneŞ sarayeeqa qıkkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxine otxhuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. ²⁹ Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen:

- Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe?

³⁰ Manbışe Pilatus alidghınıy qele:

- Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

³¹ Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışis sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

- Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda.

³² Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe*. ³³ Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

‡ **18:20** 18:20 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga. § **18:28** 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u. * **18:32** 18:32 I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qik'asva eyhe (ilyaake 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvaxınıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yı'q'na caza vuxha. Məxüd g'elil qeepxhayne, cuvabil k'ırı ilydiyxhene nukaraaşik ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeeşe I'sa g'ayeqqa huvuniy gik'as.

- Yahudeeşina Paççah Ğune?
³⁴ I'see alidghıniy qele:
 - Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebınbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu?
³⁵ Pilatee eyhen:
 - Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqa yiğne milletniy kaahinaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?
³⁶ I'see mang'us alidghıniy qele:
 - Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xılyaqa qımelecenva saç'ivkasınbıniy. Yizda Paççahiyvallame inçena deş vob.
³⁷ Pilatee Mang'uk'le eyhen:
 - Ğu manke Paççahne?
 I'see alidghıniy qele:
 - Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixhxhesin.
³⁸ Pilatee Mang'uke qiyghan:
 - Hək'en sura vodunne?
 Man qiyghıniyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen:
 - Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. ³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkaxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paççah» g'aykkas?
⁴⁰ Manbışe alidghıniy qeleng'a, ts'irbı hı'ı eyhen:
 - Mana deş, Barabba g'aykke!
 Barabbamee g'uldur ıxha.

19

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

- ¹ Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. ² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı alya'a. ³ Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays ı'xiyxə ıxha.
⁴ Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen:
 - Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe.
⁵ Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen:
 - Mana İnsan haane!
⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbı ha'a.
 Pilatee manbışik'le eyhen:
 - Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.
⁷ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe mang'us alidghıniy qele:
 - Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'i Mana qik'as ıkkax, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.
⁸ Pilatik'le man g'ayxhımee, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal. ⁹ Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan:
 - Ğu nençene vor?
 I'see mançis alidghıniy qele deş. ¹⁰ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

- Zasnə alidghınıy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə?

¹¹ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zı yiğne xıyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxha.

¹² Mançile qiyğar Pilatıs Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irika eyhen:

- Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe.

¹³ Pilatık'le manva g'ayxımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giyar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) ¹⁴ Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe.

¹⁵ Manbışe ts'irbı ha'a, eyhen:

- De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e!

Pilatee manbışike qiyghanan:

- Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe alidghınıy qele:

- İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda!

¹⁶ Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışisqa qele.

Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana. ¹⁷ I'see çarmıx Vuceecad alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cigeeqa ilqəç'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

I'sa çarmıxılqa ts'its'a'a

¹⁸ Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha.

¹⁹ Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. ²⁰ I'sa çarmıxılqa ts'its'iyn ciga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbışe man otk'uniynbı qətq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha.

²¹ Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

- «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne.

²² Pilatee alidghınıy qele:

- Zı ok'anasın otk'uniyn.

²³ I'sa çarmıxılqa ts'its'iyn gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıırne parçeykecad hı'iyn gurt ıxha. ²⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as,

yızde tanalinçinemee çöp k'eççes».*

²⁵ I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. ²⁶ I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

- Yed, ina yiğna dix vor!

²⁷ Qiyğa telebayk'led eyhen:

- İna yiğna yed vor!

* **19:24** 19:24 İnexüd Zaburee otk'un (21:19).

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

I'sayn qik'uy

²⁸ Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkrıxha g'acu, eyhen:
– Xhyan ikkan!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

²⁹ Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'sılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a. ³⁰ I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkrıxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qığeç'en.

³¹ Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qööva Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uynbışın g'elin barkv'ıbı haq'var hı'ı†, qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqqeva» eyhe. Manbışıs qüvxüynbı Şabbatne yiğıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğıl xədn bayram ıxha. ³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uynne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. ³³ I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. ³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. ³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş»‡. ³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas»§.

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qe-qqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəyq'ənvə, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. ³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arınaniy. Nikodimee xhebts'al (30) kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. ⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışıs sik'ı, ətirbışıka katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. ⁴¹ I'sa çarmıxılqa ts'its'iiyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. ⁴² Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qööva, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20

I'sa üç'ür qexhe

¹ Ülycümne ts'ettiye yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne

† **19:31** 19:31 G'elin barkv'ıbı haq'var hı'ı: Mısayne Q'aanune gıvaxın gyapt'ıynbı veriğ ky'ooçesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmıxılqa ts'its'av'uynbımeə mankecab habat'a vuxha deş. Manbışe sabaranbışın hapt'iy xilece yiğbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıxıl xileppışıke gıvaxın vuxhayke, manbışıs avts'esınmeen nafas alişşes əxə ıxha deş. Mançıl-allab manbı sık'ılbaxheeyib g'elilqa suğootsasniy vukkan. Gıvaxınne cigee g'elybı haq'var hı'iyneymee, g'elybışe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxi' zaraba habat'a vuxha. ‡ **19:36** 19:36 İnexüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (Qığeepç'iy 12:46). Maad Peesaxne bayramıs gyuvk'iyne urgne hək'ee otk'un. § **19:37** 19:37 İnexüd Zakariye peyğambarne kitabee (12:10).

ghalence g'avşu g'ooce. ² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ıkkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

– Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. ⁴ Mana q'öyürsana sacigee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'irra zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. ⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanike hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. ⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy ⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanike curayba gyuvxhu vuxha. ⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. ⁹ Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. ¹⁰ Qiyğa telebabı xaybışeeqa sivişk'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqa arayle

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. ¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gixhxhiyne cigayne vuk'ulynane cigee, manasar g'elybınane cigee gyu'ur ıxha.

¹³ Manbışe qiyghan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbışik'le eyhen:

– Yizda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixhxhiyid ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekiyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen:

– Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayiy gixhxhi zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as.

¹⁶ I'see məng'ık'le eyhen:

– Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

– Ravvuni!

(Mə'əllimva eyhen vodun.)

¹⁷ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zı ıqmaqqa, Zas Dekkisqa ilqeç'es ıkkın. Yizde çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yizde Dekkine – vuşde Dekkine, Yizde Allahne – vuşde Allahne k'anyaqa ılqəə».

¹⁸ Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

– Zak'le yişda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

¹⁹ Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, telebabınane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

– Şos salam vuxhena!

20 Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. 21 I'see manbışik'le meed eyhen:

- Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn xhinne, Zınab şu g'uxoole.

22 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışilqa uf av'u, eyhen:

- Muq'addasın Rı'h aleet'e! 23 Şavneyiy şu bınahıle ilğeeç'i, manbışda bınah havaakalasda, şavneyiy bınahıle şu ilyhıdeepç'i, manbışda bınah havaakalas deş.

I'sa Tomasısqa arayle

24 Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ıxha deş. 25 Manesa telebabışe Tomasık'le «Yişda Xərna g'acuva» uvhumee, mang'vee eyhen:

- G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hı'iyın cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykıl xıl qıdet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş.

26 Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışika eyxhe. Akkabı qı'ı ıxheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yi'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

27 Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

- T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppışiqa ilekke. Xılid hotku, Yizde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe!

28 Tomasee Mang'us alidghıniy qele:

- Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor!

29 I'see mang'uk'le eyhen:

- Vak'le Zı g'acuyınçıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nımee baxtivarariy!

30 I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. 31 İnyaa otk'uninbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masixh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışisda ı'mı'r vuxhes.

21

I'sa telebabışisqa golyune k'aneqa arayle

1 Sabara gahıle I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışisqa arayle. Man inəxüd ıxha: 2 Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbiyyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. 3 Şimon-Pyoturee manbışik'le eyhen:

- Zı baluğ aqqas ı'qqə.

Mansanbışed mang'uk'le eyhen:

- Şınab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıviy'ar. Mane xəmdə manbışisse vuççud aqqas əxə deş.

4 Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş.

* **20:31** 20:31 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

⁵ I'see manbışik'le eyhen:

– Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?

Mang'us alidghınıy qele:

– De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

– Tor lotk'ayne saǵne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluǵ qadayle, manbışisse yı'q'valike tor qıǵaççes dəxə aaxva. ⁷ Manke I'says geer ikkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

– İna yişda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ıxhay g'ayxımee, mang'vee noot-sacad tanale g'ayşuyn tanalinbı culqa alitk'ır, xhineeqa ayhe. ⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eecab baluǵnan torud hadaǵva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xılekkumnacab xhineeqa ikkeepç'ı vuxha. ⁹ Manbı lotk'eençe qıǵeepç'imee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çilqa gıxhxiyn baluǵiy çine k'anedın gıney g'ece. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Həşde şu aqqıyne baluǵaaşike qale.

¹¹ Şimon-Pyotur lotk'eeqa ılqeq'u, vəşşe xhots'ale xhebille (153) xədnı baluǵnan tor ts'its'ı'ı, golyune mıǵleqqa qadayle. Baluǵar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. ¹² I'see manbışik'le eyhen:

– Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ıxhay ats'anniy. ¹³ I'sa k'anyaqa qarı, manbışis gıneyiy baluǵ hele. ¹⁴ I'sa üç'ür qıxhayle qiyǵa, xhebır'es telebabışisqa arayle.

I'sayna Pyoturukana gaf

¹⁵ Miç'eediyn otxhuniyle qiyǵa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ikkanançile, geerne ikkan?

Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yızda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın urǵbı uxhiyxhne.

¹⁶ Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

– Ho'o, yızda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Yızde vəq'əbışda hee'e.

¹⁷ Xhebıd'es Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebıd'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

– Yızda Xərna, Vak'le ǵırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. ¹⁸ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'ı, vas ikkanne cıgeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xıleppı hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cıgeeqa ikkees.

¹⁹ Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

²⁰ Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ıkkanna teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yızda Xərna, Ğu merıng'une xılyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha. ²¹ Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

- Yızda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

²³ Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

²⁴ Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

²⁵ I'see hı'iyn geed medın karbıd vodunbı. Yızde uvhuyn, Mang'vee hı'iynmeen gırgın karbı sassadna otk'uniynxhiy, otk'uniynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaası otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixxhı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qığeç'e. ⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeeab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubur menne cigayn insanar xhinne çadırbişee aaxva vuxha. I'saq'ısıd Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha. ¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimın senbı ilğeeç'u ıxheeyid, Sarraysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla. ¹² İnəxüd İbrahimıke, tan q'əs qıxhayne sa insanıke xəədın xənebımeen, deryahne mıgılekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırgın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'idecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənançecad g'acu şadəbaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheynniy şı menne cigeeçə qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val. ¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. ¹⁵ Manbışde fikree saccu co qığeeç'ına ölka vuxhaynxhiy, manbışisse maqa savaak'alas vəxəsnıbnıy. ¹⁶ Manbışis yugna xəybışeeəna vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşıl-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimıs cuvabniy huvu: «I'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys i'xı'yne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdıykkın cuqa vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ikkəkka. ¹⁹ Mang'une fıkrree ts'ettiykecad Allahısse hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışisse xhinne, mang'vee I'saq' yı'q'əlqa alyarat'a.

²⁰ I'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa qalesde yığbışis inyamıka xayır-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesa duxays inyamıka xayır-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerusalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışisva otk'un. Mançil-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt'yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeençen misaalabı qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'i nəxübiy i'mı'r haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışdeyi kar deşinbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiynə fikırbışda sa – iman çis sik'ıyn işbı dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıyne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. ³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xət qexhe. ⁴ Sabır vuşde ad manimee xət qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. ⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. ⁶ Şavaayiy hooqqa, vooxheyedyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheyedyoxheyeva eyhenar, mıtın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar. ⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesıniyxhanva. ⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayiy kar deşda

⁹ İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan. ¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'i'ğənasda. ¹¹ Veriğ qığevç'umee, mançine yıssyaxaalın ok' qooqqa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxı'ıng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışisda i'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. ¹³ Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbışika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceyir vuşucar pisde karaka siliys i'xı'yxənə deş. ¹⁴ Gırgın insanar cos ikkanne karbışincab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. ¹⁵ Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! ¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebı itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile

sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. ¹⁸ Mang'vee ši qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, ši g'əvxü, Vuçe itxhınne karbışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxhı, man hı'iy

¹⁹ Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. ²⁰ İnsan qəlıkanang'a, mang'vee Allahıs ikkanan qotkun karbı ha'a deş. ²¹ Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mançisse şu g'attivxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançin eyhenid ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. ²³ Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: ²⁴ Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ixhay yik'el hiyxan. ²⁵ Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qööxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. ²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışis, adamer dena avxuynbışis dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2

Gırgınbı akaraba avqe

¹ Yızın çocar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş.

² Şu sabıyne cigeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalinbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalinçee ixheene. ³ Şu gıranın tanalinbı ali'ıyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybişeeqar gyu'reva» uvheene, ⁴ şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karaı'dəən fıkrınan haakimar xhinne qeebaxhe.

⁵ Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşinbı g'əvxü, manbışis geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahıyvalı Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşinbışis ha'as. ⁶ Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? ⁷ Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele?

⁸ Allahne Paççahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. ⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. ¹⁰ Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. ¹¹ «Zina huma'ava» Uvhuynge'e «Gimek'avad» uvhuynniy. Ğu zina hidyıl, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinneqar eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğəənçılqab, şu ha'ançılqab yugba fıkr

hevle. ¹³ Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıxaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas.

İmaniy işbı

¹⁴ Yızın çocar, şavaameecad «Zaqqa iman vodva» eyheme, çis sik'ınid işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdıne imanisse mana g'attixhan ha'as əxəyee? ¹⁵ İlyaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, ¹⁶ şunad manbışis ikkanne karbışin nencad hidevu, manbışik'le «Nişinacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar? ¹⁷ İmanid həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'uyn xhinne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yığın iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsinne? Yızın imanid yizde işbıdcad hagvas. ¹⁹ Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manid yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançisib zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karai'dəəva ats'anne? ²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gıxhxımee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? ²² Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançike cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. ²³ Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: *«İbrıhımee Allahee uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a»*. İbrıhımik'led Allahna hambazva eyhe. ²⁴ Şok'leccad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'iyne işbışikar çıkana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee izrailybışe g'axuvuyınbışis aaxvasda ciga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yice hav'uyne işil-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'i?

²⁶ Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'ıyn işbı dena qek'a.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şi, mə'əllimaşe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. ² Yişde gırgıng'vee gellesde işbışe bınah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaaşə şi eyhen he'ecenva, şi mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şi mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a. ⁴ İlyaake, nimee xədn gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mıtsbı e'eyid, man ar ulyorzu-lyung'vee k'inne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka. ⁵ Mizenid həməxüd ha'a, tanan sa k'ınin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne haagva. İlyaakende, sa k'inne ts'ünqün bıkrın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. ⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa

* **2:25** 2:25 Allahee cos helesva uvhuyn cigabı İzrailybışe aqqımee, manbı qabı hıviyxharanbı İyerixon eyhene şaharısqı. Manbışe şahareeqa q'öyre caasus g'ıxele. Raxav eyhene zəıyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışile dyugul haa'a. Mana şahar İzrailybışe avqımee, mane zəıyfaykiy məng'ı'ne k'anenbışik soot'a deş. Manbı qiyğa İzrailyne milletil ulyookka.

vod. Mançin insan bıkrırra əqə'əna. Mana cehinnyamıke g'ooxha, qiyğab mançin i'mı'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşısse saq'vana'as əxənbı. ⁸ Miz saq'vana'asmee insanaaşıne neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? ¹⁰ Sa ghalençecab şukurub, bed-düəəyib qığəəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ikkan deş. ¹¹ Sa xhyan i'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe? ¹² Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdıd, sa xhyan i'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan i'lqəən deşxhe.

Xəənçəna k'orana ək'el

¹³ Vuşde yi'q'nee, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alyanana vornane? Vuceecar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne i'mreeka, vucee hı'ıyn yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen. ¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. ¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkena vob. ¹⁶ Nyaabiy insanaaşə conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalybı eyxhe.

¹⁷ Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, siç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. ¹⁸ İnsanaaşın uğoodıybıyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum ooziynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalin şagav sa'a.

4

Dyunyeykana hambaziyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vob

¹ Nənçene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıyibı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? ² Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş. ³ Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pisde işbışıs heqqava hidele.

⁴ Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana hambaziyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vobna? İne dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. ⁵ Sayid şosqa həməxüdməde qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şi Cule ğayrı mering'us i'bəədat ha'amee». ⁶ Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd eyhe:

«Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekkanbışismee
Cuna yugvalla Haagva».

⁷ Mançil-allab Allahee eyhençiqa gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ikkanan hıma'a, manke iblisis şoke hixvasın. ⁸ Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qixhes. Bınahnanbı, xıleppi hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'ıbı mətte'e. ⁹ Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaşe! Hasre vuşun əqəna gyaaşuyıqqa, şadvallab derdılqa savk'lece. ¹⁰ Rəbbine ögil haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as.

¹¹ Çocar, sana-sang'une hək'ee pısın immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pısın eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. ¹² Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

¹³ Həşde məxüd eyhenbişe k'ırı alixhxhecen: «G'inyayee, g'iyqayee şi sa neneme şahareeqa hapk'in, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». ¹⁴ Mançılqa axvee, şok'le g'iyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda i'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne boğak akar. ¹⁵ Mançilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkiykınee, hidyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». ¹⁶ Həşdemee şu, ğırgın vuşde xiledın xhinne, ğırgın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. ¹⁷ Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ikkanva ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbişılqa hixhar he'e

¹ Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbişıl-alla hülöbəxə gyaaşe. ² Vuşun kar qı'çiyın, tanalqa alya'anbıd guvayn otxhun. ³ Vuşun k'inəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mançin şu ts'ayin xhinne gyooxhan haa'as. Q'iyamatın yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'iyke aats'e deş. ⁴ Şu vuşun cigabı qiyşalanbişis hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qivişalanbı hülöbəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. ⁵ Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşe xhinne otxhuniy otxhun. ⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hıdı'iyncad kar gardanaqa gixxhı, mana gik'u.

Sabırıkə vuxhe

⁷ Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırbı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee ğıranın şagav aleylesmee nimee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvuliynıd yuxhxhaniynıd gyoğiybı ixhesmee, sabırıkə g'e'exhha deş. ⁸ Şunab sabırıkə, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. ⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yişda Haakım qalesın yiğid k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyle yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpxü, sabır hı'iy xət qixhe. ¹¹ Şi baxtivararva ööpürıynbişik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırene hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiyğa mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'ın g'imıysar

¹² Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'ın g'ımıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançil-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpqe. ¹⁴ Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyuə düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. ¹⁵ İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbeə mana g'elil qa'asda. İk'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda. ¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'iyın bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeep-xhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. ¹⁷ İlyas peyğambarır şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebble sennayiy yixhıble vazna gyoğiy eyxhe deş. ¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyoğiy gyoğa'a, ç'iyeynıd kar aleylya'a.

¹⁹ Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, ²⁰ manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.